

Ledenmagazine Jonge Democraten - Lente 2011

DEMO

MACHT

In deze DEMO:

Tjibbe Joustra - Dick Berlijn

Polemiek: de macht van de rechter - Pleidooi vóór Henk en Ingrid

Een constitutioneel hof in Nederland? - De macht van de literatuur - Generatieconflict - en meer...

Verhalen van tragedie en luxe

Door Manuel Buitenhuis en Willem Jan Hilderink

Er is heel veel gebeurd de laatste drie maanden, en dat maakt het schrijven van een hoofdredactioneel moeilijk. Op het moment van schrijven is het nauwelijks een etmaal geleden dat de Fransen de eerste schoten in Libië losten, terwijl ook dagen na die verschrikkelijke tsunami in Japan nog overlevenden onder het puin vandaan worden gehaald. Terug in het burgerlijke Nederland gaat het ondertussen over een verbod op hoofddoekjes voor ambtenaren en bijensterfte (en wat dat betreft: het laatste is belangrijker dan het eerste).

Door die twee gebeurtenissen naast elkaar neer te zetten, lijken we te moeten concluderen dat we in Nederland eigenlijk niet moeten zeuren. 'Je moet niet klagen, mensen in Afrika hebben het slechter' is het bekende cliché; maar dat eerste deel is niet helemaal waar. Dat andere mensen het slechter hebben, zou voor ons geen reden moeten zijn om onze eigen situatie niet te verbeteren, zolang dat maar niet ten koste gaat van die eerste groep.

Dat laat onverlet dat er zeker een kern van waarheid in zit. Want hoewel verbetering zoeken goed is, moeten we wel beseffen dat we het goed hebben.

In Nederland zijn we gewend geraakt aan een ontzettende luxe. Sinds de Tweede Wereldoorlog heeft de overheid haar taken zo geleidelijk uitgebreid dat taken die bedoeld waren als franje tegenwoordig als essentieel worden gezien. Zo was het invoeren van de AOW vroeger (terecht!) een overwinning, maar wordt dat nu als reden gezien om elke mogelijke verandering als de onacceptabele afbreuk van een recht te zien. Tegelijkertijd protesteren studenten dat zij niet meer dan een jaar vertraging mogen oplopen bij een studie die al flink gesubsidieerd wordt.

Dat we in Nederland de AOW hebben is geweldig, en dat studiefinanciering en overheidssubsidies het onderwijs voor iedereen toegankelijk maken ook, maar laten we het

ook eens zijn over het feit dat de warme omhelzing van het de overheid een individu niet van verantwoordelijkheid ontslaat. Dat is de reden dat we langer zullen moeten werken, maar ook de reden dat op tijd afstuderen gestimuleerd moet worden. Dat we het goed hebben betekent natuurlijk niet dat we niet meer ons best hoeven te doen. Onze luxe is geen vanzelfsprekend recht, maar iets waar we continu voor moeten blijven werken. En als we dan toch bezig zijn te vechten voor wat we belangrijk vinden, dan kunnen we dat in Libië ook.

Dit is de laatste DEMO onder deze hoofdredactie, en we hebben nagedacht over hoe we dat op een passende manier konden vieren. Een van de mogelijkheden was om een glossy uit te geven, die dan de Manuel & Willem Jan zou heten. Omdat dat duur, inhoudsloos, en al door de JOVD gedaan is, hebben we uiteindelijk maar besloten dat niet te doen. Daarom rest ons niets anders dan iedereen te bedanken die het laatste jaar met ons aan DEMO gewerkt heeft. Dank aan de schrijvers, maar in het bijzonder ook aan onze vormgevers, die veel minder waardering krijgen dan ze waard zijn. Wij vonden het een topjaar, en wensen onze opvolgers alle succes!

INHOUD

COLOFON

27e jaargang - nummer 1 Lente 2010
DEMO is een uitgave van de Jonge
Democraten, onafhankelijke politieke
jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5350 stuks.

Kopij

demo@jongedemocraten.nl
Deadline Demo 2: 23 mei 2011.
Thema: wordt aangekondigd door
volgende hoofdredactie. Nb: niet-
themagerelateerde stukken ook welkom.

Hoofdredacteur

Manuel Buitenhuis

Adjunct-hoofdredacteur

Willem Jan Hilderink

Hoofdvormgever

Han van Lier

Vormgevers

Mike Emmerik en Niels Joormann

Fotografie

Remco Hekker

Eindredactie

Maarten Broekhof, Manuel Buitenhuis,
Willem Jan Hilderink, Tim Jansen.

Landelijk bestuur JD

Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 – 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker

Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 – 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze Demo werkten mee

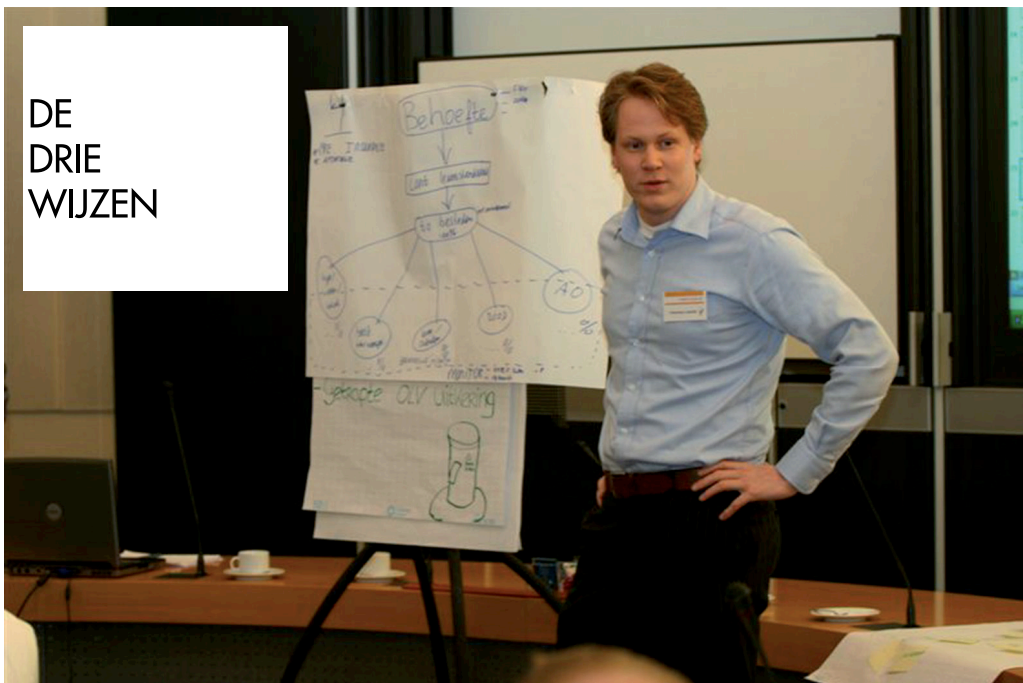
Jennie Arts, Dick Berlijn, Steve Bertens,
Hidde Boersma, Maarten Broekhof, Coen
Brummer, Manuel Buitenhuis, Floris van
der Burg, Mike Emmerik, Remco Hekker,
Willem Jan Hilderink, Lonke van der
Holst, Tim Jansen, Niels Joormann,
Tijbbe Joustra, Thijs Kleinpaste, Joost
van Kogelenberg, Maarten Koning,
Sebastiaan Lambalk, Han van Lier, Martine
Luijten, Erkan Ozsen, Jeanne Plettenburg,
Sam Quax, Susanne Schilderman, Dirkjan
Tijs, Nikie van Thiel, Isabel Verkes.

Wil je DEMO voortaan liever alleen
digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidem@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@
jongedemocraten.nl.

- 4 De drie wijzen
- 6 **Tijbbe Joustra**
Een interview met de voormalig
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
- 10 **De macht van de rechter**
Vrijheid of de letter van de wet?
- 12 **Het Constitutioneel Hof**
Politiek in een ander jasje
- 14 **Pleidooi vóór Henk en Ingrid**
- 16 **Langs de lijn**
Interview met een universiteitsdocent
- 18 **Macht is voor iedereen nastrevenswaardig**
- 20 **Invloedrijke woorden**
Engagement in
literatuur is hard nodig
- 21 **Hack ons politieke programma**
- 22 **Dick Berlijn**
Gastcolumn
- 23 **Cartoon**
- 23 **DEMO klasement**
- 24 **De Immigratieparagraaf**
- 25 **De (On)Macht van Wilders**
- 26 **Geestverruimende middelen**
- 28 **'Cat-fight'**
De vrouw als belemmering
voor de vrouw in een organisatie
- 29 **Generatieconflict?**
Nagel de babyboomer niet
aan de schandpaal!
- 30 **JD-leaks**
Vrijzinnige viezigheid
- 31 **Voorzittersshamer**

DE DRIE WIJZEN

Elk thema verdient een goede inleiding. In de rubriek 'De Drie Wijzen' zullen een historicus, een bioloog en een econoom met een korte column hun licht laten schijnen over het onderwerp.

Hoe is een economische beschouwing van macht anders te openen dan met het welbekende spreekwoord 'Wie betaalt, bepaalt'. Maar in welke mate reflecteert dit spreekwoord nog de realiteit? Is het wel zo dat de partij die het meeste geld bezit de macht heeft? Hoe zit dit als we kijken naar de micro, meso en macro niveaus binnen de economie; Micro, Meso en Macro.

Op microniveau – het niveau van de consument - zien we dat de relatie tussen geld en macht sterk veranderd is. Sinds mensenheugenis waren de meest welvarende individuen tevens de machtigste. Van adellijken tot de eerste industriëlen, altijd was er sprake van een wisselwerking tussen macht en welvaart. Dit was in beton gegoten, want 'wie voor een dubbeltje geboren werd, werd nooit een kwartje'.

Dit veranderde in de jaren zestig van de vorige eeuw. Universiteiten werden toegankelijker voor een bredere groep, en deze intelligentsia bestormden vervolgens het bedrijfsleven en de politiek. Deze kentering is ook te zien in de lijst van machtigste mensen in Nederland. Vrijwel niemand uit de lijst van de vijfhonderd rijkste Nederlanders prijkt op de lijst van de tweehonderd machtigste Nederlanders. Natuurlijk hebben Jaap Blokker, de oprichter van de onmisbare winkelketen, en Dennis Bergkamp 'invloed', maar zij zitten duidelijk niet aan de knoppen in Nederland. In feite valt op dat het credo 'geld is macht' in de meeste Westerse landen is vervangen door

'kennis is macht'. Een fijne ontwikkeling voor degenen die zich sterk maken voor een maatschappij met open kansen.

In het Westerse bedrijfsleven, het mesoniveau, is het ook niet langer 'who pays says'. De relatie tussen de partijen met geld, 'de aandeelhouders', en de overige stakeholders is sterk veranderd. Eerst waren eigenaren tevens bestuurders, vervolgens kwamen er bestuurders van buitenaf. Tevens is te zien dat de beloning van bestuurders en werknemers vele malen sterker is gestegen dan de beloningen van aandeelhouders. Dit is anders dan in minder Westers georiënteerde economieën. De succesnummers in die landen zijn vaak conglomeraten in handen van families, zoals het succesvolle Indiase Tata. Of neem Japan, waar vijftien families samen meer dan twee derde van de Nikkei-index bezitten.

Op het macroniveau van individuele landen hebben geld en macht een sterk verband. Geld wordt ingezet voor het kopen van steun of voor het optuigen van een leger, om zo de macht te vergroten. Een interessant verschijnsel is echter wel dat maar twee landen uit de top twintig meest welvarende landen per inwoner onderdeel uitmaken van de G20.

Sebastiaan Lambalk is consultant en studeerde business studies aan de Universiteit van Amsterdam.

Het is verleidelijk om een historische of filosofische inleiding op het thema macht te wijden aan Niccolò Machiavelli (1469 – 1527). 's Werelds eerste bestuurskundige bracht met werken als *Il Principe* en *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio* een verandering teweeg in het denken over politiek, bestuur en macht. Zijn analyse van het politieke spel in de Italiaanse staten was zo kil en utilistisch dat zijn tijdgenoten hem verweten te schrijven met 'de vinger van de Duivel'. Hoewel Machiavelli wel degelijk ethische afwegingen maakte in zijn geschriften en dit verwijt dus misschien wat overdreven was, staat een gewetenloos machtspoliticus tegenwoordig nog steeds te boek als machiavellistisch.

Toch kan een goede inleiding op macht ook drieduizend jaar eerder beginnen, bij de totstandkoming van de codex Hammurabi, een wetboek opgesteld door de toenmalige vorst Hammurabi (ca. 1795 - 1750 v.Chr) van het oud-Babylonische rijk in het vroegere Mesopotamië. Het werk, gebeiteld in een blok massief dioriet, is een van de oudste overgeleverde wetteksten en is tegenwoordig te bezichtigen in het Louvre te Parijs.

Volgens archeologen en historici stond de steen op een openbare plaats in de stad, zodat elke inwoner zelf kon gaan kijken wat de straf voor een bepaald vergrijp was. Hoewel het geheel barbaars aandoet (meineed, tovenarij en heling werden allemaal bestraft met de dood en de strafmaat was afhankelijk van de positie die de beschuldigde innam in de samenleving) staat in de epiloog dat de wetten zijn uitgevaardigd om 'de zwakken niet door de sterken te laten ontrechten en de weduwe en de wees recht te verschaffen.' De wetcodex van Hammurabi, hoe summier

ook, was hierdoor de eerste beperking van de willekeur van een heerser en daarmee de eerste inperking van zijn macht. Niet langer overheersten de sterken de zwakkeren, zoals in de denkbeeldige state of nature; door Hammurabi konden de zwakkeren in het oud-Babylonische rijk wijzen op de in steen gehouwen beginselen van de Babylonische samenleving.

Zal Hammurabi zich altijd aan zijn eigen codex gehouden hebben? Vast niet. Maar het feit dat de wetten, normen en waarden algemeen geldend werden gemaakt door ze op schrift te stellen en openbaar te maken was een eerste, aarzelande stap richting de moderne rechtsstaat waar het rechtszekerheidsbeginsel geldt en waarin macht wordt voorzien van tegenmacht. Dat er drieduizend jaar later door een politiek denker in zijn buitenhuis bij Florence een perfecte handleiding werd geschreven hoe een heerser deze wetten, normen en waarden vervolgens zo effectief mogelijk naar zijn hand kan zetten, dat vergeten we dan maar even.

Coen Brummer studeert geschiedenis en filosofie aan de Universiteit Utrecht.
www.coenbrummer.nl

De uitspraak 'Macht corrupteert, en absolute macht corrupteert absoluut', ooit uitgesproken door Lord Acton (een Engelse historicus uit de 19e eeuw) is een van de meest bekende clichés in de wereld van de geopolitiek. Net als bij veel van zijn collega-dooddoeners schuilt ook in dit cliché helaas een grote kern van waarheid. Hoe beschaafd we als wereld ook willen zijn, het blijkt erg moeilijk om een evenwichtige macht te creëren waar de gehele bevolking bij floreert.

Het is zelfs zo erg dat er volgens onderzoek van de Economist Intelligence Unit (EIU) maar 26 landen in de wereld zijn die een goed werkende democratie hebben; dat komt overeen met een schamele 12,3 procent van de volledige wereldbevolking. De rest moet het doen met minder, variërend van een volledig autoritair regime tot zogenaamde 'flawed democracies', waaronder overigens naast Italië zelfs Frankrijk valt. Buiten Europa, Noord-Amerika en Oceanië mogen volgens de EIU alleen Japan, Uruguay, Mauritius, Costa Rica en Zuid-Korea zich een volledige democratie noemen.

Waarom is het toch dat leiderschap en macht zich maar moeilijk laten combineren met een eerlijke welvaartsverdeling en democratie? Waarom zijn er zo weinig leiders met enig gevoel van empathie voor zijn of haar (maar meestal zijn) landgenoten? Het treurige is dat we machthebbers juist selecteren op empathie-uitsluitende eigenschappen. Met transparantie, openheid, eerlijkheid, aardigheid en andere karaktereigenschappen die we in het normale leven zo waarderen, komt niemand hogerop. Het zijn afgunst, gulzigheid, achterbaktheid en egoïsme die succesfactoren zijn om hoger op te komen.

Achteraf willen we maar wat graag met zijn allen concluderen dat de gruwelijke leiders die ten tonele zijn gekomen psychopaten waren, ziek in hun hoofd, en dat wij hun gruweldaden niet aan hadden zien kunnen komen. Niets is helaas minder waar: we hebben de neiging om leiders te selecteren met eigenschappen die ons later hard in het gezicht slaan.

Het is daarom betreuenswaardig dat er in Nederland een trend is om op te roepen tot meer leiderschap. Het moet maar eens afgelopen zijn met het softe pappen en nathouden, zo is de communis opinio, niet beseffend hoe uitzonderlijk de afgelopen vredige 60 jaar zijn geweest en dat het geen toeval is dat die naoorlogse jaren samen vallen met een breuk in de lange traditie van streng en hard optreden van machthebbers.

De schreeuw naar meer leiderschap leidt onherroepelijk tot minder vrijheid. Wederom zal er een leider opstaan die meer van de tweede reeks eigenschappen heeft dan van de eerste; dat is geen keuze, dat is een biologisch gegeven. Helaas is er voor goedaardige leiders nauwelijks plaats op de top van de apenrots. Koester daarom het land en waar u zich in bevindt en haar leiders. Voor zo lang het nog kan.

Hidde Boersma is wetenschaps-journalist en bioloog.
www.wetenschapsjournalist.nl

Interview met

Tjibbe Joustra

Je het machthebbers en je hebt machthebbers. Terwijl de overheid in Libie de veiligheid van haar burgers niet bepaald bevordert, is de situatie in Nederland andersom: wij verwachten dat de staat onze veiligheid garandeert. Tjibbe Joustra speelt in die wereld een belangrijke rol. Als eerste Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding overzag hij de eventuele dreiging van terrorisme, en als kersverse voorzitter van de Veiligheidsraad probeert hij de andere kant van veiligheid te belichten. Op de dag dat Nederland naar de stembus ging, trok de hoofdredactie voor haar laatste interview naar Den Haag.

Interview door Manuel Buitenhuis en Willem Jan Hilderink

Bent u nog D66'er?

Nee, nee, al heel lang niet meer. Maar ik moet wel zeggen, als je ooit D66 lid wordt heeft dat een lange nasleep. Ik weet niet eens meer wanneer ik lid ben geworden, ik denk in mijn studententijd, ergens midden 70'er jaren, maar het heeft me m'n hele leven lang achtervolgd. Ik was altijd de D66-secretaris-generaal, de enige. Laurens Jan Brinkhorst (oud-minister voor D66, red.), met wie ik nog altijd veel contact heb, belde me laatst op omdat hij op mijn Wikipedia-pagina las dat ik nog D66'er was. Dat was toch al lang niet meer zo? Mijn motto is daarom: denk goed na als je lid wordt van D66, want het achtervolgd je je leven lang!

Het volgende gaat u misschien ook achtervolgen: u heeft meegeschreven aan het programma van de VVD.

Ja, ik ben op het moment ook lid van de VVD, dus dat klopt. Ik was met name gevraagd voor de veiligheidskant en de bestuurlijke kant, en daar zaten wel dingen bij die mij interesseerden.

U bent net geïnstalleerd als voorzitter van de Veiligheidsraad. U kreeg direct Ronald van Raak van de SP op uw dak die, net als de PVV overigens, over uw salaris. Wat vindt u daarvan?

Ik vond het vrij verbazingwekkend moet ik eerlijk zeggen. Allereerst is de rechtspositie van de voorzitter van de Raad nogal uitbundig in de wet geregeld. Daarnaast: het is een aardige rang die je hebt, maar het was een rang die ik op mijn vijfendertigste ook al had (Joustra werd op zijn 35e de jongste secretaris-generaal ooit in Nederland, red.). Ik begreep dat het geheel op gang kwam door een berichtje in de Telegraaf. Dat is wel een beetje het stramien van de laatste tijd, en ik vind dat jammer. Je weet precies wat er gaat gebeuren: de krant die komt met iets en hup, er is een Kamervraag. Dat is zo reagerend, zo traditioneel. Ik vind dat zo'n sjabloonachtige manier van politiek bedrijven.

Van Raak noemde u onderdeel van 'een rondtrekkend circus van burgers die goed voor zichzelf zorgen'; een groep ambtenaren die elkaar steeds de goede baantjes toespeelt.

Dat vind ik redeneren vanuit argwaan. Ja, ik wissel af en toe van werk, dat schijnt te moeten. Toen ik lang bij het Ministerie van Landbouw bleef zei iedereen dat die vent niet mobiel was. Maar wissel je af en toe van werk, dan ben je een voor jezelf zorgend circus. Het is niet gauw goed op deze manier. Het is volstrekte onzin, ik heb dit gedaan omdat dit mij interessant leek. En ter geruststelling van iedereen kan ik zeggen dat dit een zeer, zeer forse inkomensteruggang voor mij betekent.

"Ergens is uit onze maatschappij de autoriteit verdwenen die zegt dat iets zo is, en waar iedereen zich bij neerlegt."

Dan komen we bij de onderzoeksraad zelf. Heeft Nederland nog meer veiligheid nodig?

Je moet twee begrippen van 'veiligheid' uit elkaar trekken, en in het Engels is dat iets duidelijker dan in het Nederlands: safety en security. Security is sociale veiligheid, die met terrorisme te maken heeft, en safety is van de ongelukken, aanrijdingen, dingen die in de lucht vliegen.

Over security, over de sociale veiligheid, is natuurlijk heel veel te doen geweest. Veiligheid moet je niet dramatiseren. Er zijn periodes geweest dat Nederland veel onveiliger was, en als het veiligheidsgevoel bij burgers geënkquêteerd wordt, dan komt er eigenlijk altijd uit dat mensen Nederland onveilig vinden, maar dat hun eigen situatie veilig is. Hier en daar in Nederland heb je wel buurten die wat minder veilig zijn,

waar bijvoorbeeld veel ingebroken wordt, en je moet er naar blijven streven dat te verbeteren. Maar je moet wel in de gaten houden dat we niet gaan doen alsof we in een van de meest gevaarlijke landen van de wereld wonen, want dat is gewoon niet waar.

Daar is de laatste jaren ook flink in geïnvesteerd, en de nationale politie is daarbij ook van belang. Als je een keer wat overkomt, maakt het natuurlijk een bar slechte indruk als je bij het doen van aangifte niet zeker weet of je er ooit nog wat van hoort. Dat gebeurt toch te vaak. Criminaliteitscijfers dalen ten dele ook omdat er gewoon minder aangifte wordt gedaan. Je moet blijven streven naar verbetering, en ik denk dat de Nederlandse politie veel efficiënter kan dan hij nu is.

Wat heel slecht is geweest, is dat er op een gegeven moment financiële taakstellingen zijn verbonden aan dit boetes. Dat is gebeurd toen alle departementen, bij een efficiencyoperatie in de jaren negentig, geld in moesten leveren. Toen dacht mijn geachte collega bij Justitie, nou, ik lever geen geld in, maar je krijgt wel meer geld, want we gaan veel strikter met boetes om. Dat is het begin geweest van het verbinden van financiële taakstellingen aan politioptreden, en dat is fundamenteel verkeerd. De meeste mensen doen hun werk gewoon goed.

Als ik naar safety kijk: de Raad is er niet om schuldigen aan te wijzen, maar om lering te trekken. Dan moet je denken aan vliegtuigongelukken, treinongelukken, maar ook in de ziekenhuissfeer. In operatiekamers gaat ook nog wel eens wat mis, en dat vergt op het moment zelfs meer doden dan er aan verkeersslachtoffers te betreuren zijn, geloof ik. Daarbij zie je dat we er heel goed in zijn geworden iets zo te organiseren dat je eigenlijk geen idee hebt wie er eigenlijk verantwoordelijk is. Dat in kaart brengen is een uitdaging.

Terug naar veiligheid in de sociale zin. In de vakliteratuur schijnt het tegenwoordig al te gaan over 'verveiliging'; we zouden steeds minder risico binnen onze maatschappij accepteren. Is dat zo?

Ik durf dat niet zo te zeggen. Er zijn af en toe natuurlijk wel aanleidingen voor een onveilig gevoel. Mijn vorige kantoor was op de Hoftoren (een van de hoge torens bij Den Haag Centraal, red.), op de 25e verdieping, en ik heb me wel eens afgevraagd hoe het zou gaan als daar wat zou gebeuren. Dan denk je, 25 verdiepingen trappen af, dat is

niet simpel, zeker niet als een heel gebouw dat moet. Onze houding kan veranderen op zo'n manier dat mensen daar meer over nadenken. Maar je moet het reëel bekijken: elk mens loopt risico's, maar onnodige risico's moeten we proberen weg te nemen.

Ook mensen die niet, zoals u, aanleiding hebben om over dat soort dingen na te denken, zijn heel erg met veiligheid bezig. Dan weer denken we dood te gaan aan GSM-straling, dan weer de vogelgriep; mensen vinden altijd wel een gevaar.

Je hebt altijd dat soort incidenten gehad. Wat er tegenwoordig voor zorgt dat mensen er meer mee bezig zijn, is dat de autoriteit van deskundigen niet meer wordt aanvaard. Dat hadden we een tijdje geleden met die prik tegen baarmoederhalskanker, waarvan alle deskundigen, ook achteraf, zeggen dat het veilig was. Toch wist iemand met een achtergrond van niets via alle nieuwe media iets te organiseren, waardoor die hele inentingscampagne mislukt is. Deskundigen zeggen dat het goed is, en iemand die werkelijk van niets weet, beweert het tegendeel. En wie wordt er nu geloofd?

Als wij zelfs al bang zijn voor iets dat ons meer veiligheid zou moeten geven, draait het dan niet meer om angst dan om veiligheid?
Het draait inderdaad om angst. En daarnaast: iedereen kijkt tegenwoordig op internet, en er is altijd wel een wetenschapper die er anders

“Als je mensen ongerust wil maken, dan moet je mensen met automatisch vuur bij kerstmarkten zetten.”

over denkt. Ergens is uit onze maatschappij de autoriteit verdwenen die zegt dat iets zo is, en waar iedereen zich bij neerlegt. Voor wat betreft terrorisme vind ik vaak dat het onnodige angsten zijn waar mensen zich mee bezig houden. Als je de onzin leest die ik af en toe voorgeschoteld kreeg, dan vraag je je af hoe ze het verzinnen... Je hebt bijvoorbeeld het kerstoffensief, in december, waarbij radicalen in Europa zich lijken te roeren. Er is nog nooit wat gebeurd in al die jaren, maar iedereen wordt nerveus en dan wordt dat weer in zo'n context geplaatst... Voor je het weet is het leger in Duitsland kerstmarkten aan het beveiligen. En als je mensen ongerust wil maken, dan moet je mensen met automatisch vuur bij kerstmarkten zetten.

Waarom willen wij die autoriteit niet meer aanvaarden?

Allereerst omdat autoriteiten soms ook fouten maken. Maar belangrijker is dat dat het gewoon iets is van de maatschappij. Als een hoogleraar vroeger iets zei, dan werd dat geloofd. Nu wordt iets veel sneller in twijfel getrokken. Een ander voorbeeld: ik heb wel eens discussies mee gemaakt in Tweede

Kamer waarin het over de waarheid ging. Over Fitna bijvoorbeeld. Het is toch heel raar dat men zich dan afvraagt wie de waarheid spreekt, Wilders of het Kabinet, maar dat men aan die vraag geen consequenties verbindt? Je mag er toch van uitgaan dat het kabinet de waarheid spreekt in de Tweede Kamer, en dat ze het kabinet wegsturen als ze dat betwijfelen! Dat soort situaties wordt allemaal geaccepteerd. Bij rechters zie je hetzelfde fenomeen. Het adagium was altijd dat we daar vanaf blijven, en we zien op het moment hoe daar mee wordt omgegaan. In die zin zie je een soort afkalving van gezag. Soms met reden, soms ook niet.

Wat kan de Raad betekenen voor de Nederlandse burger op het gebied van veiligheid, en wat mag de burger van de Raad en de staat verwachten?

Wat de maatschappij mag verwachten van de Raad is dat wij proberen in de toekomst herhaling te voorkomen van zaken die fout lopen, of in ieder geval de gevolgen te beperken. Waarheidsvinding is voor de onderzoeksraad een heel centraal punt – daarom mag ons onderzoek ook niet in strafzaken worden gebruikt.

Dan nog even over uw tijd als Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb). Uit Wikileaksdocumenten zou namelijk blijken dat de MIVD en de AIVD van de meet af aan tegen die positie waren. Bent u tegengewerkt?

Nee. Toen ik de NCTb oprichtte stond voorop dat iedereen vond dat terrorismebestrijding in Nederland een uiterst rommelig geheel was, met allemaal diensten die op zich wel hun best deden, maar met heel weinig samenhang. Dat ik in een bepaald deel van Wikileaks blijkbaar vrij veel voorkom, komt doordat ik altijd goed samengewerkt heb met de Amerikanen. Ook zij vonden de situatie in Nederland buitengewoon amateuristisch en rommelig omdat er geen samenhang was, maar ze hebben me gesteund. De aanslagen in Madrid hebben de heer Donner er toen toe bewogen om te zeggen dat het niet voldoende was, en dat er meer samenhang moest komen.

“Veiligheid moet je niet dramatiseren.”

Wat is uw belangrijkste succes geweest bij de NCTb?

Voornamelijk dat er niets gebeurd is. Dat is het rare met terrorismebestrijding: als er niets gebeurt, vraagt men zich af waarom die vent daar zit, en als er iets gebeurt, vragen ze zich af waarom ik dat niet door had.

Daarnaast ook dat het terrorisme-dossier geen al te grote golven meer veroorzaakt. Ik heb vaak gezegd dat je als terrorismebestrijder vooral kleine dingen klein moet houden; je bent vooral bezig met uitleggen dat er niets aan de hand is. Het is heel makkelijk om kleine dingen heel groot te maken, en dat zie je af en toe ook gebeuren. Stel, er wordt een plattegrond van de Amsterdamse metro gevonden ergens in een hol in het Tora Bora-gebergte. Dan denk je in eerste instantie, goh, dat is toch best gek. Je kan dan heel opgewonden gaan doen, maar je kan ook denken dat het een handelaar in informatie was. Die zijn er, en die verkopen gewoon informatie, en dat kunnen ze gewoon van internet halen. Via onze eigen inlichtingendiensten en die in het buitenland kun je dat in perspectief plaatsen. Dan hoeft je het niet groter te maken dan het is.

Doordat rechters wetten moeten interpreteren, bewegen zij zich, zeker in politiek roerige tijden, wel eens over een grijs gebied dat door sommigen politiek genoemd wordt. Als een rechter bijvoorbeeld moet bepalen of een bepaalde uitspraak racistisch is, kiest de rechter dan niet partij? Sam Quax en Lonneke van der Holst verdedigen twee kanten van de vraag of een rechter de vrijheid moet krijgen om te interpreteren, of zich neer moet leggen bij de letter van de wet.

Ruimte voor de rechter om het individu te beschermen

Door Lonneke van der Holst

Om in te zien dat de rechter zijn ruimte nodig heeft om het recht te interpreteren, moeten we terug naar de bedoeling achter de verschillende instellingen van een democratische rechtsstaat: De wetgever moet door het voortbrengen van wetten bewerkstelligen dat de maatschappij op een goede manier draait en de rechter moet het individu beschermen in situaties waar deze zich onrechtmatig behandeld voelt. Achter deze taakverdeling schuilen twee belangrijke tegenstellingen. Ten eerste beslist de wetgever vooraf over wetten om problemen op te lossen, terwijl de rechter pas in het spel komt als een specifiek individu om rechtsbescherming vraagt. Ten tweede zijn de beslissingen van de wetgever bedoeld om alles wat onderdeel uitmaakt van de maatschappij te stroomlijnen tot een goed werkend geheel, terwijl de rechter over een specifieke situatie beslist. Deze twee tegenstellingen maken dat de wetgever de gevolgen van wetten voor een individu in specifieke omstandigheden veel minder goed kan overzien dan de rechter. Omwille van de bescherming van het individu moet de rechter veel ruimte hebben om het recht te interpreteren.

De bescherming van het individu is zo belangrijk omdat individuele vrijheid het belangrijkste principe is van de klassiek-liberale rechtsstaat. De belangrijkste rol van de staat is dat zij ervoor moet zorgen dat de individuele vrijheid van al haar onderdanen wordt gewaarborgd. Hier vloeit het gelijkheidsprincipe uit voort, omdat de staat in gelijke mate verantwoordelijk is voor de individuele vrijheid van alle onderdanen. Daaruit volgt dat de wetgever in principe

wetten moet maken die niet negatiever uitpakken voor de ene bevolkingsgroep dan voor de andere. De wetgever bestaat echter altijd uit een collectief van verschillende politieke ideeën. In een wetsvoorstel dat bij meerderheid van stemmen is aangenomen, zijn logischerwijs niet alle politieke ideeën en dus ook niet alle maatschappelijke belangen vertegenwoordigd. Om toch zoveel mogelijk de gelijkheid van individuen te waarborgen, is er een neutrale derde nodig. Die neutrale derde is de rechter die, in tegenstelling tot de wetgever, geen politieke belangen heeft. Samenhangend met de pure bescherming van het individu, is de interpretatieruimte van de rechter dus ook belangrijk om gelijkheid van individuen binnen de maatschappij te waarborgen.

Bovengenoemde tegenstellingen hoeven niet altijd voor wrijving tussen wetgever en rechter te zorgen. De wetgever laat soms, als de uitwerking van een wettelijke bepaling niet te overzien is, opzettelijk ruimte open voor interpretatie: de wetgever gebruikt dan zogenaamde 'open normen' als 'redelijkheid' en 'billijkheid'. Als de wetgever dergelijke termen gebruikt, is het duidelijk dat het woord vervolgens aan de rechter is. Soms is de wetgever zich niet bewust geweest van het feit dat hij een bepaalde situatie niet had voorzien. Als er zich vervolgens een situatie voordoet waar een individu geen rechtsbescherming krijgt omdat er een leemte in het recht bestaat, kan de rechter twee dingen doen. Allereerst kan hij de bal terugkaatsen naar de wetgever. Nadelen hiervan zijn dat het dan lang kan duren voordat de leemte wordt opgevuld. Voor het slachtoffer is de te ontwikkelen wetgeving in ieder geval te laat. Bovendien heeft de rechter geen grondwettelijke bevoegdheid

om de wetgever te dwingen te voorzien in het rechtstekort. Het is dus mogelijk dat de leemte, na geconstateerd te zijn door de rechter, überhaupt niet opgevuld wordt. Beter zou dan ook zijn dat de rechter in een dergelijke situatie zelf voorziet in het rechtstekort door wettelijke bepalingen die wel bestaan in zijn interpretatie door te trekken naar de specifieke casus.

De rechter heeft dus om verschillende redenen ruimte nodig om het recht te kunnen interpreteren. Om te beginnen past het in de klassieke taakverdeling tussen wetgever en rechter dat de rechter, om het individu te beschermen, het recht dat toepasbaar is op een situatie interpreteert. Ook moet de rechter door de wetgever onvoorziene ongelijk gecreëerde situaties weer zoveel mogelijk gelijk kunnen trekken, om zo de gelijkheid van alle individuen binnen de maatschappij te waarborgen. De wetgever is zich van deze taakverdeling vaak bewust, en laat daarom soms zelfs met opzet ruimte in wettelijke bepalingen voor interpretatie door de rechter. Alleen met ruimte voor de rechter om het recht te interpreteren, is de bescherming van het individu binnen de maatschappij optimaal.

Lonneke van der Holst studeert Europese Studies en loopt stage bij het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel.

De macht van de rechter

Maak van bewakers geen koningen

Door: Sam Quax

In Nederland doen we gemiddeld acht jaar over het doorvoeren van een wetsvoorstel. Tussen het bedenken van een wetsvoorstel tot het daadwerkelijk bindend maken daarvan zitten dus ongeveer 2920 dagen. In die tijd kijken de bedenker, de fracties, de fractiemedewerkers, de 150 Tweede Kamerleden, de minister, een horde van zijn ambtenaren, de Raad van State, het kabinet, de 75 Eerste Kamerleden en tot slot ook nog hún fractiemedewerkers naar dit voorstel. Tenslotte zijn er dan ook nog alle lobbygroepen, pers en belangengroepen die dit hele proces in de gaten houden. Die wetten worden getoetst aan een enorm aantal voorwaarden. Ze moeten geschreven worden door gekozen volksvertegenwoordigers, ze moeten voor iedereen te vinden zijn, ze moeten op iedereen van toepassing zijn, en ze mogen niet in strijd zijn met de Grondwet, en de laatste decennia is daar nog bijgekomen dat ze moeten voldoen aan allerlei internationale normen. Voordat een wet uit Den Haag komt, is hij dus al door vele specialisten becommentarieerd en aangepast. De belangrijkste vraag in deze discussie is dan ook: waarom zou één rechter al deze overwegingen aan de kant mogen zetten?

“Omdat wetten onrechtvaardig kunnen zijn”, is een veelgehoord en lovenswaardig antwoord. Wetten kunnen inderdaad onrechtvaardig zijn; denk aan Nazi-Duitsland. Rechters zouden dus moeten toetsen aan de vage norm van rechtvaardigheid. Maar wat is dat dan? Sinds het ontstaan van enige beschaving heeft men nog niet kunnen vaststellen wat het precies is. Zelfs wanneer men dacht de betekenis gevonden te hebben, bleek zo’n twintig jaar

later hun rechtvaardigheidsopvatting alweer achterhaald. De vraag wat rechtvaardigheid is, is dan ook echt iets wat uitgevochten zou moeten worden in het gekozen parlement, waar rechtvaardigheid de som is van alle rechtvaardigheidsopvattingen van honderdvijftig Kamerleden. In de rechtszaal is het de som van één opvatting van een rechter. U ziet mijn punt: liever honderdvijftig dan één.

Ten tweede is een ruime vrijheid voor de rechter in strijd met de rechtsstaat, die inhoudt dat de wet ook op de overheid van toepassing is en dat de machten van de Trias Politica aan elkaar gelijk zijn. ‘Checks and balances’ zorgen ervoor dat de machten elkaar nodig hebben om beleid tot stand te brengen. Als men de rechterlijke macht de vrijheid zou geven om het werk van de andere twee machten niet-bindend te verklaren – omdat een wet niet rechtvaardig zou zijn – dan stelt men de rechters eigenlijk boven de regering en het parlement. Om het praktisch werkbaar te houden, zouden die twee machten van tevoren daarom aan de rechterlijke macht moeten vragen wat ze van een wet vindt. Dat zou natuurlijk een absurde situatie zijn! De eerste twee zijn immers democratisch gelegitimeerd, en uitgerekend de laatste niet. Daarbij komt ook dat rechters voor het leven benoemd zijn. Voor fouten kunnen zij dus niet worden afgerekend.

Voorstanders van een ruime vrijheid nemen dit nogal eens voor lief. Voor dit tweede argument geldt dan ook dat zij vaak zeggen dat rechters het ‘goede’ zullen doen; daar zijn ze immers voor opgeleid. Naast het feit dat niemand kan worden aangeleerd het ‘goede’ te doen, is de invulling van het ‘goede’ ook een persoonlijke opvatting. Dit betekent dat

een rechter met een ruime interpretatievrijheid een wet ook ten kwade buiten werking kan stellen, om zo een rechtvaardige wet buiten werking kunnen stellen. Om een dergelijk doemscenario te voorkomen, moeten rechters niet de vrijheid hebben het ‘goede’ naar eigen inzicht te interpreteren.

Ter illustratie: neem een D66-wet die stelt dat hoofddoekjes op provinciehuizen mogen en een PVV-rechter die de wet naast zich neerlegt. Hiermee ligt de politieke keuze volledig bij de rechter. Naast de onwenselijke situatie dat het politieke primaat bij de rechter komt te liggen, kan een collectief van rechters de macht van vrije interpretatie misbruiken als dwangmiddel. De rechterlijke macht wil bijvoorbeeld loonsverhoging, en gaat alle wetten onverbindend verklaren totdat het Ministerie van Justitie besluit tot loonsverhoging voor rechters. Een dergelijke situatie klinkt nu niet realistisch, maar wat zou er nog in de weg staan om dit tegen te houden?

Ter conclusie: Nederlandse wetten worden nu door vele, democratisch gekozen specialisten voorbereid. Met een ruime vrijheid zou één rechter – met zijn persoonlijke opvattingen – die voorbereiding aan de kant kunnen zetten. Dat zou hem boven de regering en het parlement plaatsen en daarmee heel veel macht geven, terwijl hij niet eens democratisch is gekozen. Het is niet ondenkbaar dat een rechter deze macht met kwade intenties misbruikt. Dit zijn goede argumenten om tegen een al te ruime vrijheid voor rechters te zijn.

Sam Quax studeert rechten en is secretaris politiek bij de afdeling Amsterdam.

Het Constitutioneel Hof politiek in een ander jasje

In 2008 debatteerde de Eerste Kamer over een voorstel van Femke Halsema dat ervoor moest zorgen dat Nederlandse rechters ook aan de grondwet mogen toetsen. Met een nipte meerderheid van één stem kwam het voorstel door de Kamer. De initiatiefwet wacht nu opnieuw op behandeling in de beide Kamers en moet daar een tweederde meerderheid halen. Door rechters de bevoegdheid te geven wetgeving te toetsen aan de grondwet moet de Initiatiefwet-Halsema de constitutie een levend document maken, waaraan burgers rechten kunnen ontlenuen als zij in aanvaring komen met de Nederlandse overheid. De praktijk is afgekeken van onder andere Duitsland en de Verenigde Staten. In het laatstgenoemde land worden conflicten tussen burgers en de overheid al sinds het einde van de 18e eeuw door het Hooggerechtshof beslecht.

Door Thijs Kleinpaste

In de jaren na het uitroepen van de onafhankelijkheid debatteerden Amerikaanse politici met elkaar over de toekomst van het land. Tijdens deze discussies stonden de Federalisten, de voorstanders van een sterk centraal gezag, tegenover de Anti-Federalisten, die het idee van een centraal georganiseerde staat met argwaan bekeken en hun heil zochten in zelfbestuur van staten. De Federalisten vreesden dat de Verenigde Staten geen lang leven beschoren zou zijn zonder een vorm van centrale macht om het land bij elkaar te houden. De Anti-Federalisten zagen op hun beurt in een te sterke federale overheid het gevaar van een tirannie van de meerderheid, en de heerschappij van een aantal grote staten over kleinere staatjes. De oplossing lag in waarborgen binnen de politieke structuur en het instellen van een Hooggerechtshof dat als scheidsrechter zou optreden bij disputen tussen de federale overheid en het bestuur van afzonderlijke staten. Het Hof zou enerzijds fungeren als rem op de neiging van de federale overheid om haar macht te misbruiken en anderzijds de eenheid in de unie bewaren. Ook moest het Hof Amerikaanse staatsburgers beschermen tegen de tirannie van de meerderheid – een angstbeeld van veel Anti-Federalisten. Ook in het Nederlandse debat over het voorstel van Halsema is de tegenstelling tussen het Hof als schild tegen machtsmisbruik door de overheid aan de ene kant en het Hof als ‘schaduwregering’ die de macht van het parlement uitholt aan de andere kant aanwezig.

Deze tegenstelling speelt al in de vroegste discussies over de rol en bevoegdheid van het Hof een belangrijke rol. De Amerikaanse schrijver, jurist en hoogleraar Barry Friedman schreef met ‘The Will of the People’ een

buitengewoon gedetailleerde geschiedenis van het Hof vanaf haar ontstaan tot aan het jaar 2005. Friedman betoogt dat kritiek op het functioneren van het Hof vaak wordt gedreven door frustratie over uitspraken die politieke agenda’s dwarsbomen. De gebruikte argumenten worden door de tijd heen vrijwel steeds vermomd als aanklachten tegen het Hof als zou het de democratische wil van de meerderheid negeren, of juist de rechten van het individu of de rechten van staten verwaarlozen.

In alle jaren dat het Amerikaanse Hooggerechtshof heeft bestaan zijn haar tegenstanders opvallend vaak de partijen geweest die zich in de ideologische strijd, die aan sommige beslissingen ten grondslag ligt, het meest kritisch uitlieten over de macht

“Het is maar de vraag welke ‘lezing’ van vrijheid rechters in specifieke zaken zullen aanhouden”

van het Hof. Door de eeuwen heen heeft het Hof vanuit verschillende kampen onder vuur gelegen. Lincoln’s Republikeinen waren woest toen het Hof in Dred Scott bepaalde dat de federale overheid niet het recht heeft om slavernij te verbieden. Democraten voerden in de jaren ‘30 oorlog met het Hof toen Roosevelt zijn New Deal lanceerde, omdat de rechters de ene na de andere maatregel die de economie weer op gang moest brengen ongrondwettelijk verklaarden. Het waren beslissingen zoals Brown v. Board of Education, waarin een einde gemaakt werd aan de segregatie in het onderwijs, of Roe

v. Wade waarna abortus legaal werd, die zorgden voor een storm aan protest. In de jaren ‘60 en ‘70 waren het Republikeinen en conservatieven die het Hof beschuldigden van ongeoorloofd activisme. Democraten en progressieve krachten meenden juist dat het Hof de grondwet juist interpreteerde. Toen het hof in de jaren ‘90 en ‘00 uitspraken deed die in strijd waren met de politieke agenda van de Democratische partij waren zij het die de beschuldiging van activisme ventileerden. De Republikeinen waren op hun beurt in hun nopjes.

De praktijk waarin rechters een beslissende stem hebben over interpretaties die de grondwet betreffen wordt judicial review genoemd. Veel grondwetten – zeker de Amerikaanse – maken nogal eens gebruik van woorden die voor hun betekenis in sterke mate afhankelijk zijn van interpretatie. Denk aan de verschillen in opvatting over de betekenis van het woord vrijheid tussen D66 en de PVV en zie waar het op neerkomt. Democraten zijn bijvoorbeeld meestal van mening dat de uitspraak van het Hof in 1973 om abortus niet langer illegaal te laten zijn in lijn is met het bredere recht op zelfbeschikking over eigen lijf en leden. Maar conservatieve rechters en Republikeinen vinden dit flauwekul. De opstellers van de grondwet hebben nooit kunnen menen dat er zoiets bestaat als ‘het recht op abortus’, stellen zij. Het staat niet in de grondwet, en mag derhalve ook niet worden ontleend aan andere (vaak vage) bepalingen. In deze situatie zijn het vaak de opvattingen van individuele rechters die de doorslag geven. Omdat de president de bevoegdheid heeft kandidaten te nomineren zijn benoemingen in de eerste plaats een politiek spel. Nieuwe benoemingen veranderen in mediaspektakels waarbij progressief en conservatief elkaar in nieuwsshow’s voor rotte vis uitmaken.

© Matt H. Wade

Van de kandidaten wordt elk irrelevant feitje opgediept en besproken. Er staat namelijk veel op het spel. De rechters die in 2000 George W. Bush aanwezen als president van de Verenigde Staten, waren vrijwel allemaal genomineerd door Ronald Reagan en George Bush Sr. De beslissing van het Hof verdeelde de rechters onderling in een stemverhouding van 5-4. Rechters benoemd door Bill Clinton waren zonder uitzondering tegen het besluit.

Het maakt voor de vraag welke rechten de grondwet garandeert (en voor wie die rechten zijn) dus nogal wat uit of een rechter onder een Republikeinse of Democratische president benoemd is. Onder het dunne laagje vernis van staatsrechtelijke argumenten om voor of tegen een Constitutioneel Hof te zijn ligt de werkelijke vraag verscholen: wat betekent dit voor de macht?

Het is niet voor niets dat beschermers en criticasters van het Amerikaanse Hof door de geschiedenis bij verschillende partijen te vinden zijn geweest. Hetzelfde soort argumenten wordt bovendien door dezelfde partijen om en om wisselend toegepast of aangevallen. Maar terwijl politici elkaar bestrijden, laat Friedman overtuigend zien dat de meeste beslissingen van het Amerikaanse Hooggerechtshof keurig in de pas liepen

met de dominante stromingen in de publieke opinie, in tegenstelling tot wat veel politici en opiniemakers beweren. In gevallen waar het Hof zich vergaloppeerde, keerde het vaak snel terug op haar schreden, door eerder geschapen precedentes in nieuwe rechtszaken ongedaan te maken. Van alle overheidsorganen kan het Amerikaanse Hooggerechtshof op de meeste steun van de Amerikaanse bevolking rekenen. Die populariteit blijkt ook uit het feit dat geen enkele politicus er ooit in is geslaagd de reikwijdte van het Hof echt in te perken. Hoewel het Amerikaanse volk eind jaren '30 de economische plannen van Roosevelt in groten getale steunde, keerde het zich tegen de poging van diezelfde president om het Hof vol te proppen met hem gunstig gezinde rechters, om zo een einde te maken aan de reeks door het Hof ongedaan gemaakte wetten.

Het voorstel van Halsema om ook Nederlandse rechters de bevoegdheid te geven om wetten aan de grondwet te toetsen zal neerkomen op de introductie van judicial review in Nederland. Halsema zal het zien als consistent met haar streven naar meer rechten voor burgers om over hun vrijheden te beschikken, maar het is niet gezegd dat dit ook echt het resultaat zal zijn. Het is maar de vraag welke 'lezing' van vrijheid rechters in

specifieke zaken zullen aanhouden. Als de docent die door de School met de Bijbel werd geschorst zijn werkgever had aangeklaagd met een beroep op de grondwet, dan staat niet per definitie vast dat de rechter tot de conclusie komt dat de praktijk botst met het anti-discriminatiebeginsel. Wellicht ziet de bewuste rechter meer in het pleidooi dat onder andere de ChristenUnie en de SGP vaak houden voor de 'vrijheid' om homo's te weigeren. Voor iedereen die in het instellen van een Constitutioneel Hof de garantie ziet tegen een dictatuur van de meerderheid heeft Friedman een belangrijke les. Een dergelijk Hof is geen vanzelfsprekend panacee dat de belangen van individuele burgers per definitie beschermt. Veel zal afhangen van de rechters die de zaak beslissen. Daarmee is het pleidooi voor het instellen van een Hof ook een verbod van nieuwe politieke twisten om de macht.

The Will of the People: How Public Opinion has Influenced the Supreme Court and Shaped the Meaning of the Constitution – Barry Friedman

Thijs Kleinpaste studeert Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, is Amerika-enthousiasteling en lid van de deelraad van Amsterdam Centrum.

Pleidooi vóór

Dom. Politiek ongeïnteresseerd. Onderkant van de samenleving. Schande voor Nederland. Niet meer te redden. Het zijn slechts enkele van de vele vooroordelen die bestaan rond 'de Wildersstemmer'. Het is lang geleden dat een specifiek deel van het electoraat zo werd verguisd als de Nederlanders die op de PVV stemmen, en behalve dat de aantijgingen onterecht en hypocriet zijn, heeft het in hokjes plaatsen van PVV-stemmers negatieve gevolgen voor de gehele Nederlandse politiek.

Door Maarten Broekhof

Vijfentwintig procent van de PVV-stemmers denkt dat Wilders minister is, was in februari in kranten en op websites te lezen. Voor links Nederland eens te meer een aanwijzing dat de achterban van de PVV dom was en minderwaardig aan die van bijvoorbeeld de Partij van de Arbeid of D66. Buiten het feit dat er bij een gedoogconstructie met de PvdA waarschijnlijk ook ontstellend veel mensen zouden denken dat Job Cohen minister was, is het een prima voorbeeld van de hypocrisie van veel linkse Nederlanders.

De gemiddelde PVV'er is namelijk niet zoveel minder geïnformeerd dan de gemiddelde 'progressieve' kiezer als we onszelf willen laten geloven. 'Wilders' maatregelen werken niet, dat ziet toch iedereen?' is een veelgehoorde onderbouwing voor het PVV'ers-weten-niets-van-politiek-argument. Maar laten we even bij onszelf te rade gaan: Welke D66'er kan precies uitleggen wat de hypotheekrente inhoudt? Welke GroenLinks-stemmer weet precies wat de kosten en baten van windmolens zijn? Welke PvdA'er kan uitleggen waarom 130 rijden op de snelweg precies zo gevaarlijk is? Als we er goed over nadenken, is de diepgang van onze politieke kennis veel minder dan we onszelf willen laten geloven.

Toch is het bon ton om Wilders' kiezers in de media (behalve in De Telegraaf) op vele manieren belachelijk te maken. Niet alleen een medium met lage morele waarden, zoals GeenStijl, maar ook gevestigde omroepen en kranten doen graag mee met het PVV-bashen. Kranten als de NRC houden de Partij voor de Vrijheid nauwlettend in de gaten en elk foutje wordt breed uitgemeten, zoals uit het Wilders-is-minister-voorbeeld duidelijk wordt. Als er vervolgens weer een PvdA'er in een declaratieschandaal is verwickeld, volstaan dertig woorden in de zijkolom.

Dergelijke acties passen precies in het beeld dat PVV'ers van de 'elite' hebben. Ze hebben het idee dat de 'hoge heren' zich afzonderen

van 'het volk' en dat ze beslissingen nemen zonder naar de samenleving te luisteren. Veel PVV'ers hebben geen vertrouwen meer in de overheid, bijvoorbeeld doordat de overlast in hun wijk maar blijft aanhouden of omdat ze na jaren van beloften nog steeds geen verbeteringen in de zorg hebben gezien. Politici zijn mensen met mooie praatjes die alleen aan zichzelf denken, aldus de verbitterde kiezers. Als er dan een anti-elitaire leider als Wilders opstaat, is de keuze voor hen snel gemaakt.

Het bleek al spoedig dat de huidige partijen niet goed wisten hoe ze met het fenomeen Wilders om moesten gaan. De ene helft wilde eventueel wel met hem samenwerken, de andere helft sloot hem al bij voorbaat uit en verschaftte de PVV-leider daarmee eens te meer met een voorbeeld van 'Haags elitarisme'. "Kijk eens, ik hoor niet bij hun clubje en mag dus per definitie niet meedoen. Dat moeten we toch niet willen in dit land?" Wilders' virtuele zetelaantal blijft ondertussen stijgen. Als de gevestigde politieke orde de ontevreden PVV-stemmers terug wil winnen, dan zal ze meer moeten doen dan alleen om het hardst roepen dat Wilders "de rechtsstaat aantast" en "het gelijkheidsbeginsel met de voeten treedt". Wat kan Henk die rechtsstaat schelen als hij dagelijks wordt uitgescholden door jongeren uit de buurt? Wat maakt het gelijkheidsbeginsel Ingrid uit als in het verzorgingstehuis maar één keer per week gewassen wordt? Natuurlijk, dan willen zij dat de problemen die het dichtst bij hen staan het eerst opgelost worden. Daarna kunnen we het nog wel hebben over politieke principes en de rechtsstaat.

De enige manier om die kiezers dan terug te lokken naar de principes waar wij zelf achter staan en waarvan we graag willen dat iedereen ze deelt, is om een tweeledig beleid te gaan voeren. Aan de ene kant blijven we die principes uitdragen, maar aan de andere kant zorgen we dat we verbitterde burgers terugwinnen door middel van contact en betrokkenheid. Zorg dat de politiek weer zichtbaar is. Zorg dat mensen

Henk en Ingrid

het idee hebben dat politici, en niet alleen die van de Partij voor de Vrijheid, betrokken zijn bij de problemen van burgers en dat ze zich inspinnen om die op te lossen. Zorg dat de mensen weer vertrouwen hebben in de politiek!

Natuurlijk, dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan en het zal een tijd duren voordat het vertrouwenspeil van de bevolking in de gevestigde politieke orde weer op een respectabel niveau ligt. Dit proces kan versneld worden als het vertrouwen in Wilders tegelijkertijd afneemt. De beste manier om dat te bereiken is door aan te tonen dat zijn plannen en ideeën niet deugen. Dat moet niet, zoals nu het geval is, gebeuren met botte retoriek en uitsluiting, maar met het verschaffen van informatie. Want kennis is het enige wat de uitwassen van het populisme kan temmen.

PVV-stemmers moeten inzien dat het belangrijkste punt van hun Messias, de 'massa-immigratie', een verzinsel is. Ze moeten te zien krijgen, door middel van een eenvoudig te begrijpen verhaal en heldere cijfers, dat het met de islamisering wel meevalt. Dat die 'kansarme immigranten', zoals ze ook door Mark Rutte genoemd worden, per saldo uit Nederland vertrekken in plaats van ernaar toegaan. Nu Wilders en consorten jarenlang hebben verkondigd dat Nederland 'volstroomt' met allochtonen, is men dat gaan geloven omdat niemand op tijd onderbouwd tegengas heeft gegeven. De PVV-leider werd aangevallen op zijn manier van politiek voeren en op zijn retoriek, maar niemand die zijn lariekoek ontcrachtte met cijfers die Henk en Ingrid bij het CBS hadden kunnen opvragen.

De reden voor dat gebrek aan onderbouwd tegengas legt precies het fundamentele probleem bloot dat speelt tussen politici en burgers: een wederzijds gebrek aan vertrouwen. Beide groepen denken a priori dat de ander niet naar hen luistert en dat ze dus alleen met harder roepen hun doel kunnen bereiken. Burgers doen dat door een signaal af te geven met hun stem op Wilders, politici doen dat door hun eigen standpunt overal te verkondigen maar niet te onderbouwen. Onderbouwing kost immers tijd en die tijd kun je beter gebruiken om je oneliner nog eens te herhalen. Of twee keer. Of drie. Net zolang tot je zeker weet dat iedereen hem gehoord heeft.

Een tweede manier om tegengas te bieden aan Wilders' fabels is door de andere kant van het verhaal te vertellen: dat van de succesvolle allochtoon. Waar de PVV-leider ons voorhoudt dat Turken en Marokkanen hier alleen maar voor de uitkering komen en allemaal crimineel zijn, zouden juist de positieve kanten van de immigratie moeten worden verwoord. Welke groep gaat een disproportioneel grote bijdrage leveren aan het tegengaan van de vergrijzing? Allochtonen, die een hoger geboortecijfer hebben dan de autochtonen. Wie zijn in toenemende mate bezig met het opzetten van eigen bedrijfjes, terwijl de Nederlanders vaker de veiligheid van loondienst verkiezen? Precies, weer die allochtonen.

Toen Balkenende opperde dat we "weer blij moesten zijn met elkaar" werd hij van alle kanten weggehoond. Hij 'leefde niet meer in de realiteit', wist niet waar hij het over had. Maar een algemene mentaliteitsverandering zou op dit moment één van de effectiefste ontwikkelingen zijn om het populisme in te dammen. Er moet iets tegenover de negatieve retoriek van Wilders staan; alleen dan zullen zijn kiezers terug kunnen keren naar de gevestigde partijen. Als Wilders een probleem aankaart, dan is het aan alle partijen om dat probleem op te lossen. Ze moeten laten zien dat Wilders' oplossing niet deugt, hun eigen, beter onderbouwde oplossing aandragen en die vervolgens uitvoeren.

Het belangrijkste waar politici zich dus de komende jaren op zouden moeten richten, is op contact met de kiezers. Het is niet uit domheid of uit desinteresse dat bijna twintig procent van het electoraat voor een populist kiest: het is een signaal. Doorgaan met hen in een hoekje zetten en afschilderen als 'minder' dan andere kiezers is niet alleen oneerlijk, maar vooral contraproductief. De kiezers zelf, en niet de populist hebben de toekomst van het populisme in handen. Alleen door ervoor te zorgen dat Nederlanders in gaan zien dat Wilders' oplossingen niet werken en door mensen tegelijkertijd het idee te geven dat ze echt een stem hebben in Den Haag, kunnen we de PVV tegengaan.

Maarten Broekhof is eindredacteur bij DEMO, studeert aan University College Utrecht en is kandidaat adjunct-hoofdredacteur.

Ingrid

Ingrid

Ingrid

Ingrid

INTERVIEW MET EEN U

Lid zijn van de jongerenorganisatie van 'de' onderwijspartij van Nederland geeft studenten vaak het idee dat ze eigenlijk heel erg zielig zijn. In alle opwinding over het enthousiasme waarmee het kabinet van Mark Rutte de studenten te grazen zou nemen, zouden we bijna vergeten dat we niet de enigen zijn die voor sloop zijn genomineerd. De laatste editie van Langs de Lijn, de rubriek waarin gesproken wordt met de mensen waar politici liever over praten, is een interview met Floris van der Burg, universiteitsdocent filosofie aan het University College van de Universiteit van Utrecht. Aan hem vroeg ik wat de plannen vanuit Den Haag betekenen voor zijn positie als docent en onderzoeker.

Door Manuel Buitenhuis

Wat is er aan de hand met het onderwijs?

Over het onderwijs als geheel is dat moeilijk te zeggen. Er is wel enigszins een trend geweest, eventjes, in het middelbaar onderwijs, om leraren beter te betalen. Lager onderwijs en middelbaar onderwijs hebben natuurlijk een enorm slechte reputatie in Nederland; het is een niet-prestigieuze baan met een slecht salaris. Die matige reputatie vertaalt zich natuurlijk ook door naar het hoger onderwijs.

Mensen zijn enorm onder de indruk als iemand een manager is, dan vragen ze niet eens meer waarvan. Mensen die (in Nederland) aan een universiteit werken hebben echter maar weinig status. Dat is anders dan in andere landen.

Je kunt verder aan een universiteit zien dat mensen terecht bezorgd zijn om al die studenten die wel gaan studeren, maar niet of heel langzaam afstuderen. Dat kost beiden veel geld. Daar wil iedereen iets aan doen,

en daar worden allerlei mechanismen voor bedacht, maar de bottomline is dat al die initiatieven staan of vallen met een enorme investering van uren in die studenten. Alleen als je studenten intensief begeleid, studeren ze op tijd af en daarmee kun je enorm veel geld besparen. Die tijd heb ik niet meer.

Wat is de invloed van de huidige discussies in de politiek op uw werk als docent?

De bezuinigingen die bezig zijn, en lang niet klaar zijn als ik de plannen goed begrepen heb, zorgen dat er onvermijdelijk nog meer geknaagd wordt aan de uren van docenten. Dat betekent in de eerste instantie dat er waarschijnlijk weer allerlei administratieve taakjes bijkomen, maar ook dat er direct gesneden wordt in de uren die docenten krijgen om een cursus te geven aan hun studenten.

Wordt uw werk er minder leuk om?

Ja, natuurlijk. Als je minder tijd krijgt om dezelfde vakken te geven, dan kunnen we

UNIVERSITEITSDOCENT

wel blijven roepen dat de kwaliteit niet achteruit gaat en het misschien zelfs beter wordt, maar...

Dr. Rosemary Orr, universiteitsdocente linguïstiek, valt hem in de rede. ...dat is belachelijk, het is gewoon niet waar. Je moet het maar aan je medestudenten vragen; ik heb nu één uur en drie kwartier om iets te doen waar ik vorig jaar twee uur voor nodig had. Nu lukt het me gewoon niet. Ik moet heel oppervlakkig door mijn materiaal heen gaan omdat ze anders niet genoeg zijn voorbereid op de werkgroepen. Ik laat zien wat ze moeten kunnen doen, uitleg krijgen ze niet meer.

Floris gaat verder. Vroeger begeleidde ik studenten die een paper schreven buiten de les om, en de colleges gingen gewoon door. Nu moet dat in plaats van colleges gebeuren, omdat ik niet wegkom met vijf-minuten-papersupervisies voor de papers van een filosofieseminar dat tegen masterniveau

aanzit. Dan vallen er zomaar acht colleges uit, per semester. En dat komt omdat ik zoveel te doen heb dat ik het me niet meer kan veroorloven om dat buiten de les om te doen. Je ziet ook dat er steeds meer short-cuts genomen worden door docenten. Dat er steeds meer films vertoond worden tijdens colleges. Nu is dat niet meteen een ramp, maar het gebeurt heel váák, en dat is omdat docenten ongelofelijk onder druk staan. Sommige van onze collega's geven op sommige dagen wel acht uur college. Dat je dan af en toe een keer een uurtje rust neemt door een video te laten zien, dat kan ik me ook wel voorstellen. Toen ik bachelorstudent was zei men, 'bekijk die mooie documentaire maar, en nou ophoepelen'. Dat deed je buiten college.

Heeft u er wel eens over nagedacht om te stoppen? Of om ergens anders te gaan werken?

Dr. Orr: uit Nederland wel, ja. Ik zou wel uit Nederland weg willen gaan om dit te

doen, maar binnen Nederland denk ik dat dit (University College Utrecht, red.) wel een prima plek is. Het is wat Floris zegt, er wordt geen aandacht aan gegeven, geen geld in gestopt, onderwijs heeft gewoon een hele lage prioriteit.

Heeft u überhaupt nog tijd voor onderzoek?

Dr. van der Burg: nee, niets. Je neemt je vakantie op, en dan doe je onderzoek. Tussendoor, en in je vakantie. Binnen mijn baan zou ik officieel een dag in de week aan onderzoek moeten krijgen, maar ja, die kan ik niet gebruiken omdat ik eindeloos colleges aan het voorbereiden ben, papers moet nakijken en ontzettend veel administratie doe. Dan werk je vaak 's avonds, en ieder geval ieder in het weekend. En dan heb je nog niet eens je onderzoek gedaan.

Macht is voor iedereen nastrevenswaardig

Streven naar macht wordt in Nederland niet op prijs gesteld: mensen die dit doen worden gezien als streberig op zijn best, manipulatief op zijn slechtst. Streven naar macht druipt in tegen onze egalitaire volksaard waar iedere leider een 'primus inter pares' is en nooit een maarschalk die zijn troepen vanuit de frontlinie leidt. Toch gaat deze eenzijdige kijk voorbij aan veel facetten van macht die juist nastrevenswaardig zijn voor een ieder van ons. Ieder individu heeft immers een zekere mate van macht nodig om een gelukkig mens te zijn dat het beste uit zichzelf kan halen. Macht gaat in eerste instantie over het bepalen van je eigen lot en pas daarna over het lot van anderen en de invloed van een enkel individu op gebeurtenissen van het collectief. Ten slotte is er nog de macht van mensen in institutioneel verband waarbij de macht bijna los van mensen komt te staan. Van de drie vormen van macht is de meest individuele vorm de belangrijkste, de meest nastrevenswaardige en de fundamentele basis voor de andere twee vormen.

Door Joost van Kogelenberg

Bij machtsuitoefening over het eigen lot hebben we in het Nederlands al een semantisch probleem. We kennen niet het equivalent van het Engelse begrip 'empowerment' – het proces van zelfversterking zoals Van Dale het zo mooi vertaalt – dat de basis vormt van ieder emancipatiebeweging. Immers, om over je eigen lot te kunnen beschikken is het van zeer wezenlijk belang dat men zich vrij kan bewegen en ontplooiën in de maatschappij waarin men leeft. Vaak wordt macht als een

zero-sum-begrip opgevat: er is een beperkte hoeveelheid macht te verdelen in de wereld en als de één die krijgt trekt de ander automatisch aan het kortste eind. Deze persoonlijke vorm van macht en machtsvergarig laat zien dat dit een misvatting is: macht kan voor een ieder groeien door persoonlijke ontwikkeling, omdat een mens dan meer invloed kan uitoefenen over zijn eigen lotsbestemming. Een maatschappij moet daar echter ook ruimte aan bieden. Een samenleving waar mensen zien dat er te veel grenzen zijn aan hun persoonlijke ontwikkeling omdat de overheid die beknot, is een samenleving waar

de frustratie uiteindelijk de overhand krijgt. In de Arabische wereld zien we hier nu enkele voorbeelden van, maar ook de huidige politiemissie in Afghanistan moet de lokale bevolking in Kunduz de mogelijkheid geven het heft in eigen hand te kunnen nemen. Dit proces van zelfversterking heeft natuurlijk wel enig verband met machtsuitoefening naar de buitenwereld, maar is zeker niet hetzelfde. Een goed voorbeeld is koningin Beatrix. Een koningin heeft een invloedrijke, misschien zelfs machtige positie binnen de samenleving, maar is behoorlijk onmachtig in haar persoonlijke lotsbestemming. Zelfs mensen die zelf hun macht in de samenleving hebben weten te vergaren en op te bouwen kunnen in de persoonlijke levenssfeer volkomen onmachtig zijn. Een mooi voorbeeld hiervan speelde zich af in de laatste dagen van Stalin. De dictator van de Sovjet-Unie was tot aan zijn dood in 1953 misschien wel de machtigste man ter wereld: hij besliste over leven en dood van miljoenen Russen. Echter, op zijn eigen sterfbed had zijn paranoïde machtsuitoefening, waarbij hij al zijn mogelijke opponenten, maar ook vrienden systematisch had uitgeroeid, zich tegen hem gekeerd. Toen hij na een hersenbloeding ineensakte en niet meer op kon staan liet zijn personeel hem dagen op de grond liggen tot ze er zeker van waren dat hij dood was. Ze waren bang dat als ze zijn leven zouden redden op

Stalins gebruikelijke wijze bedankt zouden worden met de doodstraf. De machtigste man op aarde was in zijn laatste dagen dus tegelijkertijd de onmachtigste, want hij had te veel toegegeven aan zijn persoonlijke zwakte – zijn enorme paranoia – en was daardoor in een situatie gekomen dat niemand hem meer wilde helpen toen hij de mensen om zich heen nodig had.

Naast het begrip van macht over het eigen lot gaat macht natuurlijk ook over de verhouding tussen mensen. Om enige richting te geven aan en duidelijkheid te scheppen in die machtsverhoudingen, bekleden mensen bepaalde posities die, van oudsher in ieder geval, hiërarchisch zijn ingedeeld. Voor die richting en duidelijkheid is het van wezenlijk belang dat met name de overdracht van macht tussen personen met enig ceremonie is omkleed en dat er een duidelijk gedefinieerd proces van machtsoverdracht is. Dat een ceremonie een reflectie moet vormen van de werkelijke machtsverhoudingen kan worden geïllustreerd met een van de meest controversiële kroningen in de geschiedenis: die van Napoleon tot Keizer van Frankrijk. Hij liet weliswaar de

“Functies zijn slechts een middel om orde in de chaos te scheppen en de realiteit van machtsverhoudingen is complexer”

Paus naar Parijs overkomen om zich te laten kronen, maar op het moment suprême vond Napoleon toch eigenlijk alleen zichzelf edel en geschikt genoeg voor de kroningstaak. Hij pakte de kroon van de paus over en plantte deze op zijn hoofd waarmee Napoleon aangaf dat in de hiërarchie hij alleen maar verantwoording had af te leggen aan God zelf. Napoleons krachtige persoonlijkheid zorgde ervoor dat hij de gebeurtenissen in heel Europa voor meer dan een decennium volledig naar zijn hand kon zetten, maar hij kon dit alleen maar omdat de vrijwel alle andere machtigen in de Franse samenleving waren uitgeschakeld. Zowel leden van het ancien regime als de revolutionairen waren dood of gevlucht. In dit machtsvacuüm stapte Napoleon en kreeg een unieke machtige positie.

Toch zeggen officiële functies zeker niet alles: functies zijn slechts een middel om orde in de chaos te scheppen en de realiteit van machtsverhoudingen is complexer. De Wikileaks-documenten gaven een zeer interessant inkijkje in een aantal kernactiviteiten van diplomaten en één daarvan lijkt toch wel te zijn het observeren en doorgeven van machtsverhoudingen binnen regeringen. De Argentijnse president Kirchner werd bijvoorbeeld beschreven als een geesteszieke en zwakke vrouw die met pillen op de been moest blijven. Deze persoonlijke instabiliteit geeft ruimte voor allerlei ‘grijze kardinalen’ aan het hof van de machtigen, mensen die nauwelijks een officiële positie bekleden waar ze ter verantwoording kunnen worden geroepen of verantwoording moeten afleggen, maar in de schaduw van hun meester zeer veel macht kunnen uitoefenen. Dit is altijd gevaarlijk en destabiliserend, omdat er geen goede verantwoording meer wordt afgelegd over beslissingen. Weer een mooi voorbeeld uit de Russische geschiedenis is de monnik Raspoetin die ten tijde van de Eerste Wereldoorlog zeer veel invloed kreeg aan het hof van Nicolaas II, ondanks zijn zeer twijfelachtige reputatie als manipulator en fanaticus. Niet zonder toeval kreeg hij die invloed in een periode dat er aanzienlijke persoonlijke onmacht was aan het Russische hof: de jonge kroonprins Alexei leed, net als veel andere leden van het Russische koninklijk huis, aan hemofilie en Raspoetin leek die te genezen. Uit dankbaarheid kreeg Raspoetin, tot ongenoegen van andere vazallen en ook van vele in de Russische samenleving, een belangrijke adviseursfunctie aan het hof. In het geval van Nicolaas II zien we waar persoonlijke onmacht en zwakte toe kan leiden: het toelaten van een kwakzalver aan het hof die dan ook nog eens een adviseursfunctie krijgt op gebieden waar hij geen verstand van had. Het ineensstorten van de Russische monarchie zou misschien ook zonder Raspoetin onafwendbaar zijn geweest, maar velen denken dat hij de positie van de tsaar nog sneller heeft ondermijnd.

Ten slotte is er de machtsverhouding binnen en tussen instituten. Het lijkt soms alsof deze macht onpersoonlijk is, omdat instituten zelf zijn opgericht om macht en machtsverhoudingen niet te afhankelijk van personen te maken. Dat neemt niet weg dat instituten afhankelijk zijn van de macht van alle personen die het instituut vormen. Een mooi voorbeeld uit de Nederlandse geschiedenis is de beroemde speech van Mertens. In 1968 hield deze vakbondsman en politicus een speech over de tweehonderd (toen nog allemaal) mannen die Nederland bestuurden en, zo

was zijn betoog, te veel macht hadden. Dit old boys network, later de tweehonderd van Mertens genoemd, waren allemaal actief in het bedrijfsleven en publiek-private instellingen waar ze door koninklijke benoemingen of door ons-kent-ons-verkiezingen elkaar steeds de bal toespeelden. Mertens’ specifieke kritiek was dat deze kleine elite te weinig verantwoording aflegde over hun daden,

“Een samenleving is gebaat bij zoveel mogelijk ‘machtige’ mensen”

omdat de macht over een te kleine groep mensen was verspreid die ook nog eens zeer statisch van samenstelling was. Weliswaar was de persoonlijke macht van deze tweehonderd heren dus groot, de instituten zelf werden er naar zijn oordeel niet sterker van, omdat er te veel beslissingen door te weinig mensen genomen werden. Meer openheid en meer machtsverspreiding zouden de instituten sterker maken, was Mertens’ pleidooi. Als we buiten Nederland kijken, worden zijn de voorbeelden duidelijker. Om weer op Afghanistan terug te komen: in deze ontwrichte samenleving van machtelozen lijkt het er soms op dat alleen een brutaal en achterlijk regime als de Taliban het land nog enigszins kan besturen. Het opbouwen van instituten als een politiemacht vergt geduld en tijd en dat komt omdat de lokale burgers eerst gesterkt moeten worden met waarden en vaardigheden die vereist worden van een gedisciplineerde en geciviliseerde politiemacht. Het gaat er dus niet alleen om de juiste leiders te kiezen en op te leiden, maar met name ook alle mensen die voor de leiders van deze instituten werken persoonlijk te sterken.

Macht is ter conclusie een begrip met veel facetten: het zegt iets over de verhouding tussen instituten, het individu ten opzichte van het collectief en zelfs iets over het individu zelf. Vooral dat laatste element moet de sociaal-liberaal aanspreken: vertrouwen op de kracht van mensen is een bijna letterlijke vertaling van ‘empowerment’. Een samenleving is gebaat bij zoveel mogelijk ‘machtige’ mensen; mensen zijn dan vrijer om zich te ontplooiën, de machtsverhoudingen tussen mensen zijn evenwichtiger en er zullen sterkere instituten gevormd worden

Joost van Kogelenberg studeerde sociale wetenschappen en economie en woont in Utrecht.

Invloedrijke woorden

Engagement in literatuur is hard nodig

Het antwoord op de vraag of geschreven tekst, of, wat specifiek, literatuur veranderd is in de loop der jaren, is niet moeilijk te raden. Leg Vondel naast Heleen van Royen en daar heb je je antwoord. Men heeft behoefte aan Stout, en lees jij het niet, dan wellicht je buurman wel. Het verrijken van de geest middels fraai gevormde zinnen is niet langer voorbehouden aan bezoekers van universiteiten, maar een mogelijkheid voor iedereen. Je kunt van Kluun cum suis vinden wat je wil, maar zij kregen de (hardwerkende) Nederlander wel weer massaal aan de roman. Een positieve ontwikkeling, want veel lezen komt je wereldwijsheid zeer ten goede.

Door Jeanne Plettenburg

Het geschreven woord is echter meer dan een novelle en helaas, met de non-fictie gaat het wat minder goed. Jezelf tot 'journalist' bombarderen kan al door een gratis weblog te starten en kranten slinken van groot formaat naar tabloid totdat ze over niet al te lange tijd wellicht volledig zullen verdwijnen. Echte scoops ontstaan op het internet. Een tweet van 140 tekens kan genoeg zijn om voor opschudding te zorgen. Aangeven dat je het met iemand eens bent gaat zo mogelijk nog makkelijker. Even op 'retweet' drukken, of ergens '+1' of 'like' bijzetten en het is gepiept. Het enige waar we nog op wachten is die 'dislike'-button. Daarmee zou de polemiek, die leuke journalistieke vorm waarin schrijvers verbaal de degens met elkaar kruisen, helemaal ten onder gaan.

"Jezelf tot 'journalist' bombarderen kan al door een gratis weblog te starten"

Waar literatuur en journalistiek nu twee aparte deelgebieden lijken te zijn, was de scheidlijn tussen deze twee werelden tot voor kort helemaal niet zo evident. Literatoren als Menno ter Braak waagden zich zowel aan het schrijven van romans als aan literatuurkritieken en journalistieke stukken. Willem Frederik Hermans wist in zijn Mandarijnen op zwavelzuur (1964) op zeer eloquente wijze zijn (veelal literaire) tegenstanders, liefkozend 'mandarijnen' genoemd, van replek te dienen. Wijlen Harry Mulisch was ook niet vies van wat engagement. Bekend is zijn reportage van

het proces Eichmann in Israël uit 1961 voor het weekblad Elsevier. Later liep hij weg met Cuba en het communistische systeem, een gegeven waar hij later niet graag meer aan herinnerd werd. En dan heb ik het nu alleen nog maar over werk van schrijvers die bijklusten als publicist. Waren het niet de grote maatschappelijke thema's die schrijvers

na de oorlog wisten aan te zetten tot het schrijven van grote romans? Het betrekken van de actualiteit in literatuur schijnt niet meer te kunnen in het postmodernisme. Ook in de (pop)muziek valt deze 'trend' waar te nemen. Wanneer schreef men nog een protestlied à la De Bom (Doe Maar) en Over de muur (Klein Orkest)? Een papieren wereld creëren los van tijd en ruimte lijkt de laatste jaren een doel op zich geworden te zijn. Het is de moeite waard om een pleidooi te houden voor het opnieuw oppakken van een combinatie van (cultureel) maatschappelijke thema's en literatuur. Het is de uitgelezen mogelijkheid om het toegenomen leesgeweld van de afgelopen jaren te combineren met een behoud van journalistieke kwaliteiten. Dat dit kan, bewijst Frankrijks meest

gelauwerde schrijver, Michel Houellebecq (zijn nieuwste roman verschijnt dit voorjaar in Nederlandse vertaling). In de wandelgangen wordt gefluisterd dat Arnon Grunberg zijn Nederlandse equivalent zou kunnen zijn. Ik betwijfel dit (Grunbergs boeken missen het pijnlijk realisme van Houellebecq), en zelfs als dat zo zou zijn, wil dat niet zeggen dat er geen andere schrijvers zijn die het maatschappelijk debat niet meer zouden kunnen aanzwengelen. Kom maar op met die messcherpe analyses van de impact die het Fortuynisme heeft op onze contemporaine samenleving of een fijn uitgewerkte observatie van Wikileaks.

Dat men nieuws via snelle berichtjes en niet middels een sonnet met acrostichon en bijbehorend rijmschema aan de man brengt, is niet meer dan logisch. Hulde aan de social media die het mogelijk maken om

"Het betrekken van de actualiteit in literatuur schijnt niet meer te kunnen in het postmodernisme"

razendsnel op de hoogte te zijn van de laatste ontwikkelingen rondom vliegcrashes bij Schiphol, afvallers bij boerendatingshows en deuren in Den Haag, maar laten we ervoor zorgen dat echt goede onderzoeksjournalistiek hierdoor niet verdrongen wordt. Met een opkomende lezersmarkt is het aan de literatoren weer van zich te laten horen en het engagement op te pakken.

Jeanne Plettenburg studeert Nederlands en is penningmeester van de afdeling Utrecht.

Hack ons politieke programma

Het visionaire boek Wikinomics stelt dat de nieuwe digitale mogelijkheden tot samenwerken en delen maatschappelijke veranderingen teweeg zullen brengen die niet beperkt zullen blijven tot het internet. De openbaringen van geheime politieke informatie door Wikileaks kan in dat licht worden gezien. Wat nog onduidelijk blijft, zijn de consequenties voor politieke machtsverhoudingen.

Door Erkan Oszen

Concrete politieke hervormingen hebben de daden van Wikileaks nog niet veroorzaakt. Pittige onthullingen over bankgeheimen of malafide farmaceutische praktijken zouden in vergelijking waarschijnlijk veel meer verontwaardiging opgeroepen hebben bij consumenten. Het verstijfde politiek systeem lijkt redelijk immuun voor de aantasting van het informatiemonopolie door netwerken, in tegenstelling tot voor economische verschijnselen. Het is echter niet ondenkbeeldig dat van Wikileaks een sluimerende invloed zal uitgaan op de Westerse democratieën, vergelijkbaar met die van Facebook op autocratische Arabische regimes.

Macht is het vermogen van actoren, zoals personen of instellingen, om het gedrag of de keuzealternatieven van andere actoren vast te leggen of te veranderen. Onder druk van de toegenomen complexiteit van technologie, de verkorte levensduur van producten en de toegenomen keuzevrijheid van consument is die gedragsverandering al in gang gezet bij commerciële organisaties. De interne deskundigheid van bedrijven is niet meer toereikend en het collectieve inbeeldingsvermogen biedt daarvoor een beter alternatief. Youtube veroorzaakte relatief snel een revolutie in de wereld van platenmaatschappijen, en het open source-model van Wikipedia betekende het einde van de standaard papieren encyclopedie. "Co-creatie" en "prosumptie" zijn de termen die de schrijvers van Wikinomics gebruikten voor de beschrijving van producenten en consumenten die producten en diensten in verwevenheid met elkaar zullen maken. Typisch voor die ontwikkeling is de beslechting van "muren".

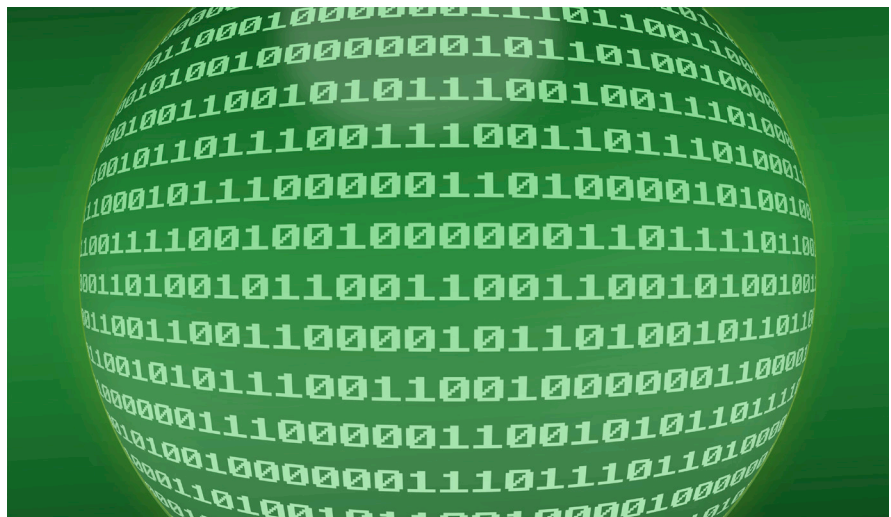
De extreme en opportunistische daden van Wikileaks zijn uitwassen van op zich legitieme intenties. Met die intenties willen zij in alle lagen van de samenleving constructieve en open platformen van delen en samenwerken creëren die een explosie van creativiteit kunnen betekenen in de economie. In de politiek kan het een antwoord bieden op verschillende maatschappelijke crises, waaronder die

van de legitimiteit van de politiek en het wantrouwen van burgers daartegen. Daarmee kan de politiek tegelijkertijd een handreiking doen aan een gretige jonge 'netwerk-generatie' die hun 'Wikiprincipes' van delen en openheid toegepast willen zien in het alledaagse leven. Uit onderzoek is gebleken dat de jonge net-generatie kritisch is ten aanzien van hiërarchische autoriteit, erg gesteld is op individuele rechten als privacy en een sterk gevoel koestert voor sociaal burgerschap.

Het in twijfel trekken van 'vanzelfsprekend gezag' is een belangrijk onderdeel van de roep om hervormingen in het huidige representatieve 'democratische' systeem. Een belangrijke strategie daarbij is het ondermijnen van machtsbronnen van informatie en intelligence. Daarmee is echter nog lang niet gezegd dat de macht van diplomatieke diensten ernstig wordt beschadigd.

democratie de industriële revolutie vooraf is gegaan. Bovendien vormt het feit dat het voortbestaan van staatsinstellingen serieus ter discussie komt te staan, een afspiegeling van de al schuivende machtsverschuivingen.

De leden van het Wikileaks-netwerk bekleden momenteel geen formele machtspositie en Wiki-idealen genieten nog onvoldoende draagvlak in de maatschappij of bij gevestigde politieke partijen. Dat wil niet zeggen dat een evolutionaire overgang, naast een revolutionaire hervorming van het huidige politieke systeem, uitgesloten is. De twee voor de hand liggende manieren om de overgang naar een Wikipolitiek systeem enigszins ordelijk de verlopen is enerzijds de vorming van een nieuwe politieke partij, gebaseerd op Wiki-idealen. Een andere mogelijkheid is dat een gevestigde politieke partij vanwege een ideologische verwantschap met Wiki-idealen het zelf-organiserend vermogen van de

Getuige de revolutie in het Midden Oosten hebben hervormingen pas echt kans van slagen als het een daadwerkelijk bottom-up netwerk betreft die door de burgers zelf in gang zijn gezet, niet door een semi-clandestien netwerk als Wikileaks. Wie echter denkt dat daadwerkelijke politieke hervormingen in het Westen toekomstrijk zijn, doet er goed aan om te bedenken dat economische hervormingen doorgaans een voorloper zijn van politieke hervormingen. Het is bijvoorbeeld wetenschappelijk bewezen dat aan de totstandkoming van de liberale

"Net-generatie" werkelijk benut, door er een virtueel open source-platform voor te creëren. Daaromheen kan dan een zelfregulerende politieke gemeenschap ontstaan waar het partijprogramma op afgestemd kan worden. Waarom is er nog steeds sprake van een select gezelschap dat resoluties opstelt en indient terwijl de partijleden zelf op constructieve wijze de beste vormgevers van resoluties kunnen zijn?

Erkan Oszen studeerde politicologie in Amsterdam.

Als je 150 km/u op de Duitse autobahn rijdt, moet je goed sturen. Doe je dat niet dan beland je in de vangrail of in de berm. De macht over het stuur niet verliezen, daar gaat het om. Eigenlijk is het met het leiden van organisaties niet anders. Willen organisaties niet in de berm belanden of tegen de vangrail, dan moeten organisaties op koers worden gehouden. Stuursignalen van de leiding houden organisaties op de snelweg en zorgen ervoor dat ze niet in de vangrail belanden. Dus sturen is essentieel, voor autorijden en voor organisaties.

Door Dick Berlijn

En is dat sturen altijd even belangrijk? Ik denk dat organisaties die zich in een stabiele omgeving bevinden, waarbij men kan zien welke uitdagingen op de organisatie afkomen, zich een foutje kunnen permitteren. Maar bevindt de organisatie zich in een minder stabiele omgeving dan komt het er op aan. Dan moeten de stuursignalen messcherp zijn. Dan moet de kwaliteit van het leidinggeven perfect zijn.

Mijn ervaringen bij Defensie hebben mij tot de stelling gebracht dat de kwaliteit van leidinggeven, lees de kwaliteit van het sturen, de dominante factor is die het verschil maakt tussen falen en succes. Gaat het met organisaties goed, dan zit het negen van

de tien keer goed met het leidinggeven. Omgekeerd is het ook waar: gaat het niet goed met organisaties, dan is er negen van de tien keer wel iets aan te merken op de kwaliteit van het leidinggeven. En omdat Defensie zich regelmatig in crisissituaties terug vindt, wordt er veel aandacht geschonken aan de ontwikkeling van het leiderschap. Het leidinggeven is een regelmatig terugkerend onderwerp in de beoordelingen. En er wordt gepoogd door verschillende carrière plaatsingen (commando functie en dan weer een staffunctie, nationaal vervolgens internationaal, etc.) het leiderschap van de individuen te laten groeien. Dat is wellicht iets dat in het bedrijfsleven extra aandacht zou kunnen krijgen.

Maar wat is goed leiderschap en wat kenmerkt een leider? Ik denk dat een leider iemand is met een helder doel en zich goed realiseert dat hij (of zij) afhankelijk is van anderen om dat doel te bereiken. Dat betekent dat een leider in de eerste plaats het doel goed moet kunnen overbrengen op zijn team. Dus hij moet perfect kunnen communiceren. Communiqueert de leider niet goed en wordt het team niet goed geïnformeerd dan leidt dat tot onzekerheid. En onzekerheid is "killing" voor organisaties. Mensen willen van de leiding horen wat er gaat gebeuren. Gaat het goed met de organisatie, welke problemen komen er op ons af, moeten we bezuinigen, verliezen we onze klanten, moet ik me zorgen gaan maken over mijn baan etc.? Door goed te communiceren treedt de rust in de organisatie terug, keert het vertrouwen terug en kan met zich weer

concentreren op het werk. Een goede leider is dus per definitie een goede 'communicator'. Goede communicatie is cruciaal: we doen het nooit goed genoeg, het kan altijd beter. Maar als het team het doel goed heeft begrepen, maar niet gemotiveerd is om met de chef het doel te realiseren, gebeurt er nog niets. Dus de vraag dient zich aan: wanneer worden mensen betrokken? Om die vraag te beantwoorden moet je bereid zijn een beetje te "soul searchen" en jezelf de vraag te stellen wanneer je zelf gemotiveerd raakt. Welk soort leider spreekt jezelf het meeste aan? Wat doet een leider voor bijzondere dingen waardoor mensen het gevoel krijgen: "met hem of haar wil er wel voor gaan". Het is goed om jezelf af en toe die vraag te stellen.

Ik denk dat een goede leider in ieder geval iemand is die integer is, authentiek is, bereid is fouten toe te geven (moet hij of zij niet te vaak hoeven te doen), het teambelang op de eerste plaats zet, in alles het goede voorbeeld geeft, iedereen het gevoel geeft dat hij of zij meetelt en hard wil werken en op de belangrijke momenten "op de werkvloer" aanwezig is. Mijn advies aan de lezer is: "Leg de lat hoog, ga ervoor en wees niet bang om fouten te maken. En daarbij is het goed je te blijven beseffen dat niet alles dat fout gaat jouw schuld is en niet alles dat goed gaat jouw verdienste. Zet 'm op".

Dick Berlijn was Commandant der Strijdkrachten en luchtmachtgeneraal.

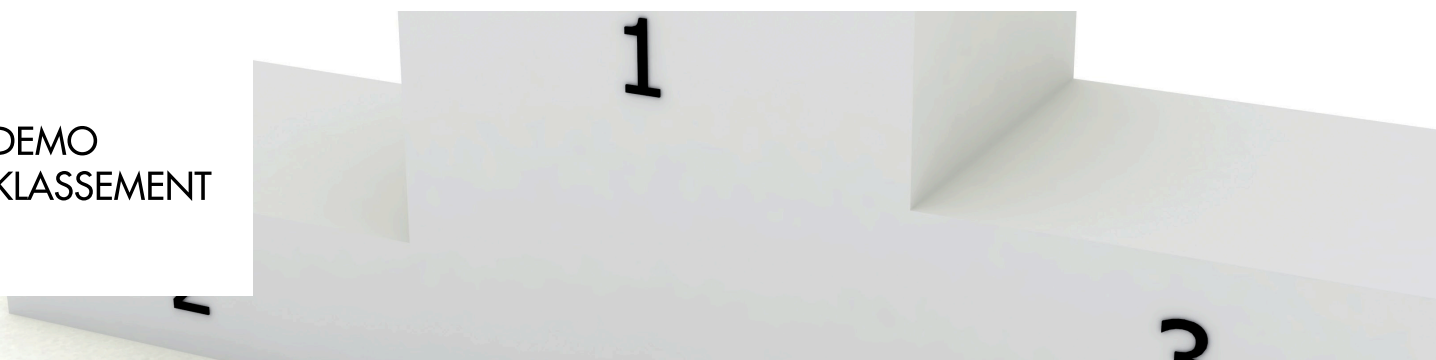
CARTOON

"OWEE mijn AOW!"

Isabel Verkes

DEMO
KLASSEMENT

Hulde aan de afdeling Amsterdam voor het winnen van het DEMO-klassement! Met afstand zijn de Amsterdammers de afdeling Utrecht voorgebleven. Een eervolle vermelding is er ook voor de afdeling Friesland, die grote afdelingen als Rotterdam en Leiden-Haaglanden toch mooi is voorgebleven!

No.	Afdeling	Artikelen	Bonus overig	Bonus opinie	Totaal
1	Amsterdam	5.5	1	0.5	24
2	Utrecht	5	2	1	12
3	Friesland	0	0	0	3
4	Leiden-Haaglanden	0	0	0	2.5
	Brabant	2	0	0	2.5
6	Arnhem-Nijmegen	0	0	0	1
	Rotterdam	0.5	0	0.5	1
8	Groningen	0	0	0	0
	Maastricht	0	0	0	0
	Twente	0	0	0	0

De (on)macht van Wilders

Dat Geert Wilders er al jaren in slaagt om de aandacht op zich te vestigen in politiek Den Haag moge duidelijk zijn. Vaak is hier niet veel voor nodig. Met een zelfbedachte term als ‘kopvoddentax’ weet hij alle ogen op zich te richten. Het feit dat de meningen over hem zich doorgaans aan de uiterste zijden van het spectrum bevinden mag als bekend verondersteld worden. Voor de één zijn verlosser die eindelijk zegt waar het op staat, is het voor de ander een gevaarlijke haatzaaier die strafrechtelijk vervolgd moet worden. Hoe terecht is deze angst voor de agenda van Geert Wilders en zijn Partij Voor de Vrijheid wanneer je hem in een sociaal historisch perspectief beschouwt?

Door Martine Luijten

Op 25 april 2010, ruim een maand voor de Tweede Kamerverkiezingen van 9 juni, werd een aflevering van Zembla uitgezonden met de titel ‘Wilders, Profeet van de Angst’. In de uitzending wordt Geert Wilders onder andere vergeleken met de voormalige Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic. Wilders zou namelijk, net als Karadzic, ‘dromen van etnische zuivering’. Het waren echter niet de dromen van Karadzic die tot de afschuwelijke gebeurtenissen in het voormalige

Joegoslavië hebben geleid. In de vroege jaren negentig viel het grote Joegoslavië uiteen in verschillende republieken die grotendeels op etnische gronden werden gevormd. Hoewel Karadzic president was van de Bosnische Serviërs kon alleen geprobeerd worden deze “dromen van etnische zuivering” tot uitvoering te brengen dankzij zijn vele medestanders, die zich tevens in machtsposities bevonden, en het feit dat Karadzic de leiding had over het leger. Zelfs als de dromen van Geert Wilders te vergelijken zouden zijn met die van Karadzic – en daar heb ik mijn twijfels over – zijn de omstandigheden zo verschillend dat de vergelijking absoluut niet op gaat.

Hoe erg het ook is om met een man van het kaliber van Karadzic vergeleken te worden, het is natuurlijk altijd baas boven baas, en het aantal mensen dat de PVV-voorman met nazi-leider Adolf Hitler vergelijkt is niet van de lucht. Zo vergeleek PvdA-politica Fatima Elatik Wilders in 2009 met Hitler omdat hij systematisch moslims verdacht maakt. Een ander veelgehoord argument om Wilders en Hitler te vergelijken is dat “Hitler ook democratisch verkozen is”, zoals psychiater Bram Bakker zei. Naast het feit dat vooral dit laatste argument weinig overtuigend is, gaat het volledig voorbij aan de realiteit van het Derde Rijk. Het grote probleem met Hitler was niet dat hij een hekel had aan een bepaalde bevolkingsgroep en ze liever zag gaan dan komen – hoe verwerpelijk en destructief een dergelijke houding ook is, zeker voor een invloedrijke politicus. Het probleem met Hitler was dat hij een beleid opstelde en uitvoerde dat ertoe leidde dat Europese Joden werden vervolgd, gearresteerd, als vee werden vervoerd naar concentratiekampen en dat zes miljoen van hen op beestachtige wijze zijn vernietigd in een poging om deze hele bevolkingsgroep, haar geschiedenis en cultuur te vernietigen. Je kunt Wilders veel verwijten. Zijn bijdrage aan de Nederlandse politiek is destructief, polariserend en negatief. De manier waarop hij grote groepen Nederlanders bejegend is verwerpelijk en beschamend. Daarnaast blijkt hij niet geïnteresseerd te zijn in het

aandragen van realistische oplossingen voor de problemen die hij meent te herkennen. Maar op die gronden kun je iemand niet vergelijken met de grootste massamoordenaar die de wereld ooit heeft gekend.

Misschien zouden we ons meer moeten richten op de positieve effecten van Wilders Islamstandpunten. Binnen de Nederlandse politiek moeten coalities gevormd worden om een regering te kunnen vormen. Laten we eens terugdenken aan de chaos tijdens het CDA-congres - wat in ieder geval niet als saai gekwalificeerd kon worden - toen de vraag beantwoord moest worden of de christendemocraten deel moesten uitmaken van een regering die door de PVV gedoogd zou worden. Afgezien van de VVD en de SGP zou waarschijnlijk geen enkele Nederlandse politieke partij bereid zijn daadwerkelijk met Wilders en de zijnen een regering te vormen, en er moet nog veel gebeuren willen deze drie partijen samen meer dan 75 zetels halen.

Wanneer je het PVV-partijprogramma bekijkt, en de standpunten omtrent de Islam buiten beschouwing laat, blijft er een document over waar de gemiddelde SP'er zich prima in zou kunnen vinden. Een snelle rekensom leert ons dat de 24 zetels van de PVV in combinatie met de 15 van de SP, 10 van Groenlinks en 30 van de PvdA tot een kamermeerderheid van 79 zetels leidt. Voeg daar de twee zetels van de Partij voor de Dieren aan toe en een dergelijke linkse coalitie heeft een comfortabele buffer om eventuele problemen naar aanleiding van het onvermijdelijk discutabele verleden van sommige PVV-ers op te kunnen vangen. Maar dankzij zijn Islamstandpunten zullen deze partijen nooit met hem willen samenwerken, en dat is maar goed ook. Anders zouden we ons met zijn allen druk moeten gaan maken over de mogelijk desastreuze gevolgen van links-radicalen overheersing. De geschiedenisboeken staan vol met voorbeelden!

Martine Luijten studeert Bedrijfscommunicatie & Digitale Media in Tilburg.

A word cloud graphic on the left side of the page. The most prominent words are 'Openbaar', 'Vrijheid', 'Nederlandse', 'overheid vindt', 'belang', 'voorstellen', 'komen aan', 'mens', 'heeft mi', 'hierbij tege', 'Daarom alleen', 'landen kinderen', and 'er toekomst'. Other visible words include 'pakket', 'tevens', 'tuur', 'is', 'en', 'ellen hebben', 'krijgen', 'politie', 'goed', 'take', 'vrijheid', 'Nederlandse', 'overheid vindt', 'belang', 'voorstellen', 'komen aan', 'mens', 'heeft mi', 'hierbij tege', 'Daarom alleen', 'landen kinderen', 'er toekomst'.

Door Thijs Kleinpaste

Is Amerika's dubbele houding ten aanzien van dictators immoreel of verstandig? De Amerikanen hebben lang geweigerd hardop te zeggen dat Mubarak het veld moet ruimen en drongen in plaats daarvan aan op een 'vreedzame overdracht van de macht'. Had Obama zich sterker moeten maken voor het ideaal van democratie, of is het juist verstandig om het Amerikaanse belang boven dat van de individuele Egyptenaar te zetten? Het is een duivels dilemma. Vrijheid en democratie zijn mooie principes, maar de machtigste man ter wereld heeft ook verantwoordelijkheid voor de veiligheid van zijn land.

Ook Machiavelli had weinig geduld voor mooie principes als die andere belangen dwarsboomden. Hij keek liever naar wat werkte om het gewenste te bereiken. Volgens Machiavelli moet een goede heerser over zijn schaduw heen kunnen stappen. Immorele besluiten of de hardhandige aanpak van een opstandigheid mogen niet geschuwd worden als daarmee het belang van de natie als geheel is gediend. Principes zijn voor doetjes.

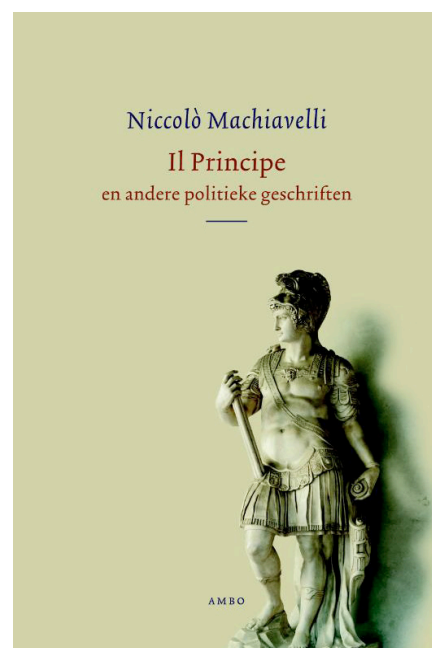
Nadat Machiavelli carrière maakte als tweede man in het Florentijnse stadsbestuur werd hij in 1513 uit de stad verbannen toen de Dei Medici-familie uit ballingschap terugkeerde in Florence. Aan huis gekluisterd zette Machiavelli zich aan het schrijven. Zijn hele leven verlangde hij naar wat Petrarca in zijn gedichten en liederen bezong: de herrijzenis van het sterke, machtige en rijke Italië dat bestond ten tijde van de Romeinse republiek. Als afsluiting van het laatste hoofdstuk van *Il Principe* ('De Vorst') citeert Machiavelli versregels van de beroemde dichter en geschiedschrijver.

Het boek is misschien wel de belangrijkste reden waarom Machiavelli's filosofie met het adagium 'het doel heiligt de middelen' is gebrandmerkt. Het werk is een aansporing aan het adres van Lorenzo dei Medici, de machthebber op dat moment in Florence, om de glorie van het Republikeinse Italië uit de bloeiperiode van het oude Rome te herstellen. Machiavelli put uit een rijkdom van historische voorbeelden over heersers, tirannen en prinses die hij opvoert als voorbeeld van voortreffelijk of juist rampzalig leiderschap. De van oorsprong Spaanse vorst Cesare Borgia, bijvoorbeeld, was volgens Machiavelli weliswaar wreed en ongemanierd, maar omdat zijn bewind voorspoed en eenheid bracht kon hij niet anders dan concluderen dat Borgia toch het juiste had gedaan.

In het wereldbeeld van Machiavelli is een beslissing goed als het doel wat men probeert te bereiken goed is en door de beslissing dichterbij komt. Machiavelli doorzag feilloos dat de deugzaamheid of de drang naar populariteit van een heerser kon botsen met het welzijn van een land of volk als geheel. Zijn verdienste voor de filosofie is dat hij de vraag wat goed is op lange termijn expliciet scheidde van de vraag wat goed gedrag is op korte termijn. Om het welzijn van velen te beschermen moeten individuen soms wreed durven zijn. Het maakt Machiavelli een realist. Deugzaamheid is plezierig, maar uiteindelijk ook van ondergeschikt belang voor een goede heerser. Obama lijkt het daarmee eens te zijn.

Il Principe (De vorst)

Niccolò Machiavelli

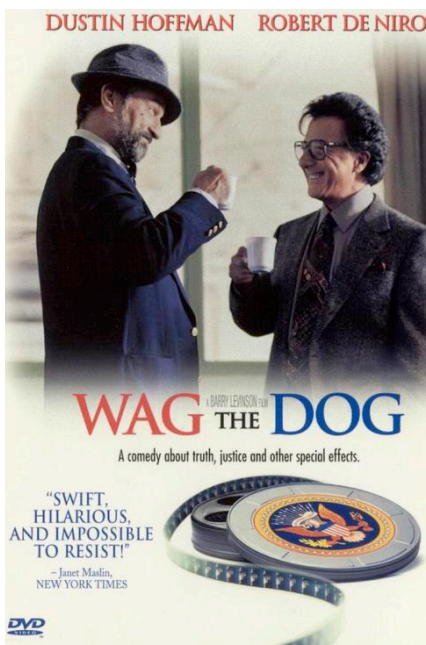
Il Principe (De vorst)
Auteur: Machiavelli
Uitgeverij: Ambo
ISBN: 90 2631819 7

Wag the Dog

Door Coen Brummer

Barry Levinson

Wag the Dog
Regie: Barry Levinson
Studio: New Line Cinema, 1998

W ie zich in de diepere krotten van het internet begeeft komt ze vanzelf tegen: Conspiracy theories. Zo zouden de zes Amerikaanse maandelingen tussen 1969 en 1972 in scene zijn gezet om de aandacht van het Vietnam debacle af te leiden. Aids zou door de CIA in opdracht van de Amerikaanse regering zijn verspreid om homoseksuelen en Afrikanen uit te roeien. De condenssporen die te zien zijn achter de staart van vliegtuigen zijn geen condenssporen, maar chem trails: een chemische truc van de overheid om het volk te indoctrineren. Elke geopolitieke beslissing wordt natuurlijk keurig afgestemd op de Bilderberg-conferenties. Allemaal nonsens natuurlijk, maar de film Wag the dog (1997) voorziet dergelijke nonsens wél van een realistisch tintje.

Wag the dog draait om de vraag wat een spindoctor moet doen om de President van de Verenigde Staten herkozen te krijgen, terwijl deze elf dagen voor de verkiezingen een minderjarige padvindster verkracht heeft in de oval office. De spindoctor Conrad Brean, gespeeld door Robert de Niro, begint onmiddellijk geheimzinnige geruchten te verspreiden over een naderende oorlog in Albanië. 'Why Albania?' vraagt een campagnemedewerker. Well, why not? is het real-politieke antwoord van Brean.

De media, gealarmeerd door de geheimzinnige geruchten en de terughoudende informatieverstrekking van het Witte Huis, happen onmiddellijk. Het verkrachtingschandaal verschuift van de voorpagina's naar het middenkatern van de kranten. Om de aandacht van de publieke opinie bij het conflict in Albanië te houden benadert Brean de filmproducent Stanley Motss (Dustin Hoffman). Vanuit een filmstudio sturen ze gefabriceerde beelden van de nepoorlog naar alle newsnetworks en komen ze elke paar dagen met een nieuwe afleidingsmanoeuvre tot het moment daar is en de President herkozen kan worden.

Kortom, Wag the dog gaat over macht. De macht die een briljante politieke geest heeft wanneer hij niet beperkt wordt door moraal of een gebrek aan geld. De macht die een overheid over haar burgers heeft door ze onwetend te houden. Maar boven alles de macht van de massamedia. Ter illustratie: wanneer CNN plotseling bericht over het einde van de oorlog, terwijl Brean en Motss dit later gepland hadden, merkt een campagnemedewerker op dat het nieuws niet kan kloppen omdat zij immers zelf de oorlog regisseren in een filmstudio. Brean en Motss worden woest: 'What difference does it make if it's true? I saw it on television!' Deze machtsstrijd levert een prachtige, maar inktzwarte komedie op over de driehoeksverhouding tussen overheid, media en bevolking in de moderne democratie. Laten we daarom hopen dat er uit de duizenden gelekte Wikileaks-cables minimaal één conspiracy theory als Wag the dog tevoorschijn komt. Gewoon om de tragische komedie die politiek is spannend te houden.

‘Cat-fight’

De vrouw als belemmering voor de vrouw in een organisatie

Of het glazen plafond voor vrouwen vandaag de dag nog steeds bestaat is een discussie die iedereen wel eens met collega's gevoerd zal hebben. Ik ben zelf 25 jaar en weet dus nog niet hoe hard het glazen plafond is, maar als vrouw vind ik wel dat vrouwen zich ervan bewust moeten zijn dat er naast het gebruikelijke zwarte schaap – ‘blanke-grijze-mannen-met-dito-pakken’ – nóg een reëel gevaar bestaat dat het toestromen van vrouwen in topfuncties kan belemmeren: vrouwen die al een topfunctie hebben.

Door Jennie Arts

En van de redenen daarvoor is door de Amerikaanse schrijfster Ariel Levy beschreven in ‘Female Chauvinist Pigs, de opkomst van de bimbo-cultuur’. Hierin beschrijft ze hoe vrouwen zich op de werkvloer, onder het mom van een bevrijde seksuele moraal, net zo gedragen als mannen. Dit komt erop neer dat vrouwen zich conformeren aan de mannelijke cultuur door ‘masculiene waarden’ (zoals competitie, prestatie en hiërarchie) over te nemen in hun omgangsvormen. Dit is an sich al een probleem voor het bewerkstelligen van meer vrouwen in topfuncties aangezien het diversiteitsargument – ‘vrouwen brengen andere waarden en invalshoeken met zich mee’ - hiermee komt te vervallen. Maar een mogelijk bijkomend nadeel voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen aan de top is dat female chauvinist pigs door het overnemen van deze waarden deze zelfde hoge(re?) eisen aan vrouwen blijven stellen. Dat ze zelf mogelijk ook het

glazen plafond hebben ervaren, maakt blijkbaar weinig uit.

En dan is er nog het mogelijk steeds verder oplopende XY-generatieconflict. De Y-generatie wordt gevormd door twintigers die idealistisch, zelfvezekeerd, onafhankelijk en egoïstisch zijn. Ze zijn er weliswaar niet op uit andere mensen te schaden, maar willen vooral hun eigen voordeel maximaliseren. De X-generatie zijn mensen tussen de 30 en 44 die te omschrijven zijn als teamplayers, zelfreflectief en minder egoïstisch, waarbij de meest waargenomen managementstijl een vrij sturende, autoritaire en controlerende stijl is (bron: People Management). Je kunt je wel voorstellen dat X-ers en Y-ers moeite hebben elkaar te begrijpen: hun basiswaarden omtrent ‘het individu’ verschillen immers.

Stel je nu voor dat je als net afgestudeerde vrouwelijke Y in een organisatie komt en je krijgt daar een vrouwelijke X als manager. Jij bent, of wordt gezien als, een egoïstische, zelfmaximaliserende Y, die uiteindelijk promotie moet zien te krijgen bij een minder egoïstische, maar wel autoritaire vrouwelijke X. Hierbij is het goed denkbaar dat de nieuweling in de organisatie aan het kortste eind trekt (en dat geldt overigens ook voor man-tot-man-verhoudingen). Bedenk nu dat deze vrouwelijke managende X zich, zoals eerder gezegd, gedraagt volgens de bimbocultuur en masculiene trekjes heeft, et voila, we hebben het recept voor een nieuw soort conflictsituaties dat een struikelblok kan vormen voor het doorbreken van het al dan niet bestaande glazen plafond: een vrouwelijke manager met masculiene trekjes en een licht dwingende managingsstijl die moet gaan beslissen of een zelfmaximaliserende net-droog-achter-de-oren-griet haar strepen wel heeft verdiend.

Ik besef dat hierboven verschillende aannames worden gedaan die vervolgens ook nog

worden gecombineerd, maar dat neemt niet weg dat ik een belemmering zie voor het bereiken van een meer evenwichtige vertegenwoordiging binnen organisatie. Het eerste punt dat ik wil maken is dat vrouwen moeten waken dat ze zich niet gaan gedragen als mannen; mannelijk gedrag aan de top hebben we immers al genoeg. In het kader van diversiteit is het juist wenselijk dat vrouwen zichzelf blijven. Voor wat betreft het generatieconflict toont

“ Vrouwen moeten waken dat ze zich niet gaan gedragen als mannen; mannelijk gedrag aan de top hebben we immers al genoeg ”

dit aan dat er verschillende referentiekaders bestaan. Dus, zowel X-mannen als X-vrouwen in het management: wees je hiervan bewust. En wij Y-ers moeten er eens bij stil staan hoe we over kunnen komen op deze oudere generatie, waar we wel die promotiekansen van moeten zien te krijgen. Dat geldt zeker wanneer je je (als vrouw) ten doel stelt om het topmanagement te bereiken.

En tot slot: X-vrouw en Y-vrouw, los van het al dan niet bestaande glazen plafond, maak het elkaar niet onnodig moeilijker in een organisatie. Ook al is die ander mogelijk net iets modieuzer gekleed, met net iets minder hangende billen en lacht die leuke collega net iets vaker naar haar ;)

Jennie Arts is lid van de politieke commissie van de afdeling Brabant.

Generatieconflict? Nagel de babyboomer niet aan de schandpaal!

Woensdag 2 maart was het zover: we trokken er op uit om onze stem uit te brengen op de partij van onze keuze. Een van de nieuwe partijen die aan de Provinciale Statenverkiezingen meedeed is de 50plus-partij. Het is een partij die geen brede visie op de samenleving verkondigt, maar ervoor kiest de belangen van één demografische groep te vertegenwoordigen: de ouderen. Dit zijn zo'n 5 miljoen Nederlanders, en door hogere levensverwachtingen, afname van het geboortecijfer en vergrijzing van de babyboomgeneratie wordt die groep steeds groter.

Door Dirkjan Tijs

Belangrijke speerpunten van de 50plus-partij zijn een vakantietoeslag voor pensioengerechtigden en gratis openbaar vervoer voor ouderen. Daarnaast wil de partij voorgenomen plannen om de AOW-leeftijd te verhogen blokkeren, ziet het weinig in het afbouwen van de hypotheekrenteaftrek en wil de partij successierecht (belasting op erfenissen) afschaffen.

Waarschijnlijk zijn er veel Jonge Democraten bij wie de haren overeind gaan staan bij het lezen van deze plannen. Wanneer 50plus het voor het zeggen krijgt, worden noodzakelijke hervormingen op het gebied van wonen, zorg en AOW opnieuw uitgesteld. In plaats van er voor te zorgen dat de overheidsuitgaven in een vergrijzende samenleving betaalbaar blijven, kiest 50plus er voor om juist méér geld uit te geven.

Daarom laten de Jonge Democraten een tegengeluid horen. Met de slogan Generatieconflict!, een website en een campagne in de media proberen we de belangen van jongeren onder de aandacht te brengen. Daarnaast is onze landelijk voorzitter bij het NCRV-programma Schepper & Co in discussie gegaan met Kees de Lange, kandidaat-Eerste Kamerlid van de 50plus-partij. Er was sprake van een fel debat, waarin de verschillende belangen van ouderen en jongeren pijnlijk duidelijk werden. Reacties op internetfora en twitter - ook steeds meer ouderen zijn tegenwoordig 'online' - maakten al gauw een polarisatie duidelijk. Jongeren scharen zich achter het verhaal van de Jonge Democraten, terwijl ouderen de kant van Kees de Lange kozen.

Waar ik bang voor ben, is dat wij als Jonge Democraten gezien gaan worden als de 30min-tegenhanger van de 50plus-partij. Ik ben er juist trots op dat wij als

jongerenorganisatie een brede visie op de samenleving presenteren, waarin nagedacht wordt over de belangen van jong én oud. Wij zijn niet de vertegenwoordigers van één bepaalde demografische groep, maar progressief-liberale jongeren met idealisme die het beste willen voor de gehele maatschappij. Daarom vind ik de slogan Generatieconflict! verkeerd gekozen. Met deze campagne versterken wij net als de 50plus-partij de verschillen tussen bevolkingsgroepen. We worden zo de mede-aanjagers van polarisatie

Er is helemaal geen sprake van een generatieconflict tussen jong en oud; er is een conflict tussen een toekomstgericht, progressief Nederland dat nodige hervormingen durft door te voeren en een conservatief Nederland, dat vasthoudt aan verworven zekerheden en bij wie die durf ontbreekt.

En dan is er nog iets anders. De campagne Generatieconflict! suggereert dat de Jonge Democraten de belangen van alle jongeren wil vertegenwoordigen, maar jongeren zijn

tussen jong en oud. Willen we echt aandacht voor deze problematiek, dan moeten we juist de aandacht van de 50plus-generatie trekken en niet de babyboomer aan de schandpaal nagelen.

Overtuig de 50-plussers van onze zorgen, en laat ze inzien dat hervormingen noodzakelijk zijn voor onze maatschappij. Maak ze duidelijk dat wij niet alleen opkomen voor ons eigen belang, maar voor de toekomst van ons land; dat we het beste voorhebben met het welzijn van ouderen, maar dat het huidige systeem niet in stand te houden is. Als we die boodschap weten over te brengen, zullen er een hoop ouderen zijn die wél in staat zijn buiten hun eigen belang te denken. In de meest recente peiling van Maurice de Hond zou 50plus één zetel in de Tweede Kamer halen. Het egoïsme van de gemiddelde babyboomer valt dus reuze mee.

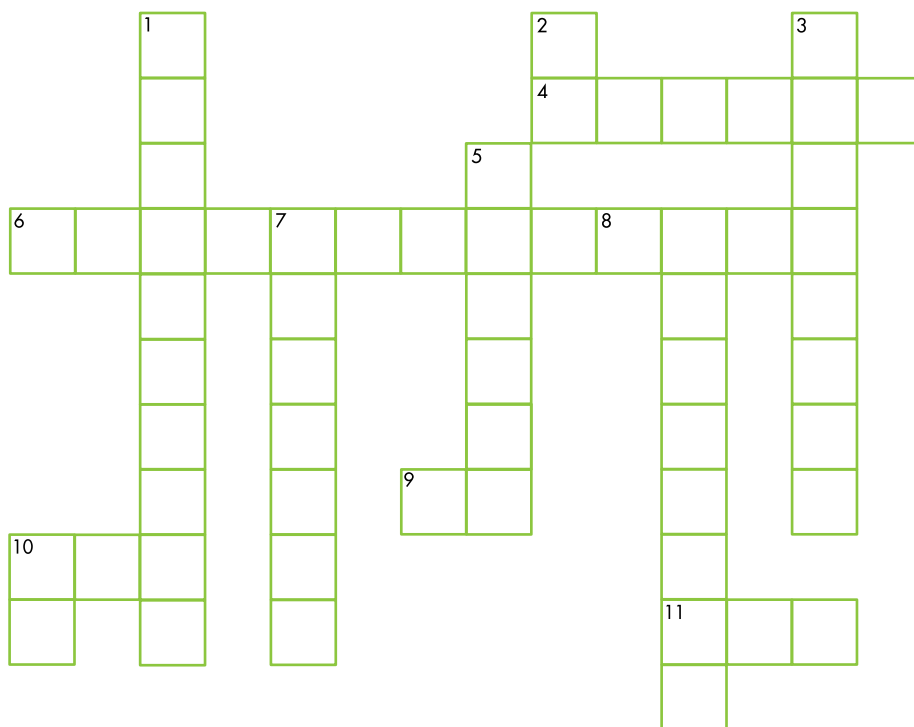
net als ouderen politiek enorm verdeeld; van links tot rechts en van conservatief tot progressief. Wij vertegenwoordigen de jongeren die strijden voor een vrijzinnig, progressief en liberaal Nederland, en moeten juist de dialoog opzoeken met ouderen die deze idealen delen.

Het debat moeten we zeker aangaan, maar dan met iedereen die niet in hervormingen gelooft, of dat nu een student of gepensioneerde is. Middels een dialoog kweek je begrip voor onze standpunten, met conflict vergroot je de polarisatie en speel je groeperingen zoals de 50plus-partij, die niet het landsbelang maar het belang van de achterban verdedigen, alleen maar in de kaart.

Dirkjan Tijs is secretaris activiteiten van de afdeling Utrecht.

JD-LEAKS **vrijzinnige viezigheid**

De op-een-na-grootste politieke jongerenorganisatie van Nederland zijn neemt verplichtingen met zich mee – adellijk verplicht. Al sinds haar oprichting hebben de leden van de JD het daarom als hun nobele taak gezien om niet alleen voor politieke inhoud te zorgen, maar ook voor die broodnodige hoeveelheid gezelligheid die bij elke jongerenorganisatie te vinden zou moeten zijn. Gezelligheid komt echter in verschillende soorten en maten, en u voelt hem al aankomen: bij de JD worden wel eens vieze dingen gedaan. Op congressen en weekenden wordt er wel eens een (of (veel) meer) biertje gedronken en worden mondelingen vaardigheden niet uitsluitend in het debat getraind. Ook weten wat er nou echt in de JD gebeurt? Los onderstaande puzzel op, en je bent een heel eind...

Horizontaal:

4. Bij welke afdeling staat het vraagstuk 'Hoe krijgen we vrouwen' standaard op de agenda van de bestuursvergadering?
6. Welke studie staat ook wel bekend als de ambtenarenopleiding?
9. Wie werd er samen met SQ op de gang van het Mercure Hotel betrappt tijdens het afgelopen kaderweekend?
10. Welk lid van het introteam heeft een hele, hele gezellige tijd gehad tijdens het Politiek Conferentieweekend?
11. Welke schone dame wordt met enige regelmaat in Koninklijke armen aangetroffen?

Verticaal:

1. Van welke afdeling kwam de penningmeester die tijdens het introweekend succesvol zijn kansen heeft berekend bij de afdelingssecretaris van een andere afdeling?
2. Never ending story: JVH en ...
3. NvT is op haar verjaardag dronken weggevoerd. Op welke landelijke activiteit was dit?
5. Twee derde van welke JD-minibolwerk heeft al mogen proeven aan MB?
7. Van welke afdeling kwam de penningmeester die tijdens het Politiek Conferentieweekend succesvol haar

kansen heeft berekend bij een expenningmeester van een andere afdeling?

8. Welke afdeling heeft bewezen dat de penningmeester ook prima in zijn eigen bestuur een secretaris kan zoeken?

10. Welke Jonge Democraat heeft het vijfduizendste lid van de Jonge Democraten een extra warm onthaal gegeven?

Nikie van Thiel is secretaris organisatie in het landelijk bestuur (maar schrijft dit artikel op persoonlijke titel). Susanne Schilderman is bestuurslid bij de afdeling Arnhem-Nijmegen.

Disclaimer: De roddels in deze robbelrubriek zijn anoniem ingediend bij de hoofdredactie en verwerkt door Nikie en Susanne. De hoofdredactie kan de juistheid van de inhoud niet garanderen en kan daarom niet aansprakelijk worden gesteld :).

Antwoorden: Horizontaal: 4. Brabant 6. Bestuurskunde 9. IP 10. JVH 11. EVD Verticaal: 1. Maastrecht 2. TB 3. Kaderdag 5. Osdorp 7. Urecht 8. Nijmegen 10. JK

VOORZITTERS HAMER

We hebben een heldere keuze gemaakt aan het begin van dit jaar: het landelijk bestuur heeft ervoor gekozen om deze periode niet in te zetten op ledenwerving, maar op ledenactivering. De beste plek voor ledenactivering is op lokaal niveau. Het overgrote deel van de actieve leden zet de eerste schreden binnen de JD bij een afdelingsactiviteit. Daarom is het ontzettend belangrijk om te investeren in de afdelingen die er al zijn en te kijken of er misschien andere afdelingen of commissies kunnen worden opgericht.

Door Maarten Koning

Opdit moment zijn de Jonge Democraten regionaal onderverdeeld in tien afdelingen, een aantal waar weleens meesmuilend naar wordt gekeken vanuit andere politieke jongerenorganisaties. De JOVD heeft er bijvoorbeeld meer dan 20, ook al hebben ze maar een kwart van de leden die de Jonge Democraten hebben. De voorzitter van de JOVD of de Jonge Socialisten pocht dan: "Hoeveel afdelingen hebben jullie, Maarten? Maar 10? Wij hebben er wel 35." "Leuk, maar gebeurt daar dan ook wel eens iets?", vraag ik dan terug. Dan wordt er instemmend geknikt, en begin ik toch te denken dat wij iets fout doen. Maar dan komt het: "Er is in januari altijd een Nieuwjaarsborrel. En de bestuursleden komen soms naar een congres."

Het klinkt leuk, zoveel afdelingen, maar als er zo weinig gebeurt vraag ik me af of het niet 'afdelingen om de afdelingen' zijn. Wij gaan zorgvuldig om met het oprichten van nieuwe afdelingen. Er moeten voldoende leden in de omgeving wonen, er moet en enthousiaste kerngroep zijn die de kar wil trekken en er moet ervaring zijn met het reilen en zeilen van een afdeling. Daarom starten afdelingen vaak eerst in de vorm van een commissie. Dit doen we omdat we er ook zeker van willen zijn dat een

afdeling een lang leven beschoren is als we hem eenmaal hebben.

Als je in een afdelingsbestuur plaatsneemt mag er echt wat van je verwacht worden. Je bent verkozen door je afdelingsleden; verkozen om de JD te vertegenwoordigen en om je afdeling te bieden waar vraag naar is, of het nu borrelavonden, politieke discussies, filmavonden, uitwisselingsprojecten of excursies zijn. De afdelingen die nu bestaan hebben dat ontzettend goed door. Met een organisatie die tot dik over de 5.000 leden gegroeid is, merken we dat afdelingen steeds meer en spraakmakendere activiteiten doen. Borrelen met Hero Brinkman, die zijn jongerenorganisatie niet van de grond krijgt binnen de PVV. Film- en discussieavonden met de Internationale Commissie van de JD. Er worden zelfs op lokaal niveau hele masterclassreeksen georganiseerd om de leden de fijne kneepjes van de politiek bij te brengen.

Ook op politiek gebied merken we dat afdelingen steeds beter georganiseerd zijn. Besturen en politieke commissies bemoeien zich steeds vaker tegen de lokale politiek aan. Dit kan via raadsleden van D66 of andere partijen zijn, maar ook via de media. Ook de landelijke politieke lijn van de JD wordt steeds beter in de gaten gehouden en ik verwacht dat er tijdens ons Voorjaarscongres in

Amsterdam een enorm aantal amendementen zal komen ons politiek programma.

Naast een steeds betere organisatie bij bestaande afdelingen, is er echter ook ruimte voor nieuwe initiatieven. We krijgen berichten uit alle hoeken van het land van leden die graag een afdeling willen oprichten. Van Wageningen tot het Gooi; van Middelburg tot Almere. Een aantal van deze afdelingsinitiatieven zijn zeer levensvatbaar. Ik wil deze initiatieven daarom van harte ondersteunen, en zo zou het zomaar kunnen dat er aan het einde van dit bestuursjaar er 5 of 6 nieuwe afdelingen zijn bijgekomen. Dan zal het steeds minder nodig zijn dat het Landelijk Bestuur in haar beleidsplan 'ledenactivering' opneemt; die taak nemen de afdelingen dan van haar over. En zo hoort het ook.

Ben jij een enthousiaste Jonge Democraat, en wil je ook dat er in jouw buurt een afdeling opgezet wordt?

Wil jij daar een bijdrage aan leveren? Wil je in contact komen met andere Jonge Democraten in jouw omgeving?

Mail me gerust

Maarten Koning is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl

VOORJAARSCONGRES JONGE DEMOCRATEN
15, 16 EN 17 APRIL 2011

OVERNACHTING
STAY OKAY HOSTEL

PRE-CONGRESAVOND
VERTIGO (FILMMUSEUM CAFÉ)

CONGRESLOCATIE
FELIX MERITUS

FEEST IN
COBRA CAFÉ

ALEXANDER PECHTOLD POLITIEK LEIDER D66 - **VERKIEZINGEN** LANDELIJK BESTUUR, DEMO EN
KASCO - **RESOLUTIES** KUNST EN JUSTITIE

KIJK VOOR MEER INFO OP: WWW.JONGEDEMOCRATEN.NL

Ledenmagazine Jonge Democraten - Zomer 2011

DEMO

DE STAAT

In deze DEMO:

Francis Fukuyama - Hans Achterhuis

De eeuwige valkuil van de elite

De perfecte staat - en meer...

Over **visie** en **hervorming**

Door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Visie is de kunst de onzichtbare dingen te zien", stelde de Ier Jonathan Swift, schrijver van onder andere Gulliver's Travels. De onzichtbare dingen waar Jonathan Swift op doelt zijn de waarden die je niet kunt vatten in glossy partijprogramma's, pakkende slogans of vlotte powerpoint presentaties. Helaas komt de 'visie' van het kabinet niet verder dan een glossy met de naam zelfredzaamheid, waarin het hoofdredactioneel commentaar betoogt dat we ons hele leven lui zijn geweest. In spierballentaal wordt ons uitgelegd dat we onze eigen boontjes moeten doppen. Bezuinigingen zouden het gevolg zijn van zelfredzaamheid en niet andersom. Het is echter de vraag of het huidige beleid zelfredzaamheid ten goede komt.

Dit kabinet lijkt zich niet te realiseren dat visieloosheid een samenleving enorm kan schaden. Het voorbeeld hiervoor bij uitstek is de aanval op de kunst en cultuursector. NRC Handelsblad typeerde het beleid van Zijlstra en consorten treffend als een allesvernietigende

'ontbladeringstactiek'. Onder het mom van zelfredzaamheid worden onder andere theaters, orkesten en toneelgezelschappen tot wanhoop gedreven. Zie hier de destructie van visieloosheid.

Onverstoort zet het kabinet Rutte I haar sloopwerkzaamheden voort. Onwrikbaar, meedogenloos maar bovenal visieloos worden de bezuinigingen op het hoger –en passend onderwijs, de zorg, defensie, de sociale zekerheid, de kunst en cultuursector en niet te vergeten het integratiebeleid ("inburgering moet je zelf betalen") doorgezet. Visie is the core of the matter, het fundament van beleid. Als een visie ontbreekt, is een regering niet anders dan een bedrijf.

De economische crisis heeft eens en te meer duidelijk gemaakt van hoe groot belang het is dat Europa een eenheid vormt. Het instituut behoeft echter nog steeds hervorming, democratisering en herijking om over twintig of dertig jaar nog een rol van betekenis te kunnen spelen in de wereld. Met China, en in mindere mate India, als opkomende supermachten, en daarmee een minder grote

rol voor de Verenigde Staten als Europa's eeuwige bondgenoot, is dat funest. Of Europa de uitdaging aankan is nog maar de vraag. In een State of the European Union (uitgesproken voor het Vlaams Parlement op 5 mei 2011) sloeg schrijver Geert Mak de spijker op de kop: "We moeten ons aanpassen aan de 21ste eeuw anders raken we de greep op onze toekomst kwijt." Kortom, Europa moet futureproof worden. Er is te veel bereikt en er valt teveel te verliezen om nu de handdoek in de ring te gooien.

Dit is de eerste DEMO onder een nieuwe hoofdredactie. De vorige hoofdredactie verdient alle lof. Niet alleen hebben Manuel Buitenhuis en Willem Jan Hilderink een aantal prachtige DEMO's neergezet, ook is de overdracht perfect verlopen. Voor Han van Lier was dit zijn laatste DEMO als hoofdvormgever. Bij deze willen we hem bedanken voor zijn inzet en de creativiteit en passie die hij de afgelopen periode in DEMO heeft gestopt! Met Frieso Voortman hebben we in ieder geval meteen versterking gevonden. Dan rest ons nog te melden dat we ontzettend veel zin hebben in de komende periode!

INHOUD

- 4 Standpunt
- 6 Francis Fukuyama
Een interview met de wereldberoemde politicus en filosoof
- 10 De eeuwige valkuil van de elite
- 12 De toekomst van Kosovo
- 13 De democratische fictie
Over de expansie van staatsmacht
- 14 Op zoek naar de perfecte staat
- 16 Over de grens
- 18 Op naar een liberaal migratiebeleid
- 19 Voetnoot
- 20 Wil de ware coalitie nu opstaan?
- 21 Power to the People!
- 22 Hans Achterhuis
Gastcolumn
- 23 De Denker
- 24 Een moment van aandacht voor de ICT
Over netneutraliteit, digitaal activisme en privacy
- 26 Geestverruimende middelen
- 28 Egypte 2.0
- 29 De informatietrein
- 30 Op bezoek bij
- 31 Voorzittersshamer

COLOFON

27e jaargang - nummer 2 zomer 2011
Demo is een uitgave van de Jonge Democraten, onafhankelijke politieke jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5500 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline Demo 3: 12 september 2011(11:27:28). Thema: Populisme.
Nb: niet-themagerelateerde stukken ook welkom.

Hoofdredacteur:
Daniel Boomsma

Adjunct-hoofdredacteur:
Maarten Broekhof

Hoofdvormgever
Han van Lier

Vormgevers
Mike Emmerik en Niels Joormann

Foto omslag
ProfZucker

Eindredactie
Maarten Broekhof, Daniel Boomsma, Iris Paris, Lonneke van der Holst, Tim Jansen

Landelijk bestuur JD
Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 - 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker
Veldhuis Media BV
Kanaalwijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 - 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze Demo werkten mee
Hans Achterhuis, Thomas Bakker, Femke Bink, Daniel Boomsma, Maarten Broekhof, Manuel Buitenhuis, Mike Emmerik, Caroline Folmer, Francis Fukuyama, Rob Goossens, Willem Jan Hilderink, Yuri van Hoef, Leonore Hofhuis, Lonneke van der Holst, Boris IJland, Sanne Kamerling, Thijs Kleinpaste, Maarten Koning, Han van Lier, Mark Lauriks, Martine Luijten, Stefan Pack, Iris Paris, Steven Rieder, Nienke Ross, Beer Sijpesteijn, Jeroen Slobbe, Stas Verberkt, Pim de Vink, Sjoerd Warmerdam, Gijsbert Werner, Robert Wintraecken

Wil je DEMO voortaan liever all
een digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidemo@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@
jongedemocraten.nl.

STANDPUNT

Door Thomas Bakker

Ieder jaar weer wordt de Tweede Kamer na Prinsjesdag in de greep gehouden van vele debatten over de koopkrachtplaatjes. Het CPB berekent welke consequenties de voorstellen van het Kabinet hebben op de koopkracht van verschillende groepen in de samenleving, zoals bijvoorbeeld gezinnen met twee kinderen, één auto, een hypotheek van twee ton, een salaris van anderhalf maal modaal, en ga zo maar door. Vrijwel iedere politieke partij probeert her en der wat miljoenen te verschuiven op de begroting om de nodige koopkrachtcorrecties door te voeren. Wie vindt immers niet dat de ene groep eigenlijk een kwart procentje tekort wordt gedaan, daar waar anderen wel een half procent koopkracht kunnen missen?

Dat vrijwel niemand precies past in een van de luttele groepen waarover gesproken wordt, lijkt er niet toe te doen. En dat het CPB zelf altijd aangeeft dat hun voorspellingen behoorlijk onzeker zijn, komt ook niet ter sprake. Kortom, die debatten zijn slechts een rituele dans waarbij het gaat om politiek punten scoren.

In Bhutan moet dat er heel anders aan toegaan. In 1972 had het land te kampen met een behoorlijke economische crisis. Vermoedelijk was de Koning destijds bang voor de ophanden zijnde koopkrachtplaatjes, waarop hij besloot het Bruto Nationaal Geluk (BNG) in te voeren. Er werd niet langer gesproken over meer of minder geld. Voortaan zou er gesproken worden over hoe gelukkig de onderdanen van de Koning zijn. De Nederlandse koopkrachtplaatjes voor 2012 zouden wel eens niet al te rooskleurig kunnen uitvallen. Toch verwacht ik niet dat Mark Rutte het voorbeeld van de Koning van Bhutan zal volgen. In 2008 ontvielen

hem namelijk de woorden: 'De staat is geen gelukmachine. Geluk zit in de mens zelf.'

Rutte mag vinden dat de overheid geen gelukmachine is, maar doordat we onze eigen gelukverwachting in grote mate ophangen aan toekomstige financiële voorspoed lijkt het Bhutaanse BNG eigenlijk behoorlijk op ons eigen BNP. Waarom hebben zoveel studenten anders moeite om hun studiebeurs deels op te geven? Waarom wil vrijwel geen enkele oudere een beetje pensioen opgeven? En waarom wil bijna niemand iets meer huur betalen om het eigen scheefwonen recht te zetten? Omdat we stiekem allemaal een beetje denken: geld maakt gelukkig!

Natuurlijk maakt geld niet echt gelukkig. Maar omdat niemand wil dat de overheid bepaalt wat jou wel gelukkig maakt, gaat het vaak over koopkracht in de Kamer. Met wat basisvoorzieningen en een beetje inkomen zorg ik dan zelf wel dat ik gelukkig word. Of niet, maar ik wil hiervoor in geen geval afhankelijk worden van de staat. Het zou daarom na Prinsjesdag veel meer moeten gaan over waarom de overheid zich al dan niet verantwoordelijk voelt voor allerlei voorzieningen. En mocht iemand dan toch beginnen over een derde procent minder koopkracht voor gezinnen met 2,3 kind, dan hoop ik dat iemand waarschuwt voor Bhutanese toestanden.

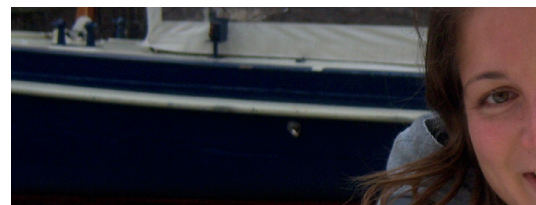
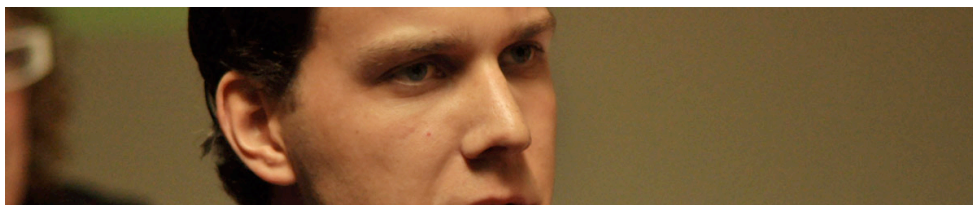
Thomas Bakker studeert Bestuurs- & Organisatiewetenschap in Utrecht.

Door Lonneke van der Holst

Door de Europese integratie zou de vraagstelling er uiteindelijk over kunnen gaan in hoeverre Europa het geluk van de burger moet bevorderen. Beleidsterreinen waar eerder de staat over ging, zijn in vijftig jaar tijd overgeheveld naar Europees niveau. Op een aantal beleidsterreinen willen de lidstaten echter onder geen beding hun soevereiniteit overdragen aan de EU, zoals onderwijs, cultuur en sociale zaken. Juist deze gebieden zijn verbonden aan de vraag in hoeverre de staat moet zorgen voor het geluk van zijn burgers. Ondanks het door de lidstaten bedongen uitgangspunt dat de invulling van deze vraag aan de nationale politiek is, zijn er de laatste jaren toch enkele ontwikkelingen geweest richting een Europa dat verantwoordelijkheid neemt voor het geluk van haar burgers. Dit wordt duidelijk aan de hand van een tweetal voorbeelden.

Het eerste voorbeeld gaat terug naar 2003. De Raad van de Europese Unie nam toen de Richtlijn Gezinshereniging aan. Deze richtlijn bepaalt dat burgers die zich op Europese bodem bevinden het recht hebben om herenigd te worden met hun gezin. Op leden van het 'kerngezin' (de echtgenoot en minderjarige kinderen) is de richtlijn zonder uitzondering toepasbaar. Deze regel is aangenomen met de vooronderstelling dat gezinshereniging zorgt voor geluk bij de gezinsleden. Gevoelsmatig weet iedereen dat deze vooronderstelling waar is. Het punt is dan ook niet dat de EU een moreel foute beslissing neemt, maar dat de EU zich niet met invulling van het geluk van haar burgers hoort te bemoeien.

Het tweede voorbeeld dateert uit 2004. De Raad nam destijds een verordening aan die Europese luchtvaartmaatschappijen

Stelling: "De staat is er niet om het geluk van de mensen te bevorderen"

verplicht passagiersgegevens ter beschikking te stellen aan de VS. De EU bepaalt met deze verordening, die is aangenomen onder het mom van veiligheid, dat veiligheid beter is voor het geluk van burgers dan privacy. Ongeacht of de EU vanuit moreel oogpunt juist handelde, geeft zij hiermee opnieuw invulling aan het geluk van burgers.

Wat maakt het dan voor Europa moreel onwenselijk om zich met de invulling van het geluk van burgers te bemoeien terwijl de staat dat wel mag? Daarvoor moeten we even terug naar de basis tussen de staat en het individu. Hoewel het individu moreel gezien in beginsel volledig vrij is, zien individuen in dat zij er als collectief gelukkiger van worden als de staat bepaalde taken op zich neemt. De burger moet dan wel mede kunnen bepalen welke taken dat zijn. Dit vereist een wisselwerking tussen burger en staat die op nationaal niveau vrij goed werkt. Als de twee genoemde besluiten van de EU op nationaal niveau zouden plaatsvinden, zou de burger de politieke discussie erover kunnen volgen. Indien hij dat nodig acht, kan hij invloed uitoefenen door bijvoorbeeld een opinieartikel te schrijven of zich aan te sluiten bij een actiegroep. De wisselwerking waardoor de burger de mogelijkheid heeft om invloed uit te oefenen, ontbreekt op Europees niveau. Juist deze wisselwerking geeft de staat het morele recht invulling te geven aan geluk van burgers. Zolang de wisselwerking op Europees niveau ontbreekt, blijft een Europa dat verantwoordelijkheid neemt voor het geluk van haar burgers onwenselijk.

Lonneke van der Holst studeert Europees Beleid aan de UvA.

Door Gijsbert Werner

In een klassiek-liberale opvatting is de staat er niet om het geluk van mensen te bevorderen. Ieder heeft immers een eigen perspectief op wat 'het goede leven' is. Zelfs al zou de staat het geluk van mensen willen bevorderen, dan zou zij dat niet kunnen omdat niet objectief is vast te stellen wat mensen gelukkig maakt. We kunnen weliswaar het gedrag van mensen onderzoeken, maar wat het goede leven inhoudt, kan politiek noch wetenschap vaststellen. De Amerikaanse publicist en neurowetenschapper Sam Harris, vooral bekend als religiecriticus uit *The End of Faith* en *Letter to a Christian Nation* trekt deze traditionele kloof tussen is en ought in twijfel. In zijn recente boek *The Moral Landscape* betoogt hij dat wetenschap, en neurowetenschap in het bijzonder, in ieder geval in principe kan vaststellen wat het goede leven inhoudt en daarmee wat bevordert zou moeten worden.

Een gelukkig bestaan gaat immers in wezen over menselijk welzijn. Dat is geen abstracte notie, maar is direct afhankelijk van de specifieke staat waarin iemands hersenen verkeren. Moderne neurowetenschap leert ons dat welzijn, net als andere cognitieve eigenschappen als gezichtvermogen of herinnering, een functie is van de activiteit van neuronen in onze hersenen. Deze activiteit hangt op haar beurt geheel af van genetische en omgevingsfactoren, en is door de neurowetenschap te onderzoeken, aldus Harris.

Als we dus aannemen dat het juist is om datgene te doen wat ons welzijn bevordert, en dat welzijn een neurobiologisch verschijnsel is, is het mogelijk wetenschappelijk vast te stellen wat juist is en wat niet. Hiervoor hoeven we niet noodzakelijkerwijs een precies

sluitende definitie van welzijn te hebben. Ook de notie van (fysieke) gezondheid is voortdurend aan culturele verandering onderhevig. Onze perceptie van wat gezondheid is, verandert naargelang nieuwe technologische mogelijkheden verschijnen. Niettemin kunnen we ook met zo'n fluïde definitie uit de voeten om vast te stellen wat gezondheid bevordert of hindert, en om daar beleid op te maken.

Het interessante aan Harris' redenering is dat ze één van de fundamenteën onder het klassiek-liberalisme in twijfel trekt. Als we door neurowetenschappelijke vooruitgang inderdaad kunnen gaan vaststellen wat het goede leven is, dan kunnen we immers ook beleid voeren om die toestand te bevorderen. Een door wetenschap geïnformeerd beleid zou dat wellicht zelfs wel beter kunnen dan mensen zelf, omdat neurowetenschappelijk onderzoek laat zien dat mensen notoir slecht zijn in het maken van keuzes die hun geluk maximaliseren.

Harris gaat in zijn boek voorbij aan klassieke politieke vraagstukken als de verhouding tussen het belang van het individu en de samenleving, en het optreden van conflicten tussen individuele belangen. En zelfs als we dergelijke vraagstukken kunnen oplossen, én neurowetenschappelijk kunnen vaststellen wat het goede leven inhoudt, is nog niet automatisch gezegd dat de staat de beste instantie is om het geluk van mensen te bevorderen. Niettemin vormt de stelling van Harris een interessante uitdaging van de wetenschap aan het adres van het liberalisme, en wellicht een reden om aan te nemen dat de overheid er meer dan vroeger zal zijn om het geluk van mensen te bevorderen.

Gijsbert Werner studeert Biologie aan Oxford University.

Interview met

Francis Fukuyama

Sinds de publicatie van zijn essay *The End of History* wordt de Amerikaanse politicoloog, socioloog en filosoof Francis Fukuyama gezien als één van de grootste denkers van onze tijd. Dit jaar verscheen het eerste deel van zijn magnum opus: *De Oorsprong van onze Politiek, van de prehistorie tot de Verlichting*. Tijdens zijn promotietour voor het boek in Europa, deed Fukuyama ook onze hoofdstad aan. Zodoende ontmoette de hoofdredactie hem in het Ambassade Hotel te Amsterdam.

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Denkt u, gezien de ontwikkelingen in het Midden-Oosten, dat u toch gelijk had toen u begin jaren negentig de triomf van de liberale democratie en het einde van de geschiedenis aankondigde?

Na de jaren zeventig onderging de wereld de derde golf van democratisering, zoals politicoloog Samuel Huntington het noemde. Van veertig democratieën gingen we, afhankelijk van hoe je ze precies telt, naar zo'n honderdentien. Het enige deel van de wereld waar deze ontwikkeling niet doorzette, was het Midden-Oosten (niet de moslimwereld, aangezien landen als Turkije en Indonesië wél democratieën werden). De Arabische wereld bleek 'bestand' tegen de democratische golf en het argument ontstond dat democratie gerelateerd is aan een specifieke cultuur. Huntington stelde zelfs dat democratie op de een of andere manier cultureel verbonden was met het Westen, en dat landen zonder westerse culturele tradities een ontwikkeling als de derde democratisering golf niet zouden doormaken. Ik denk dat de Arabische lente het tegendeel heeft bewezen. Het is niet zo dat de Arabische cultuur een uitzondering vormt op de regel, dat hetzij de Islam hetzij de Arabische politieke cultuur een obstakel vormt voor de mensen in het Midden-Oosten, die zich mobiliseerden om democratische hervormingen te realiseren. Mijn boek (*De oorsprong van onze politiek – red.*) gaat vooral om de vraag hoe moeilijk het is om democratische instellingen te stichten. In dat opzicht denk ik dat het bijna onvermijdelijk is dat we teleurgesteld zullen raken als het gaat om de democratische revoluties in het Midden-Oosten. Het is gewoonweg erg moeilijk om vanuit een autoritair regime, dat politieke partijen verbiedt, geen sterk maatschappelijk middenveld toelaat en onafhankelijke media dwarszit, een volwaardige democratie te stichten. Het kost tijd om deze zaken te realiseren, dus in die zin denk ik dat het verhaal van de liberale democratie nog niet voorbij is.

Als u stelt dat de geschiedenis nog niet voorbij is, bedoelt u daarmee dat de opkomst van de democratie in de wereld haar einde nog niet heeft bereikt?

Het verhaal van de opkomst van de democratie in het Midden-Oosten is in ieder geval niet

voorbij. We zijn nog niet eens dichtbij het moment waarop er stabiele democratische staten ontstaan in dat deel van de wereld. Ik denk dat de mensen in het Midden-Oosten een belangrijke stap hebben gezet, maar het zal zeker nog een generatie vergen voordat we er goed functionerende democratieën zullen zien.

En zullen het dan liberale democratieën zijn?

Dat is moeilijk te zeggen. De leiders van de Tunesische revolutie bijvoorbeeld wilden in ieder geval niet dat ze zoals Iran zouden worden. Maar of ze echt kunnen regeren op een Westerse en liberale manier is nog maar de vraag. Het Moslimbroederschap in Egypte is de best georganiseerde politieke partij en er zal een flinke strijd om de macht ontstaan. Het is zeker mogelijk dat de uitkomst slecht is en dat de religieuze partij gebruik maakt van de democratische 'opening' die de revolutie heeft gecreëerd. En dan zit je met een non-liberale democratie.

"Het is interessant om te zien dat er op dit moment twee Europa's opkomen."

Vorig jaar zei u in een interview dat zelfregulering van de vrije markt de oorzaak was van de crisis in de financiële sector. In uw boek stelt u vervolgens dat het kapitalisme instabiliteit wereldwijd niet kon verhoeden. Wat is de grootste zwakte van de Westerse liberale democratie?

Ik denk dat de beperkte mate van regulering kenmerkend is voor het Amerikaanse model dat zich ontwikkelde na de regeringsperiodes van de Amerikaanse president Ronald Reagan en de Britse premier Margaret Thatcher in de jaren tachtig, toen grote delen van de Amerikaanse en Britse economie werden gedereguleerd. Sommige acties van de beide landen waren goed, maar in de financiële sector is deregulering gevaarlijk. Deze sector kan zichzelf nou eenmaal niet reguleren. Tegen het eind van de jaren negentig werd het beleid van Reagan en Thatcher voor een deel teruggedraaid, om herhaling van

de crisis (economische crisis jaren tachtig – red.) te voorkomen, maar het bleek niet genoeg. Het is tekenend voor de macht van de financiële sector dat er niet veel is veranderd, en dat de mate van regulering nog steeds te wensen overlaat.

Denkt u dat een sterke staat een voorwaarde is voor een succesvolle kapitalistische economie?

Zeker. Griekenland is een goed voorbeeld van waar het mis gaat. Vrijwel elk Grieks familiebedrijf is niet verplicht tot het betalen van belasting. In de Verenigde Staten is de belastingplicht veel omvattender. Dat komt deels omdat Amerikanen denken dat zulke belastingen legitiem zijn, maar vooral vanwege de strenge controle. Als je niet in staat bent om je belasting te betalen, dan zal de regering er alles aan doen om je geld alsnog te krijgen en raak je in de problemen. Dat is een voorbeeld van een sterke staat.

Wat kunnen we van deze crisis leren?

Er is een groot coördinatieprobleem tussen de Verenigde Staten en Europa. Ik denk dat iedereen graag zou zien dat de markt beter wordt gereguleerd. Tegelijkertijd is het zo dat als een bepaalde regio, zoals de Verenigde Staten, zich verzet tegen striktere regulering het heel moeilijk wordt om alsnog dingen te veranderen. Het ontbreekt ons aan een goed systeem van coördinatie dat ons kan helpen om uniforme regulering te realiseren in de VS, Europa en Azië. Tot dusver is dat het grote probleem geweest.

In de jaren negentig voorspelden economen de terugtocht van de staat. Deze voorspelling werd bewaarheid. Denkt u dat deze ontwikkeling zich zal doorzetten?

Ik denk zelfs dat het onvermijdelijk is. In alle naoorlogse verzorgingsstaten is er een zogenaamd sociaal contract getekend tussen de regeringen en hun inwoners dat nu niet meer houdbaar is. De redenen daarvoor zijn redelijk voor de hand liggend. Mensen leven langer en de geboortecijfers dalen. Het vooroorlogse niveau van sociale zekerheid kan niet meer worden gefinancierd uit belastinggeld alleen. En toch zal het opgebracht moeten worden door de volgende generaties Europeanen en Amerikanen. Elk Westers land zal echter moeten heronderhandelen over dat sociale contract waar ik het over had, en dat zal pijn

doen. In Frankrijk wordt de pensioenleeftijd verhoogd naar tweeënzestig jaar. Dat is veel te weinig! Het zal minstens naar zeventig jaar moeten worden verhoogd. Maar welke politicus wil nu als eerste zo'n voorstel doen?

In uw boek heeft u het over 'de weg naar Denemarken'. Denemarken is een land dat de pensioengerechtigde leeftijd wil verhogen naar 71 jaar.

Ik denk dat de Denen, en de Scandinaviërs in het algemeen, zijn geslaagd in het bouwen van een redelijk effectieve verzorgingsstaat vanwege hun specifieke geschiedenis. Denemarken is een klein land met een homogene cultuur – althans, tot de immigratie toenam – waardoor een sterke sociale consensus heeft kunnen ontstaan. Daardoor heeft het land een sterke staat ontwikkeld en is het niveau van sociale zekerheid hoog. Eenzelfde ontwikkeling heeft zich niet doorgezet in de Verenigde Staten en Zuid-Europa, om tal van redenen. Het is interessant om te zien dat er op dit moment twee Europa's opkomen. Eén met hoge productiepercentages en economische groei, zonder veel werkloosheid, en een ander waar de problemen juist heel groot zijn. Deze ontwikkeling kan verklaard worden als je kijkt naar de geschiedenis van de verschillende landen. De basis van de balans die de meeste liberale democratieën kennen – wat ik het 'wonder van de moderne politiek' noem – is de staat. In ontwikkelingslanden kan je best verkiezingen hebben, en heb je waarschijnlijk wel een bepaalde vorm van wetgeving, maar je hebt geen sterke staat. Mexico bijvoorbeeld is in de ban van drugsgeweld omdat de staat niet sterk genoeg is om te voorkomen dat drugskartels onschuldige mensen overhoop schieten. Griekenland is economisch gezien hetzelfde.

U benadrukt de rol van onvoorziene omstandigheden als het gaat om de ontwikkeling van de moderne staat. Waarom?

Ik word er vaak van beschuldigd dat ik een historisch determinist ben. Historische processen worden echter gevormd door bijvoorbeeld leiderschap of ongelukken die voorspelde uitkomsten kunnen beïnvloeden. Maar ik ben er van overtuigd dat ik wat betreft mijn voorspelling dat de staat zich zal terugtrekken, gelijk heb. De moderne politieke instituties zijn simpelweg onbetaalbaar geworden. Zaken die bijvoorbeeld met demografie te maken hebben, kun je naar mijn mening best makkelijk voorspellen.

In China ontstond tweeduizend jaar geleden de eerste staat. Wat maakte China toen al zo modern?

Een staat waarin de staat zelf niet is samengesteld uit vrienden en familie van de heerser noemen we een moderne staat. Het bestaat uit een bureaucratie, waarvan een aantal rationele principes het fundament zijn, waarin mensen functioneren op basis van hun staat van dienst of hun talent in plaats van hun persoonlijke contacten. Een moderne staat kan op die manier uniform over een groot gebied regeren zonder dat er sprake is van een politiek hiërarchisch systeem. Je behandelt mensen als burgers en niet als koningen of vrienden. De Chinezen kregen een dergelijk systeem in het jaar 211 voor Christus, toen het land verenigd werd onder de Qin-dynastie. Het is een historische prestatie gebleken waarvan ik denk dat het (onterecht) te weinig aandacht heeft gekregen. De Chinezen hebben niet de eerste echte staat gesticht, maar ze waren wel de eerste met een gecentraliseerd en bureaucratisch gezag. Ze hebben bijvoorbeeld als eerste een systeem van overheidsdiensten ingesteld om mensen voor de staat te laten werken. Aan de andere kant hebben de Chinezen nooit een rechtsstaat gehad en er was evenmin sprake van enige politieke verantwoordelijkheid. Als je een sterke moderne staat creëert zonder controle-instituten, krijg je een dictatuur en dat is iets wat China al vroeg in haar geschiedenis heeft gedaan.

Vandaag de dag is China een stabiel maar autoritair land. Op welke manier is China gevormd door haar geschiedenis?

De belangrijkste ontwikkeling was waarschijnlijk de kwaliteit van de autoritaire regering. Een van de functies van het Chinese confucianisme is dat zij die regeren, dat in het belang van de burgers waar zij over regeren moeten doen. Niet alleen voor zichzelf dus, of om hun eigen families te verrijken. En als je denkt aan alle plaatsen in de wereld die een succesvol autoritair hebben gekend, zoals Zuid-Korea en Singapore, dan kun je zeggen dat in deze landen nog steeds die Chinese politiek-culturele sfeer te proeven is. Dit soort voorbeelden zijn echter niet te vinden in Sub-Saharisch Afrika, Latijns-Amerika of het Midden-Oosten. Concluderend: de 'welwillende dictatuur' is nog steeds een uniek politiek aspect van het huidige China. 'Je ambities groeien naarmate je macht toeneemt' is een bekende uitspraak.

Denkt u dat China de rol van supermacht van de Verenigde Staten zal overnemen?

Ik denk niet dat China de VS snel zal vervangen als de dominante wereldmacht. Mensen maken zich wel zorgen. Een dominante macht wordt geacht om te faciliteren in wat economen 'mondiale publieke goederen' noemen. Denk

aan het steunen van politieke instellingen die internationale gedachte-uitwisseling willen stimuleren. De Verenigde Staten zijn daar niet altijd in geslaagd maar ze hebben wel geholpen met het opzetten van grote organisaties zoals de Verenigde Naties en de NAVO. Deze organisaties vormen nu de basis voor wereldorde. De grote vraag is of China, als het een echte supermacht wordt, zal investeren in dit soort internationale organisaties of dat het een marginale rol gaat spelen op het internationale toneel en alleen haar eigen belangen zal behartigen. Eerlijk gezegd denk ik dat niemand het antwoord op die vraag weet. Ook denk ik niet dat de Chinezen zo ambitieus zijn dat ze de wereld naar hun ideaalbeeld willen vormen.

Zou China ooit een liberale democratie kunnen worden?

Nee, ik zie dat niet snel gebeuren. China is, in tegenstelling tot de Arabische autoritaire regimes, erg efficiënt als het gaat om het creëren van banen en het opwaarderen van de sociale mobiliteit van haar volk. China nam een redelijk succesvolle houding aan tegenover sociale protesten, zodat het systeem zelf niet bedreigd werd. Op de lange termijn zal er iets in hun bestel moeten veranderen omdat je zo'n groot land niet kunt besturen vanuit een 'topdown'-dictatuur. Het ontbreekt het regime aan verantwoordingsplicht. Uiteindelijk zal hun economisch model ook niet meer werken. Je kunt niet voortdurend bouwen op je wereldwijde export. Zodra het land in een ernstige economische crisis wordt gestort, kan alles drastisch veranderen. Het regime kan zo haar legitimiteit verliezen. Maar dat zie ik voorlopig niet gebeuren.

In uw boek vergelijkt u India en China. Wat is het grootste verschil tussen die twee landen als je naar hun geschiedenis kijkt?

De twee landen zijn totaal verschillend. China heeft altijd een sterke staat gekend, maar is altijd een zwakke samenleving geweest. India heeft een kastenstelsel (een strenge sociale hiërarchie – red.), en ook godsdienst speelt een belangrijke rol. De lokale politiek heeft zich altijd met succes verweerd tegen opdringerig gezag, ook op staatsniveau. Daarom is het voor de Indiase regering erg moeilijk om besluitvaardig te zijn. China daarentegen hoeft zich niets aan te trekken van de eisen van de eigen bevolking. Het regime sloopt rustig hele volkswijken als er een vliegveld moet komen, en dat is het.

U had het over China als een zwakke samenleving? Wat is dan een sterke samenleving?

De hoofdvraag hierbij is: beschikken de mensen over organisaties die hen in staat stellen zich te verweren tegen staatsdwang? In de Chinese geschiedenis bestonden er autonome instituties, te vergelijken met een onafhankelijke kerk, maar de staat voorkwam dat deze instituties konden groeien. Ook de huidige Chinese staat heeft de opkomst van bijvoorbeeld vakbonden, een onafhankelijke pers en sterke maatschappelijke organisaties tegengehouden. Bij het onderdrukken daarvan is de Chinese regering altijd heel subtiel te werk gegaan. Godsdienst is een goed voorbeeld. Als Falun Dong (een religieuze beweging - red.) een protestactie probeert te organiseren, maakt de Chinese politie daar altijd een eind aan.

Terug naar de Verenigde Staten. Denkt u dat de VS de huidige problemen aankunnen ondanks de toenemende starheid van hun politieke systeem?

Het is een ontmoedigende situatie, want de problemen zijn nog lang niet opgelost. Ook al zijn we door een grote financiële crisis gegaan die veel van de zwakheden in ons systeem heeft blootgelegd: het bleek niet genoeg om eensgezindheid ten opzichte van een nieuwe strategie te creëren. Tegenwoordig zit er veel venijn in de politieke cultuur van de VS. Er is weinig vertrouwen tussen de Republikeinen en de Democraten. Ik denk dat het nog erger moet worden voordat de situatie verbetert. Het systeem heeft een flinke opschudding van buitenaf nodig voordat men compromissen leert sluiten.

Tijdens een lezing vorig jaar zei u dat het model van permanente economische groei in Amerika een illusie was. Hoe zou u deze illusie beschrijven?

Wat ik daarmee bedoelde, was dat de welvaart van de afgelopen decennia een instabiel fundament had. Vandaar dat ik het een illusie noemde. China bijvoorbeeld heeft de VS veel geholpen door middel van investeringen en het verstrekken van leningen. We dachten dat we rijker en rijker werden, maar de basisvoorwaarden voor toekomstige welvaart waren, en zijn, er niet. De Verenigde Staten gaan nu een economisch mindere periode tegemoet. Maar ik zie Amerika, ondanks de crisis, niet voor een Europees sociaal-liberaal beleid kiezen om orde op zaken te stellen. Er zijn nog steeds veel Amerikanen die denken dat gezondheidszorg überhaupt geen overheidstaak is. De Amerikaanse samenleving is heel divers en heeft een andere politieke traditie dan Europa. Amerikanen zijn gewoonweg meer wantrouwend ten opzichte van de overheid. Met de verkiezingen

van Obama leek men de weg richting een soort Europese welvaartsstaat te hebben ingeslagen. De Tea Party was daar een sterke reactie tegen, zodat Obama een stap terug heeft moeten doen.

Staan de VS op een kruispunt?

Als je kijkt naar het laatste decennium dan kun je stellen dat Amerika aan prestige heeft ingeboet. Wat betreft het buitenlandbeleid heeft de Irak-oorlog veel invloed gehad. Amerika's leiderschap in de wereld is toen serieus in twijfel getrokken. Op economisch gebied kwam het Angelsaksische model niet goed uit de verf. De VS hebben de leiderschapspositie die ze lang hebben gehad verloren en het zal een tijd duren voordat ze deze terugwinnen.

'Werk met het Midden-Oosten maar focus op Azië'. Wat bedoelt u daar mee?

Er kan een gevaarlijke situatie ontstaan nu China zo snel groeit. Het verleden heeft bewezen dat de opkomst van een snel groeiende macht de basis is voor instabiliteit in de wereld. Een voorbeeld is de vereniging van Duitsland in 1871. Plotseling ontstond er een gigantische staat in het midden van Europa. Dit was uiteindelijk ook de oorzaak van de twee wereldoorlogen. We moeten zo'n situatie voorkomen en dat betekent dat het Westen de relatie met China moet koesteren. Dit zal de grootste uitdaging worden wat betreft het buitenlandbeleid.

Welke uitdagingen ziet u nog meer voor de liberale democratieën?

Alle Westerse democratieën zijn op de lange termijn economisch niet te handhaven. We kunnen ons de belofte die we gemaakt hebben niet veroorloven. Daarom moet er over bepaalde zaken worden 'heronderhandeld'. Maar onze politieke systemen hebben te lijden onder allerlei belangengroeperingen en politieke actoren die veranderingen als bedreiging van hun positie zien. De vraag is wat je hiertegen kan doen om hervormingen, zoals het terugbrengen en efficiënter maken van overheidsdiensten en de belastingverhogingen, mogelijk te maken. Politici staan in ieder geval niet bekend om hun moed en vermogen om ver vooruit te kijken om zo dit soort pijnlijke beslissingen te nemen.

Beschouwt u uzelf als een sociaal-liberaal?

Als ik begrijp wat dat betekent in de Europese context, waar sociaal-liberalen staan voor een vrije samenleving en tegelijkertijd aandacht hebben voor sociale problemen, dan zeg ik ja.

De eeuwige valkuil van de elite

Vroeger, in de jaren '90, toen populisme in Nederland nog moest worden uitgevonden, vergeleek Frits Bolkestein, destijds leider van de VVD en de politieke suikeroom van Geert Wilders, zijn liberale collega-partijleider Hans van Mierlo met een Caudillo. De Caudillo is de Latijns-Amerikaanse variant van de sterke leider die het beste gedijt in subtropische klimaatzones met een traditioneel sterke persoonscultus, en in feite maakte Bolkestein een soort salonfähige Hitler-vergelijking bedoeld voor mensen met enige kennis van internationale politiek. Van Mierlo had namelijk durven beweren dat in de politiek de persoon steeds meer centraal zou komen te staan, en niet het programma.

Door Thijs Kleinpaste

Ampere twee decennia later is de Nederlandse Caudillo, zoals Bolkestein hem vreesde, talrijker dan ooit, en in vrijwel alle partijen vertegenwoordigd. Het aangezicht van de moderne politiek is ondenkbaar zonder smaakmakende politieke persoonlijkheden. Daadkrachtige leiders lijken onlosmakelijk verbonden met het lot van de politieke partij, precies zoals Van Mierlo had voorspeld. Mark Rutte stond als Lazarus op nadat Rita Verdonk de VVD liet schudden op zijn grondvesten, en D66 was misschien niet geweest waar ze nu is zonder Alexander Pechtold. Wat het ontbreken van een sterke leider kan doen met je partij laat Job Cohen zien, en het is een teken aan de wand dat anonieme abonnees van de sociaaldemocratie begin juni in HP/DeTijd hun beklag deden over de voormalig burgemeester van Amsterdam.

Toch zal niemand zich erop laten voorstaan dat hij een loepzuivere populist is. Zoiets is namelijk geen reclame in Nederland. Geoefende populist worden daarnaast boos als je ze populist noemt, al is dat vooral onderdeel van de beproefde en uitgekende populistische strategie die de vertolker van de stem des volks per definitie buiten de gevestigde orde plaatst, ook als die stem al rondloopt op het Binnenhof sinds de tijd dat Bolkestein en Van Mierlo elkaar nog voor Caudillo uitmaakten. Een ander populist noemen, is in zo'n geval een geschenk uit de hemel omdat het de ontvanger van het verwijt in staat stelt om voor de zoveelste keer zijn stem te lenen aan het volk dat hij vanzelfsprekend in zijn geheel en ongedeeld vertegenwoordigt, als de schuimkop op de golf die het Haagse bastion waarachter de losgezongen elite zich verschanst, tracht te breken.

Om het populisme hangt iets betoverends. De

mystiek van de charismatische mediafiguur die op alle registers de juiste toon weet te vinden laat politieke analisten niet los. Ook Dick Pels niet, die zich in zijn laatste boek *Het Volk Bestaat Niet*, over leiderschap en populisme in de mediademocratie, buigt over het grote populistische vraagstuk. Pels was jarenlang onafhankelijk publicist, essayist en voorzitter van de progressieve denktank Waterland, maar heeft zich niet lang geleden gebonden aan zijn liefde Groenlinks als directeur van het wetenschappelijk bureau.

In zijn eerste boek sinds het verschijnen van *Opium voor het Volk* (2008) probeert Pels opnieuw de Nederlandse samenleving te doorgronden.

Het Volk Bestaat Niet is geen eenvoudig boek, al heeft dat met taalgebruik niets te maken. Hoewel Pels zich te vaak bedient van onnodige etiketten – van neoliberal tot neoliberal en alle subtiele smaakverschillen die daar tussen zitten – is zijn boek erg leesbaar en bovendien ook erg begrijpelijk. Pels beschikt over rake inzichten, een indrukwekkend arsenaal aan kennis over filosofie, politiek en sociologie, en daagt bovendien uit tot nadenken – iets wat altijd een verdienste voor de schrijver is. Iedereen die worstelt met het populisme zal bovendien iets van zichzelf in het boek van Pels kunnen herkennen. Wat Pels' boek ingewikkeld maakt, komt door de zekere ambiguïteit die hij zelf niet van zich weet af te schudden. Dat komt deels omdat hij het zelf ook niet zo goed lijkt te weten. Pels verpakt zijn boodschap charmant in de constatering dat in een democratie de krachten van het populisme als vertegenwoordiger van het volk enerzijds en de krachten van de 'elite' anderzijds elkaar in balans houden. Hij slaagt er te weinig in de volkse helft van die balans voldoende te waarderen, hoewel Pels hardop vloekt in zijn eigen kerk door de rol die populistten spelen hier en daar te verdedigen en het zo nu en dan zelfs op neemt voor 'de stem van het volk'. Toch blijft hij de wetenschapper die gefascineerd maar tegelijkertijd volslagen stupéfait kijkt naar het schouwspel dat zich voor hem ontvouwt.

Het populisme, schrijft Pels terecht, is de zelfkant van de democratie. Hiermee doelt hij op de ene van twee dominante opvattingen die over democratie bestaan, en die onder andere zijn terug te voeren op de debatten die de federalisten en de anti-federalisten al tijdens het ontstaan van de Verenigde Staten aan het einde van de 18e eeuw met elkaar voerden. In de Madisoniaanse opvatting van democratie, die van de federalisten, draait democratie niet zozeer om de macht van de meerderheid, maar om de rechten van de minderheid. De anti-federalisten daarentegen zagen deze rechten als bedreiging van de volkssoevereïniteit. Pels analyseert terecht dat het probleem van die redenering is dat het ten onrechte is gebaseerd op de gedachte dat 'het volk' een ondeelbaar en alomvattend geheel is, dat bovendien volstrekt gelijke

behoeften, wensen en opvattingen heeft. Een echt eenduidige volkssoevereiniteit is moeilijk denkbaar, en de titel van Pels boek is dan ook goed gekozen.

Toch kan een democratie niet functioneren zonder in ieder geval de illusie in stand te houden dat het bestuur ten minste kan rekenen op de steun van een meerderheid van de bevolking. Het populisme is in die zin slechts het onbescheiden broertje van die realiteit, die de meerderheid verabsolueert. Precies dat is de zelfkant waarover Pels schrijft. Toch zijn populistten ook nodig om het krachtenveld waaruit de democratie bestaat in evenwicht te houden. De elite die in de beleving namelijk te weinig naar 'het volk' luistert brengt de legitimiteit van de democratie zelf in gevaar.

Misschien meer nog dan de zelfkant van de democratie is het populisme ook het kritisch geweten van de hardlopende voorhoede, dat in het laatste decennium steeds meer afrekenet met het progressieve gedachtegoed dat Nederland regeerde vanaf de jaren '60. Aan dit laatste punt gaat Pels echter te snel voorbij. Hij doorgrondt wel de dynamiek van het populisme, maar te weinig de bron. Dat maakt hem tegelijkertijd apologet én aanklager van het volk. Hij toont begrip voor de schreeuwende man, maar is tegelijkertijd als de dood voor de inhoud van zijn onderbuik.

Omdat de zoektocht naar de bron van het populisme teveel ontbreekt, laat Pels het zijn lezer vooral doen met de opvatting

dat het volk te weinig invloed zou hebben. Daarom zoekt Pels naar ontspanning in de ingewikkelde relatie tussen volk en elite met een hernieuwing van het radicale democratische gedachtegoed. Door middel van gekozen

burgemeesters, referenda en meer directe inspraak in politieke aangelegenheden moet de vox populi in goede banen geleid worden en het conflict tussen 'het volk' en 'de elite' worden verzacht. Pels noemt dit de wisselwerkingsdemocratie, waarbij er in plaats van de zuilen van weleer opnieuw gezocht wordt naar een manier om niet alleen horizontaal, maar ook verticaal te communiceren.

Ondanks deze goedbedoelde poging trapt Pels echter te vaak in de klassieke valkuilen van elitair en hoogopgeleid Nederland, bijvoorbeeld door de grote meerderheid van de Nederlandse samenleving op zijn best af te schilderen als in intellectueel opzicht hulpbehoevend, en op zijn slechtst als een kind dat de sturende hand van zijn ouders te lang heeft gemist. Pels wijdt een niet onaanzienlijk deel van zijn analyse aan wat inmiddels zijn stokpaardje genoemd mag worden, het verlicht paternalisme. Dat geeft zijn voorstellen voor een directere democratie

onbedoeld de weeige bijsmaak van een haastig tevoorschijn getoverd zoethoudertje. Het blijft voor sommige leden van de verheven voorhoede niet eenvoudig te accepteren dat afstraffingen in Europese referenda

“Geoefende populistten worden boos als je ze populist noemt, al is dat vooral onderdeel van de beproefde en uitgekende populistische strategie.”

niet komen omdat de meerderheid van de kiezers laag opgeleid zou zijn, of Europa eenvoudigweg 'niet begrijpt', maar omdat veel kiezers oprechte en diep beleefde andere opvattingen hebben over wat goed en geëigend beleid is. Wie bang is zijn baan te verliezen aan goedkope Oost-Europese werknemers geeft geen blijk van onverlichte platheid, maar van oprechte zorgen die bovendien niet geheel onterecht zijn. Wie deze signalen niet serieus neemt, moet niet raar opkijken als kiezers zich vervreemden van hun vertegenwoordigers en hun heil zoeken buiten de traditionele partijen.

*HET VOLK BESTAAT NIET; Leiderschap en Populisme in de Mediademocratie
Dick Pels, 201, 1De Bezige Bij
254 pagina's, €18,50*

Thijs Kleinpaste studeert Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en is lid van de deelraad van Amsterdam Centrum.

De toekomst van Kosovo

"Pas als oma's aan hun kleinkinderen vragen om de krant voor ze te halen, dan is mijn Kosovo af." Ik zit samen met Besart, een jonge Kosovaar, op een van de vele drukbezochte terrasjes van Pristina, de hoofdstad van Kosovo. De macchiato's en espresso's zouden niet misstaan op een hip terras in Londen. Het verschil? Deze terrasjes draaien op de vele werkloze jongeren die rustig vijf uur over hun glaasje water en koffie doen en die op de vlucht zijn voor het driekamerappartementje waar ze samen met zes andere volwassen familieleden wonen. Kosovo, net drie jaar onafhankelijk, worstelt met zijn toekomst.

Door Caroline Folmer

Voor de doorsnee Kosovaar is er tijdens die drie jaar niet veel veranderd: de werkloosheid ligt nog altijd rond de vijftig procent, als je al een baan hebt verdienen je gemiddeld tweehonderd euro per maand en je hebt nog steeds een visum nodig

om Europa binnen te komen. De doorsnee Kosovaar is vooral bezorgd om zijn familie. De bestuurlijke elite, en de vele internationale organisaties, komen er echter steeds meer achter dat een nieuw land beginnen veel moeilijker is dan men aanvankelijk dacht.

Kosovo bevindt zich nog altijd in de marges van het internationale landschap: slechts 75 staten erkennen het land. Gesteund door onder andere Rusland en China lobbyt Servië succesvol tegen de toetreding van Kosovo tot bijvoorbeeld de Wereldhandelsorganisatie. Ook vijf EU-landen (Cyprus, Griekenland, Roemenië, Slowakije en Spanje) erkennen Kosovo niet. Hierdoor is bijvoorbeeld de vrijhandelsovereenkomst tussen Kosovo en de EU afgelopen januari niet verlengd en verkeert Kosovo in een lastig economisch parket.

Kosovo zal echter eerder wakker liggen van zijn eigen binnenlandse bestuurlijke problemen. Sinds september 2010 heeft Kosovo al drie presidenten versleten, verschillende ministers worden beschuldigd van corruptie en de premier wordt zelfs genoemd in een rapport van de Raad van Europa over orgaanhandel. Het allergrootste probleem voor Kosovo als staat is echter de Servische meerderheid die ten noorden van de rivier de Ibar wonen.

Zij beschouwen Kosovo als een Servische provincie en erkennen de Kosovaarse regering niet. In tegenstelling tot de Serviërs die in het zuiden van Kosovo wonen boycotten deze Noord-Kosovaren standaard de verkiezingen en andere activiteiten van de Kosovaarse overheid. De regering, maar ook de EU-politiemissie EULEX hebben weinig tot geen gezag in dit gebied. Het is voor Albanees-Kosovaarse politieagenten bijna onmogelijk om in dit gebied op te treden, terwijl de Servisch-Kosovaarse agenten vaak door Belgrado betaald worden. Het

resultaat is dan ook een niemandsland waar menig auto zonder nummerbord rondrijdt, geen belasting betaald wordt en criminelen gemakkelijk buiten schot blijven. Een doorn in het oog van zowel de Kosovaarse als de Servische regering.

Een van de toekomstscenario's die voor Kosovo wordt geopperd is het verschuiven van de Kosovaarse grens naar het zuiden. Zelfs de Servische minister van Binnenlandse Zaken Dacic ondersteunt dit controversiële idee. Als zelfs Belgrado wil onderhandelen, waarom dan niet het noorden van Kosovo ruilen voor een erkenning van de rest van de staat? Wie de Balkan een beetje kent, weet dat dit niet zo makkelijk werkt. Door deze provincie te ruilen open je de doos van Pandora. Als deze bevolkingsgroep zelf mag kiezen, waarom de Albanese meerderheid in Noord-Macedonië niet of de Serven in Bosnië-Herzegovina? Dit proces zal leiden tot een wildgroei aan verklaringen van afscheiding en grote onrust, of zelfs een

"Kosovo bevindt zich nog altijd in de marges van het internationale landschap."

nieuwe oorlog, in de regio veroorzaken. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat deze ruil ooit zal plaatsvinden.

Wat de oplossing voor de toekomst van Kosovo dan wel is? "Geen idee," zegt Besart, "ik ben er ook niet zo mee bezig, ik wil gewoon in Duitsland studeren." Dat is alleen wel moeilijk als je voor je beursaanvraag een TOEFL-test nodig hebt. Kosten? Een maandsalaris, zowel voor Albanese als voor Serviërs.

Caroline Folmer is beleidsanaliste bij The Hague Centre for Strategic Studies.

Wat was Kosovo ook alweer?

In het Joegoslavië-tijdperk was Kosovo een autonome provincie binnen de deelstaat Servië. In dit historische gebied woonde een Albanese meerderheid en een Servische minderheid.

De Albanese hadden verregaande autonome rechten. Onder Milosevic werden deze rechten steeds verder ingeperkt. In 1996 werd het UCK, het Kosovaars Bevrijdingsleger, opgericht om de onafhankelijkheid van Kosovo te bewerkstelligen.

Uiteindelijk leidde deze oorlog in 1999 tot de NAVO-bombardementen op Belgrado. Sindsdien is Kosovo door een VN ad-interim administratie bestuurd, terwijl NAVO-troepen voor de veiligheid zorgden.

Op 17 februari 2008 verklaarde Kosovo zich eenzijdig onafhankelijk. Sindsdien is het land door 75 landen erkend, waaronder de VS en 22 van de 27 EU-lidstaten. Er zijn op dit moment nog circa 6300 NAVO-troepen en 1700 internationale EULEX-medewerkers, waaronder politieagenten, in het gebied aanwezig.

Meer informatie:
Tim Judah (2008) *Kosovo. What everyone needs to know.*

De Democratische fictie

De culminatie van De Jouvenel's bittere beschrijving van de groei van staatsmacht heet totalitarisme. De notie van volkssoevereiniteit wordt door de Macht misbruikt door alsmaar meer grip te krijgen op de wet die eerst boven haar stond. Onder het mom van volkswil verkrijgt de uitvoerende macht de mogelijkheid de hoogste wetten te wijzigen; zij is immers gerechtigd door ingevingen van het volk – dan wel zichzelf – om deze om te zetten in nieuwe sociale regels. De passie van het moment bepaalt de wet middels ongelimiteerde Macht.

Door Stefan Pack

Nu in een egalitaire democratie als de Westerse de sociale machten verdwijnen of reeds verdwenen zijn, is de senaat tot niets meer verworden dan een herhaling van het parlement. Zij is niet een uiting van sociale machten die de staatsmacht in toom houdt door het aanvoeren van bijvoorbeeld regionale belangen, maar een "school of academic debate" die hetzelfde volk vertegenwoordigt als de parlementaire afgevaardigden. Het probleem met de moderne staatsinrichtingen is niet de scheiding van overheids machten maar het feit dat deze machten een gezamenlijke bron hebben in plaats van aparte machtsbases. De meerderheid van het volk zou altijd gelijk hebben. De senaat wordt als overbodig beschouwd en daarmee wordt een laatste check op Macht omvergeworpen.

De afbraak van de rol van sociale machten in de statelijke machtsuitoefening doet de strijd tussen hen over de waarheid overslaan in een strijd om de Macht. Politieke partijen worden door De Jouvenel treffend vergeleken met barbaarse milities op oorlogspad. Hun vlaggen, hymnes, slogans, tradities, budget, hiërarchieën, en patriotisme zijn niet anders dan het primitieve fenomeen van een samenleving die een andere samenleving overneemt. Zij zijn onderdeel van een politieke machine die lijsten levert met verkiesbare kandidaten en volgelingen die hun namen scanderen en zich tegen rivaliserende partijen afzetten. Zo lijkt een diversiteit aan meningen het onderwerp van verkiezingen, maar in feite strijden de kandidaten om Macht en wordt het volk daarbij ingezet door hen met simpele middelen te verleiden. Bovendien heerst onder hen de hoop zich ook in de machtspositie te kunnen manoeuvreren. In een democratie heeft iedereen die kans, afhankelijk van de mate van organisatie. De Jouvenel beschrijft niet alleen Nazi-Duitsland als het gaat om propaganda als middel om het volk naar eigen zin te bewegen; veel makkelijker dan met ratio en debat is het om met emotie mensen als soldaten voor zich te winnen.

Dit alles vormt onderdeel van de laatste stap van Machtsexpansie, de beweging naar totalitaire democratie. De idee van volkswil is een fictie – niet alleen omdat er niet één wil bestaat, maar ook omdat zij in de praktijk door machthebbers wordt gecompromitteerd. Het parlement vervalt tot een voorpost voor de macht van de meerderheid waarin

en de massa zwak: zij begreep niet dat de volkssoevereiniteit tevens een complex aan tegenmachten moet veronderstellen. Sectionele belangen zijn nodig, zo zegt Montesquieu, om een sociaal evenwicht te vinden en Macht te controleren. Met hen verdwijnen verdwenen ook de hoeders van vrijheid. In de monolithische staat is er geen

onafhankelijke belangen niet de machthebber beperken, maar volgelingen hun leider vrij spel geven. Nu is het wachten op één van deze partijen – of oorlogsmachines – om doctrine om te zetten in daden van stigmatisatie, agressiviteit en controle: "[a] single party leaves the marks of the master's talons on every inch of the nation's flesh. Who at first was it that aimed at crushing all personality beneath the deadening weight of party? And who looked for the triumph of his own party?" De Jouvenel bekritiseert hier het gehele volk dat niet heeft ingezien waar zij mee bezig was, namelijk de degeneratie van het democratische principe.

Over de limitatie van macht hoefde lange tijd niet te worden nagedacht aangezien deze over sociale groepen was verdeeld en onderworpen aan een gezamenlijk hoger recht. In de laatste eeuwen echter werd naar een vervanging gezocht van de goddelijke macht en werden theorieën ontwikkeld die de soevereiniteit bij het volk neerlegden. Maar de mens is gebrekkig

"authority outside the Power which the state exercises, no law outside the law which the state had formulated".

Een democratie heeft de kracht zichzelf te vernietigen met haar centrifugale en egalitaire ideeën. De Macht is één geworden: de wetgever, de uitvoerder, de vertegenwoordiger, de volkswil, de legitimatie van zichzelf. De constitutie is niet meer dan een speelbal die niet boven het imperium staat, maar onderwerp is van haar interpretatie. In de strijd om macht wordt alles ingezet; is deze eenmaal verkregen dat zal het imperium zich niet laten uitschakelen. Voor haar opponenten en slachtoffers betekent het despotisme een totale onderwerping aan de Macht. Het recht bevordert nu niet de vrijheid maar een samenleving onder slavernij: de rivaliteit is verdwenen en de Macht absoluut.

Stefan Pack studeert European Union Studies en Rechten in Leiden.
Foto©Dengel

Op zoek naar de

De liberale democratie volge

Francis Fukuyama luidde in 1989 het einde van de geschiedenis in. De val van de Sovjet Unie betekende de definitieve ondergang van het socialisme en daarmee de eindzege van het kapitalisme. Er was slechts één staat, de liberale democratie, die door de geschiedenis heen gebleken had zijn burgers tegen oorlog te kunnen beschermen. Dat werpt de vraag op hoe de theorie omtrent de liberale democratie als perfecte staat zich vanaf de achttiende tot in de eenentwintigste eeuw heeft ontwikkeld. Inzicht in deze redenatie is om meerdere redenen relevant. Allereerst biedt het experiment Europa met zijn uitbreidingen naar het oosten de vraag in hoeverre deze nieuwe landen zich aan de Westerse norm van de liberale democratie moeten aanpassen. Daarnaast wordt de redenatie dat de liberale democratie de perfecte staat is ook in actief buitenlandsbeleid toegepast wanneer Westerse landen pogen deze staatsvorm, actief en passief, wereldwijd te vestigen.

Door Yuri van Hoef

De zoektocht naar de ideale staatsvorm kent een lange geschiedenis. De basis voor het idee dat de liberale democratie de perfecte staat vormt is in de achttiende eeuw te vinden. De Pruisische filosoof Immanuel Kant introduceerde in 1795 het concept van de Eeuwige Vrede in zijn invloedrijke essay *Naar de eeuwige vrede*. Kants ideaalbeeld was een federatie van staten verenigd in het gezamenlijk streven naar republicanisme. Voor hem stond de gelijkheid van de individuele staten ten opzichte van elkaar centraal: er was geen plaats voor een superstaat. De onderbouwing voor deze losse federatie ligt in de redenatie dat staten de eigen soevereiniteit niet zullen afstaan aan een superstaat. Kant is zich bewust van deze utopie. Hij realiseert zich dat het bereiken van deze federatie onmogelijk is, maar in het streven naar dit niet haalbare ideaal verbeteren staten zichzelf.

Kant biedt staten drie artikelen welke ondertekend dienen te worden eer eeuwige vrede aan de burgers gegarandeerd kan worden. Allereerst moet elke staat een republiek zijn, ten tweede moeten de wetten gebaseerd zijn op het gegeven van de internationale federatie van staten, en als laatste dienen de rechten van de mensen te worden beperkt tot het recht van universele gastvrijheid. Overigens komt Kant een heel eind in de richting van de moderne realisten wanneer hij stelt dat staten hun soevereiniteit niet zullen inleveren. De realisten stellen dat liberale democratieën alleen vrede tussen

elkander zullen handhaven wanneer dit hun eigen nationale belangen nakomt.

Michael W. Doyle, een wetenschapper binnen het jonge veld der Internationale betrekkingen, bracht Kant in 1983 de eenentwintigste eeuw binnen. Doyle onderzocht de liberale staten in de periode 1860-1980. Een liberale staat definieerde hij als een staat met vier essentiële instituties: een vrijmarkteconomie, een soevereine staat, een rechtelijke macht die de burgers in bescherming neemt, en een representatieve democratische regering. Doyle kwam in zijn onderzoek tot de opmerkelijke ontdekking dat er in zijn onderzochte periode geen enkele oorlog tussen liberale staten had plaats gevonden: 'Even though liberal states have become involved in numerous wars with nonliberal states, constitutionally secure liberal states have yet to engage in war with one another.' Zijn verklaring hiervoor is dat de burgers in liberale democratieën politiek onafhankelijk zijn, en derhalve de politieke onafhankelijkheid van burgers van andere liberale democratieën zullen respecteren en erkennen. Daarnaast wordt de band tussen liberale staten versterkt door onderlinge handel.

Doyle's these staat bekend als de democratic peace theory. De theorie van het realisme biedt volgens Doyle geen verklaring voor het gegeven dat democratische staten geen oorlog met elkaar voeren. De verklaring voor Doyle's hypothese is wel te vinden in de drie artikelen van Kant. Doyle geeft aan dat het eerste artikel voor individualisme, sociale orde en juridische vrijheid staat. Het tweede

De perfecte staat

van Kant, Doyle en Fukuyama

artikel is volgens hem terug te vinden in het zich nog altijd uitbreidende gebied van de liberale democratische staten rondom de Atlantische Oceaan. Het derde artikel wijst op onbeperkte handel tussen de staten. Het uitbreiden van de liberale democratische staten is een belangrijk gegeven binnen de democratic peace theory. Als liberale staten geen oorlog met elkaar voeren, is het verspreiden van de liberale staat over de gehele wereld in het belang van iedereen. Voor zowel Doyle als Kant is de weg naar eeuwige vrede een weg in aanbouwing. Hoewel niet valt uit te sluiten dat liberale democratieën zo nu en dan zullen terugvallen in autocratieën en dictatorschappen merkt Doyle op dat, alhoewel geen enkele staat ooit een verdrag heeft ondertekent dat lijkt op het voorstel van Kant, liberale staten 'have behaved for the past 180 years as if such a Kantian pacific union and treaty of Perpetual Peace had been signed.'

De theorie van de eeuwige vrede en de democratic peace theory klinkt sommige lezers wellicht bekend in de oren, ook wanneer deze geen werk van Doyle of Kant gelezen heeft. Beide theorieën vormden de basis achter Francis Fukuyama's 'The end of History?' (1989). Fukuyama schreef zijn baanbrekende essay gedurende de laatste onrusten in de Sovjet Unie en het artikel werd gepubliceerd in de zomer voor de val van de Berlijnse muur. Fukuyama reageerde op de critici in zijn meesterwerk *The End of History and the Last Man*, gepubliceerd in 1993. Voor Fukuyama betekende de val van de Sovjet Unie niet alleen het einde van het communisme, maar ook het einde van het socialisme, en daarmee de triomf van het kapitalisme. Het 'einde' van de geschiedenis refereert aan het einde van de ontwikkeling van de liberale democratische staat. 'What we may be witnessing is not just the end of the Cold War, or the passing of a particular period of postwar history, but the end of history as such: that is, the end point of mankind's ideological evolution and the universalization of Western liberal democracy as the final form of human government.'

Fukuyama is schatplichtig aan Doyle, maar, ook al komt Doyle's democratic peace theory aan de orde, Fukuyama noemt Doyle slechts

eenmaal in zijn invloedrijke werk. Doyle's behandeling van Kants voorwaarden voor eeuwige vrede komen helemaal niet aan de orde in Fukuyama's werk. Dat is vreemd, juist omdat Fukuyama claimt dat de Volkenbond en de Verenigde Naties gefaald hebben omdat zij Kants ideeën niet correct hebben opgevolgd. Vervolgens somt Fukuyama Kants eerste en tweede artikel op, welke vergezeld gaan van een summiere uitleg die niet kan tippen aan die van Doyle in zijn artikel uit 1983. De verdienste van Fukuyama's bijdrage ligt in het feit dat hij de geschiedfilosofie van Hegel gebruikte om te tonen dat aan het einde van de ontwikkeling van de geschiedenis er vrije samenlevingen staan te wachten. Dit vormt voor Fukuyama 'the end of history'. Niet zozeer het einde van de eigenlijke geschiedenis zelf is bereikt, maar het hoogtepunt van de ontwikkeling van de liberale democratische staat. Waar voor Kant de reis naar het utopie centraal staat telt voor Fukuyama louter de bestemming. Het dient gezegd te worden dat Fukuyama zich, 20 jaar na de publicatie van zijn baanbrekende essay en in tegenstelling tot zijn eerdere these, tegenwoordig sterk uitspreekt tegen het aanvaarden van de liberale democratie als enige optie.

Fukuyama's werk moet gezien worden als de volgende logische stap in de ontwikkeling van het discours dat de liberale democratie de perfecte staat vormt. De ontwikkeling begon bij Kant, werd doorgezet door Doyle, en Fukuyama poogde deze af te ronden. Elk van deze theoretici leverde een bijdrage aan het tegenwoordige belang dat wij aan onze staatsvorm hechten. Nadere bestudering van hun theorieën levert inzicht op in de problematiek en mogelijkheden die het exporteren van het meest succesvolle Westerse product, de liberale democratische staat, met zich meebrengt.

*De citaten in dit artikel zijn afkomstig uit:
'Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs' Michael W. Doyle (1983)
'The End of History?' Francis Fukuyama (1989)*

Yuri van Hoef (1985) studeerde geschiedenis en theologie en is voorzitter van de Jonge Democraten Friesland.

OVER
DE
GRENS

Welkom in de Gemaakte Staat

Een kleine stip vlakbij de evenaar met een ijzersterke economie, uitstekend onderwijs, een multiculturele samenleving en een machtige overheid. Gloednieuw in de meest letterlijke zin van het woord. Welkom in Singapore.

Door Leonore Hofhuis

In 1965 scheidde Singapore zich af van Maleisië en ging verder als onafhankelijke stadstaat. Nu ligt Singapore eenzaam middenin het vaak corrupte, chaotische en oververhitte Zuidoost Azië.

Hoge, gloednieuwe gebouwen bepalen het beeld van de horizon. Blinkend schone straten verbinden de winkelcentra met elkaar. Gebouwen ouder dan 20 jaar zijn eerder de uitzondering dan regel, een enkel tot in de puntjes gerestaureerd monument uit de koloniale tijd uitgezonderd. Corruptie binnen de stadstaat komt nauwelijks voor— wie zich toch laat omkopen, mag voor lange tijd de binnenkant van een Singaporese gevangenis bestuderen.

Aangezien Singapore een quotumstelsel voor huisvesting heeft, zijn je burens vaak van een andere etnische afkomst dan jij. De multiculturele samenleving wordt door dit stelsel in stand gehouden. Geen getto's in deze modelstaat.

Singaporezen werken hard, want voor een florierende economie zijn hardwerkende 'mieren' nodig. Politieke tegenspraak is niet gewenst in deze economie en is dus ook niet of nauwelijks mogelijk. De opvatting dat de elite iets is waar iedereen bij moet willen horen en dat hard werken gelukkig maakt, lijkt algemeen geaccepteerd.

Lee Kuan Yew, voormalig premier van Singapore en vader des lands, geeft het zelf eerlijk toe: als de perfecte staat gecreëerd moet worden, dan moet de overheid zich met letterlijk alles wat jij als individu doet bemoeien. In een interview met de lokale krant de Straits Times in 1987 sprak hij duidelijke woorden hierover: "We decide what is right. Never mind what the people think."

De regering van de 'Gemaakte Staat' denkt goed na over zijn mensen. Een gelukkig volk levert een sterk land op en een volk dat zucht onder een dictatuur moet voortdurend onder de duim worden gehouden. En dus werd er

goed voor de bevolking gezorgd. Er kwamen huizen en wegen en daarmee banen, en er werden scholen en universiteiten gebouwd. Toen de bevolking een dak boven het hoofd en een inkomen had, en de kinderen naar school konden gaan, zorgde de regering ervoor dat een nieuw opkomend 'fenomeen', namelijk vrije tijd, ingevuld kon worden. Er kwam een strand met opgespoten zand, gekocht van Maleisië; er werd een supertheater gebouwd, waar cultuur passief en actief kan worden beleefd; er werd een orkest en een balletgroep opgericht; er ontstonden uitgaanscentra met wereldberoemde clubs en verplicht-bohemien eettentjes schoten als paddenstoelen uit de grond. Gemaakte gezelligheid, maar goed georganiseerd en veilig.

Buitenlanders zijn welkom in de superstadstaat, mits ze bijdragen aan de economie. Dat kan door te investeren of werk te genereren, dan wel door de zware of onaangename klusjes te doen, zoals huishoudelijk werk of de bouw van woningen en winkelcentra.

Een staat moet aantrekkelijk zijn voor andere naties om mee te handelen. Lange tijd waren de westerse landen de interessante handelspartners. Lee en zijn partij realiseerden zich dat om Singapore te laten groeien, de bewoners de wereldtaal Engels moesten beheersen en zich de westerse omgangsvormen eigen moesten maken. Een goede Singaporese zakenman of -vrouw weet dus dat spugen op straat niet kan en beheerst het Engels (inclusief Brits accent) op het hoogste niveau. Slurpen tijdens het eten is er niet meer bij (al zagen de Chinese (over)grootouders dat nog als een bewijs van waardering voor het voedsel), en westerlingen wordt bij ontmoetingen de rechterhand geschud.

Deze, en soortgelijke omgangsvormen, worden onderwezen op school. Ze maken deel uit van het curriculum, een taak die de scholen opgelegd hebben gekregen van de overheid. Schoolkinderen zingen elke ochtend het volkslied, gevolgd door de afleggen van de eed met de rechterhand op het hart. Wie niet hard genoeg zingt, doet het opnieuw en nog een keer, als dat nodig is, tot er hard genoeg wordt gezongen. Nationale trots en

patriottisme zijn belangrijke voorwaarden voor een sterke staat en Singapore heeft dat goed begrepen.

Het onderwijs heeft dus een belangrijke rol in het opvoeden van Singaporese kinderen tot goede burgers. Maar de puntjes worden pas echt op de i gezet tijdens de 'National Service', de dienstplicht, waaraan alle mannelijke burgers en mannen met een permanente verblijfsvergunning twee jaar moeten deelnemen. Het leger levert beveiligings- en politiediensten, naast de taak van algemene verdediging van het land. Maar bovenal is de dienstplicht de periode waarin jonge mannen, afkomstig uit verschillende etnische groepen en met een gevarieerde sociaal-economische achtergrond, samenwerken en niet zelden vriendschappen voor het leven vormen. Tijdens de dienstplicht dienst worden de sociale netwerken voor de toekomst gevormd.

Welkom in Singapore, de stadstaat waar wonderen tot stand zijn gebracht. Een fantastische plek om op te groeien, met de beste scholen, veel recreatiemogelijkheden, betaalbaar voedsel, clubs waar topartiesten

komen en een geweldig transportsysteem. Maar doe één ding niet: stem niet op die 'ene andere partij'. Voor afvallige districten zijn de straffen niet mals. Het flatgebouw waar jij en de jouw mede-querulanten wonen, zal in dat geval een tijd niet onderhouden worden en een nieuwe speelplaats voor de kinderen zal er ook niet inzitten.

Mocht je ooit een reis naar Singapore maken, dan zul je waarschijnlijk enorme metalen palmbomen tegenkomen die je tijdens een wandeling tegen eventuele regen beschermen. De uitvergrote metalen kokosnoten blazen geruisloos een koele lucht over je heen zodat je bijna vergeet dat je zo dicht bij de evenaar bent. Wanneer je onder deze koepels vandaan loopt, valt de buitenlucht als een warme, klamme handdoek over je heen: de lucht die dient als herinnering aan het feit dat het beton waar jij op loopt ooit nog tropisch regenwoud was.

Leonore Hoffhuis studeert aan University College in Amsterdam.

Op naar een liberaal migratiebeleid

Geen verplichte Nederlandse les meer voor immigranten, en in plaats van een verplichte inburgeringstoets of culturele maatstaven, een niet-verplichte inburgeringscursus die ingaat op de kernwaarden van de Nederlandse democratie en rechtsstaat. Dat zijn de aanbevelingen van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) in het rapport dat ze op 17 mei jl. aan Minister Leers aanbood. Terwijl half Nederland daar over valt, zit er wel degelijk wat in. Waar gaat inburgeren eigenlijk over? Wat moet je weten om mee te kunnen doen in de Nederlandse maatschappij? En mogen we daarbij onderscheid maken tussen verschillende bevolkingsgroepen?

Door Femke Bink

Ten grondslag aan deze vragen ligt de aloude spanning tussen de liberale democratie aan de ene kant en politieke stabiliteit aan de andere. De liberale democratie is gebaseerd op de universele principes van vrijheid en gelijkheid. Hoewel die principes universeel zijn, betekent het voor liberalen niet dat ze automatisch universeel gelden voor de hele wereldbevolking. Rechtvaardigheid moet geregeld worden binnen een bepaald rechtsgebied, de natiestaat. Hoe die grenzen worden verdedigd verschilt, maar het komt uiteindelijk neer op een vorm van identiteit. Burgers moeten zich kunnen identificeren met de staat en zich kunnen vereenzelvigen met de principes waarop deze gebouwd is.

Sterker nog, dit is een voorwaarde voor de rechtvaardigheid van het bestuur. Volgens sommigen ligt de basis voor identificatie besloten in nationaliteit of cultuur, volgens anderen in de rechtsstaat zelf. Hoe dan ook, die identiteit verbonden aan de staat waarin je woont maakt het rechtvaardig dat je hier belasting betaalt voor de welvaartsstaat, maar niet heel Afrika hoeft te onderhouden.

Dit denken over de rechtvaardigheid van het politieke systeem voorziet niet in de rechtvaardigheid van wie er binnen dat systeem leven en staatsburgerschap mogen ontvangen. In het regelen van rechtvaardigheid wordt uitgegaan van een min of meer gesloten gemeenschap van burgers die het met elkaar eens zijn geworden over de basisprincipes waarop de staat is gebaseerd. Staten zijn

echter niet gesloten en migratie is aan de orde van de dag. Bovendien is migratie niet eens verantwoordelijk voor de grootste veranderingen: mensen worden geboren en mensen sterven, waardoor de samenstelling van je maatschappij continu verandert. Daarbij komt dat mensen het staatsburgerschap bij geboorte krijgen; een toevalligheid die niet direct te rijmen valt met liberale principes van vrijheid en gelijkheid.

De samenstelling van de bevolking wordt door liberalen weggezet als iets dat buiten de vraag van rechtvaardigheid valt. Immers, over de rechtvaardigheid van bestuur sluit de bevolking een overeenkomst, maar de bevolking kan niet over zichzelf besluiten of zij al dan niet rechtvaardig is samengesteld. Liberalen laten dit over aan de loop van

de geschiedenis, terwijl we in de huidige tijd van globalisering en Europeanisering wel degelijk vragen moeten beantwoorden over migratie en de toegankelijkheid van staatsburgerschap.

Migratiepolitiek in liberale democratieën is gebaseerd op de premisse dat min of meer gesloten politieke systemen voor zichzelf mogen besluiten over wat rechtvaardige gronden zijn om mensen toe te laten tot het land en het staatsburgerschap. Vanuit het principe van een stabiele politieke orde, ofwel de stabiliteit van de bestaande rechtsstaat, mogen eisen gesteld worden aan nieuwkomers.

Dan nu terug naar het rapport van het RMO, dat het migratiebeleid analyseerde. De onderzoekers gaan daar uit van liberale beginselen in plaats van van specifieke culturele eisen, waarbij mensen niet getoetst worden maar een cursus kunnen doen, en waarbij het aanleren van de Nederlandse taal geen verplichting is.

Voor het succesvol functioneren in een liberale maatschappij is het logisch dat mensen kennis hebben van die rechtsstaat en zich kunnen vinden in de principes waar deze op gebaseerd is. Het is goed dat immigranten weten dat de staat dat we uitgaan van gelijkheid van man en vrouw, dat een vrouw met een kort rokje niet perse een hoer is, dat homo's bestaan en mogen bestaan, dat we godsdienstvrijheid hebben, en dat we het met elkaar oneens mogen zijn. Dat laatste compliceert de zaak dan weer, want wat móeten immigranten weten als ze het ook nog eens oneens met ons mogen zijn?

Wat ze in ieder geval niet hoeven te weten, is wat je moet doen als je buurvrouw bevalt van een kind. Deze stelling staat letterlijk in de huidige Nederlandse inburgeringstest en er is volgens de tekst maar één antwoord mogelijk. Er is kennelijk een typisch Nederlandse reactie in het geval van een bevalling, waarbij blijkbaar totaal niet relevant is hoe goed je die buurvrouw kent. Los daarvan: als je het niet weet, ben je dan gedoemd te mislukken in de Nederlandse samenleving? Er zijn een hoop autochtone Nederlanders die überhaupt niet weten dat er iemand naast ze woont die eventueel zwanger zou kunnen worden.

Met deze willekeurige culturele aard mag je zo'n inburgeringstoets niet verplicht stellen. Je moet uitgaan van deficiëntie: wat heeft iemand nodig wat hij mist om probleemloos te functioneren in de Nederlandse maatschappij?

Dan kom je inderdaad uit bij liberale beginselen in plaats van de omgang met de buurvrouw en geboortes. Dan kom je uit bij verkiezingen, bij vrijheid van meningsuiting, bij het homohuwelijk, en noem maar op. En mensen hoeven het daar niet mee eens te zijn, zolang ze maar kunnen accepteren dat dat hier gebeurt.

Maar mag je ook het leren van de Nederlandse taal facultatief stellen? Het RMO stelt dat die verplichting alleen moet gelden voor mensen die de taal nodig hebben voor hun beroep,

waaronder ambtenaren. Hoewel het RMO goed op weg was, gaan ze hier de mist in. Taal is namelijk niet alleen belangrijk voor werk: het is belangrijk om je burgerschap goed uit te kunnen oefenen. Om je eigen rechten te kennen en te verdedigen. Dat is de basis van onze rechtsstaat. Door dat niet in te zien, doe je nieuwe Nederlanders tekort.

Femke Bink is onderzoeksassistente aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

VOETNOOT

Wilders en de rechtsstaat

Door Rob Goossens

De wereld stond op zijn kop toen de PVV in juli 2010 afstevende op regeringsverantwoordelijkheid. Met veel aplomb mochten werkloze historici de opiniepagina's van chique avondkranten bevuilen met hun betoog dat Wilders "de rechtsstaat ondermijnt" omdat hij artikel 1 van de grondwet, het non-discriminatiebeginsel, wil schrappen.

Oud-rechter Willem van Bennekom werpt in zijn essay *Op drijfjars* een interessant licht op het begrip 'rechtsstaat'. Die gaat namelijk over de wenselijkheid dat "de burger zo nodig, met name in zijn vrijheidsrechten, bij de rechter ook tegen zijn eigen overheid bescherming moet kunnen vinden". En dus slechts indirect over het "zich houden aan de wet", een definitie die velen aan het begrip hangen.

En Geert Wilders, mogelijk heeft u wel eens van hem gehoord, vertegenwoordigt een grote groep kiezers die niet langer het vertrouwen heeft beschermd te worden door de staat. Terwijl de buurt verloedert, staat oom agent namelijk achter een boom aan zijn bonnenquotum te werken.

Natuurlijk valt er te twisten over Wilders'

beweegredenen om artikel 1 van de grondwet weg te tipp-exen. Wilders' kruistocht tegen de islam als geloof wekt regelmatig de schijn van een kruistocht tegen moslims als gelovigen. Als hij daarin te ver doorslaat, dan is dat in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Maar de grote blonde leider heeft een goede reden voor het schrappen van Artikel 1. Door het artikel zou het niet mogelijk zijn "om problemen te benoemen en indien nodig een gerechtvaardigd onderscheid te maken". Als dat betekent dat we onder meer homo-discriminatie niet langer accepteren van gelovigen omdat het op religieuze gronden gebaseerd is, dan ben ik voor. Het uit pragmatische overwegingen tolereren van intolerantie heeft meer met waanzinnige naïviteit dan met godsdienstvrijheid te maken. Geert Wilders wil zijn achterban het vertrouwen in de rechtsstaat teruggeven en denkt daarvoor onder andere korte metten te moeten maken met Artikel 1. Daar is niets onrechtsstatelijks aan. In tegendeel: mocht hij erin slagen daarmee het Nederlandse veiligheidsgevoel terug te winnen, dan vaart het gezag van de rechtsstaat daar wel bij.

Rob Goossens is publicist en web-redacteur voor Sp!ts.

Wil de ware coalitie nu opstaan?

Toen in september duidelijk werd dat een coalitie van VVD, PVV en CDA de regering mocht gaan vormen, focuste het eerste boe-geroep zich vooral op de verkeerde beslissingen die het eerste kabinet Rutte zou nemen. Ruim een half jaar na dato lijkt de schade mee te vallen. Het kabinet heeft besluiten genomen waar iedereen het nodige over zal denken, maar buiten 'hard rijden is leuk' en 'winkelen op zondag is niet leuk' heeft het nog nergens echt haar tanden in gezet. Los van de donkere voorspellingen over de plannen van de regering Rutte stonden er ook al vroeg vraagtekens bij het proces dat die plannen zou moeten bewerkstelligen. Hoe zou Rutte omgaan met de ongeleide projectielen van de PVV? En hoe met de broeders van de SGP? Langzamerhand begint duidelijk te worden dat Nederland zich op lijkt te kunnen maken voor een coalitievorming die zal duren tot de volgende verkiezingen, en waarbij transparantie en eerlijkheid schitteren in afwezigheid.

Door Manuel Buitenhuis

Allereerst is er de PVV, de partij die zich erop voor liet staan de enige te zijn die wars was van politieke spelletjes. Na het Haagse establishment eerst ingehaald te hebben op de principeloosheid ('De AOW mag niet wel omhoog', en dat binnen 24 uur) waarvan zij haar zelf betichte, blijkt uit een artikel in het NRC (21 en 22 mei) dat de PVV niet alleen toen tegen de kiezer heeft gelogen. In onder andere debatten over TNT, zorg en het openbaar vervoer stemde de PVV tegen moties die het standpunt verwoordde dat zij in de commissievergaderingen innamen. In het geval van de postbodes kondigde de PVV eerst een motie aan die de TNT moest verplichten beter voor haar werknemers te zorgen, om vervolgens haar eigen motie in te trekken toen het op stemming aankwam en tegen een vergelijkbare motie van de SP te stemmen. De postbodes op de publieke tribune waren natuurlijk lovend over de PVV, maar weten niets af van de draai waar zelfs de kundigste politicus uit het horrorbeeld van de PVV een puntje aan zou kunnen zuigen. Nee, dan de VVD. In een poging om de meerderheid in de Eerste Kamer veilig te stellen, lijkt de VVD een paringsdans op te voeren tegenover de SGP. Voorstellen die het verbod op godslastering af zouden moeten schaffen en meer koopzondagen toe zouden staan, en waar ooit de handtekening

van de VVD onder stond (want liberaal!), werden opeens niet meer gesteund door de partij die de eerste liberale premier in een eeuw mocht leveren. De enige reden dat de laatste partij binnen de coalitie, het CDA, deze dans ontspringt, is waarschijnlijk dat niemand zou weten ten opzichte van welke lijn het CDA dan zou moeten draaien.

Dat een coalitie door compromissen te sluiten tot besluitvorming probeert te komen zal niemand meer verbazen, ook al kan men het ideologisch oneens zijn met de besluiten; maar als democraat ligt het al een stuk moeilijker dat steeds onduidelijker begint te worden hoe en door wie ons land bestuurd wordt, en wat ze nu precies willen. Aan het coalitieakkoord dat in september werd ondertekend lijkt elke maandag, na overleg met de PVV, een hoofdstuk te worden toegevoegd. Daarnaast is onduidelijk welke status afspraken nog hebben als de SGP komt kijken; want hoever is de VVD bereid te gaan? De macht lijkt in handen te liggen van een klikjeskabinet waarvan alleen het keukenpersoneel de ingrediënten weet. Maar men kan nog een stap verder gaan: zelfs in het bovenstaande geval zou men kunnen zeggen dat men in de politiek nu eenmaal moet onderhandelen – it takes two to tango. Misschien is daarom het vervelendste aan de situatie niet dat onze leiders draaien, maar dat ze het niet durven toe te geven.

De VVD is niet tegen godslastering omdat de SGP ze wat lekkers heeft toegeworpen, maar omdat – goed opletten – "zijn fractie het beter vindt om er open naar te kijken en meer integraal te spreken en te besluiten over de vrijheid van meningsuiting van politici in 2011" (Kamerlid van der Steur, opgetekend in de Pers).

Het is lastig om te voorspellen waar dit kabinet zich heen gaat manoeuvreren, juist omdat Rutte en consorten zo met elkaar zitten te pokersen. Niemand weet of de PVV de linkse voorstellen uit haar eigen verkiezingsprogramma gaat steunen, en niemand weet hoeveel van haar liberale ziel de VVD al aan de SGP verkocht heeft. Dat zorgt ervoor dat de situatie voor de regering lastig gaat worden, omdat steun aan alle kanten gezocht moet worden en zelfs dan nog onzeker is. Tegelijkertijd zorgt die eeuwige coalitievorming ervoor dat de oppositie geen duidelijk handvat heeft om de coalitie aan bij te sturen. Hoewel de gedoogcoalitie als zodanig een interessant experiment leek, lijkt de huidige situatie die belofte niet in te lossen.

Manuel Buitenhuis studeert Filosofie en Economie aan University College in Utrecht.

Power to the People!

Kritiek leveren op de politiek an sich is makkelijk. Of je nu een student bent die van het ene op het andere moment een boete moet betalen omdat je studie langer duurt dan de overheid zou willen, of een vijftigplusser die bang is tot zijn 67ste te moeten doorwerken, er is altijd wel een volksvertegenwoordiger of politieke partij te vinden waar je je frustraties op kunt botgevieren. De laatste decennia neemt deze kritiek echter hand over hand toe. Er is een groeiend wantrouwen jegens politici en scepsis met betrekking tot hun intenties. De vraag is natuurlijk hoe dat komt, maar vooral ook wat daaraan gedaan kan worden.

Door **Martine Luijten**

Tot het eind van de jaren '60 had de achterban van een politieke partij meer vertrouwen in de mensen die hen vertegenwoordigden dan tegenwoordig. Binnen een verzuilde samenleving waren de keuzemogelijkheden zowel duidelijk als beperkt. Lidmaatschapsaantallen van de verschillende partijen waren huizenhoog en het overgrote deel van de Nederlandse bevolking voelde zich vertegenwoordigd in politiek Den Haag. Hoe anders is dit vandaag de dag, nu nog maar 2 procent van de Nederlanders zich heeft aangesloten bij een politieke partij. Waar partijen zich vroeger door een glasheldere ideologie lieten leiden is dit tegenwoordig nauwelijks nog het geval. Kiezers stappen dan ook zonder ogenschijnlijke moeite over van de ene partij naar de andere, zelfs wanneer deze weinig inhoudelijke overeenkomsten lijken te hebben.

Hoewel dergelijke keuzes voor velen van ons niet of nauwelijks te begrijpen zijn is er toch een duidelijke oorzaak te herkennen. Onder veel van deze stemmers heerst een groot ongenoegen met, en teleurstelling in de politici aan wie ze enkele jaren eerder hun stem nog toevertrouwden. Het is naar mijn mening dan ook niet verrassend dat de twee partijen die bij de verkiezingen die de afgelopen jaren zijn gehouden de meest explosieve stijgingen hebben doorgemaakt, partijen zijn die op de frustraties van een grote groep kiezers hebben weten in te spelen. Zowel de SP als de PVV kenmerkt zich door een uiterst kritische en ongenueanceerde houding tegenover politieke partijen die de afgelopen decennia aan de macht zijn geweest.

Politicaloloog Philip van Praag (UvA) stelt dat het een fictie is dat wij door middel van onze stem een mandaat afgeven voor de beslissingen die dagelijks door onze vertegenwoordigers in Den Haag worden genomen. De meeste kiezers kennen politieke programma's niet of nauwelijks. Een partij heeft een aantal bekende, aansprekende punten waar mensen in verkiezingstijd hun keuze op baseren. Daarnaast zullen zich altijd nieuwe kwesties aandienen waar partijen niet eerder over hebben gerept en waarover een standpunt moet worden bepaald zonder dat de achterban wordt geraadpleegd. Zonder een onderliggende ideologie waaruit standpunten gededuceerd kunnen worden is het dus heel goed denkbaar dat volksvertegenwoordigers aan de lopende band beslissingen nemen waar kiezers het niet mee eens zijn.

De oplossing die hij voor dit probleem aandraagt is er één waar wij ons als Jonge Democraten in zouden moeten kunnen vinden: het correctief referendum. Naast het feit dat de dreiging of mogelijkheid van een referendum bij zou dragen aan de kwaliteit van wetgeving of een besluit, is het tevens een mogelijkheid om een breed publiek debat over een omstreden onderwerp te starten. Verder draagt het bij aan de legitimiteit van een genomen besluit. Bovenal geeft het burgers echter een machtsinstrument om volksvertegenwoordigers ook buiten verkiezingstijd ter verantwoording te kunnen roepen.

Met de uitslag van het referendum over de Europese Grondwet nog vers in het geheugen staan helaas steeds meer mensen negatief tegenover de inzet van het referendum binnen de Nederlandse politiek. Een veel gehoord

argument is dat dergelijke onderwerpen te complex en de gemiddelde kiezer te dom of ongeïnformeerd zou zijn om een goed oordeel te kunnen vellen. In de handen van de stemgerechtigde Nederlander zou dit machtsmiddel misbruikt kunnen worden om politieke frustraties te uiten die niets met het in het referendum voorgelegde vraagstuk te maken hebben. Gezien de wantrouwige houding tegenover de kiezer die uit deze argumentatie spreekt is het niet moeilijk te begrijpen waarom een grote groep Nederlanders het gevoel heeft niet vertegenwoordigd of zelfs maar gehoord te worden door "de politieke elite". Het is toch op zijn zachtst gezegd arrogant om te stellen dat wanneer mensen een andere mening zijn toegedaan, dit onmogelijk op legitieme gronden kan zijn.

Daarnaast gaat het voorbij aan het daadwerkelijke probleem. We mogen allemaal blij zijn niet langer in een verzuilde samenleving te leven. Maar het feit dat een grote groep Nederlanders zich niet vertegenwoordigd voelt binnen het huidige politieke bestel, is iets dat wij ons als democraten sterk aan zouden moeten trekken. Door de burger iets meer macht te geven en volksvertegenwoordigers vaker ter verantwoording te roepen, kan een eerste stap gezet worden om burgers meer bij de beslissingen van hun vertegenwoordigers te betrekken.

Martine Luijten is portefeuillehouder Democratie & Openbaar Bestuur van de Jonge Democraten.
Foto © Thiagofest

Dat de afvalbak nogmaals als voorbeeld zou dienen voor een filosofische beschouwing over de rol van de overheid en de taken van de staat, had ik niet verwacht. In een grijs verleden schreef ik reeds een tekst die gericht was tegen een al te zorgzame en betuttelende overheid. Maar de tijden zijn veranderd. Mijn kritiek betreft nu juist een overheid die verantwoordelijkheden ontkent en lukraak taken afstoot. In 1985 ergerde ik mij aan vuilnisbakken die juist de dumping van afval uitlokten; nu ben ik verantwoordigd over de gemeente Arnhem die rigoureuus bezuinigt en daarom de helft van de prullenbakken in de stad weghaalt, wat volgens de eigen berekeningen tot tweeënhalve keer zoveel zwerfvuil op straat zal leiden. Ben ik met mijn verschillende oordelen nu veranderd, of geldt dat voor de hele maatschappij en de politiek?

Door Hans Achterhuis

Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw heb ik in het voetspoor van nu bijna vergeten milieudenkers als Illich en Bookchin geprobeerd de oude idee van de commons, wat ik in het Nederlands als 'gemeenschap' vertaalde, maatschappelijk relevant te maken. Bij de gemeenschap ging het om een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de leden van een gemeenschap voor hun overleven en hun omgeving. Niet de overheid of staat was hier verantwoordelijk voor, maar de mensen zelf. In De utopie van de vrije markt onderzocht ik, vooral aan de hand van de ideeën van Elinor Ostrom (winnares van de Nobelprijs economie in 2009) hoe ook moderne gemeenschappen en groepen producenten gebruik kunnen maken van de principes en mechanismen die de traditionele commons kenmerkten. Wat commons in de praktijk betekenden ervoer ik in 1985, toen ik samen met

mijn vrouw met een tentje op de rug een trektocht maakte in het Franse nationale Park van de Queyras. In dit hooggelegen, woeste gebied was de historische gemeenschap nog op allerlei wijzen aanwezig. Voor het overleven was men hier in het verleden altijd sterk op elkaar aangewezen geweest. Er bestonden dan ook vanouds veel gemeenschappen op velerlei gebied. Zo waren de bossen steeds in hun geheel gemeen eigendom geweest.

Belangrijker dan dit soort historische informatie was de gemeenschap die ik zelf in de Queyras beleefde. Je kon er vrij kamperen en vrij van het – schone – bergwater gebruik maken. Deze vrije toegankelijkheid bevorderde bij mij – en ik ben allerminst een milieufreak – een houding van verantwoordelijkheid en behoedzaamheid. Je zorgde ervoor geen afval te verspreiden en het water niet te vervuilen, omdat ook anderen na jou van de omgeving gebruik moeten kunnen maken en het water zelfs moeten kunnen drinken.

Dat het bij de gemeenschap om iets heel anders gaat dan bij onze publieke voorzieningen werd me ook in de Queyras duidelijk. Op één plaats tijdens onze hele wandeling was het een troep. Bij een bergmeer waar men een aantal goed afsluitbare vuilnisbakken had geplaatst, lag flink wat smerigheid. Die vuilnisbakken wekten kennelijk de suggestie dat de overheid hier verantwoordelijk was. Op de andere plaatsen waren de wandelaars gemeenschappelijk verantwoordelijk. Ze sjouwden steeds al hun afval mee naar het dal om het daar kwijt te raken. Maar hier lag kennelijk een verantwoordelijkheid voor de gemeentereiniging. Die moest dan maar voor de afvalverwerking zorgen.

Spelen vuilnisbakken dezelfde rol in een berggebied met een overzichtelijk aantal

bewoners en wandelaars als in een grote stad met een anonieme bevolking als Arnhem? Het lijkt mij nauwelijks het geval. Toch suggereert de Arnhemse wethouder Margreet van Gastel dat dit wel zo is. In een toelichting op haar besluit valt het modewoord 'zelfredzaamheid', waarmee tegenwoordig veel bezuinigingen bij de overheid gerechtvaardigd worden. De burgers moeten individueel verantwoordelijk worden voor het opruimen van hun vuil. Dat lijkt mij nu in een grotestadsomgeving een bijkans onmogelijke plicht.

In een schitterende beschouwing in De Volkskrant (19-5-2011) heeft Bert Wagendorp de situaties opgeroepen waarmee de winkelende of wandelende stadsbezoeker te maken krijgt. Wat te doen met het zakje van de patat met mayo? Vroeger zocht je een prullenbak op om het in weg te gooien. Wat moet de zelfredzame burger nu doen? Een eigen plastic afvalzak continu bij je dragen, zoals van de mensen die hun hond uitlaten nu al verwacht wordt dat ze een schepje en zakje meenemen? En moeten we straks allemaal onze eigen klapstoeltjes meenemen wanneer de overheid besluit de banken in de parken weg te halen omdat het onderhoud ervan te duur wordt?

Dit soort vragen laat goed uitkomen wat we van een overheid in een moderne, grootschalige samenleving mogen verwachten. Dat we daarnaast als betrokken burgers op veel manieren gemeenschappen in het leven kunnen houden of roepen, staat hier los van. Sterker nog: de individuele zelfredzaamheid waartoe de Arnhemse wethouder oproept, zou wel eens haaks kunnen staan op de gedeelde verantwoordelijkheid die uit veel burgerinitiatieven spreekt.

Hans Achterhuis is Denker des Vaderlands en hoogleraar aan de Universiteit Twente.

DE
DENKER

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL

De staat is het meest geliefde en meest besproken onderwerp van de politieke filosofie, zeker in liberale hoek. Maar een aantal vragen blijven steeds (onbeantwoord) terugkeren. Namelijk die naar de verhouding tussen staat en individu en tussen de (liberale) vrijheid om te handelen en de grenzen die horen bij het samenleven. Oftewel, het vrije individu tegenover de beperkende staat.

Door Boris IJland

De 19e-eeuwse Duitse filosoof Hegel – berucht om zijn pogingen de hele werkelijkheid en alles wat daar mogelijk onder kan vallen in een groot systeem te gieten – biedt een origineel perspectief op de staat en zet de bovengenoemde tegenstelling tussen individu en staat op losse schroeven. Niet alleen vallen beide elementen binnen Hegel's systeem, de vermeende tegenstelling is gebaseerd op een verkeerde aanname. In zijn werk *Grundlinien der Philosophie des Rechts* (1820) analyseert Hegel de vermeende tegenstelling die iedereen intuïtief wel kan begrijpen, maar die volgens hem niet zo bestaat. In essentie zijn de staat en het individu volledig met elkaar vervlochten.

Volgens Hegel zijn er niet twee maar drie elementen die een rol spelen in het verhaal. Naast de staat en het individu is er namelijk ook de *Bürgerliche gesellschaft* – een term die moeilijk te vertalen is en zowel verwijst naar de vrije markt als naar het maatschappelijk middenveld of de *civil society*. Dit is het domein waar individuen bijvoorbeeld met elkaar handelen of zich verenigen, kortom waar men met elkaar omgaat zonder dat er iets van een staat of overheid bij komt kijken. Terwijl een persoon nog verbondenheid voelt met zijn naaste omgeving, streeft hij in de *Bürgerliche gesellschaft* alleen zijn eigen vrijheid en belangen na en is persoonlijke 'winst' het hoogste goed. Iedereen bepaalt zelf wel wat goed en verkeerd is en botsende belangen zijn onvermijdelijk.

Dat maakt de staat, een hogere instantie die grenzen stelt en gemeenschappelijke belangen waarborgt, noodzakelijk en logisch.

Tot zover klinkt de argumentatie van Hegel aannemelijk, maar de implicaties zijn vergaand. Doordat iedereen zijn eigen vrijheid en eigenbelang nastreeft, wat de tegenstellingen tussen mensen vergroot, ben je eigenlijk minder vrij. Sterker nog, volledige vrijheid kun je alleen bereiken als je leeft in een staat die gebonden is aan wetten en regels. Alleen dan kun

*“Voor een individu, los
getrokken van de staat,
is alleen plaats in een
gedachte-experiment”*

je je ontplooiën en ontwikkelen. Hegel geeft zo een positieve omschrijving van vrijheid en gaat dus verder dan het bekende liberale ideaal van vrijheid van invloed van anderen (de zogenaamde negatieve vrijheid). Daar moet wel bij gezegd worden dat Hegel, als Duitse 19e-eeuwse denker, de staat ziet als een natiestaat, met ruwweg één cultuur en één identiteit. In een uniforme natiestaat is het natuurlijk makkelijker om je te schikken naar de algemene regels.

Maar Hegel gaat nog wat verder en heeft ook kritiek op het onderscheid tussen individu en staat. Hij stelt dat dat onderscheid kunstmatig en theoretisch

is, en daar heeft hij een sterk punt. Je kunt het individu namelijk helemaal niet apart van de staat denken, zeker niet het vrije, ontwikkelde en moderne individu. Een individu is nooit alleen maar ook lid van een familie of onderdeel van een maatschappij. Hij deelt een identiteit met anderen. Voor een individu, los getrokken van de staat, is alleen plaats in een gedachte-experiment. Hegel was op dit punt nogal kritisch op zijn voorganger Rousseau (*Het sociaal contract*, 1762). De filosofie van Rousseau is gebaseerd op het idee dat een aantal (vrije) individuen op een bepaald moment bij elkaar kwamen en besloten om met een zogenaamd sociaal contract een staat of samenleving te stichten. Onmogelijk, volgens Hegel, en verre van realistisch aangezien een persoon, een mens, pas een individu kan zijn binnen een familie, een gemeenschap of een staat.

Voor Hegel is de staat veel meer dan instituten als de overheid, de regering, het ambtenarenapparaat of de politiemacht. De staat is het niveau waar we gezamenlijk afspraken maken, waar we vrij kunnen zijn, waar we waarden delen, waar we sociale verbondenheid voelen en een identiteit hebben. Individen (*civil society*), de markt en de staat in al haar aspecten, zijn afzonderlijke elementen die soms tegenstrijdig lijken, maar binnen het grote plaatje één geheel vormen. Dit geheel vergeleek Hegel treffend met het menselijk lichaam. Hoewel handen (functioneel) anders zijn dan voeten, moeten alle lichaamsdelen in overeenstemming zijn en samenwerken, zodat het lichaam goed functioneert.

Boris IJland is voorzitter van het filosofieplatform. Lid worden van het filosofieplatform? Mail dan naar: ph.filosofie@jongedemocraten.nl

EEN MOMENT VAN AAN

Hoewel tegenwoordig de digitale wereld een steeds prominenter plek inneemt in de Nederlandse samenleving, wordt het keer op keer weer pijnlijk duidelijk dat de kennis van zaken daarvan in wetgevend Nederland onder de maat is. Ook binnen de gelederen van de Jonge Democraten verdient de kennis van informatietechnische zaken en de gevolgen van beleid op dit gebied een onvoldoende. Op beschamende wijze kwam dit aan de orde tijdens het afgelopen congres, tijdens de bespreking van de Wikileaks-motie. Daarom voelen wij ons geroepen om een drietal belangrijke en actuele problemen aan de orde te stellen: netneutraliteit, digitaal activisme en privacy.

Door Beer Sijpesteijn, Jeroen Slobbe en Stas Verberkt

Netneutraliteit: de kracht van het internet

Stel je voor: het is maandagochtend en je moet naar je werk. Je gooit snel een kop koffie achterover en springt op de fiets naar het station. Daar aangekomen loop je langs de poortjes van de OV-chipkaart en check je in. Tot nu toe is er niets aan de hand (we hebben het nu even niet over de problemen van de kaart), maar dan begint het feest. Omdat jij op weg bent naar een klein advocatenkantoor dat geen extra geld betaalt aan de Nederlandse Spoorwegen mag je alleen met de langzame stoptrein daar naartoe reizen. Vervolgens komt je buurman eraan. Hij werkt voor internationale advocatenfirma en zijn werkgever betaalt wel grof geld aan de NS. Hij mag dus wel met de intercity op reis, naar hetzelfde station als waar jij heen moet.

Toegegeven, het voorgaande verhaal klinkt wat irrealistisch, maar geeft wel degelijk de essentie weer van de problematiek die ten grondslag ligt aan het ontbreken van netneutraliteit. Netneutraliteit is het principe dat elke beheerder van de infrastructuur van het internet alle data gelijkwaardig behandelt: het net staat neutraal tegenover de data. Dit betekent dat als ik Google bezoek mijn internetprovider deze data hetzelfde naar

mij stuurt als wanneer ik de website van dat kleine advocatenkantoor bezoek. Natuurlijk kan Google wel zorgen dat zij een grotere capaciteit heeft (in het spoorvoorbeeld zou dat bijvoorbeeld meer balies betekenen), maar er zal een speciale fast-lane worden aangelegd om extra snel bij Google te komen.

Het verdwijnen van netneutraliteit is niet een angst voor de toekomst, maar juist zeer actueel. Zo heeft de FCC, de telecomwaakhond van de Verenigde Staten, een motie aangenomen om onderscheid te gaan maken tussen gewoon internetverkeer en internet verkeer met hogere prioriteit op mobiele netwerken.

Onlangs bleek dat KPN haar abonnees afluisterde met behulp van Deep Packet Inspection. De privacyaspecten hiervan komen later aan de orde, maar laten we ons eerst eens richten op het doel van deze actie. Op deze wijze kan de KPN namelijk verschillende tarieven hanteren voor verschillende diensten.

Het ontbreken van netneutraliteit kan leiden tot monopolistengedrag. Grote bedrijven kunnen de toegang tot het internet en de weg naar succes voor kleine bedrijven en

nieuwkomers sterk verzwaken. Dat zou de hele kracht van het internet ondermijnen, omdat juist toegankelijkheid de belangrijkste kracht is van het internet. Een concreet voorbeeld hiervan is de extra heffing door KPN op applicaties als VOIP en WhatsApp. KPN blokkeert op die manier innovatie in plaats van zelf te innoveren. Als liberaal is het belangrijk om te weten wanneer je in moet grijpen in de vrije markt. Op het moment dat de vrijheid van meningsuiting in gevaar komt, is het moment daar. Zonder netneutraliteit zou een krantenjongen veel meer geld kunnen vragen voor het bezorgen van de Volkskrant dan voor de Telegraaf, omdat die krantenjongen het nu eenmaal niet zo heeft op sociaaldemocraten. Kortom, een wereld zonder netneutraliteit werkt censuur in de hand.

Samenvattend: als je voor informatie- en persvrijheid bent en voor een vrije markt met eerlijke concurrentie, dan is netneutraliteit van wezenlijk belang.

DDoS: het moderne demonstreren

De Jonge Democraten hebben in het begin van dit jaar het kantoor van de LSVb bezet als protest. Natuurlijk zijn de bezetters daar door de politie weggestuurd, maar het zou erg dubieus zijn geweest als deze JD'ers het met een langdurige celstraf hadden moeten bekopen. Waarschijnlijk hebben de meeste lezers wel eens gehoord van de losjes georganiseerde groep Anonymous. In zekere zin is Anonymous de bekendste protestgroep van het internet: ze demonstreert veel en voor bepaalde idealen, maar dan op het internet.

Laten we eerst kort uiteenzetten wat DDoS'en, oftewel Distributed Denial of Service aanvallen, is. In tegenstelling tot wat velen denken is dit namelijk geen vorm van digitale inbraak,

DACHT VOOR ICT

oftewel hacken. Een DDoS-aanval maakt een website tijdelijk onbereikbaar door in korte tijd met veel computers tegelijk deze website op te vragen. Dit valt goed te vergelijken met de acties van varkensboeren die de toegang tot slachterijen blokkeerden, alleen dan digitaal.

Sinds begin dit jaar probeert het openbaar ministerie DDoS-ers te vervolgen met Artikel 161-secties (maximaal 6 jaar gevangenisstraf) in plaats van Artikel 138b (maximaal 1 jaar gevangenisstraf). Beide situaties zijn krom, want als je de analogie trekt naar de echt wereld is een DDoS-aanval niks anders dan een vreedzame demonstratie, waarin mensen voor een korte periode hun ongenoegen uiten door gezamenlijk voor een locatie te demonstreren en na afloop vreedzaam huiswaarts te gaan, zonder daarbij schade te hebben aangericht.

Samenvattend: het enige huidige verschil tussen digitaal en fysiek demonstreren is dat op de eerste variant momenteel een gevangenisstraf staat van 6 jaar en dat fysiek demonstreren gezien wordt als een van de hoogst verworven rechten in een goed functionerende democratie. Daarom willen we er voor pleiten om deze kromme regelgeving recht te trekken door DDoS-aanvallen voor demonstratie-doeleinden gelijk te stellen aan fysiek demonstreren.

Deep Packet Inspection: geen ver-van-je-bed-show

Het eerder genoemde Deep Packet Inspection (DPI) is een overduidelijke schending van het briefgeheim. Met deze technologie wordt namelijk de inhoud van de data die je over het internet stuurt onderzocht; oftewel, de postbode bekijkt de inhoud van jouw brieven en niet alleen het adres. Onder netneutraliteit zagen we al hoe de postbode

deze informatie kan misbruiken om brieven van dat kleine advocatenkantoor te vertragen, maar nu zien we ook dat onze privacy ernstig geschonden wordt. KPN heeft de kritiek afgedaan als onwaar door te zeggen dat zij niet naar de inhoud, maar naar de toepassing van de data kijkt. Ook dit is verkeerd: een internet service provider heeft de verantwoordelijkheid de klant van een zo goed mogelijke verbinding met internet te voorzien, ongeacht wat de klant op het internet wil doen.

“Als je voor informatie- en persvrijheid bent en voor een vrije markt met eerlijke concurrentie, dan is netneutraliteit van wezenlijk belang.”

Een volgende toepassing van DPI is censuur. In China wordt de techniek al gebruikt om delen van het internet af te schermen. Ook dit is helaas geen ver-van-mijn-bed-show. Het CDA, een pionier op het gebied van censuur, probeert constant technieken als DPI in te voeren onder het mom van bestrijding van kinderporno en terrorisme. Ook de Europese Unie is bezig met een plan om een zogenaamde Europese firewall, de Schengen Wall, in te voeren.

Als het om zaken als kinderporno gaat, durven mensen al snel geen vragen meer te stellen, maar toch is het argument van censuur vals. Sterker nog, het werkt

contraproductief, aangezien het de website waar de verwerpelijke inhoud op staat onaangetast laat en er slechts voor zorgt dat Nederlanders de site niet meer kunnen bezoeken. Dit leidt tot een verplaatsing van de rechnercapaciteit, waardoor het echte probleem niet meer opgelost wordt. Ten tweede is het noodzakelijk om bij te houden wat gecensureerd wordt om te voorkomen dat ook politieke opinies gefilterd worden. Deze lijst is een handige samenvatting voor de afnemers van deze verwerpelijke inhoud, aangeleverd door de Nederlandse staat. Als laatste wordt hiermee eigenlijk alleen de gewone burger in zijn privacy en vertrouwen getroffen. De aanbieders van dit zeer illegale materiaal zitten voornamelijk op zogenoemde darknets, van het publieke internet afgesloten en zwaar beveiligde privénetwerken.

Samenvattend: Deep Packet Inspection schendt de privacy van de burger. Daarnaast werkt censuur met behulp van DPI contraproductief als het om criminaliteitsbestrijding gaat.

Conclusie

Het moge duidelijk zijn dat, gegeven de huidige sterk geautomatiseerde wereld, een goede kennis van technologische zaken belangrijk is voor politici. Om wetgeving te maken die generiek en herbruikbaar is, is het noodzakelijk om een goed beeld te hebben van de wijze waarop technologie werkt.

Beer Sijpesteijn, Jeroen Slobbe en Stas Verberkt studeren allen informatica en zijn respectievelijk lid van de afdelingen Twente, Brabant en Amsterdam. Jeroen is tevens secretaris politiek van de afdeling Brabant.

GEEST VERRUIMENDE MIDDELEN

Door Willem Jan Hilderink

Hoewel Arend Lijpharts standaardwerk 'Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek' ruim veertig jaar geleden voor het eerst verscheen, is het onweerstaanbaar bij lezing niet steeds naar het heden over te schakelen. Want hoe archaisch het taalgebruik hier en daar ook mag zijn, gedateerd is zijn boek nog lang niet. Sterker nog: veel van zijn inzichten worden vandaag de dag nog gewoon op de basisschool geleerd en zijn canoniek geworden. Bovendien lijkt de Nederlandse samenleving nog altijd getekend door de verzuiling.

Lijphart laat zien dat Nederland van ongeveer 1917 tot 1967, een halve eeuw dus, verzuild was. Nederlanders waren sterk verdeeld door hun verschillende (religieuze) levensbeschouwingen. De Nederlandse samenleving was er een van wat Lijphart noemt 'verticale scheilijnen' en mensen traden wat betreft organisaties zelden buiten hun zuil. Lijphart onderscheidt drie zuilen: de katholieke, de protestants-christelijke en de algemene. In de laatste zuil bevinden zich vooral de liberalen en de socialisten.

Ondanks die geprononceerde zuilstructuur en inhoudelijke twistpunten is Nederland in de periode 1917 tot 1967 toch te karakteriseren als een stabiele democratie. Volgens Lijphart spelen zowel de houding van het electoraat als een politieke elite hier een grote rol in. Het sleutelwoord in hun opstelling is 'pacificatie'. De politieke elite deed, zonder zich te vervreemden van haar achterban, op topniveau en achter gesloten deuren zaken om toch tot gemene grond te komen. De voorstelling van zaken die Lijphart wat dit aangaat schetst, kan het beste vergeleken worden met een klassieke Griekse tempel: de verticale zuilen zijn afzonderlijke delen van een gebouw waarin ze desondanks toch opgaan. Daarnaast dragen ze de fries en timpaan als top die hen verbindt.

Dat Nederland verzuild was, lijkt geen twijfel. Toch zijn er kritische kanttekeningen te plaatsen bij de manier waarop Lijphart daartoe concludeert. Hij maakt veelvuldig gebruik van enquêtes en dat levert soms problemen op.

Een voorbeeld daarvan zijn data waaruit de welstand van de geënuquêteerde zou moeten blijken. Het is naïef om aan te nemen dat alle geënuquêteerden een eerlijk antwoord zullen geven. De vrij kritiekloze overname van dergelijk 'nattevingerwerk' speelt een auteur die zo zwaar leunt op dit soort data parten. Bovendien gaan zijn data gebukt onder een nog zwaarder methodologisch probleem: Lijphart verbindt enquêtes en onderzoeken van verschillende opzet met elkaar. In 1950 is vragen naar iemands religieuze overtuiging veel minder prangend dan in 1966. Desalniettemin zijn dit soort methodologische problemen niet voldoende om de verzuildeid van Nederland serieus in twijfel te trekken.

Sterker nog, door Lijphart te lezen, valt het op hoeveel pacificatie-instituten nog altijd bestaan. 'Verzuiling, pacificatie en kentering' leest als een handleiding tot een halve eeuw Nederlandse politiek. En hoewel zijn boek op punten inmiddels genuanceerd is, is het nog altijd een uitstekend ijkpunt voor de ontwikkeling in de Nederlandse politiek.

Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek

Arend Lijphart

Verzuiling, pacificatie en kentering in de
Nederlandse politiek

Auteur: Arend Lijphart

Uitgeverij: Athenaeum

ISBN: 9789048501113

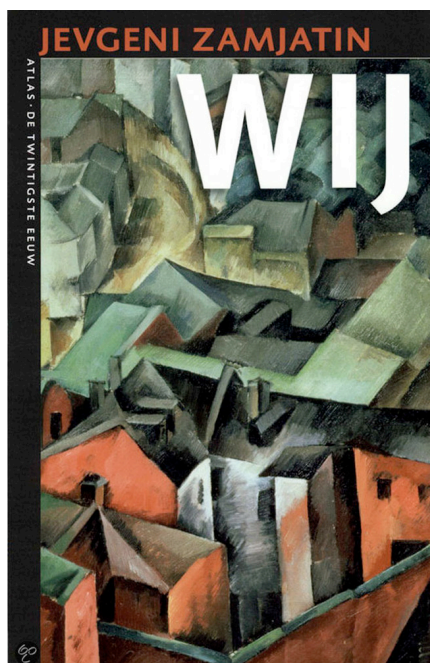

Wij

Door Daniël Boomsma

Wij' van de Russische schrijver Jevgeni Zamjatin is onterecht nooit zo beroemd geworden als Orwell's 1984 of Huxley's Brave New World. Dat is jammer, want het in 1921 verschenen boek is een meesterwerk. Wat 'Wij' vooral onderscheidt van andere dystopie/utopieromans is dat het een geloofwaardig beeld van de menselijke werkelijkheid weet neer te zetten. Het werk, dat overigens sterk is beïnvloed door het dromerige (utopische) denken over staat en samenleving na de Oktoberrevolutie in 1917, is daarom meer dan een roman; het is een filosofische exercitie van een duizelingwekkend hoog niveau.

Jevgeni Zamjatin

Wij
Auteur: Jevgeni Zamjatin
Uitgeverij: Atlas
ISBN: 9789045018614

In eerste instantie kwam 'Wij' in de Sovjet-Unie niet voor publicatie in aanmerking. Het manuscript werd slechts voorgedragen op de vergadering van de Landelijke Schrijversbond in 1920. Maar ook na publicatie bleef het stil. Een echte discussie barstte pas los in 1927, toen het werk door het Praagse emigrantentijdschrift Wolja Rosiji werd gepubliceerd. In plaats van lof kreeg Zamjatin echter harde (en achteraf gezien voorspelbare) kritiek, ook van de door het Sovjetregime onder druk gezette Schrijversbond. Omdat het werken hem onmogelijk werd gemaakt, stuurde Zamjatin een brief aan Stalin met een verzoek tot verbanning uit de Sovjet-Unie. Dat verzoek werd gehonoreerd en via Berlijn belandde hij in Parijs waar hij tot zijn dood (1937) verbleef.

'Wij' speelt zich duizend jaar in de toekomst af. Hoofdpersoon D-503 schrijft, in de vorm van aantekeningen in zijn dagboek, over het bestaan in de Eenheidsstaat, een staat waar de mens is verworden tot een 'van barbaar vrijwaarde' machine met een strakke dagindeling. Door een tweehonderd jaar durende oorlog is vrijwel de gehele wereldbevolking uitgeroeid. De Eenheidsstaat, die vernietiging gespaard is gebleven, wordt door een 'Groene Muur' gescheiden van de verschroeide buitenwereld.

In deze setting laat Zamjatin zijn hoofdpersonage zich steeds meer blootgeven. Langzaam ontluikt hij de gedachten van D-503, die na een ontmoeting met de opstandige I-330 steeds meer begint te worstelen met zijn geloof in de Eenheidsstaat. De manier waarop Zamjatin deze gedachteontwikkeling schetst en de ervaringen, gevoelens en gedachten van D-503 tot leven laat komen, is verbluffend.

Zamjatin's stijl is eigenaardig. Je zou het bijna 'technisch' en soms zelfs 'wiskundig' (D-503 is staatswiskundige) kunnen noemen. Emoties, geluiden, geuren en ervaringen worden vaak omschreven met behulp van concrete dingen. D-503 omschrijft zijn gedachten bijvoorbeeld als "zoemende dynamo's" of "trillende membranen". De lezer merkt al gauw dat deze stijl volledig in dienst staat van de futuristische fantasie die Zamjatin hem voorschotelt, en dat gegeven maakt 'Wij' uniek in zijn soort.

Profetische werken blijven fascineren. Zamjatin's voorspellingen (hersenchirurgie, ruimteraketen, elektronische muziek, moderne architectuur) zijn even treffend als verbijsterend. Dat hij niet net zo beroemd is geworden als Orwell en Huxley is onbegrijpelijk. Jürgen Rühle stelde in zijn boek *Literatur und Revolution* dat Zamjatins werk dat van Orwell en Huxley zelfs verre overtreft en na het lezen van dit meesterwerk kan je dat alleen maar beamen.

Egypte 2.0

Het rommelt in de Oriënt. In de gehele Arabische regio strijden jongeren voor de vrijheid van hun toekomst. In Syrië zijn inmiddels meer dan een duizendtal doden gevallen, en ook in Libië ratelen de kogels onverminderd door. Maar wat is de stand van zaken in Egypte, het land dat de eerste drempel op de weg naar democratie al beslecht heeft? De Arabische Lente woekert ook hier voort, en zou nog weleens een zinderende zomer kunnen worden. Aangezien de Jonge Democraten zeer begaan zijn met de Arabische Lente, is het tijd voor een update over de huidige stand van zaken in dit land.

Door **Sanne Kamerling Robert Wintraecken** en **Pim de Vink**.

Op 25 januari jongstleden werd een nationale feestdag uitgeroepen tot 'Dag van de Woede', en volgde er een enorm protest tegen armoede, werkloosheid, corruptie en Mubarak op het Tahrir-plein. Mubarak probeerde de Moslimbroederschap de onrusten aan te rekenen en pakte op 28 januari ook diens leider op. Enkele dagen later ontsloeg hij het kabinet en kondigde hij aan zelf niet meer herkiesbaar te zijn. Op 11 februari trad Mubarak af.

Waar Egypte eerst een autoritair militaristisch regime kende, wordt het land nu bestuurd door een militaire overgangsregering. Eind januari maakte het leger bekend geen geweld te willen gebruiken tegen de demonstranten en vanaf dat moment werd de krijgsmacht door de bevolking als medestander gezien. Nu wordt echter duidelijk dat het ingestelde militaire recht ook zijn nadelen kent. Mensenrechtenorganisaties melden onverminderd misstanden: in een streven naar het behoud van absolute orde worden demonstranten willekeurig opgepakt en zonder veel omhaal berecht door een militaire rechtbank. Vaak is het niet mogelijk voor familieleden of advocaten om de verdachten te spreken, of zelfs maar bewijzen naar voren te brengen. De strijd voor democratie

is nog alles behalve gestreden: blogger Maikel Nabil – voor sommigen van ons wellicht bekend van IFLRY – werd begin dit jaar veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar voor het 'beledigen van de militaire machthebbers'.

Tevens zorgt oplaaierend religieus geweld voor veel onrust. De belangrijkste religieuze minderheid, de christelijke Kopten, klaagt dat zij al jaren achtergesteld worden ten opzichte van de islamitische meerderheid. Bovendien leeft de vrees dat een grote overwinning van de Moslimbroederschap bij de parlementsverkiezingen zou leiden tot invoering van de sharia. Op dit moment is de sharia al van toepassing op delen van het Egyptische recht, maar religieuze minderheden vallen hier niet onder. Afgelopen week vielen er meer dan 200 gewonden en 15 doden toen moslims twee kerken bestormden na geruchten dat zich daar een vrouw bevond die tegen haar zin bekeerd zou zijn.

De parlementsverkiezingen in Egypte zullen in september worden gehouden. Deze verkiezingen zijn met name van belang gezien het feit dat het gekozen parlement ook de grondwetgevende vergadering zal aanwijzen. Bovendien volgen twee maanden na de verkiezingen voor het parlement de presidentsverkiezingen. Hoewel snelle parlementsverkiezingen als voordeel hebben dat de militaire overgangsregering snel het politieke toneel kan verlaten, zijn er zorgen dat veel politieke partijen zich onvoldoende kunnen voorbereiden. De vele nieuwe partijen, waarvan er nog wekelijks nieuwe bijkomen, hebben geen van alle ervaring met verkiezingen. Alleen de Moslimbroederschap en restanten van het oude regime hebben ervaring met het voeren van campagnes. De Moslimbroederschap geniet verder veel steun onder de bevolking, mede doordat ze zich lange tijd tegen het Mubarak regime opstelde. Daarnaast voorziet ze in basale sociale en medische voorzieningen.

Temeer omdat Egypte een winner-takes-all-districtenstelsel heeft, zijn campagne-ervaring en financiële middelen van cruciaal belang. Al Jazeera verwacht dan ook dat 30 tot 50 procent van de zetels naar de Moslimbroederschap zal gaan en 15 tot 20 procent naar de restanten van het oude regime. De nieuwe partijen strijden dan

naar verwachting om de overige zetels. De jeugdbewegingen - toch de dragers van de revolutie - zullen het naar verwachting niet goed doen.

Belangrijke kandidaten voor de functie van president zijn onder andere Mohamed ElBaradei (winnaar Nobelprijs voor de Vrede), Ayman Nour en Amr Moussa, die de afgelopen tien jaar de Arabische Liga leidde. Frappant detail is dat de opvolger van Moussa, Nabil al-Araby, een heviger criticus van Israël is dan zijn voorganger. Dit gegeven is van belang omdat Egypte sinds 1977 als stille bondgenoot van Israël gold. Nu heeft Cairo besloten de grens met de Gazastrook bij Rafah te heropenen om de humanitaire situatie in dit gebied te verbeteren. Dit biedt veel mogelijkheden voor de Palestijnen - onder andere op het gebied van handel. Bovendien heeft Egypte bewerkstelligd dat de Palestijnse groeperingen Hamas en Fatah een principeakkoord hebben gesloten en hun verdeeldheid opzij hebben weten te zetten. Israël kijkt met argusogen naar deze ontwikkelingen, daar zij een nieuwe koers in het Egyptische buitenlandbeleid weerspiegelen. Dit wetende beloven de verkiezingsuitslagen dit najaar bijzonder interessant te worden!

Robert Wintraecken, Pim de Vink en Sanne Kamerling zijn lid van de Jonge Democraten.

Update van uw Internationaal Secretaris

Op dit moment is een werkgroep bezig een reis naar Egypte te organiseren. Ons doel hier is om dit najaar enkele trainingssessies te organiseren met onze Egyptische zusterorganisaties. Denk hierbij aan debat- en organisatietrainingen, maar ook aan een uitwisselende discussie over de noodzakelijke 'checks and balances' van een democratische rechtstaat.

Geïnteresseerd? Mail voor meer informatie vrijblijvend met: international@jongedemocraten.nl.

De informatietrein

Over privacy en een noodrem

Met duizelingwekkende snelheid raas je over het spoor door het landschap. De motor van de locomotief draait op volle toeren. Waar je heen gaat en welke stations er nog komen, weet je niet. Dit is niet een omschrijving van het begin van een spannende actiefilm, maar een metafoor voor de voortdurende informatieverzamende trein waar wij ons als samenleving in bevinden.

Door Nienke Ross en Mark Lauriks

Eigenlijk is er sprake van één groot spoornet vol met informatievergarende treinen waaronder de overheid en bedrijven als Facebook. Als zo'n trein te hard voortraast, bestaat de kans dat hij ontspoord, of dat de remmen niet meer werken. Aan hard en ongecontroleerd vooruitrijden kleven dus grote gevaren.

Een belangrijke trein, onze overheid, onderneemt een grote hoeveelheid informatievergarende activiteiten die in onze persoonlijke levenssfeer treden. Zo ontwikkelde de overheid onlangs het Elektronisch Patiëntendossier (EPD), een systeem waarmee artsen onderling en met apothekers kunnen communiceren en met één druk op de knop informatie kunnen delen. Ook heeft de overheid gekozen voor de invoering van het biometrisch paspoort, waarbij vingerafdrukken in het paspoort en in een databank worden opgeslagen.

In beide gevallen is er een behoefte en wordt er vervolgens een systeem uit de grond gestampt. Vooral de efficiëntie van de toepassing staat voorop, maar de veiligheidsaspecten worden niet altijd even zwaar meegewogen. Mede hierdoor is het EPD voorlopig in de Eerste Kamer gesneuveld en is de opslag van vingerafdrukken (tijdelijk) een halt toegeroepen.

Dit zijn twee voorbeelden van grote, kostbare overheidsprojecten waarbij de beveiligings- en privacyrisico's pas in een (te) laat stadium aan de orde kwamen. En niet alleen de risico's rondom de beveiliging baren zorgen. Nu is het doel van het EPD en het biometrisch paspoort misschien nog legitiem, maar er zijn onvoldoende waarborgen dat deze systemen in de toekomst niet voor een ander doel worden gebruikt. Is het bijvoorbeeld niet heel praktisch om via opgeslagen vingerafdrukken daders van misdrijven op te sporen?

Het is niet voor niets dat de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid onlangs de ontzuisterende vraag stelde: "Waar zijn we als overheid nou eigenlijk helemaal mee bezig?" Het adviesorgaan stelt dat de huidige informatie-overheid in feite geen begrenzing meer kent. Deze 'iOverheid' is onder de politieke radar ontstaan en zal onbekommerd verder groeien wanneer ze daar blijft.

"Laten we een elementair debat voeren over de vraag wat wij belangrijker vinden: gemak of privacy, privacy of veiligheid."

Maar ook bij private 'treinen' ligt gevaar op de loer. De bestaande privacywetgeving, zoals de Wet bescherming persoonsgegevens, laat het verzamelen en gebruik van privacygegevens toe zodra er sprake is van 'toestemming'. Maar is het nog voldoende duidelijk wanneer we toestemming geven en waarvoor? Microsoft Hotmail leest onze mails mee en slaat ze op, Google weet beter dan wijzelf wat we over een jaar op internet zullen bestellen en allerhande apps kijken in onze mobiele telefoon mee. Allemaal met onze toestemming,

omdat we keurig de 'OK-knop' aanklikken als we ellenlange disclaimers voorbij zien komen. Niet alleen omdat we geen zin hebben om alle kleine lettertjes te lezen, maar ook omdat we, als we niet akkoord gaan, geen gebruik mogen maken van al die handige gratis applicaties.

Dat verlangt niet alleen om bezinning van de overheid op privacyvraagstukken, maar ook van ons als burgers. Verwachten wij dat grote, vertrouwde bedrijven het goed met ons voorhebben en dat de overheid ingrijpt als onze privacy te ver wordt aangetast? Of nemen wij zelf verantwoordelijkheid door kritische consumenten te worden die niet langer kiezen voor gemak en kosteloosheid, maar voor de zekerheid dat onze persoonsgegevens veilig zijn?

Los van het nut dat de diverse projecten, systemen en beleidsplannen hebben, los van hoe hard ze soms nodig zijn en los van alle goede bedoelingen: het doel heiligt niet altijd alle middelen. Zeker niet als daar zoveel risico's aan verbonden zijn. Laten we het goed doen. Laten we een elementair debat voeren over de vraag wat wij belangrijker vinden: gemak of privacy, privacy of veiligheid.

Laten we nu aan de noodrem te trekken om eens goed te bekijken of de remmen wel in orde zijn en of er niet teveel passagiers aan boord zijn. Dat is beter dan om voort te razen op een spoor waarvan niemand weet waar het heen gaat en of de trein ooit nog gestopt kan worden.

Nienke Ross is Portefeuillehouder Justitie en Veiligheid bij de Jonge Democraten. Mark Lauriks is onderzoeker bij het Ministerie van Justitie.

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Vertel eens wat over jezelf

Ik ben Sjoerd, geboren in Den Haag maar nu al drie jaar in Amsterdam wonend. Daarvoor heb ik twee jaar in Nepal gewoond. Ik heb culturele antropologie en ontwikkelingssociologie gestudeerd. Momenteel doe ik een onderzoeksmaster Social Sciences aan de Universiteit van Amsterdam. Ook heb ik een minor gender studies gedaan en daar richt ik me tijdens m'n masterfase vooral op. Vanaf juli ga ik veldwerk doen in Nepal. Toen ik daar woonde heb ik samengewerkt met de Blue Diamond Society (BDS), een organisatie die opkomt voor de rechten van homo's, transgenders en andere seksuele minderheden. In juli ga ik bijna drie maanden onderzoek doen naar die organisatie. Ik kijk er ontzettend naar uit om weer terug te gaan naar Nepal.

Waarom ben je lid geworden van de JD?

Ik ben bijna twee jaar geleden, toen ik terugkwam uit Nepal, lid geworden van de JD. Ik werd niet meteen actief en ging naar een enkele activiteit. Toen de functie van portefeuillehouder diversiteit vrij kwam is daar verandering in gekomen. Die functie paste helemaal bij wat ik heb gedaan en wat ik wil gaan doen dus ik solliciteerde meteen. Vanaf dat moment ben ik echt actief geworden.

Ik heb vanaf m'n 18de altijd D66 gestemd. Toen ik terugkwam in Nederland wilde ik graag m'n steun aan de partij kenbaar maken op een manier. Ik vind het belangrijk om lid te zijn van verenigingen of politieke partijen en voor mij was D66 een heel logische keuze. Toen ik terugkwam in Nederland was ik nog niet bekend met de Jonge Democraten. De reden waarom ik lid ben geworden zal niet veel afwijken van die van andere JD'ers: Wat ik heel leuk vind aan de Jonge Democraten, en wat ze onderscheidt van bijvoorbeeld DWARS, is dat je opeens

gedwongen wordt om ineens na te denken over dingen die voor mij heel vanzelfsprekend zijn. Mijn studiegenoten denken over het algemeen wel hetzelfde over veel zaken. Ik hoefde me, voordat ik lid van de JD werd, bijvoorbeeld nooit af te vragen waarom ik het participatiepercentage van vrouwen op de arbeidsmarkt een probleem vond. Iedereen was het er mee eens dat vrouwen niet dezelfde kansen krijgen. Bij de JD wordt je op een positieve manier gedwongen om daarop te reflecteren. Je moet goed kunnen beargumenteren waarom je iets vindt.

Wilde je daarom ook portefeuillehouder worden?

Ja, ik zag dat de positie vacant was en ik achtte mezelf geschikt. Deels vanwege m'n studie maar ook omdat ik actief ben voor vluchtelingenwerk. Daar heb ik echt een hart voor. Daarnaast heb ik een stichting, creativity for empowerment genaamd, die zich inzet voor de emancipatie van vrouwen en seksuele minderheden.

Is er genoeg aandacht binnen de JD voor onderwerpen als emancipatie?

Ik denk er nog veel kan worden gedaan. Het is misschien wat flauw, maar er zit wel een kern van waarheid in als je zegt dat we elitair zijn. Het congres bijvoorbeeld is meestal een blank feestje. Ik ben er van overtuigd dat het geen toeval kan zijn dat er bijvoorbeeld nog nooit een vrouwelijke voorzitter is geweest. Het is te makkelijk om te zeggen dat het allemaal toeval is maar het is best lastig om mensen daarvan te overtuigen.

Wat zijn jouw plannen om daar verandering in te brengen?

Ik heb een motie die het mogelijk moet maken dat homo's bloed kunnen doneren ingediend op het afgelopen congres van D66 (motie is aangenomen -red.). Ik heb

daarvoor wat research gedaan en er staat in de donorfolder letterlijk: doneer nooit bloed als je ooit seks hebt gehad met een man. Of dat nou veilig is geweest of niet. Dat was een leuke eerste actie om als portefeuillehouder mee te beginnen. Ik probeer mijn functie voor mezelf te kaderen omdat je de begrippen diversiteit en participatie heel breed kunt opvatten. Minderheden zijn er in vele soorten. Ik ga me eerst richten op vrouwen en participatie. Daarna wil me bezig houden met asielzoekers, die vaak vijf jaar procederen en al die tijd in een asielzoekerscentrum zitten. Ik kom regelmatig in zo'n centrum en de mensen die daar verblijven hebben hun leven op pauze gezet en wachten op een uitkomst. Op het gebied van participatie zou ik het heel mooi vinden als die mensen de kans krijgen om zichzelf te ontwikkelen. Het is een grote groep mensen die dolgraag willen bijdragen aan onze samenleving. Niemand is gebaat bij de huidige situatie. Misschien wil ik ook nog iets doen met weigerambtenaren (ambtenaar die weigert om mensen van hetzelfde geslacht te huwen -red.).

Ik wil binnen de JD een bewustwording creëren dat we moeten blijven reflecteren. Het lijkt mij interessant om het debat over diversiteit binnen de JD leven te houden. Dat kan bijvoorbeeld ook gaan over de vraag waarom er zo weinig mbo'ers lid zijn van de JD. Volgens mij staan we nooit met een stand bij MBO-scholen. Presentatie is wat dat betreft erg belangrijk.

Wat drijft je?

Het klinkt misschien idealistisch maar ik wil graag opkomen voor de zwakkeren. Door mijn ervaringen bij vluchtelingenwerk zie ik dat veel mensen buiten de boot vallen. Ik wil graag de persoon zijn die daar iets aan kan veranderen.

Sjoerd Warmerdam is portefeuillehouder diversiteit en participatie en lid van de JD sinds 2009.

VOORZITTERS HAMER

Politieke jongerenorganisaties kunnen op verschillende manieren de politiek beïnvloeden. Gemakkelijk is dat niet, maar belangrijk is het zeker wel. Niet voor niets hebben de Jonge Democraten een tweeledige statutaire doelstelling.

Door Maarten Koning

Ten eerste scholing bieden aan haar leden; ten tweede politieke standpunten vormen, uitdragen en verwezenlijken. Op die tweede doelstelling hebben we in de afgelopen paar maanden flinke successen geboekt. We hebben geen Kamerzetels en geen directe machtsinstrumenten, dus onze middelen zijn beperkt. De JD kan slechts haar invloed aanwenden door te lobbyen, door moties in te dienen bij congressen van D66, en door de publieke opinie te bewerken – bijvoorbeeld met ludieke acties of opinieartikelen. De afgelopen maanden hebben we in ieder geval niet op onze handen gezeten.

Het LYMEC-congres, het congres van onze overkoepelende organisatie in Europa, werd door ons samen met de JOVD georganiseerd, in Utrecht. De welkomstspeech van ondergetekende zette de toon en legde bloot hoe divers liberalisme in Europa blijkbaar kan zijn: zo hervormingsgezinnd als de JD of zo conservatief als de VVD. Diverse standpunten die de JD voorlegde aan het congres werden aangenomen om in het vervolg uit te dragen.

De week erna vonden we een luisterend oor bij de FNV. Met een Paarse coalitie van JD, JS en JOVD schreven we een open brief – in NRC Next – aan Agnes Jongerius, waarin we haar vroegen niet toe te geven aan FNV Bondgenoten. We legden het pensioenprobleem van jongeren nog eens uit en haalden daarmee Ochtendspits en andere media. Jongerius sprak op FunX uit dat zij met ons in gesprek wilde. Een afspraak is inmiddels gemaakt.

Aansluitend deelden we zwarte kousen uit op het WVD-congres, om de congresgangers aan te spreken op hun liberale verplichtingen. Een reactie was er ook: tijdens het D66-congres konden we rekenen op een bezoekje van de SGPj (SGP-jongeren – red.). Attent van hen, omdat juist de JOVD zich door onze actie aangesproken had moeten voelen. De jonge mannenbroeders waren er al vroeg en deelden gezellig glaasjes Oranjebitter uit. Waarschijnlijk was het wel onderling afgesproken dat de JOVD de actie had uitgevoerd wanneer het D66-congres op de zondag had plaatsgevonden.

Tijdens dat congres lokten we twee stevige debatten uit door fringemeetings te organiseren over drugs en pensioenen. De moties die in combinatie hiermee werden ingediend – het verbod op drugs opheffen, en de doorsneepremie afschaffen – werden na maandenlang lobbywerk unaniem aangenomen.

Daarnaast werd door de portefeuillehouder Diversiteit & Participatie, Sjoerd Warmerdam, de motie van JD Maastricht opgepakt om bloeddonatie ook voor homo's mogelijk te maken. Ook deze motie werd unaniem aangenomen door de D66-leden. Sanquin, de bloedbank van Nederland, vond het nodig om te melden dat ze hier niet blij mee waren, wat een flink mediacircus op gang bracht. Uiteindelijk kwamen er ook reacties van de Minister, het COC en andere partijen. To be continued.

Die zuiver politieke invloed van de JD op D66 lijkt meer en meer te worden gewaardeerd, ook door D66 zelf. Het maakt dat de JD er toe doet en dat ons om onze

mening gevraagd wordt. Daarnaast komen ook andere politieke jongerenorganisaties steeds vaker kijken hoe we dit allemaal aanpakken.

Op lokaal gebied staat de vereniging ook niet stil. Amsterdam sprong in de bres voor barbequen in het Vondelpark, Brabant regelde dat de nachttrein niet zou verdwijnen. Verschillende afdelingen zijn bezig met regionale programma's die in de toekomst veel publicaties kunnen opleveren.

En zo biedt een groeiende, steeds capabelere vereniging steeds zoveel meer uitdagingen. We gaan die koeienletters op de voorpagina van de Metro overtreffen. We blijven de luis in de pels van D66, vooral op de terreinen waar het nog een stuk toekomstgerichter kan. Ook zorgen we ervoor dat andere politieke actoren van onze standpunten worden overtuigd. Dat zijn grote resultaten voor een vereniging die draait op een groep jonge vrijwilligers. De JD kan en wil zich weer bemoeien met alle beleidsterreinen waarover we ons zorgen maken en dat laten we natuurlijk niet na. Jouw inzet hebben we daarbij hard nodig!

Wil je hierop reageren? Wil jij actief worden voor de Jonge Democraten, maar weet je niet hoe? Stuur me een e-mail.

Maarten Koning is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl
Twitter: MaartenKoning

Ledenmagazine Jonge Democraten - Herfst 2011

DEMO

POPULISME

In deze DEMO:

Andreas Kinneging - Dick Pels

Wilders, de echte theedrinker - Populisme in Europa

De gebroeder Gracchus - Meindert Fennema - en meer...

Over **eenheid, leiderschap** en **normaal doen**

Door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

De institutionalisering van het populisme heeft Den Haag van haar stuk gebracht. De bijzondere positie waar Wilders zich in bevindt en het tactische meerderheid-zoeken van Rutte laten de oppositie in verwarring achter, wat ook tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen pijnlijk duidelijk werd. De klassieke kabinet-oppositie-verhouding is vervangen door een driehoek van kabinet, oppositie en gedoger, waarbij iedereen schiet op wie hij schieten kan.

Dat destructivisme zien we vooral in de oppositie, waar de verschillende partijen er nog steeds niet in geslaagd zijn een blok te vormen tegen het kabinet. Waar VVD en CDA de premier vrijwel onvoorwaardelijk steunen, heeft nog geen enkele lijsttrekker op links de gelederen weten te sluiten. Sterker nog, PvdA-leider Job Cohen werd van allebei de kanten aangevallen: niet alleen door de VVD en PVV, maar ook door de SP en D66.

Mark Rutte had het niet beter kunnen wensen: zijn verdeel-en-heers-strategie heeft gewerkt. De oppositiepartijen trekken individueel van leer tegen het kabinet, maar helpen het op cruciale punten zoals Europa wel aan een meerderheid. De premier kan het spel door

de bijzondere omstandigheden volledig naar zijn hand draaien en de winst opstrijken, terwijl D66 en GroenLinks zich steeds meer geconfronteerd zien met de vraag waarom ze zonder concessies te eisen meegaan in de voorstellen van de premier. Ze werpen dan terecht tegen dat zo in ieder geval een deel van hun programma wordt uitgevoerd, maar het is de vraag of dat weerwoord lang stand houdt.

Dat de oppositie tijd nodig had om aan deze nieuwe situatie te wennen, had iedereen begrepen. Dat ze na een jaar nog steeds stuurloos en zonder kapitein ronddobbert, is steeds moeilijker te accepteren. Daar komt bij dat de debatten niet alleen qua inhoud, maar ook qua vorm voor Pechtold en de zijnen lastiger worden. De sympathieke roep om hoffelijkheid van de SGP ten spijt is de Tweede Kamer meer en meer het toneel van banaal moddergooien en scheldkanonnades van Wilders, waardoor het voor 'links' moeilijk wordt de door hen zo gekoesterde nuance in het debat te brengen en te houden.

De oppositie zit dus gevangen tussen Rutte, Wilders en haar eigen overtuigingen. Pogingen om daaruit los te komen zijn tot nog toe niet geslaagd en geven de partijen alleen maar meer het imago van stuurloosheid. De afgelopen jaren was 'U heeft geen visie'

al een populair verwijt, maar 'u toont geen leiderschap' is in tijden van crisis bijna net zo dodelijk. De oppositie zit daarmee in een totaal andere positie dan de regering: de laatste vaart zonder coherente visie naar die stip op de horizon, de eerste heeft plannen met visie maar weet niet hoe ze die uit moet voeren.

Die stuurloosheid leidt soms tot meelijwekkende situaties. Een PvdA-Kamerlid dat een hoedje met naaktportret draagt als 'metafoor voor het uitkleden van de culturele sector' is wat dit betreft exemplarisch: het is kenmerkend voor een partij in verwarring, een politieke stroming voor wie de steun van het volk opeens niet meer zo zeker is en die nu op ludieke wijze probeert stemmers terug te winnen.

Dat zo'n tactiek zal falen, is zo klaar als een klontje. Het tij keren kan alleen als de oppositie zich verenigt. Het individu mag dan centraal staan in het liberale gedachtegoed, in de parlementaire politiek komen solistische politici – uitzonderingen daargelaten – niet ver. Kiezers willen leiderschap en zijn op zoek naar voorspelbaarheid in onvoorspelbare tijden, niet naar een oppositie die op Prinsjesdag niets beters weet te doen dan verontwaardiging te veinzen voor de bühne. "Doe es normaal man!" klinkt dan zo gek nog niet.

INHOUD

- 4 Standpunt
- 6 **Andreas Kinning en Dick Pels**
Dubbelinterview met de conservatieve rechtsfilosoof Kinning en de progressieve socioloog Pels
- 10 **Populisme in Europa**
Een overzicht
- 11 **Vlaams Belang: motor achter extreem rechts**
- 12 **Op zoek naar de eerste populist**
Over de gebroeders Gracchus
- 14 **Wilders, de echte theedrinker**
- 15 **Populistisch erfgoed: de macht van Marine le Pen**
- 16 **Over de grens**
- 18 **Een succesvolle kenniseconomie? De overheid aan het roer!**
- 19 **Voetnoot**
- 20 **Blanco vel**
Over de kunstbezuinigingen
- 21 **Populisme: vloek of zegen voor de strafrechtspleging?**
- 22 **Meindert Fennema**
Gastcolumn
- 23 **De Denker**
- 24 **Sociaal-liberalisme is ook populisme**
Winnaar JD essaywedstrijd 2011
- 26 **Geestverruimende middelen**
- 28 **Het onbehagen van Verhagen**
- 30 **Op bezoek bij**
- 31 **Voorzittersshamer**

COLOFON

27e jaargang - nummer 3 najaar 2011
DEMO is een uitgave van de Jonge Democraten, onafhankelijke politieke jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 5200 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline DEMO 4: 22 november 2011.
Thema: Europa in crisis
Nb: niet-themagerelateerde stukken ook welkom.

Hoofdredacteur:

Daniel Boomsma

Adjunct-hoofdredacteur:

Maarten Broekhof

Hoofdvormgever:

Mike Emmerik

Vormgevers:

Niels Joormann en Frieso Voortman

Eindredactie:

Daniel Boomsma, Maarten Broekhof,
Lonneke van der Holst, Tim Jansen en Iris Paris

Landelijk bestuur JD

Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 - 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker

Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 - 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze DEMO werkten mee:

Albert van Andel, Thomas Bakker,
Annelinde Barbiers, Steve Bertens, Daniel Boomsma, Maarten Broekhof, Daan Corvers, Evi van Dungen, Mike Emmerik, Meindert Fennema, Rob Goossens, Yuri van Hoef, Lonneke van der Holst, Boris IJland, Niels Joormann, Suzan Kemperman, Andreas Kinning, Thijs Kleinpaste, Maarten Koning, Bart Lateur, Han van Lier, Erkan Ozsen, Iris Paris, Dick Pels, Wouter Rensink, Steven Rieder, Frieso Voortman, Gijsbert Werner, Robert Zandbergen

Wil je DEMO voortaan liever all
een digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidemo@jongedemocraten.nl.

Adverteren in DEMO? Mail naar demo@
jongedemocraten.nl.

Door Thomas Bakker

Doorgaans wordt populisme gedefinieerd als een stijl van politiek bedrijven waarin een charismatisch leider zegt op te komen voor een homogeen volk dat bedonderd wordt door het establishment. 'Wij Nederlanders worden door Rutte en consorten als pinautomaat gebruikt voor de problemen van de luie Grieken, omdat Rutte nou eenmaal mee wil doen met de groten der Europa.' Bovenstaande zin voldoet zonder twijfel aan de definitie van het populisme als die wordt uitgesproken door Wilders of Roemer. En als ik me niet vergis, toont deze zin grote gelijkenis met het standpunt van zowel de PVV als de SP. Kortom, de PVV en de SP hebben een behoorlijk populistische zomer achter de rug.

Is het kwalijk dat beide partijen zich zo opstellen? Zelfs de meest elitaire politici van de meest elitaire partijen hebben vaak de neiging om iets te zeggen in de trant van: 'ik ben het niet met deze standpunten eens, maar het is wel goed dat het gezegd wordt, want hierdoor krijgen grote delen van het volk een stem. Op deze manier voelen ook zij zich serieus genomen'.

De 'u vraagt, wij draaien'-redenering is wat mij betreft juist de voornaamste bron van het grote wantrouwen van Henk en Ingrid in de Haagsche Kaasstolp. Dergelijke retoriek van politici is namelijk net zo irritant als de situatie die bijna iedereen wel eens heeft meegemaakt: je bent met iemand aan het daten en na een tijdje merk je dat alles wat jij zegt leuk gevonden wordt, dat hij of zij het altijd met je eens is en ieder voorstel van jou door hem of haar het liefst direct ten uitvoer wordt gebracht. Op zo'n moment ben je al snel vertrokken: zonder dat

het de bedoeling is, voel je je namelijk totaal niet serieus genomen.

Met politici is het eigenlijk nog erger, omdat ik ervan overtuigd ben dat Wilders heel goed weet dat een versoepeling van het ontslagrecht Henk en Ingrid juist meer kansen op de arbeidsmarkt geeft. Ik denk zelfs dat de pensioengoeroe van de SP, Paul Ulenbelt, begrijpt dat zijn voorstellen vooral de welvarende 65-plussers ten goede komen. Populistische politici nemen kiezers niet alleen niet serieus, maar doen dat ook nog eens bewust! Wat zou jij doen op het moment dat je je als kiezer realiseert dat degene die jouw stem kreeg niet te vuur en te zwaard heeft geprobeerd jouw belangen te dienen of tenminste geprobeerd heeft om zijn eigen idealen realiseren, maar in plaats daarvan er alleen maar op uit was om de macht te verkrijgen? Ik zou afhaken en zeggen dat het allemaal zakkenvullers zijn daar in Den Haag.

Populisme brengt geen reële oplossingen voort en vergroot de kloof tussen burgers en politici. Populisme is daarom zeker geen noodzakelijk kwaad; hooguit een onvermijdelijk kwaad. Alleen als we ten strijde trekken tegen het populisme en er nooit meer verzachtend over spreken, glooit er hoop aan de horizon. Dus zeg over de grootst mogelijke onzin van populistten alsjeblieft nooit meer dat het toch goed is dat het gezegd wordt. Onzin is gewoon onzin.

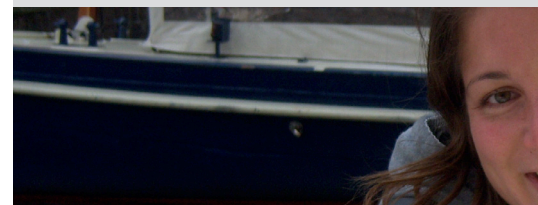
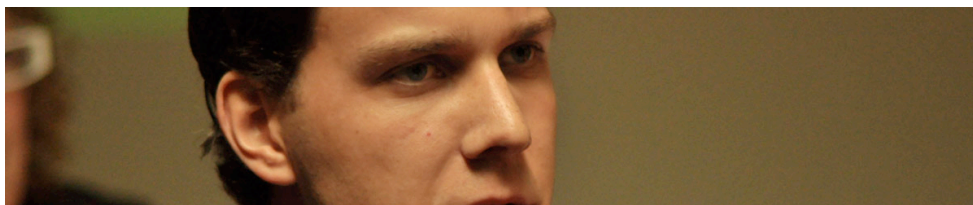
Thomas Bakker studeert Bestuurs- & Organisatiewetenschap in Utrecht

Door Lonneke van der Holst

De EU verkeert in een politieke crisis. Volgens deskundigen is het consolideren van een politieke unie nodig om de monetaire unie te redden, maar regeringsleiders durven die stap, bij gebrek aan steun van de achterban, niet te zetten. Dit wijst op een kloof tussen een groot deel van de bevolking en de Europese politiek: talloze Europese voorlichtingscampagnes ten spijt voelt de gemiddelde burger zich niet betrokken bij Europese politiek. In de nationale politiek spreken populistten het deel van de bevolking aan dat zich eerder niet vertegenwoordigd voelde. Toch zou Europees populisme geen manier zijn om de burger bij Europese politiek te betrekken.

Dat populistten er in de nationale politieke orde in slagen om een groot deel van de bevolking aan te spreken, ligt aan twee aspecten van populisme. Ten eerste communiceren populistten in duidelijke, vaak provocerende taal, en ten tweede komen ze vaak met simpele oplossingen voor maatschappelijke problemen. Dat populistten vaak, in tegenstelling tot de gevestigde partijen, wel in begrijpelijke taal communiceren, wekt nieuwsgierigheid: ook het deel van de bevolking dat het niet met de provocerende uitspraken eens is, wordt geprikkeld om na te denken over de problemen die de populist aanwijst. Politieke interesse is daarmee onder een breder deel van de bevolking gewekt dan voorheen.

Dat gaat echter niet op in de Europese politiek, omdat Europese politiek via nationale kanalen loopt. Populisme speelt vaak in op sentimenten die heersen onder de bevolking, en de traditioneel lage populariteit van Europa daalt de laatste

lisme is een noodzakelijk kwaad.”

jaren alleen maar verder. Mede daarom wijzen populisten Europa vaak aan als oorzaak van problemen: de ondergang van een verenigd Europa is volgens hen de simpele oplossing voor veel problemen. Zodra populistische anti-Europese, provocerende uitspraken gaan strooien, wordt de interesse voor Europese politiek dus niet gewekt. Integendeel: mensen worden aangemoedigd om vooral niet in Europees perspectief te denken.

Voor betrokkenheid van de burger bij Europese politiek is populisme dus eerder funest dan een noodzakelijk kwaad. Sommigen vragen zich af in hoeverre betrokkenheid van de burger bij Europese politiek nodig is, maar zij zouden zich dan ook moeten afvragen of betrokkenheid van de burger bij nationale politiek nodig is. Weinigen zouden daarop een negatief antwoord geven, omdat het zou aansporen tot een terugkeer naar een zuilensysteem waarin de politieke elite, zonder betrokkenheid van burgers, bestuurt. Als men echter stelt dat betrokkenheid van de burger bij nationale politiek noodzakelijk is, kan het belang van betrokkenheid bij Europese politiek niet ontkend worden: nationale en Europese politiek zijn immers verweven. In dat geval moet er dus een alternatief komen voor populisme. Hopelijk gebeurt dit voordat de EU door gebrek aan politieke slagvaardigheid ten onder gaat.

Lonneke van der Holst studeert Europees Beleid aan de UvA

Door Gijsbert Werner

Populisme heeft voor velen een negatieve bijklank. Populistische politici zouden er geen eigen ideologie op nahouden, maar simpelweg de vox populi recyclen, uitvergrooten en versterken. Toch blijft het voor veel democraten moeilijk om populisme ondubbelzinnig te veroordelen. Wat is er immers mis mee om de wil van het volk als leidraad te nemen? Is dat niet juist de kern van democratie? Een samenleving zonder enige vorm van populisme zou wellicht al snel autoritaire trekjes krijgen.

Onder dieren zijn zulke ‘autoritaire’, maar ook meer ‘populistische’ samenlevingsvormen te identificeren. Het alfamannetje in een groep leeuwen kan als eerste het beste eten uitkiezen, heeft bijna exclusieve toegang tot paringen en maakt met een kleine groep bondgenoten de dienst uit. Anders dan door een gewelddadige overname is er voor het ‘gewone volk’, weinig hoop om ooit veel in de melk te brokken te hebben. Nog extremer zijn de zogeheten ‘sociale’ insecten. Slechts één koningin domineert de volledige kolonie van honderdduizenden mieren. Zij oefent door chemische substanties volledige controle uit over de identiteit, het gedrag en zelfs de voortplanting van haar werkers. Een populistisch mierenpoliticus zou wel weten wat hij moest vinden van deze schaamteloze overheersing van hardwerkende soortgenoten.

Tegenover de autoritaire samenlevingspatronen in het dierenrijk zien we zwermen migrerende vogels of vissen. Zonder centrale sturing zijn zij in staat de meest gecompliceerde patronen te vormen en duizenden kilometers af te leggen naar de exacte plaats van bestemming. Voor

dergelijke zelforganisatie is helemaal geen dominante meeuw of haring nodig. Onderzoek laat zien dat door een paar simpele gedragsregels de voorkeuren van individuen in zo’n zwerm gecombineerd worden, waarna succesvol één koers uitgezet kan worden. De droom van elke populist: geen (linkse grachtengordel)elite en geen overheersing van de gewone man, maar de wil van het volk direct omgezet in een duidelijke collectieve actie. Zelfs de populistische politicus zelf is overbodig en neemt exact dezelfde positie in als alle anderen.

Het populisme van Wilders en zijn collega’s is natuurlijk volstrekt anders: het gaat er niet zozeer om de burger direct bij de collectieve besluitvorming te betrekken. De populistische elite weet immers al heel goed wat het volk wil en zullen namens ons allen wel even de elite op haar plaats wijzen. In een zwerm meeuwen zou zo’n geluid weinig kans maken: al snel zou de populistische meeuw het contact met de anderen verliezen en er alleen voor staan.

Menselijke samenlevingen begeven zich over het algemeen ergens tussen de populistische meeuwen- en de autoritaire leeuwsamenlevingen in. Een volledige egalitaire, en in zekere zin perfect populistische, samenleving is immers onhaalbaar. Dat betekent niet dat de onvermijdelijke hiërarchie in de menselijke samenleving gespeend moet zijn van iedere vorm van populisme. Dan doel ik niet op Wilders’ populisme, maar op ‘populistische’ zelforganisatie gecombineerd met een zeker wantrouwen jegens de elite, die een rol van betekenis kunnen spelen. Het andere uiterste, een te autoritaire samenleving, is immers misschien nog wel onaantrekkelijker.

Gijsbert Werner is bioloog

Interview met
Andreas Kinneging

en
Dick Pels

Populisme blijft een fascinerend fenomeen. Is populisme de oorzaak of het gevolg van de vermeende kloof tussen burger en politiek? Schiet ons democratisch bestel in dat opzicht niet tekort? De hoofdredactie ging hierover in gesprek met Andreas Kinning, hoogleraar rechtsfilosofie in Leiden, en Dick Pels, socioloog en directeur van Bureau de Helling, het wetenschappelijk bureau van GroenLinks.

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Frits Bolkestein betoogt al een tijd dat er geen grote kloof tussen burger en politiek is. Die kloof is volgens hem juist te klein, en er is sprake van een effectiviteitscrisis. In hoeverre deelt u die mening?

DP: De kloof tussen burger en politiek is een structureel onderdeel van de democratie. Ik zou die willen definiëren in termen van checks and balances (systeem van wederzijdse controle en evenwicht – red). Er zijn twee grote tradities in het democratisch denken. De eerste is die van het meerderheidsdenken en de volkssoevereiniteit, die meer naar het populisme toe trekt. Het is het idee van power to the people, dat men ook in de linkse jaren zeventig aanhing. De tweede traditie gaat ervan uit dat er allerlei evenwichten worden gecreëerd tussen instituties. Dat is een betere manier om minderheden in bescherming te nemen, in tegenstelling tot de eerste traditie die naar de marginalisering van minderheden neigt. Ik denk dat democratie, zoals ik dat ook zeg in mijn boek *Het volk bestaat niet*, in plaats van een stelsel dat zich richt naar de volkssoevereiniteit bestaat uit een wisselwerking tussen elite en volk. De elite wordt gekozen door het volk, maar ik denk niet dat het volk daarmee de ‘laatste instantie’ van de macht is. Er is niet één partij (het volk – red) waar alle macht uit voortvloeit en weer naar terugkeert, maar er zijn twee partijen die altijd in wisselwerking met elkaar verkeren. Je kunt dat ook interactieve democratie noemen. De interactie tussen volk en elite heb je nodig om de eerder genoemde kloof te overbruggen.

Maar van een effectiviteitscrisis is dus geen sprake?

DP: Jawel. Ik denk dat er te weinig leiderschap is. Ik pleit in die zin voor een verdieping van de kloof tussen burger en politiek: de democratie moet zowel aristocratischer als populistischer worden. De elite of ‘gekozen voorhoede’ moet innovatief kunnen denken en vooruit lopen op de massa. Die klassieke termen elite en massa zijn natuurlijk enigszins politiek incorrect, maar de essentie is dat de elite de functie heeft om de massa, uit te dagen, mee te nemen en te verheffen. Voor dat soort woorden schrik ik helemaal niet terug. De elite moet iets anders durven zijn dan de massa, moedig zijn en het voortouw durven nemen.

AK: Ik ben ook voor een aristocratische

conceptie van politiek. Je kunt al bij Aristoteles nalezen dat je verschillende vormen van democratie hebt: extreme en minder extreme. Aristoteles zegt daar ook bij: democratie begint altijd met een minder extreme vorm en radicaliseert steeds meer. Die extreme vorm, waar we de afgelopen twintig jaar naar toe zijn gegroeid, houdt in dat het volk regeert en de bestuurders moeten doen wat de meerderheid wil. Politici hebben die zelfconceptie ook gekregen en het is de verwachting van de bevolking. De meerderheid wil iets en dat is dus wat de politiek moet doen. Dat is een heel simplistische en extreme opvatting van democratie die, zoals Aristoteles ook zegt, niet kan werken. Een democratie kan alleen bestaan als er een aantal checks and

Pels: “De elite of ‘gekozen voorhoede’ moet innovatief kunnen denken en vooruit lopen op de massa.”

balances zijn ingebouwd, zowel horizontaal als verticaal. Ik leg het graag uit aan de hand van het begrip leiderschap. Een leider is niet hetzelfde als een enquêteur die gaat uitvoeren wat de enquête oplevert. Als je wilt weten wat leiderschap is in een democratie dan moet je Speech to the Electors in Bristol van Edmund Burke (filosoof en staatsman – red) lezen. Daarin schrijft hij: ‘Als u mij kiest, ga ik doen wat ik denk dat het beste is voor het land. Dat kan best tegen uw ideeën en opvattingen ingaan. Ik kan u wel uitleggen waarom ik bepaalde dingen doe en ik geef daarvoor argumenten. Als u het niet bevalt dan kunt u mij aan het eind van de zittingstermijn wegstemmen. Leiderschap wil dus zeggen dat je leiding geeft aan de bevolking en dat kan vaak betekenen dat je helemaal niet moet doen wat de meerderheid wil.’

Wat betekent dat voor Europese leiders tijdens een economische crisis?

AK: Het zou slecht zijn als politici slechts kijken naar wat de meerderheid van de

bevolking over een bepaald onderwerp denkt. Stel dat de meerderheid van de Nederlanders vindt dat Griekenland uit de euro moet, dan moeten de (Europese) politici niet alleen op grond daarvan handelen. Het is ontzettend belangrijk dat over dergelijke beslissingen lang wordt nagedacht. Je moet doorgronden hoe een monetaire unie werkt en wat de consequenties op de korte en lange termijn kunnen zijn. Op grond daarvan moet je een bepaalde beslissingen nemen die best tegen de ‘gemakkelijke’ opvatting van de meerderheid van de bevolking in kan gaan. Het volk heeft vaak totaal geen kaas gegeten van hoe het allemaal zit. Als je wil dat het systeem overleeft en floreert, kun je als politicus niet zomaar je oren laten hangen naar de meerderheid.

Hans van Mierlo betoogde dat de ongeïnteresseerdheid van de burger moest worden overbrugd. Hoe staat u hier tegenover?

AK: Je kunt van de meeste mensen niet verwachten dat ze veel tijd in politiek steken. Ten eerste hebben ze er de opleiding niet voor en ten tweede ontbreekt het hen aan tijd en interesse. De meeste mensen zijn bezig met hun eigen leven. Het is volstrekt werkelijkheidsvreemd om te denken dat je de kloof kunt dichten. Dat kan niet!

DP: En dat is populisme.

Dus die ongeïnteresseerdheid is gewoon een gegeven?

DP: Je zou het ook positief kunnen opvatten en zeggen dat die ongeïnteresseerdheid een zogenaamd recht op onverschilligheid is. Mensen moeten het recht hebben om politiek een afschuwelijk vak te noemen. Als je realistisch bent, kun je zeggen dat mensen die de politiek ingaan streven naar de macht. Goede politici hebben machtswil en die verbinden dat met nieuwe ideeën. Die zijn fanatiek en desperaat genoeg om tegen die desinteresse in te gaan. Ze zijn uitgerust met bepaalde kenmerken die gewone mensen niet hebben en niet gelukkig maken.

Je moet dus ruimte maken voor politiek professionalisme en voor politieke ambitie. Aan de andere kant is het zo dat je mensen in vrede moet laten als ze hun levensvervulling vinden in hun hobby's of gezin. Dat is net zo legitiem als een politieke carrière. Je moet niet spreken van desinteresse, dat soort elitisme bepleit ik niet. Er is niet zoiets als een scheiding tussen de deskundigen en

deugdzamen en aan de andere kant de dommen.

Dus iedereen moet gerepresenteerd worden?

DP: Ik vind dat de kortzichtigheid en de emotionaliteit ook gerepresenteerd moeten worden. Één van de lessen van het populisme is dat wij, de elite, beter moeten nadenken over hoe we de emotionele herkenning van bepaalde thema's door gewone mensen kunnen bevorderen. Dat is wel een poging om een kloof te overbruggen. De vraag is dan wat een goed verhaal is voor de verliezers van de globalisering: wat hebben wij te zeggen tegen de kiezers van Wilders? Hoe kunnen we toch het volk een grotere stem geven in de politiek? Dat kan als je denkt in termen van een personendemocratie, directe verkiezingen, referenda e.d. Dat zijn allemaal politieke mechanismen die van gewone burgers weinig investering vergen.

Dus?

DP: Als je pleit voor een aristocratische democratie, blijf je hangen in ouderwetse termen. Je ziet dan niet wat de uitdaging van het populisme is. Je moet een mechanisme hebben dat tegenwicht biedt aan een politieke elite die zoals alle elites doen zich aan de macht en haar privileges vastklampt.

AK: Een elite heeft de neiging zich te bestendigen. Die blijft plakken aan het pluiche.

DP: De uitdaging van het populisme is eigenlijk dezelfde als die van het oude anarchisme. Het anarchisme werkte niet maar het gaf wel inzicht in een klassiek gevaar dat elke vorm van democratie loopt, en dat is dat de elite zichzelf gaat vastzetten. Daarom was bijvoorbeeld het referendum over de Europese Grondwet waardevol, omdat het liet zien dat de elite een nieuwe conversatie met het volk aan moest gaan.

AK: Ik geloof dat het volk uiteindelijk het laatste woord heeft. Wat mij betreft is dat bij de algemene verkiezingen. Leaders krijgen de tijd om te laten zien wat ze waard zijn en daarna worden ze beoordeeld op de eindresultaten. Als het bijvoorbeeld niet

lukt om een oplossing te vinden inzake de financiële crisis, dan is het de bedoeling dat je daar bij de volgende verkiezingen op wordt afgerekend. Één keer in de zoveel jaar moet er een grote schoonmaak gehouden worden, anders krijg je een vorm van despotie. Dat is iets wat de bevolking heel goed weet: gaat het goed of gaat het niet goed?

Is dat weten of is dat aanvoelen?

AK: Je ziet het toch aan je eigen salarisstrookje? Je ziet wanneer er bijvoorbeeld heel veel armoede of onveiligheid is. Dat is allemaal heel goed te beoordelen voor iedereen.

Kinneging: "Leaderschap wil zeggen dat je leiding geeft aan de bevolking en dat kan vaak betekenen dat je helemaal niet moet doen wat de meerderheid wil."

DP: En referenda?

AK: Ik geloof helemaal niet in referenda. Het referendum over Europa was natuurlijk een draak. Er speelden allerlei binnenlandse politieke thema's. Daar staat tegenover dat de politieke elite volstrekt geen goed verhaal had om mensen te overtuigen dat ze voor dat verdrag moesten zijn. Dat was een fout van de elite.

AK: We hebben te maken met een eliteprobleem. We krijgen niet de juiste mensen op de juiste plaats. Maar ik denk niet dat we moeten zeggen dat er meer referenda moeten komen. Verkiezingen zijn ontzettend belangrijk, maar voor de rest moet je het bestuur overlaten aan mensen

die daarin gespecialiseerd zijn. Ik vind het trouwens helemaal niet belangrijk dat mensen belangstelling hebben voor politiek. Het is wel goed als ze de krant lezen en dat ze het nieuws op hoofdlijnen volgen, maar ik heb liever dat ze belangstelling krijgen voor literatuur of voor goede films. Persoonlijk heb ik bijvoorbeeld helemaal geen zin om me te verdiepen in het pensioenstelsel. Ik wil potverdorie dat er mensen zijn in de politiek die goed voor mij zorgen en het algemeen belang in de gaten houden. Ik wil op die mensen kunnen vertrouwen.

Dus het recht op onverschilligheid is een onderdeel van de democratie?

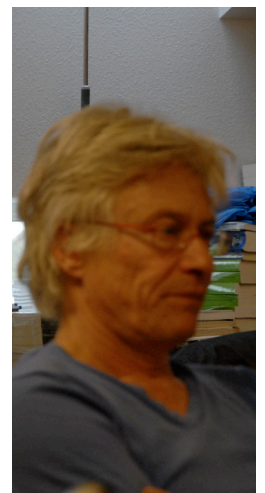
AK: Natuurlijk! Wandelen, literatuur of met je kinderen de hele dag naar de kermis gaan zijn allemaal heel belangrijke dingen.

DP: De participatiedemocratie werd in de jaren zeventig en tachtig enorm overschat. Dat is een vorm van links populisme. Het republikeinse denken bijvoorbeeld is daardoor getekend en dat vind ik gevaarlijk. Herman van Gunsteren (oud hoogleraar politieke theorie en rechtsfilosofie aan de Universiteit Leiden – red) onderstreept dat er een vorm van rotatie moet zijn als het gaat om het meeregeren van burgers, maar daar zijn mensen helemaal niet in geïnteresseerd. Ik verschil wel van mening met Andreas dat eens in de vier jaar afrekenen genoeg is. Al was het maar omdat de mediademocratie een continue vorm van afrekenen heeft gecreëerd die niet democratisch wordt gestuurd.

AK: Maar moeten daar nog referenda bovenop? Dan mag je ook geen leiderschap verwachten.

DP: Het referendum kan heel gemakkelijk populistisch worden ingezet. Je zou het anders moeten framen: de politici hebben het initiatief en het volk kan reageren. Het is een element om de wisselwerking tussen elite en volk waar we het over hadden intensiever te maken.

AK: Dat denk ik niet. Als het volk zich heeft uitgesproken dan durft geen politicus daar meer tegenin te gaan.

Kinneging: "Je kunt van de meeste mensen niet verwachten dat ze veel tijd in politiek steken"

DP: Dat is het probleem van de politici.

AK: Met referenda maak je het systeem zo complex dat leiderschap tonen wel heel erg moeilijk wordt. We hebben nu al problemen met het vinden van politici met een leiderschapsnatuur. Men wil niet mensen met een bijzonder sterk karakter of een eigen opvatting. Dat is allemaal een gevaar voor de fractiediscipline en de geordende politiek. Dus wat krijg je op de kieslijsten? Grijs muizen. Kijk naar de Tweede Kamer.

DP: Je overdrijft wel een beetje. Het komt eerder door het systeem in de kamer. De praktijk in de kamer zorgt ervoor dat kleurrijke mensen al snel grijze muizen worden.

Wat moet er gebeuren om dat tegen te gaan?

AK: We moeten naar een stelsel waarin het voor mensen met interessante denkbeelden leuk wordt om de politiek in te gaan. Naar mijn idee, en dat is typisch D66, moet je naar een districtenstelsel zoals in Amerika. Daar kennen ze zogenaamde Open Primaries waardoor in een district iedereen zich voor een partij kandidaat kan stellen. De Amerikaanse volksvertegenwoordiging is niet voor niets de sterkste in de wereld.

DP: Ik zou het evenredigheidsstelsel niet willen loslaten. In het ergste geval is 49% van de mensen niet vertegenwoordigd in een districtenstelsel. Ik zie meer in directe verkiezingen van bijvoorbeeld burgemeesters en de minister-president. Op die manier ontstaat er ruimte voor karaktervolle mensen. Politici zijn, als ze hun vak goed verstaan, bereid om mensen uit te dagen. Ze moeten

niet te ver gaan, want dan verliezen ze hun draagvlak, maar een spanning tussen kiezer en gekozenen is gezond. Dat kan alleen door sterke personen te mobiliseren.

AK: Die zijn er genoeg maar die gaan de politiek niet in.

Is het voor populistten makkelijker om politiek te voeren omdat ze een minder gefragmenteerde visie hebben dan gevestigde (traditionele) partijen?

AK: Populisten hebben helemaal geen gefundeerde, doordachte visie. In die zin zijn populistten echte pragmatisten.

DP: Ik denk eerder dat het progressieve denken op z'n gat ligt door allerlei uitdagingen aan de rechterkant van de politiek. Ik zou niet willen zeggen dat we links en rechts achter ons hebben gelaten, zoals Alexander Pechtold stelt. Dat blijft een dimensie die van belang is. De dominantie ervan is echter verdwenen omdat ze wordt doorsneden door een andere dimensie waarin het onderscheid tussen materialiteit en immaterialiteit centraal staat.

AK: Ik hou niet van de kwalificatie links, rechts of progressief, conservatief. Je put natuurlijk wel altijd uit een bepaalde intellectuele bron. Uiteindelijk hebben markt (liberaal), staat (socialistisch) en gemeenschap (conservatief) echter allemaal hun partiële gelijk. Vaak is het zo dat men vooropgestelde gedachten heeft. Bijvoorbeeld dat de markt het panacee is. De werkelijkheid zit echter zo niet in elkaar.

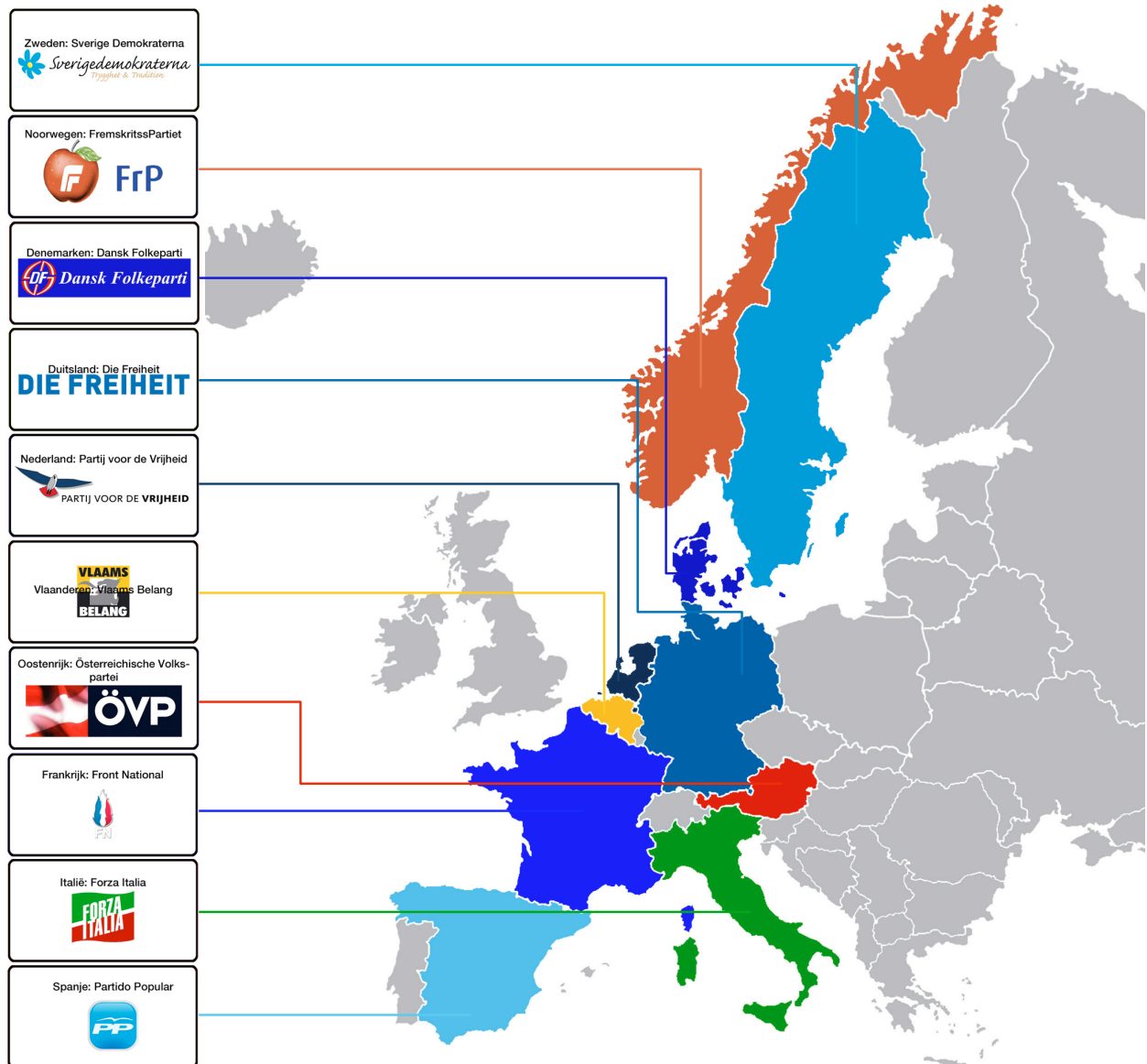

Pels: "Ik vind dat de kortzichtigheid en de emotionaliteit ook gerepresenteerd moeten worden."

Overzicht

Populistische Partijen in Europa

Overal in Europa springen populistische partijen als paddenstoelen uit de grond. De in Nederland inmiddels salonfähig geworden Partij van de Vrijheid is met vierentwintig zetels in het parlement goed vertegenwoordigd.

In Frankrijk maakt Marine le Pen, de dochter van Jean-Marie le Pen, een goede kans op het presidentschap. De Noorse Fremskrittspartiet (Vooruitgangspartij) verloor bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen fors - ongetwijfeld had dat te maken met

de aanslagen van Anders Breivik - maar speelt nog altijd een noemenswaardige rol van betekenis in de Noorse politiek. Ook in Oostenrijk zijn de populisten met 51 zetels in het parlement een stabiele factor. De Partido Popular in Spanje is weliswaar in essentie geen populistische partij maar sinds het aantreden van partijleider Mariano Rajoy is daar verandering in gekomen.

Maar niet alle populisten hebben de wind in de zeilen. In Duitsland deed René Stadtkewitz, oprichter van de anti-islampartij Die Freiheit, tevergeefs een poging om kiezers te winnen

tijdens de deelstaatverkiezingen in Berlijn. Daarnaast lijkt het Belgische Vlaams Belang van Filip Dewinter op z'n retour. In Denemarken verloren de populisten van de Dansk Folkeparti hun comfortabele rol van gedoogpartij.

Desondanks lijken de populistische partijen hun plekje te hebben gevonden. De Europese politiek zal rekening met ze moeten blijven houden. Nieuwe ongrijpbare volksmenners kunnen immers zo weer het toneel betreden; populisme is van alle tijden.

Vlaams Belang: motor achter extreem rechts

In de Belgische politiek speelt het Vlaams Belang al meer dan 25 jaar op een succesvolle wijze de rol van zweeppartij. Alhoewel de partij nooit mocht deelnemen aan de macht, slaagde ze er wel altijd in de politiek mee te sturen. De partij van voorman Filip de Winter is in België al ruim twee decennia de grote motor achter de opkomst van extreemrechts. Hoe kunnen we dan, door het Vlaams Belang in een ruimere context te plaatsen, het electorale succes van extreemrechtse partijen in Europa verklaren?

Door Bart Lateur

Angst voor het onbekende zou het electorale succes van (extreem-)rechtse partijen in Europa kunnen verklaren. Vanuit die angstreflex voor een onzekere toekomst klampt de bevolking zich vervolgens vast aan hetgeen we (nog) hebben. Daar wordt, ten derde, een nationalistisch laagje bovenopgelegd als bindmiddel. De wereld van vandaag is drastisch veranderd, met de globalisering, internationalisering en europeanisering op kop. Waar het echter naartoe gaat is onbekend. Dat boezemt angst in en daar speelt rechts handig op in. Die angst voor het onbekende is een natuurlijke reflex van de mens. Het Vlaams Belang voedt die angstreflex en leeft er op.

Het optimistische geloof in de vooruitgang en voordelen van de globale en Europese gemeenschap heeft de laatste jaren zware klappen gekregen. Het is inmiddels duidelijk geworden dat er twee kanten aan de medaille zijn. En inderdaad, wij riskeren hier in West-Europa wel wat van onze pluimen (lees: welvaart) kwijt te spelen. Dat is niet noodzakelijk, maar zo ziet het er wel naar uit en zo wordt het gepercipieerd. Vandaar het krampachtige vasthouden aan wat we hebben. Angst wordt dus gecombineerd met een soort egoïstisch zelfbehoud (conservatisme). Ook dit tweede element is een natuurlijke reflex van de mens. Vervolgens wordt die cocktail aangelengd met een soort nationalisme en gemeenschapsdenken: laten we als gemeenschap allen samenspannen tegen de ontwikkelingen die op ons afkomen, die ons angst inboezemen en waarvan we de uitkomst niet kennen, en samen strijden voor het behoud van onze eigen welvaart. Dit collectivisme is als het ware het bindmiddel en vormt het derde element van het succes van Vlaams Belang. De mensen zijn hun houvast kwijt en zoeken naar een antwoord. Zo is naar mijn mening de opkomst van wat ik het rechts-conservatief-nationalisme wil noemen, te verklaren.

De opkomst van extreemrechts werpt de vraag op of meer gematigde rechtse partijen, zoals Open VLD (Open Vlaamse Liberalen en Democraten – red), in een neerwaartse electorale spiraal terechtkomen als ze zich niet rechtser opstellen. Tot op heden hebben de meer gematigde partijen dat altijd geloofd. De verkiezingsresultaten hebben dat ook bewezen. Tegelijkertijd zijn we vergeten om ons te verdedigen. Het komt er op neer dat gematigd rechts respect moet betuigen voor de realiteit van vandaag. Aan de andere

“De wereld van vandaag is drastisch veranderd, met de globalisering, internationalisering en europeanisering op kop. Waar het echter naartoe gaat is onbekend. Dat boezemt angst in en daar speelt rechts handig op in.”

kant moeten we ons er echter ook van af zetten, niet in het minst bij het aanreiken van de gepast remedies. De cirkelredenering die rechts volgt, dient doorbroken te worden anders rijden we onszelf vakkundig de vernieling in. Bijkomend gevolg zou dan kunnen zijn dat onze vrienden ter rechter zijde nog ‘gelijk’ krijgen ook. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?!

De opkomst van Vlaams Belang en andere extreemrechtse nationalistische partijen heeft ook grote gevolgen gehad voor links. De fundamentele fout van links was het jarenlang

ontkennen van de realiteit, in het bijzonder de andere kant van de medaille waar ik het eerder over had. Hierdoor kon links niet tijdig een gepast antwoord bieden op de problemen die wij vandaag de dag hebben. Het ontbrak links aan oplossingen aangezien het probleem volgens hen niet bestond. Daarnaast staat de ‘linksheid’ van de samenleving onder druk. De sociale welvaartstaat is door links realiteit geworden. Maar diezelfde welvaartsstaat is inmiddels echter aan flinke druk onderhevig. Links heeft daar nog geen antwoord opgevonden, rechts wel. Dat kan de opkomst van extreem rechts verklaren.

Het tweede probleem van links is dat ook zij een conservatieve reflex hebben. Kijk bijvoorbeeld naar de houding van de vakbonden. Ook zij houden krampachtig vast aan de verworvenheden van vandaag. Maar dat gedeelde conservatisme is het fundamentele probleem in de zoektocht naar een politieke uitweg. Rechts conservatisme en nationalisme botst op die manier met links conservatisme en collectivisme. Twee van de drie componenten zijn gemeenschappelijk.

Een positieve noot is dat het Vlaams Belang eigenlijk op de weg terug is. Hun discours is dat echter niet. Eerder het tegendeel is het geval. Hun discours wordt in Vlaanderen namelijk, in opgekuiste versie, overgenomen door andere rechtse en nationalistische partijen, met de N-VA (Nieuw-Vlaamse Alliantie.red) als belangrijkste speler. In die zin zet de opkomst van (extreem) rechts zich in ons land gewoon verder, alleen door meerdere partijen.

Bart Lateur is Politiek Secretaris van Jong VLD (Vlaamse Liberalen en Democraten)

Op zoek naar de c

De gebroede

Dagelijks worden we geconfronteerd met de term populisme. De Van Dale definieert populisme als de 'neiging zich te richten naar de massa van de bevolking'. In de meest positieve betekenis is een populist iemand die zich schuldig maakt aan populisme. Toch worden populistten met argwaan bekeken. Het zijn gevaarlijke volksmenners, onoprecht en ze richten zich niet alleen naar de massa van de bevolking, maar zwepen deze ook op; vaak niet in het belang van de massa, maar voor eigenbelang. Het woord populisme stamt uit het Latijn en de eerste populistten vinden we in de Romeinse Republiek. In deze korte beschouwing wordt getoond hoe de eerste populistten in de geschiedenis feitelijk weinig verschillen van de tegenwoordige populistten. Alvorens zij aan bod komen is het echter nodig om een korte schets van de werking van de Romeinse staat in die periode weer te geven.

Door Yuri van Hoef

In de tweede eeuw voor Christus werd de Romeinse Republiek bestuurd door de volksvergadering en de senaat. Alle stemgerechtigde burgers namen deel aan de volksvergaderingen waar wetten werden aangenomen en de hoge ambtenaren van de Republiek werden verkozen. De senaat functioneerde als adviesorgaan en was de plaats waar de voormalige hoge ambtenaren na het uitdienen van hun termijn terecht kwamen. In de praktijk was het uitroepen en organiseren van de volksvergaderingen dusdanig veel werk dat het dagelijkse bestuur aan de senaat verviel. Daarbij speelde het een rol dat de volksvergaderingen op een complexe manier georganiseerd werden. Afhankelijk van het onderwerp stemde men bijvoorbeeld per curia, per vermogensklasse of per woongebied.

De Romeinse bevolking vormde een gelaagde samenleving. Het belangrijkste onderscheid werd gemaakt tussen de patriciërs en de plebejers (het volk). De patricische families konden hun stamboom terug laten gaan tot de stichting van de stad Rome en kenden vaak mythische voorouders. Door dit eeuwenlange aanzien waren zij de meest machtige factor in de senaat. Daarnaast werd er aan de hand van eigendoms waarde een verder onderscheid gemaakt tussen senatoren en ridders (equites). Een verder onderscheid bestond tussen de burgers met bezit, de eerdergenoemde plebejers, en de burgers zonder eigendom: de proletariërs. Uit de rangen van de patriciërs en ridders werd de senaat verkozen. De senaat was op meerdere fronten oppermachtig. Doordat de senaat bestond uit de meest ervaren voormalige ambtenaren, en de huidige

topambtenaren, was er op bestuurlijk gebied geen enkel orgaan zo ervaren. Adviezen van de senaat werden vrijwel altijd door de volksvergadering opgevolgd. Daarnaast vielen de staatsfinanciën en het buitenlandse politieke beleid volledig onder de verantwoordelijkheid van de senaat. Om de plebejers te beschermen tegen de macht van de senaat waren er volkstribunen. Zij hadden het recht om tegen elk besluit van de senaat een veto uit te spreken.

Gedurende de derde en tweede eeuw v. Chr. was de Romeinse Republiek voortdurend in oorlog. Een tweetal problemen kwam hieruit voort. Allereerst slaagden veel kleine

"In de kern verschillen de hedendaagse populistten en regenten niet veel van hun klassieke voorgangers."

boerenfamilies er niet in het hoofd boven water te houden wanneer de man van huis was. De kleine stukken land die deze families bezaten werden door grootgrondbezitters opgekocht. Wanneer de soldaten thuis kwamen trokken zij, met of zonder gezin, naar Rome in de hoop daar een toekomst te bouwen, alwaar zij al snel tot de groep der proletariërs vervielen. Ten tweede hadden de oorlogen voor een tekort aan nieuwe rekruten gezorgd. Dit kwam doordat er van oudsher wettelijk vereist werd dat een soldaat zijn eigen uitrusting kon betalen. Wanneer een

burger geen wapenuitrusting kon betalen werd hij vrijgesteld van de militaire dienstplicht. Doordat er aan de ene kant een steeds groter wordende klasse van proletariërs ontstond, en anderzijds steeds meer plebejers tot het proletariaat vervielen, waren er steeds minder Romeinse burgers die een eigen wapenuitrusting konden betalen. Kortom, Rome in de jaren dertig van de tweede eeuw v. Chr. werd een steeds explosiever kruisvat.

Gaius Sempronius Gracchus werd in 133 v. Chr. verkozen tot volkstribuun. De ongeveer dertigjarige plebejer wilde een einde maken aan het tekort van rekruten en tegelijkertijd de kleine landeigenaren in bescherming nemen tegen de grootgrondbezitters, terwijl hij ook de proletariërs van land wilde voorzien. Hij stelde een nieuwe wet voor, de Lex Sempronia Agraria, uiteraard naar zichzelf vernoemd, die landhervormingen zou waarborgen. Er werd een limiet gesteld aan de hoeveelheid land die iemand in bezit mocht hebben. Het vrijgekomen land verviel aan de staat en kon vervolgens over de proletariërs worden verdeeld. Hiermee sloeg Tiberius twee vliegen in één klap. Aan de ene kant werden de veteranen en andere bezitloze burgers van land voorzien, aan de andere kant kwamen deze burgers daarmee vervolgens gelijk in aanmerking om voor het leger gerekruteerd te worden. Uiteraard waren de proletariërs dolenthousiast. De senaat, waar de grootgrondbezitters zich uiteraard bevonden, verzette zich vanaf het begin tegen deze maatregelen. Zij vreesden dat Tiberius door deze zet zijn toch al niet te geringe achterban nog verder zou vergrootten, en zagen in hem een potentiële alleenheerser. Tiberius liet zich echter niet uit het veld slaan, bracht zijn voorstel ter stemming in een volksvergadering, en zette en passant zijn

eerste populisten

ers Gracchus

collega-volkstribuun af die het voorstel met een veto wilde blokkeren. Toen de andere volkstribuun zijn afzetten vervolgens met een veto poogde te blokkeren, liet Tiberius hem uit de volksvergadering verwijderen, waarna de stemming tot afzetting doorging. Hier is de oorsprong van de term populisme te vinden. De populares - van *populus*, volk - bedreven politiek via de volksvergadering. De senaat werd voor een voldongen feit gesteld. Zij gingen echter wel over de financiën en door de nieuwe wet slechts van zeer geringe fondsen te voorzien was deze gedoemd te mislukken.

In 133 stierf de koning van Pergamom en zijn nalatenschap, inclusief het koninkrijk zelf, schonk hij aan Rome. Tiberius maakte meteen aanspraak op het geldbedrag ten behoeve van zijn landhervormingswet en wilde dit via een volksvergadering afdwingen. De senatoren, waar de vorige volksvergadering nog in het geheugen gegrift stond, kwamen hierop in actie. Het beletten van de veto van de volkstribuun was in hun ogen illegaal geweest. Daarnaast begaf Tiberius zich nu op het gebied van de staatsfinanciën, een beleidsterrein dat aan de senaat behoorde. Tiberius zelf startte een campagne om te worden herkozen als volkstribuun, want zolang hij in functie was genoot hij immuniteit tegen de valse aanklachten die de senatoren aan het voorbereiden waren. Zo ver liet de senaat het niet komen. Tijdens de stemmingen vermoordde een groep senatoren Tiberius. Uit angst voor represailles van zijn grote achterban begon de senaat echter wel uitvoering aan de landhervormingswet te geven. Daarnaast was het nog steeds de enige oplossing voor het rekruteringsstekort.

Tien jaar na de dood van zijn broer werd Gaius Sempronius Gracchus tot volkstribuun verkozen. Hoewel hij gezegend was met een groot redenaarstalent was Gaius nog radicaler dan zijn broer. Hij werd tweemaal achtereenvolgens herkozen tot volkstribuun en wilde de herverdeling die zijn broer begonnen was verder doorzetten. Daarnaast wilde hij alle inwoners van Italië het Romeinse burgerrecht schenken, de leefomstandigheden van het proletariaat in Rome verbeteren en een nieuwe

kolonie stichten in het voormalige Carthago in Noord Afrika om daar bezitloze burgers aan land te helpen. De macht van de regerende klasse moest ook beperkt worden. In de volksvergaderingen wist Gaius een aantal wetten aan te nemen waardoor hij steeds meer machtige groepen in de samenleving, zoals de ridders, aan zich verbond. De bevolking kocht hij om door middel van een vaste lage graanprijs, gegarandeerd door staatssubsidies. Het enige waar zijn achterban hem niet in tegemoet kwam, was het Romeinse burgerrecht aan alle Italianen schenken, dat behielden ze liever zelf. Waar de senaat van zijn oudere broer Tiberius vaak wakker lag, moet de gedachte aan Gaius voor hen een ware nachtmerrie zijn geweest. Hij bleef langer dan zijn broer aan als volkstribuun en wanneer zijn droom van een overzeese kolonie werd verwezenlijkt, zou hij daar ter plekke een sterke achterban creëren waar hij altijd op kon rekenen. Het duurde niet lang voor de beschuldigingen van alleenheerserschap weer werden geuit en in 121 v. Chr. werd Gaius Gracchus samen met ongeveer 3.000 van zijn politieke medestanders door een groep senatoren en hun achterban vermoord. Hoewel zijn

kolonisatieplan van Noord Afrika nooit werd gerealiseerd bleven zijn andere maatregelen wel in stand.

De politieke strijd in de jaren 133 – 121 v. Chr. verdeelde de senaat. De scheiding tussen ridders en senatoren werd steeds duidelijker totdat in 129 v. Chr. zij daadwerkelijk twee aparte groepen vormden. De populares kwamen steeds meer tegenover de oude regenten, de *optimates* (van *optimi*, de besten), te staan. De eerste groep toonde duidelijk aan dat zij bereid waren de senaat links te laten liggen wanneer zij voorstellen ook via volksraadplegingen, referenda, konden doorvoeren. De gebroeders Gracchus waren de eerste politici in de geschiedenis die populistisch werden genoemd. Frappant gegeven is dat zij vanwege de politiek van landhervormingen ook door een andere politieke stroming, het socialisme, als aartsvaders worden geclaimd. In de kern verschillen de hedendaagse populistische en regenten niet veel van hun klassieke voorgangers.

Yuri van Hoef is historicus en voorzitter van de Jonge Democraten Friesland

De gebroeders Gracchus
(133-121 v.Chr.)

Wilders, de echte theedrinker

Het is in Nederland in sommige kringen vrij gebruikelijk om er eens in de zoveel tijd op te wijzen dat Geert Wilders' PVV eigenlijk de 21ste-eeuwse reïncarnatie is van Anton Mussert's NSB, of anders toch tenminste een proto-fascistisch politiek vehikel ontworpen om de totale oorlog (dixit Geert Wilders) die Europa bedreigt te winnen. Niet zelden gaan deze analyses mank. Dat komt vooral omdat ze allemaal de verkeerde kant op kijken voor een verklaring. Wie Wilders wil doorgronden moet niet kijken naar Hitler, maar naar het Amerikaanse neoconservatisme en de Tea Party-movement.

Door Thijs Kleinpaste

De Nederlandse politicoloog Koen Vossen, docent aan de Universiteit Leiden kijkt ook uit over de oceaan, om precies te zijn naar de Verenigde Staten onder George Bush. In een wetenschappelijke publicatie met de titel 'Van Bolkestein via Bush naar Bat Ye'Or' analyseert hij de ontwikkeling in het politieke denken van Wilders. Vanaf 2006 kan de ideologische ontwikkeling gekenschetst worden als een schuivende overgang van door Bush' geïnspireerd neoconservatisme naar nationaal-populisme.

In de studie *Neoconservatism* verbindt de Fransman Justin Vaisse het neoconservatieve gedachtegoed en patriotisme of zelfs nationalisme expliciet. Het neoconservatisme is volgens hem op de eerste plaats vooral een manifestatie van nationale kracht. Vaisse verlaat het onderscheid dat Vossen maakt en stelt onomwonden dat nationale sentimenten en het neoconservatisme onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Vaisse onderscheidt drie stadia in de ontwikkeling van het neoconservatisme. De beweging begon als intellectuele kritiek op de koers van de Democratische partij en de idealen van de New-Deal. Voormalige liberals, teleurgesteld door de radicalisering van de linkse politiek, keerden zich af van de partij en stonden aan de basis van een nieuwe ideologische stroming die de Amerikaanse politiek blijvend zou veranderen. De tweede fase van de neoconservatieve opmars werd begeleid door de Reagan-revolutie. Het laatste stadium is het neoconservatisme van George Bush en, inmiddels, dat van publieke figuren als Sarah Palin, Michelle Bachmann, Rush Limbaugh en anderen.

New York Times-redacteur Sam Tanenhaus kenmerkt in zijn boekje *The Death of Conservatism*, dat eveneens een korte geschiedenis schetst van het Amerikaanse conservatisme, deze meest recente

ontwikkeling in de politieke stroming als revanchisme. Het is volgens Tanenhaus de politieke doctrine van miskende gevoelens en rancune. Met veel misbaar wordt de schuld van alle ellende altijd neergelegd bij een ander. Van de linkse elite in New York en Washington en hun machtige posities in de media, universiteiten en het openbaar bestuur tot de verraders van alles wat Amerikaans is in San Francisco en andere progressieve steden.

Deze verbale agressie aan het adres van de vermeende linkse elite zal velen bekend voorkomen. De overeenkomsten tussen de retoriek van de PVV en die van veel Amerikaanse conservatieve politici zijn talrijk. Natuurlijk verschillen de PVV en de Republican Party fundamenteel van mening over de vraag wat een overheid wel of niet moet doen (bijvoorbeeld over sociale voorzieningen), maar hun afkeer van de elites, de linkse media, kunstsubsidies en progressieve politiek komt verbluffend overeen. Bij de presentatie van Laurence Stassen als PVV-lijsttrekker voor Limburg noemde Wilders zijn thuisprovincie zelfs het 'hartland', een directe verwijzing naar het Amerikaanse hartland, die mythische plek waar de Amerikaanse volksaard woont.

De ideologische relatie van Wilders met het Amerikaanse conservatisme wordt verder duidelijk door de Pamela Geller-connectie. Geller organiseerde de roemruchte demonstratie tegen de Ground Zero-mosque waar Wilders in zijn steenkolen-Engels 'no mosque here' mocht scanderen, en gelooft net als de PVV-leider heilig in de politieke missie van Geert Wilders en zijn strijd tegen de islamisering van de wereld. Geller ondersteunt Wilders bij het werven van fondsen in de Verenigde Staten om de PVV mee draaiende te houden en is daarnaast een uitgesproken medestander van Michelle Bachmann en Sarah Palin, beiden schutspatroun van de Tea Party-movement. Niets is hier toevallig: paranoia scheidt een band.

Ook wat betreft de ideologische oorsprong zijn treffende overeenkomsten tussen de PVV en de neoconservatieve beweging aan te wijzen, niet in de laatste plaats door de PVV zelf. Wilders' huasideoloog Martin Bosma probeert in zijn boek *De schijn-elite van de Valsemunters* zijn partij tot de wettige erfgenaam van de sociaaldemocratie te maken. Volgens Bosma heeft de PvdA als haar eigen idealen in de steek gelaten en vult de PVV nu die leegte op. Wat in de jaren '60 gebeurde in de Verenigde Staten is zo ruim veertig jaar later in Nederland ook het geval.

Het is belangrijk om elke studie naar het PVV-gedachtegoed te ondernemen zonder al te veel vooringenomenheid. Wie zijn politieke agenda verwacht met een rake analyse van de PVV komt al snel in een positie waar zovelen in Nederland zich bevinden. Eens achtenswaardige mensen met ooit achtenswaardige meningen die zichzelf ineens op allerlei publieke podia horen roepen dat de PVV een fascistische beweging is, en dat de 21ste-eeuwse variant van het nationaalsocialisme slechts een schijnverkiezing van ons verwijderd is. Dat is niet alleen kortzichtig, het helpt de kritiek op het programma van de PVV niet vooruit. Alleen wie de oorsprong van het PVV-gedachtegoed scherp op zijn netvlies heeft kan beginnen met het formuleren van een effectief antwoord op de rancuneleer van Wilders en de zijnen.

Thijs Kleinpaste studeert geschiedenis aan de UvA

Populistisch Erfgoed: De macht van Marine Le Pen

Al lijkt de Nederlandse politiek tamelijk complex, de Franse is minstens zo ingewikkeld. Frankrijk heeft ongeveer eenzelfde aantal politieke partijen maar er is toch een wezenlijk verschil tussen de twee landen. In Frankrijk bepaalde voor lange tijd slechts twee partijen wat er in het land gebeurde: de UMP van Nicolas Sarkozy en de Parti Socialiste. In mei 2012 zijn er weer presidentsverkiezingen waar Sarkozy volop campagne voor aan het voeren is. Hij heeft namelijk een vrouwelijke uitdager: Marine Le Pen.

Door Evi van Dungen

De nieuwe partijleider van het extreem rechtse Front National (FN) zou de Franse politiek nog weleens op zijn grondvesten kunnen doen schudden. Januari dit jaar volgde zij haar vader, Jean-Marie Le Pen, op die jarenlang werd gezien als een rechts-extremistische antisemiet. Desondanks was hij populair bij een deel van de Franse bevolking. Zijn dochter is echter charismatischer en, tegelijkertijd, milder dan haar vader. In tegenstelling tot Jean-Marie, zet Marine zich juist af tegen de extreme uitspraken die FN, bij monde van Jean-Marie Le Pen, heeft gedaan. Momenteel is Marine de meest populaire politica van Frankrijk. Ze vecht tegen het extreemrechtse imago dat Front National nu nog met zich meedraagt. Ze strijdt tegen islamisering maar vindt Wilders in zijn uitspraken te ver gaan. Ze noemt zichzelf een voorvechtster van laïcité, de strikte scheiding tussen kerk en staat, een fenomeen dat heilig is in Frankrijk. Nu Marine Le Pen kans maakt op het presidentschap doemt de vraag op wat voor invloed dit op Frankrijk en Europa zou kunnen hebben.

Al jarenlang krijgt FN ongeveer 15% van de stemmen bij de verkiezingen. Het Franse kiessysteem, met meestal twee afvalrondes, zorgde er echter keer op keer voor dat Jean-Marie Le Pen geen leidinggevende positie kreeg. In het Franse kiessysteem wordt de president verkozen met een absolute meerderheid. In de eerste afvalronde zijn er meerdere kandidaten. In de tweede ronde blijven alleen de twee grootste kanshebbers over. In 2002 verloor Jean-Marie Le Pen in de tweede ronde van Chirac. Er is een

echter een grote kans dat bij de presidentieel verkiezingen van 2012 de dochter van Jean-Marie tegenover Sarkozy staat in de tweede ronde.

Frankrijk kent grote tegenstellingen tussen links en rechts. Het centrum lijkt haast niet te bestaan en al is Sarkozy's UMP al rechts, de interesse voor extreem rechts blijft ieder jaar groeien (net als extreem links trouwens). FN maakt dit keer een goede kans om de tweede ronde van de presidentsverkiezingen te bereiken. Sarkozy is daarom niet voor niets de UMP aan het verrechtzen om kiezers weg te snoepen van FN.

*Marine Le Pen verandert
FN van radicaal en
extreem rechts naar
'normaal Europees
populistisch'*

Volgens Marine Le Pen komen haar standpunten overeen met het gezond verstand van de kiezers die 'gedesillusioneerd' zijn door de politieke elite. Zij wil onder andere Frankrijk uit de NAVO halen en daarmee ontsnappen uit de ondergeschikte positie van haar land ten opzichte van de VS. Ook wil ze dat Frankrijk de Franc weer moet herinvoeren en zich moet terug trekken uit de euro. Daarnaast wil ze de Schengen akkoorden (verdragen die het vrije verkeer van personen binnen Europa mogelijk maakten)

afschaffen en de Franse grenzen weer in ere herstellen. Hiermee wil ze trachten de 'massa-immigratie' te voorkomen. Marine is voorstander van de doodstraf en wil inwoners met de Franse nationaliteit voorrang geven op de arbeidsmarkt. Partijen met dit soort ideeën bestempelen wij democraten al snel als populistisch, maar bij populisme zijn meer aspecten belangrijk. Zoals een charismatisch leiderschap, iets dat je, sinds de komst van Marine, duidelijk kunt toeschrijven aan FN.

Marine Le Pen spreekt voor het volk en tegen de elite. Ze speelt handig in op het electoraat dat van bijvoorbeeld de Europese integratie - dat gezien wordt als een typisch elite project - niets moet hebben. Front National is tegen verdere Europese Integratie en wil als het aan hen ligt liever de landsgrenzen sluiten.

Marine Le Pen kiest zorgvuldig haar imago: ze vermijdt extremisme, appelleert aan populaire stemmentrekkende statements en volgt een strategie die de gevestigde partijen dwingen om hun eigen programma aan te passen, zo niet geweld aan te doen. Politieke correctheid is geen keuze meer. Een harde strijd om de stemmen is, door toedoen van Marine, het devies.

Kortom, Marine Le Pen verandert FN van radicaal en extreem rechts naar 'normaal Europees populistisch'. Ze kan Frankrijk hiermee echter nog ongestavrijder en geslotener maken dan het al was. Aan de vooravond van verdere Europese integratie kan Frankrijk, zeker gezien de huidige ontwikkelingen, nog flink roet in het eten gooien. Frankrijk heeft Europa al eerder gedwarsboomd maar als Marine Le Pen het zo ver kan schoppen en president van de Franse Republiek zou worden, dan zou dit een nog grotere last voor Europa zijn. Dan is een tweede termijn voor Sarkozy zo verkeerd nog niet.

Evi van Dungen is voorzitter van de Jonge Democraten Maastricht

De Ware Finnen, Vlaams Belang en de PVV zijn slechts enkele voorbeelden van rechts-populistische partijen die de laatste jaren in opkomst zijn in Europa. Hoewel populisme van het Latijnse woord voor volk 'populus' afstamt, heeft de term toch vooral een negatieve bijklank in de huidige samenleving. Wanneer er over populistten wordt gesproken, bedoelt men tegenwoordig vaak rechtse politici die gebruik maken van populaire termen om tegen de gevestigde orde aan te schoppen. In Spanje komt de stem van het volk dit jaar echter op een andere manier naar voren, namelijk via de zogeheten 15-M beweging. Is deze beweging ook een vorm van populisme?

Door Annelinde Barbiers

15-M verwijst naar de datum 15 mei 2011, de dag waarop er in heel Spanje protesten begonnen. Een week voor de regionale en lokale verkiezingen van 22 mei begonnen demonstranten met de bezetting van de Puerta del Sol in Madrid. Al snel verspreidden de protesten zich naar andere steden in Spanje, waaronder Barcelona en Bilbao. De zogenaemde 'indignados' (verontwaardigden) zijn ervan overtuigd dat het huidige politieke systeem niet functioneert en dat de democratie heeft geleid tot een situatie waar bijna niemand van profiteert. De 15-M beweging vraagt dan ook om verandering. Zij streven bijvoorbeeld naar het

aanpassen van de kieswet zodat het politieke systeem daadwerkelijk de stem van het volk representeert. Ook wil de beweging dat voor ieder belangrijk besluit vanuit de Europese Unie een referendum wordt gehouden. Deze eisen voor democratie worden onderstreept met de slogan 'democracia real YA' (echte democratie NU!).

Na de succesvolle demonstratie op 15 mei, zijn verschillende bewegingen ontstaan. In meerdere steden werden tentenkampen opgericht op de grootste pleinen. In de tentenkampen werden ware volksvergaderingen gehouden en zijn tevens op een democratische manier besluiten genomen. Deze besluiten zijn samengevat

in het manifest van de beweging. De indignados vinden dat iedere burger het recht heeft op het volgende: "het recht op huisvesting, werkgelegenheid, cultuur, gezondheidszorg, onderwijs, politieke participatie, vrije persoonlijke ontwikkeling en consumentenrechten voor een gezond en gelukkig leven." De voornaamste klacht van de beweging is dat de huidige regering en het politieke systeem in Spanje er niet in slagen om deze rechten te creëren, sterker nog zij belemmeren dit juist volgens de demonstranten. De 15-M beweging streeft daarom naar een zogenaamde esthetische revolutie.

De onrust onder de bevolking is gevoeld door

©Kadellar

de financiële crisis die in Spanje heeft geleid tot een hoge werkloosheid. Onder jongeren alleen al ligt deze op 45%. Maar het zijn niet alleen studenten die actie voeren tegen het huidige systeem. De beweging bestaat, naast studenten, uit zelfstandigen en ook bekende Spaanse schrijvers demonstreren mee. Al met al lijkt de 15-M beweging de stem van een groot deel van het volk te zijn. Afgaande op de definitie van de wetenschapper Canovan, die zich al jaren bezighoudt met de definitie van populisme, kan de 15-M beweging dan ook onder populistische mobilisatie worden geschaard. Van populistische mobilisatie is namelijk sprake wanneer "een beroep op het volk wordt gedaan als politieke kracht tegen zowel de gevestigde machtsstructuur als de dominante ideeën en waarden van de samenleving."

Vandaag de dag blijft de 15-M beweging zowel actief als onlineplatform als 'op het veld' door middel van het organiseren van debatten, lezingen, volksvergaderingen

en demonstraties. Hoewel de politieke partijen in Spanje niet blij zijn met deze tegendraadse acties, kun je de beweging in een interessante context plaatsen gezien de opkomst van de, in tegenstelling tot de linkse 15-M beweging, rechts-populistische partijen in andere Europese landen. De tijd zal leren of de term populisme slechts zal worden gebruikt om de rechtse partijen aan te duiden of om de oorspronkelijke betekenis aan te geven. Hoe dan ook is de 15-M beweging een welkom alternatief op de politieke stromingen in Europa!

Annelinde Barbiers is algemeen bestuurslid a.i. bij de INCO

Over de INCO

De Internationale Commissie (INCO) richt zich op het organiseren van internationale activiteiten en uitstapjes. De inhoudelijke activiteiten worden in samenwerking met de verschillende afdelingen door het hele land georganiseerd en hebben elke keer een ander thema; houd hiervoor de website goed in de gaten.

De uitstapjes die worden georganiseerd variëren van een twinning met onze Catalaanse zusterpartij tot het jaarlijkse bezoek van het Europees Parlement. Wil je een keer langskomen op een activiteit van de INCO?

Meegaan naar een internationaal evenement? Inhoudelijk bezig met de werkgroep Buitenlandse Zaken? Stuur een mailtje naar internationaal@jongedemocraten.nl

Een succesvolle kenniseconomie? De overheid aan het roer!

Nederland is haar positie als kenniseconomie aan het verliezen. Opkomende markten in het Oosten zijn hun kennis in rap tempo aan het vergroten, maar ook omringende landen lijken binnen veel markten het gras voor onze voeten weg te maaien. Uiteraard zou een overheid vanuit een liberaal oogpunt een bescheiden rol moeten vervullen. Echter, gezien de grote maatschappelijke belangen die gemoeid zijn bij het ontwikkelen van een sterke kenniseconomie moet de overheid zijn verantwoordelijkheid nemen in het begeleiden van de economie.

Door Daan Corvers

De ontwikkelingen in de wereldeconomie laten een duidelijke verschuiving zien van industrie en landbouw naar landen met lagere lonen of grondstofsprijzen. Deze ontwikkelingen tonen het verlies aan concurrentiekracht ten opzichte van deze landen in beide sectoren. Deze trend zal zich continueren met de verdere mondialisering van de economie. Door de hogere kosten voor productie en landbouw en de beperkte schaal kan Nederland op het eerste gezicht dan ook onmogelijk een rol van betekenis spelen in deze sectoren.

Uit onderzoek van het Centraal Planbureau (CPB) blijkt dat het niveau van onderwijs in Nederland daalt ten opzichte van andere ontwikkelde landen. Volgens de Programme for International Student Assessment (PISA) is Nederland op geen enkel terrein in de top tien te vinden. In 2009 stond Nederland nog op een tiende plaats. Wil Nederland haar kenniseconomie echter kunnen blijven inzetten als competitief voordeel, dan moeten de buitenlandse ontwikkelingen worden geëvenaard dan wel overtroffen. Kennis is een belangrijke motor voor welvaart en een vereiste voor de duurzame groei van een economie. Zeker met oog op het belang van de internationale markt voor een exportland als Nederland. Om onze welvaart te kunnen

behouden of te kunnen blijven groeien, zal er moeten worden gekozen voor deze kenniseconomie.

Omringende landen hebben dit al goed begrepen. Zo is Duitsland met afstand de grootste producent van zonnepanelen. Vorig jaar werd voor 3000 megawatt aan nieuwe panelen geïnstalleerd. Nederland kwam ter vergelijking in hetzelfde jaar niet verder dan 6 megawatt aan nieuwe panelen. De groei van de Duitse zonnesector is ontstaan vanuit een participerende Duitse overheid, die een wet heeft ingevoerd waardoor consumenten en bedrijven sinds 2000 de kans hebben om op een lucratieve manier te investeren in duurzame energie.

Denemarken heeft met Vestas de grootste windturbinefabrikant in huis en levert met ongeveer 20% van alle landen relatief de grootste bijdrage van windenergie aan de eigen elektriciteitsbehoefte. Ook in Denemarken is deze sector sterk gestimuleerd door wetgeving en subsidies vanuit de overheid.

In Yunnan, een provincie in het oosten van China, is een enorme bloemenindustrie aan het ontstaan. Yunnan was een relatief kleine speler in de Chinese bloemenindustrie. Ondertussen is deze regio echter verantwoordelijk voor 50% van de landelijke productie met een verkoopwaarde van 983 miljoen. De Chinese

overheid heeft uitgesproken dat de regio zich de komende jaren moet ontwikkelen tot het centrum van de Chinese bloementeel en zal zich ook meer gaan richten op export. Er wordt door de lokale overheid dan ook fors geïnvesteerd in nieuwe wegen, een groter vliegveld, een managementsysteem en een technologisch ondersteuningssysteem om deze sector verder tot bloei te laten komen. Ik pleit niet voor een een planeconomie. Uiteindelijk moet de markt bewijzen waar vraag naar is en moeten bedrijven zich ontwikkelen in een concurrerende omgeving. Daarnaast zit de Chinese economie anders in elkaar dan de Nederlandse en is zowel de Duitse zonnepanelensector als de Deense windmolensector voor het belangrijkste deel ontstaan door het aanbieden van subsidies. Ook zijn door deze subsidies de prijzen voor energie in Denemarken gestegen ten opzichte van andere landen. Toch blijkt hieruit het strategisch belang van de keuzes die een overheid maakt om een sector en economie te ondersteunen. Ondanks dat de subsidies op windmolens in Denemarken en zonnepanelen in Duitsland zullen worden verminderd als gevolg van de crisis, hebben beide landen door deze investeringen stevig gefundeerde sectoren met bijbehorende technologische kennis.

Nederland is zeker niet worst in class en heeft de papieren in huis om een innovatieve

en weerbare kenniseconomie te blijven. Er is een heel hoog kennisniveau aanwezig, ondersteund door goede technische universiteiten en kwalitatief sterk onderwijs over de brede linie. Daarnaast behoudt ook het nieuwe kabinet de ambitie om tot de top vijf van kenniseconomieën in de wereld te behoren. Verder is er de intentie budgetten voor innovatiesubsidies effectiever te besteden en de bureaucratie te verminderen. Deze regelingen kunnen de kenniskracht van Nederland verbeteren.

Op dit moment worden er echter ook keuzes gemaakt die een sterk negatief effect zullen hebben op de ontwikkeling van de kenniseconomie. Zo worden de meevallers uit aardgasbaten niet langer meer geïnvesteerd in kennis en innovatie. Daarnaast is de Nederlandse doelstelling om in 2020 20% van de verbruikte energie duurzaam te laten zijn, losgelaten en lijkt er te worden gekozen voor centrale elektriciteitsopwekking via kernenergie. De Nederlandse doelstelling blijft nu steken op Europese doelstellingen van 14% duurzame energie in 2020. Er is evenwel nog veel onduidelijkheid over de wijze waarop deze doelstelling zal worden bereikt. Zowel recente studies van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) als de Duurzame Energie Koepel geven aan dat een verdere beleidsintensivering noodzakelijk is, zelfs voor het behalen van deze 14%. Ook een van de belangrijkste motoren voor de kenniseconomie, het onderwijs, staat onder druk. Ondanks een daling van het niveau van Nederlands onderwijs wordt er bezuinigd op onderwijs, gaat het collegegeld omhoog en zal de basisbeurs voor de Masterfase worden afgeschaft.

Kortom, er worden keuzes gemaakt die geen positieve uitwerking zullen hebben op de kenniseconomie, terwijl het belang hiervan alom wordt onderschreven. Met name het gebrek aan continuering op een visie op de kenniseconomie en een keuze voor belangrijke sectoren zoals duurzame energie heeft een remmende werking op innovatief ondernemerschap. Om de ambitie om tot de top vijf van kenniseconomieën in de wereld te behoren te kunnen bereiken, dient de overheid een participerende en sturende rol te vervullen. Alleen op die manier kan de kennis en potentie die Nederland bezit worden verzilverd met een eindklassering in de top vijf.

Daan Corvers is account executive bij Procter & Gamble in Rotterdam

Het verraad aan de Koningin

Door Rob Goossens

Het kabinet heeft dit jaar de miljoenennota al op vrijdag voor Prinsjesdag vrij gegeven voor journalisten en politici. Dat is een breuk met het verleden, waarin alleen politici de nota onder embargo kregen en Frits Wester er vervolgens een dag later mee stond te wapperen. De openheid van premier Rutte en zijn manschappen bleek niet hun aller-handigste actie.

In Artikel 65 van de grondwet is vastgelegd dat op de derde dinsdag van september het regeringsbeleid voor het nieuwe jaar uiteen wordt gezet. In onze folkloristische goedheid hebben we de Koning aan het geheel toegevoegd door deze in een gouden koetsje op het Binnenhof af te zetten en vervolgens in de Ridderzaal de Troonrede voor te laten lezen. In feite kan dat ook door Patrick Kluivert of Ivo Niehe gedaan worden. Omdat Kamerleden direct om een reactie wordt gevraagd, krijgen zij al voor het weekend een exemplaar in handen. Dat bleek nogal eens te leiden tot het lekken van de stukken - feitelijk een schoffering van ons Staatshoofd dat pas een paar dagen later haar mond mag open doen. Volgens bronnen rondom het Binnenhof waren het nota bene Mark Rutte zelf en Kamervoorzitter Gerdi Verbeet die op het lumineuze idee kwamen om dan ook maar meteen de journalisten een exemplaar te verstrekken, - als iedereen in Den Haag zijn mond er maar over zou houden.

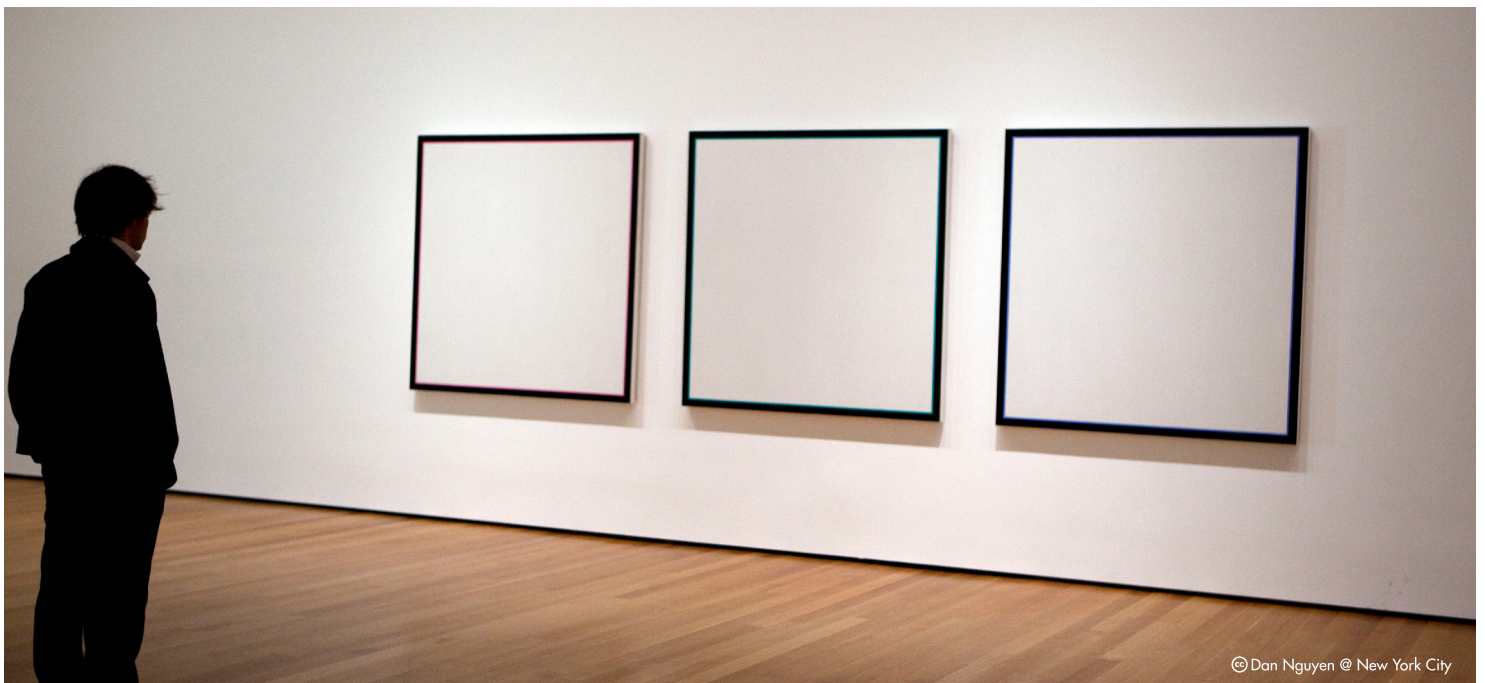
Kun je ervan op aan dat een stelletje praatzieke beroepsbabbelaars zich aan een spreekverbod houdt? Ach, de vraag stellen is hem beantwoorden. Een dag later besloten de fractievoorzitters in

samenwerking met Gerdi Verbeet - ditmaal was Rutte er niet bij - dat er toch gepraat mocht worden als de partijen het debat maar tot de Algemene Beschouwingen zou bewaren. De bewindslieden bleven erbij hun mond te houden tot Prinsjesdag omdat ze de Koningin niet wilden schofferen. Het gevolg is dat de oppositie de kans had om viereuhalf dag lang prijs te schieten op het Kabinet voordat het zelf kon reageren. Een politieke inschattingsfout van jewelste die CDA en VVD al vóór Prinsjesdag zetelverlies had kunnen kosten. Dat viel uiteindelijk mee omdat een of andere communicatie-jojo de nota in een open directory had geplaatst en iedereen daardoor meer over het lekken praatte dan over de meest controversiële Rijksbegroting van de afgelopen twintig jaar.

De straf voor het vroegtijdig babbelen is dat helemaal niemand de miljoenennota meer krijgt voordat Bea haar kunstje heeft vertoond. Een maatregel die nadelig is voor zowel politici als journalisten, omdat de ene helft niet weet waar het de vragen over moet stellen en de ander niet hoe ze te beantwoorden. Iedereen verliest. Het wordt tijd dat Beatrix het heft in eigen hand neemt en op de tweede dinsdag van september haar gouden koets uit de koninklijke stallen bij haar werkpaleis rijdt, de paarden voorspannt en op eigen houtje de tien minuten naar het Binnenhof aflegt. Gewoon om te laten zien wie er nou eigenlijk helemaal de Koningin is.

Een revolutie is in een wip ontketend. Hopelijk kunnen we dan eindelijk over de echt belangrijke zaken praten.

Rob Goossens is publicist en web-redacteur voor Sp!ts

Blanco Vel

Het is gelukt. Met één machtige beweging heeft ferme jongen Halbe Zijlstra de bijl gezet aan het internationaal vermaarde Nederlandse kunstbeleid. Minzaam glimlachend gaf hij de 'kunst terug aan de Nederlander' en redde haar uit de handen van de linkshobbyistische kunstgekkies. We zijn eindelijk af van die flauwekul. Nederland kan weer overgaan tot de orde van de dag: 's ochtends Telegraaf lezen, 's middags zure centen verdienen en 's avonds vingers aflikken.

Door **Albert van Andel**

Volgens de coalitie valt het allemaal wel mee. Bart de Liefde (Kamerlid voor de VVD en cultuurwoordvoerder) wist te vertellen dat het Rijk in 2015 hetzelfde bedrag voor kunst uittrekt als in 2005. Dat dit met inflatiecorrectie een terugval van 18% is, wierp helaas niemand hem voor de voeten. Rutte stelde dat er 'nog altijd 700 miljoen over is'. Wellicht, maar Erfgoed en de gevestigde culturele orde leveren vrijwel niets in, waardoor er bij jong talent meer dan de helft wordt gekort. Mark leest wel vaker een begroting zoals het hem uitkomt. Bij de PVV in Limburg stemde men unaniem voor meer cultuur in eigen achtertuin, dus kunsthaters mogen we ze nooit meer noemen.

Maar goed. Kunstenaars moeten niet zeuren. Die zijn jarenlang verwend met gratis geld voor dingen waar niemand op zat te wachten. Het gezundes Volksempfinden heeft zijn weg gevonden naar het kunstbeleid en daarmee is de natuurlijke orde der dingen hersteld: waar vraag naar is heeft bestaansrecht, al het andere is onzin. Basta.

D66 gaat in haar tegenbegroting in

zekere zin mee met deze gedachtengang. Het wil de btw-verhoging terugdraaien, om het cultureel ondernemers zo makkelijker te maken eigen inkomsten te genereren. Daar is niets op tegen en een heleboel op voor. Een grotere mate van publieksgerichtheid zou de culturele sector niet misstaan. Dat is echter niet de kern van het radicaal nieuwe beleid van Halbe Zijlstra. De kern is dat hij de facto stopt met kunstbeleid maken, en kunst overlaat aan de markt. Die markt is bij Halbe geen markt van vraag en aanbod, maar louter één van vraag. Het volk bepaalt wat schoonheid is door het te kopen. Wat het volk niet koopt, zal wel geen schoonheid zijn. Daarmee weigert hij de rol te spelen die wij óók van een politicus moeten verwachten: de rol van een lid van de elite. Halbe heeft geen wereldbeeld dat hij zijn kiezers (alle 3.679) voorhoudt, zijn cultuurbeleid is een blanco vel dat de gemiddelde Nederlander naar eigen smaak in mag vullen.

Dat klinkt heel liberaal. Misschien is dat ook de reden dat D66 in haar tegenbegroting de rest van Halbes hakwerk overeind laat. Laat de burger zelf maar bepalen wat mooi is, daar heeft het de regering niet voor nodig,

lijkt de gedachtengang. Het probleem aan Zijlstra's gebrek aan beleid is, dat de smaak van de meerderheid nu gaat bepalen wat er te zien zal zijn. Wat dat is, weten we al; het is te zien op SBS6, de best bekeken zender van Nederland. Zo bezien kan de staat beter ophouden met subsidies, want SBS bedruipt zichzelf.

Zijlstra's beleid is dan ook niet liberaal, het is populistisch. Zijlstra geeft het volk slechts wat het wil, en biedt geen andere opties. De werkelijkheid is dat er soms iemand is die iets aanbiedt waar niemand om gevraagd heeft, simpelweg omdat niemand wist dat je daar ook om kon vragen. De werkelijkheid is dat in een moderne democratische staat de overheid een taak heeft om dat aanbod te faciliteren, omdat die samenleving anders vervlakt en verdomt onder het gewicht van de massa. 'Men kan geen nieuw land ontdekken zonder de kust uit het oog te verliezen', zei de Franse schrijver André Gide. Om zo ver uit te varen heb je een kapitein nodig, geen lichtmatroos.

Albert van Andel is regisseur en voorzitter van de commissie OC&W van de Jonge Democraten Amsterdam

Populisme:

vloek of zegen voor de strafrechtspleging?

De afgelopen jaren is er in Nederland een onbehagen ontstaan over het functioneren van het strafrecht. Dat onbehagen werd reeds in 2001 gesignaleerd door verschillende academici maar lijkt desondanks in het afgelopen decennium alleen maar te zijn toegenomen. Er is veel kritiek geweest op de 'lage straffen' die door rechters worden uitgedeeld en tevens hebben zich enkele ernstige justitiële dwalingen voorgedaan. Toen het gerechtshof Amsterdam begin 2009 besloot dat Geert Wilders tóch vervolgd moest worden, was het hek helemaal van de dam. Populistische politici doen hun best om deze onvrede vanuit de samenleving te vertegenwoordigen en bemoeien zich steeds nadrukkelijker met de rechtspraak. Hoe moeten we deze ontwikkeling beschouwen?

Door Steve Bertens

Het onbehagen manifesteert zich vooral rond enkele opvallende gebeurtenissen, zo ook het 'te laag straffen'-dogma. In 2003 kreeg Volkert van der G., de moordenaar van Pim Fortuyn, een gevangenisstraf van 18 jaar opgelegd. Levenslang was echter volgens velen op zijn plaats geweest. Met goed gedrag zou hij immers binnen 12 jaar weer op straat staan. Het idee dat rechters vaak te laag straffen, lijkt sindsdien te zijn gegroeid. Tevens is het laatste decennium de taakstraf in zwang geraakt. Het idee bestaat dat zware criminelen er met een 'taakstrafje' vanaf komen. De taakstraf is echter een succes gebleken: het werkt recidiveverlagend. Het beeld van lage straffen is overigens ook niet terecht: rechters zijn de afgelopen jaren juist meer en zwaarder gaan straffen. Het aantal taakstraffen steeg explosief terwijl het aantal gevangenisstraffen ongeveer gelijk bleef. Levenslang, een ongekend zware straf voor een West-Europees land, werd vaker opgelegd dan ooit.

"Het idee bestaat dat zware criminelen er met een 'taakstrafje' vanaf komen."

In de categorie dubieuze beslissingen waren er de ernstige gerechtelijke dwalingen rond de Schiedammer parkmoord en Lucia de Berk. Onder deze categorie vallen ook TBS-

patiënten die tijdens hun verlof opnieuw in de fout gaan. Daarnaast kwam Saban B., verdacht van mensenhandel, in het nieuws, die tijdens de schorsing van zijn voorlopige hechtenis naar Turkije vluchtte. Verder was er ook veel onbegrip over de vervolging van Geert Wilders. Het gaat voor wat betreft deze dubieuze beslissingen niet om grote aantallen, maar zij kunnen wel een enorme impact hebben op het vertrouwen in de rechtspraak.

Populistische politici hebben geprobeerd het bovengenoemde gevoel van onvrede te vertegenwoordigen. Daar is op zich niets mis mee – daar zijn het volksvertegenwoordigers voor. Dat het verlof voor gedetineerden ter discussie werd gesteld na de ontsnapping van Saban B., is niet meer dan logisch. Dat er een wetsvoorstel wordt gedaan om bepaalde straffen te verhogen, is gezien het sentiment in de maatschappij ook begrijpelijk. Het wordt pas problematisch als de politiek zich gaat bemoeien met de dagelijkse rechterlijke praktijk. Montesquieu zou het daar niet mee eens zijn – de wetgevende en rechterlijke macht zijn niet voor niets gescheiden. Het doet echter ook afbreuk aan het vertrouwen dat de burger in de rechter stelt. Politici mogen kritiek hebben op de rechtspraak, maar dienen geen oordeel te geven over een afzonderlijke rechterlijke beslissing. Een goed voorbeeld van waar dit misging, is de zaak-Wilders. Wilders stelde in Nieuwsuur dat als hij niet zou worden vrijgesproken "miljoenen mensen terecht geen vertrouwen meer in de rechterlijke macht" zouden hebben. Daarmee speelde Wilders in op de gevoelens van het publiek, maar stelde hij bovenal de legitimiteit van de rechter ter discussie.

De politiek moet de kennis en de ervaring die rechters hebben niet onderschatten. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van het wetsvoorstel minimumstraffen dat momenteel in ontwikkeling is. Het is een voorbeeld van hoe de politiek een sentiment uit de maatschappij (in dit geval 'zwaarder straffen') aan de rechterlijke macht oplegt. De meeste juristen zien er niets in, vooral omdat het tornt aan de rechterlijke autonomie. In plaats van het direct afschieten van het voorstel, zouden juristen echter het debat aan moeten gaan. Zo kan worden aangetoond dat rechters bereid zijn om zwaarder te straffen – kijk naar de ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar. Door te laten zien dat rechters niet zo wereldvreemd zijn als men soms denkt, kweekt de rechterlijke macht begrip bij de politiek en het publiek. Aan de andere kant moeten politici ook ruimte laten voor dat debat, en zich niet al teveel laten leiden door politiek opportunisme.

Populisme is niet louter af te serveren als gevaar voor de rechtspraak. Het dient een zeker doel, want het maakt onvrede in de samenleving zichtbaar. Populisme dient echter niet direct vertaald te worden in aanpassingen in het rechtssysteem. Dat kan op termijn wel, maar de rechter is er niet om de publieke opinie te vertegenwoordigen. Natuurlijk ontwikkelt het recht zich ook aan de hand van de publieke opinie en de politiek, maar dat heeft tijd nodig. Ondertussen kan het publieke debat gevoerd worden, ook door de populistische politici. Zolang dat debat het vertrouwen in de rechter niet ondermijnt maar juist versterkt, moet dat debat zelfs gevoerd worden.

Steve Bertens is voorzitter van de Jonge Democraten Brabant

Een democratie is geen aristocratie, maar toch vinden veel kamerleden zichzelf beter dan de andere Nederlanders. 'De lat ligt erg hoog', zei Femke Halsema naar aanleiding van de opschudding over PVV Kamerlid Lucassen die als 'brievenbuspisser' de parlementaire geschiedenis in zal gaan. En nu is GroenLinks Kamerlid Mariko Peters in de problemen. Zij heeft als medewerkster van de Nederlandse ambassade in Kabul een positief advies geschreven over een subsidieaanvraag van haar minnaar. Het onderzoek dat BuZa daarover uitbracht kwam tot een milde beoordeling: 'Het advies dat Mariko Peters in 2005 uitbracht aan het Prins Claus Fonds is niet beïnvloed door haar privégevoelens voor de aanvrager van de subsidie. Wel had zij eerder, conform de Gedragscode van het ministerie van Buitenlandse Zaken, uit eigen beweging aan de ambassadeur openheid moeten geven over haar privérelatie met de aanvrager van de subsidie.' Peters heeft dus wel de gedragscode van haar vorige werkgever overtreden, maar er zijn geen disciplinaire maatregelen tegen haar genomen.

Door Meindert Fennema

Niets aan de hand dus? Daar wordt verschillend over gedacht. Die verschillen worden deels bepaald door de politieke positie van de beoordelaar. Aanhangers van GroenLinks zullen de misstap van Lucassen erger vinden dan die van Peters; aanhangers van de PVV zullen het omgekeerde doen.

Maar het oordeel in deze affaires hangt ook af van de democratieopvatting die men huldigt.

In de eerste, aristocratische opvatting van de parlementaire democratie horen de besten van het volk in de volksvertegenwoordiging te worden gekozen. Volksvertegenwoordigers horen de meest intelligente, de meest competente, de meest integere leden van onze volksgemeenschap te zijn. In die opvatting is het niet meer dan normaal dat bijna alle Kamerleden een universitaire opleiding hebben en een onberispelijk CV. Een gewone Nederlander mag nog wel eens gepakt zijn bij een alcoholcontrole, voor een Kamerlid is dat een doodzonde. Een gewone Nederlander mag de hoogte van zijn opleiding nog wel eens overdrijven. Een Kamerlid dat dat

doet, vliegt er uit. Het grote nadeel van deze opvatting ligt in het feit dat Kamerleden zich al gauw superieur voelen aan wat het 'gewone volk' wil. Zij zijn immers in alles beter. Vooral voor onderbuikgevoelens van het volk moet men oppassen. Het volk moet opgevoed worden, niet naar de mond gepraat. Dat laatste heet in het vocabulaire van de aristocratische democraat 'populisme'. Deze aristocratische opvatting van vertegenwoordiging leidt vanzelf tot paternalisme.

Er is ook een andere opvatting van democratische vertegenwoordiging. Kamerleden horen in die opvatting een afspiegeling te zijn van het volk, zowel in demografisch als in sociologisch opzicht. De PvdA zet om en om vrouwen en mannen op haar kandidatenlijst. Veel mensen vinden dat allochtonen ook in de Tweede Kamer vertegenwoordigd moeten zijn. Een Tweede Kamer met alleen maar oudere witte mannen is hen een gruwel. Vanuit de afspiegelingsgedachte is ook een diplomademocratie verwerpelijk.

Mijn collega's Marc Bovens en Anchrit Wille schreven een boek onder die titel, waarin zij het ideaal van de vertegenwoordiging als afspiegeling impliciet als norm stellen. Maar ook

de afspiegelingsopvatting kent zijn problemen. Wij weten dat één op de vijf Marokkaanse jongeren met de justitie in aanraking geweest is. Vanuit een afspiegelingsgedachte zouden die dus ook in het parlement vertegenwoordigd moeten zijn. Maar van een partij die kandidaten voor de Tweede Kamer werft met een oproep waarin staat dat allochtonen met een strafblad 'met nadruk verzocht worden te solliciteren' zouden zelfs Marc Bovens en Anchrit Wille raar opkijken.

Ook in een door een afspiegelingsideaal geïnspireerd democratiemodel lijkt er dus overeenstemming te zijn over het feit dat ook – of misschien wel juist – volksvertegenwoordigers zich aan de wet dienen te houden. Vandaar dat bijna iedereen die zich kandidaat stelt voor de Tweede Kamer de zwarte werkster opeens wit gaan betalen en zijn of haar belastingconsulent opdracht geeft de belastingaangifte nog eens extra kritisch door te nemen. Vandaar ook dat de kandidaten selectiecommissies tegenwoordig de vraag stellen of de kandidaat ooit iets gedaan heeft wat het daglicht niet kan verdragen. Maar hoe komt het dan dat zo veel mensen politici zien als leugenaars en zakkenvullers en zich niet door hen vertegenwoordigd voelen? Een antwoord op die vraag is niet eenvoudig te geven, maar werken politici die beweren dat voor Tweede Kamerleden 'de lat heel hoog ligt', niet onbedoeld mee aan dat politieke wantrouwen? Als degenen die zich als 'de besten' beschouwen toch minder goed blijken te zijn, dan lopen zij de kans om van de weeromstuit als 'de slechtsten' gezien te worden.

Meindert Fennema is hoogleraar Politieke Theorie aan de Universiteit van Amsterdam

DE
DENKER

SIGISMUND SCHLOMO FREUD

Freud? Eigenlijk neemt niemand hem nog serieus als psycholoog en wetenschapper. Zijn methoden worden afgedaan als ineffectief en zijn werk als pseudowetenschap. Sigmund Freuds (1856-1939) analyse van groepspsychologie en populisme in zijn boekje 'Massenpsychologie und Ich-Analyse' (1921) is echter uitdagend. In een vergelijking met familiebanden en kuddegedrag legt hij uit hoe een groep functioneert en waarom een (populistische) leider betoverend kan zijn.

Door Boris IJland

Volgens Freud gedraagt iedereen zich in een groep anders dan alleen. Als Freud over een groep praat, bedoelt hij een grote groep, zo groot dat de individuen in de groep in het bezit raken van een 'collectieve geest'. Die collectieve groepsgeest zorgt ervoor dat individuen in een groep anders denken en voelen, maar ook handelen. De groep zelf, als geheel, gedraagt zich ook bijzonder: de nadruk ligt altijd op emoties, die ook nog zijn uitvergroot, en de intelligentie verdwijnt. Een groep kent geen twijfel of onzekerheid en denkt en handelt meteen in extremen.

Eigenlijk, zo zegt Freud, lijkt het alsof een groep ervoor zorgt dat individuen hun onbewuste en instinctieve impulsen de vrije loop kunnen laten gaan. Een groep lijkt per definitie wel op een groep prehistorische neanderthalers of kleine kinderen. Waarom is dat zo? Individuen gedragen zich in een groep anders omdat elk individu zijn eigen ideale ego (bijvoorbeeld zijn persoonlijke dromen en verwachtingen) opgeeft en vervangt door een ideaal van de groep, zoals gerechtigheid. Doordat iedereen in de groep dat ideaal deelt, is ieder in de groep (psychologisch) gelijk aan de ander en geeft zo zijn eigen karakter op.

Maar volgens Freud kan een groep, net als een kudde dieren, niet zonder leider. Een groep (zoals een kudde) volgt instinctief iemand die zich als leider presenteert, die het groepsideaal personifieert en die een sterke en overtuigende wil heeft. De groep heeft zelf immers geen eigen wil meer. De reden dat een groep een leider volgt, is liefde

(Freud doelt hiermee op een oerenergie die hij libido noemt) en aan die liefde heeft een groep genoeg. Groepen hebben helemaal geen behoefte aan waarheid; sterker nog, een groep wil illusies waar ze in kan geloven. De grootste illusie is de liefde van de leider, die uitstraalt dat hij van iedereen in de groep evenveel houdt. Doordat de leider iedereen de suggestie van onvoorwaardelijke liefde en waarheid geeft, voelt iedereen in de groep zich even belangrijk.

Het is interessant dat Freud in zijn analyse een parallel legt met religie (het christendom) en het leger. Beide (kunstmatige) groepen

“Groepen hebben helemaal geen behoefte aan waarheid, sterker nog, een groep wil illusies waar ze in kunnen geloven.”

drijven op de illusie dat Jezus dan wel de commandant (Caesar, Napoleon, etc.) in gelijke mate van iedereen in de groep houdt. Maar daar komt bij dat elke groep, en dus ook een religie van liefde, wreed en intolerant moet zijn naar buitenstaanders of individuen die zich niet aan de regels houden. Zo houdt een groep binnenstaanders binnen en buitenstaanders buiten.

De leider van een groep heeft dus twee gezichten. Hij kan liefdevol zijn, maar ook hard en meedogenloos. Hij is, volgens Freud,

als de vader van een familie die straft als het nodig is. De individuen in een groep voelen zich als kinderen, tegelijk bang en liefdevol. Zoals in een familie lijkt het alsof de 'vader' evenveel houdt van al zijn 'kinderen'. Maar de vader zelf is niet gelijk aan de kinderen. Deze relatie lijkt op de relatie in een kudde wilde dieren: de dieren zijn afhankelijk van elkaar en van de leider, maar de leider van de kudde is vrij. Hij krijgt als eerste eten en de beste wijfjes. De leider is onafhankelijk, sterk en heeft de liefde van zijn 'kinderen' eigenlijk helemaal niet nodig. Omdat de leider onafhankelijk is, kan hij volledig van zichzelf houden. De leider van een groep, zegt Freud, wekt naar zijn volgers de illusie dat hij van hen houdt, maar eigenlijk is hij puur narcistisch.

De relatie tussen vader en kind, leider en kudde, is ingebakken in ieder mens. Onderdeel uitmaken van een groep is ook niets anders dan terugkeren naar de toestand van een kind waarin je al je emoties de vrije loop kunt laten gaan. In een groep keer je terug naar de oerrelatie zoals in een prehistorische stam waar de leider van de stam voor bescherming en voeding zorgt. Een leider die, als een vader, zowel streng is als liefdevol, iemand waar je tegen opkijkt. Dat is een veilig en geruststellend gevoel.

Wat maakt iemand dan een leider? Iemand die doet denken aan de oervader, iemand die meer kracht, meer macht en meer vrijheid heeft dan de individuen in de groep. Iemand, kortom, waar de groep tegen op kan kijken alsof hij een vader is. Want eigenlijk willen we allemaal weer kind zijn en daarom voelt het zo fijn om op te gaan in een groep.

Boris IJland is voorzitter van het filosofieplatform. Lid worden van het filosofieplatform? Mail dan naar: ph.filosofie@jongedemocraten.nl

WINNAAR JD ESSAYWEDSTRIJD 2011

Sociaal-liberalisme is ook populistisch

Liberalisme staat onder druk door de komst van immigranten, die het nationale gemeenschapsgevoel van Nederlanders doet eroderen. De twee liberale partijen van Nederland worden op scherp gezet: terwijl D66 zich steeds meer als dé liberale partij profileert, ondermijnt de VVD haar liberale waarden. De erosie van het gemeenschapsgevoel wordt beantwoord met populistisch nationalisme. De meeste burgers beseffen echter niet dat in plaats van het nationalisme juist sociaal-liberalisme de optimale reactie is op de toenemende diversiteit en pluralisme in onze samenleving.

Door Wouter Rensink

Sociaal-liberalisme is een jonge variant binnen het liberalisme. In deze variant gelooft men dat er een legitieme rol is weggelegd voor de overheid, in tegenstelling tot het oudere klassiek-liberalisme waarin men een minimale rol voor de overheid nastreefde. Die rol bestond slechts uit het faciliteren van rechtsorde. Klassiek-liberalisme was vooral populair in de 18e en 19e eeuw. De meeste liberalen gingen in de 20e eeuw echter inzien dat goede gemeenschappelijke regelingen harmonieus samen konden gaan met de vrijheid van het individu. Zulke overheidsregelingen liggen op economisch en sociaal vlak, zoals op het gebied van werkloosheid, gezondheidszorg en onderwijs. Een belangrijke drijfveer om zulke regelingen in het leven te roepen, is het geloof dat alle mensen niet gelijk, maar wel gelijkwaardig zijn en dat hen gelijke kansen en rechten toekomen. Deze implementatie van emancipatie, gecombineerd met de klassieke afkeer van overheidsinterventie, is karakteristiek voor sociaal-liberalen.

Sociaal-liberalen zien de Britse filosoof John Locke (1632 - 1704) over het algemeen als de vader van het liberalisme. Hij verzette zich tegen het idee dat de overheid een bovennatuurlijke grondslag had, zoals een god die bepaalde mensen had aangesteld als machthebber. Deze opvatting was een scherpe breuk met bijna elke traditie in zijn tijd. Volgens Locke was er slechts één manier waarop een overheid ontstond, namelijk door de overeenstemming tussen een aantal vrije mensen om samen te leven en zo'n overheid te vormen. Daarmee werd de vrijheid niet afgestaan aan de regering, in tegendeel, de soevereiniteit lag nog steeds bij het volk. De taak van de regering was minimaal. Zij moest een rechtsorde scheppen waarin de rechten van het individu vooropstonden: vrijheid van bezit, religie, meningsuiting, drukpers en vergadering. Dit recht op vrijheid, dat de burger kreeg door de komst van het liberalisme, wordt pas een belangrijke waarde wanneer men de feilbaarheid van alle menselijke begrip inziet. Iemand die meent te weten wat het beste is voor een ander zal diegene namelijk proberen te vormen naar zijn

ideaalbeeld. Maar hij die inziet dat hij het niet bij het rechte eind hoeft te hebben, zal eenieder vrijheid schenken in zijn of haar opvattingen, geloof en levenswijze.

Liberalen erkennen dat ook zij het verkeerd kunnen hebben en zijn daarom gelukkig als mensen tot hun eigen conclusies, overtuigingen en leefwijze komen. Op hun beurt kunnen mensen ook alleen in die vrijheid gelukkig worden, aldus John Stuart Mill. Volgens Mill bestaat geluk uit het bevredigen van behoeften en heeft men vrijheid nodig om daar zelf in te kunnen voorzien. Mill vroeg zich in zijn boek *On Liberty* (1859) wel af welke beperkingen aan die vrijheid van het individu mogen worden opgelegd. Hij concludeert dat iemand slechts in één geval beperkingen mag opleggen aan de vrijheid van een ander, namelijk wanneer de vrijheid van het individu schade brengt aan een ander individu. Mill's conclusie illustreert hoe vrijheid en gelijkwaardigheid niet anders dan hand in hand kunnen gaan. Die gelijkwaardigheid is ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid of herkomst. Vrijheid

en gelijkwaardigheid zijn de twee belangrijkste elementen van liberalisme en tevens de fundamentele waarden van onze samenleving.

De vrijheid om het eigen leven vorm te geven is behalve waardevol ook lastig. Deze vrijheid om de eigen identiteit te bepalen, wordt maar al te vaak opgevat als 'zoek het zelf maar uit!'. Dat geldt niet alleen voor de individuele identiteit, maar ook voor de gemeenschappelijke. Waar het geheugen van een persoon nodig is voor een persoonlijke identiteit, is geschiedenis nodig voor een gemeenschappelijke identiteit. Ga maar na: het verliezen van het geheugen is niet alleen de afwezigheid van feiten, het is een verliezen van de band met familie en vrienden, identiteit en alles wat betekenis geeft aan het leven. Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, om te functioneren in een samenleving als we niet weten wie we zijn en hoe we zo zijn geworden. Als dan de sociale cohesie van liberale samenlevingen afhangt van een historisch besef en een gemeenschappelijke taal, dan is liberalisme alleen levensvatbaar in landen met een sterk gemeenschapsgevoel. Dit gemeenschapsgevoel erodeert door bijvoorbeeld immigranten die hun eigen historie en taal meebrengen. Onder andere daarom is het gemeenschapsgevoel in Nederland sterk geërodeerd.

De confrontatie met anderspratende en andersdenkende mensen dwingt ons tot de vragen: 'Wie ben ik?' en 'Wie zijn wij als land?'. Naast het als liberaal opgevatte 'zoek het zelf maar uit!' klinkt er nog een andere reactie op die vragen. 'Wij zijn een Joods-Christelijk land', of ruimer, maar duidelijker geformuleerd: 'wij zijn niet zoals de islamitische cultuur'. Die reacties klinken uit de mond van charismatische leiders, waardoor men het als zoete koek aanneemt. Het is ook makkelijk als iemand antwoord geeft op de ingewikkelde identiteitsvragen die nu spelen. Het is de populistisch-nationalistische reactie die vandaag de dag in zwang is en, op een bepaalde manier, ook daadwerkelijk het identiteitsprobleem oplost. Dat daarbij een hele groep immigranten wordt weggezet als een inferieure cultuur, is een inhumane prijs die veel mensen graag betalen.

Voor liberalen is het gevoel van verbondenheid met de mensheid in

het algemeen sterker dan enig gevoel voor nationale identiteit. Dit zogenaamde kosmopolitische gedachtegoed komt van het Griekse *Κόσμος* en *Πόλις*, respectievelijk kosmos (d.i. universum) en polis (d.i. stad). In dit gedachtegoed behoren alle mensen van het universum dus tot één gemeenschap, die vergelijkbaar is met een stadsgemeenschap. Een kosmopoliet voelt zich dan ook vooral een wereldburger, terwijl een nationalist zich vooral een burger van het eigen land voelt. Kosmopolieten prefereren een grofmazige cultuur waarin hoogstens algemene gedragsregels zijn die ieder op zijn eigen wijze in zijn eigen situatie moet toepassen. Kosmopolieten en liberalen vertrouwen op de eigen kracht van mensen. Ze vertrouwen op hun

“Waar het geheugen van een persoon nodig is voor een persoonlijke identiteit, is geschiedenis nodig voor een gemeenschappelijke identiteit”

vermogen en creativiteit om een eigen identiteit en gedrag te ontwikkelen in het besef dat er niet één juiste manier is om dat te doen. Nationalisten hebben een voorkeur voor een fijnmazige cultuur, waarin er een gedetailleerde structuur van gedragsregels voorgeschreven is die als enige juiste manier wordt ervaren. Voor deze beschouwing is het noodzakelijk dat de term 'populistisch nationalisme' wordt gesplitst in twee termen. Nationalisme benadrukt de natie als sociaal-culturele eenheid. Populisme is daarentegen niet zozeer een ideologie, maar een stijl van communiceren. In de communicatie staat het volk centraal en gaat men uit van een onderdrukking van de bevolking door een elitaire overheid. Daarbij pleit men dus voor een samenleving waar het volk de staat beheert en de overheid geen instrument van onderdrukking of vrijheidsbelemmering meer kan zijn.

Sommige politicologen beweren dat het populisme geen kernwaarden heeft. Populisme als stijl zou volgens hen door iedere ideologische stroming

gebruikt kunnen worden. Dat is niet waar. Populisme is helemaal niet verenigbaar met iedere ideologische stroming, omdat de diepste waarde die een populist koestert dezelfde is als die van John Locke. Het is de waarde dat de overheid geen enkel bestaansrecht heeft dan een groep mensen die hen in het leven heeft geroepen als, met recht genoemd, een volksvertegenwoordiging. Het is ook de waarde dat de overheid de vrijheid van de burgers niet zal belemmeren of onderdrukken.

Zijn het niet juist liberalen die een wereld voor ogen hebben waarin elk persoon een vrij mens is? Een wereld waarin elk persoon een eigen leven leeft in een samenleving met andere vrije mensen? Liberalen zien een wereld voor zich waarin niemand een slaaf is, zelfs niet van het nationalisme. Echte vrijheid laat zich namelijk niet beperken door een fijnmazige sociaal-culturele norm, die voor hen bepaalt wat juist is en wat niet. Echte vrijheid beperkt nooit de vrijheid van anderen, maar gaat hand in hand met gelijkwaardigheid. Sociaal-liberalisme beperkt onze inwoners niet in haar opvattingen, vrije geloofskeuze of seksuele geaardheid. Zij beperkt onze inwoners óók niet tot het Nederlander-zijn, maar geeft hen de ruimte om zichzelf te zijn en om geluk na te streven op de manier die hen goeddunkt. Een sociaal-liberale samenleving is ook een samenleving waarin het volk de staat beheert. Dit is waarlijk vrijheid: voor ieder individu een zeggenschap over het eigen leven, inclusief identiteit, en een zeggenschap over de staat.

Nationalisme is een antwoord op de toenemende diversiteit en pluralisme in Nederland. Het is een antwoord waarin onze burgers een identiteit opgedrongen krijgen, maar niet vrij zijn om daarvan af te wijken. Sociaal-liberalisme is daarentegen hét antwoord op de veranderingen in onze samenleving. Terwijl nationalisme een oplossing biedt waarbij hele groepen mensen weggezet worden als inferieur, biedt sociaal-liberalisme een oplossing waarbij alle mensen hun vrijheid én gelijkwaardigheid behouden. Kortom: nationalisme is maar een halfbloedje. Sociaal-liberalisme is populistisch pur sang.

Wouter Rensink studeert theologie. Dit is het winnende essay van de JD essaywedstrijd 2011

GEEST VERRUIMENDE MIDDELEN

Door Robert Zandbergen

In opdracht van de Kiesraad en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is een atlas tot stand gekomen over alle Tweede Kamerverkiezingen sinds de invoering van het direct stemrecht in 1848. Het boek is geschreven door Ron de Jong, Henk van der Kolk en Gerrit Voerman, allen gepromoveerd op een electoraal en/of politiek onderwerp. De auteurs maken in dit boek gebruik van de beschikbare data van de Kiesraad, aanvullende literatuur over maatschappelijke processen en eigen aanvullend onderzoek. Juist dit eigen onderzoek geeft het boek inhoudelijk diepte en historisch perspectief.

De basis van de atlas wordt gevormd door 76 kaarten, vele ondersteunende grafieken en talrijke illustraties. Door het grotere atlasformaat komen de kaarten, die meestal twee pagina's innemen, mooi uit.

Het verhaal dat vervolgens ontstaat, is een karakterschets van het Nederlandse kiezersgedrag. Zo blijkt tactisch stemmen de laatste 163 jaar volop aanwezig te zijn. Dit is terug te zien bij de indeling van de kiesdistricten in de 19e eeuw en het destijds halsstarrig weigeren van protestantse kiezers om, bij gebrek aan een protestantse kandidaat, op een katholiek of liberaal te stemmen; dan stemden ze nog liever helemaal niet! Ook de ontkerkelijking van Nederland in de 20e eeuw speelt een belangrijke rol. Verbanden die vroeger vanzelfsprekend waren, verdwenen. In dit vacuüm komen veel nieuwe partijen: de Boerenpartij, D66, de ouderenpartijen in de jaren '90 en later de LPF en de PVV. Sommige van deze partijen zijn ook weer verdwenen. Verschillen en overeenkomsten komen uitvoerig aan bod. De kiezer zoekt een partij en de partijen zoeken kiezers. Het verhaal dat indirect in dit boek verteld wordt, is de constante strijd om de kiezer.

De maatschappelijke processen achter de opkomst en ondergang van verschillende stromingen worden in dit boek niet uitvoerig onderzocht, enkel benoemd. De auteurs beperken zich tot de verkiezingsuitslagen vanuit een geografische invalshoek met het schaalniveau van de gemeente. Door deze keuze worden andere aspecten van kiezers niet meegenomen. Tegenwoordig is de benadering van de 'lifestyle' van kiezers onder analisten populair: zie bijvoorbeeld "Bakfietsen en Rolluiken" (2011) van Josse de Voogd. Maar zonder de geografische benadering kan je niet de aanhang van de LPF in 2002 verklaren: de populariteit in haar thuisstad Rotterdam tegenover matige stemmenaantallen in andere grote steden.

Als liefhebber kan je uren turen naar de verschillende gemeenten op de kaarten en hoe ze veranderen. Het prikkelt de fantasie over de mogelijkheden en veranderingen in de toekomst. "Verkiezingen op de kaart" geeft een helder, consistent en beknopt beeld van het Nederlandse politieke landschap gedurende de 19e, 20e en 21e eeuw.

Verkiezingen op de kaart 1848 – 2010

Ron de Jong, Henk van der Kolk en Gerrit
Voerman

Verkiezingen op de kaart 1848 – 2010;
Tweede Kamerverkiezingen vanuit
geografisch perspectief
Auteurs: Ron de Jong, Henk van der Kolk
en Gerrit Voerman.

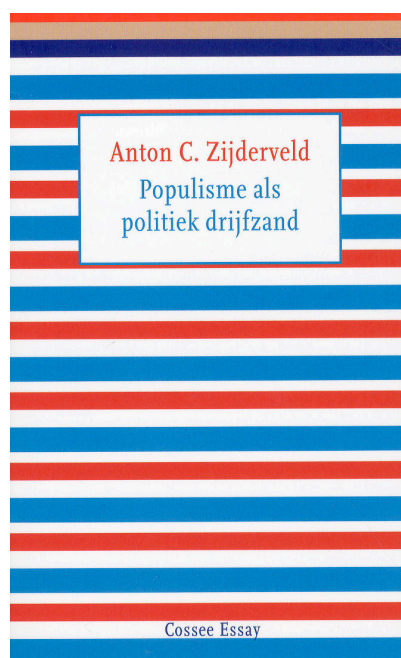
Uitgeverij: Matrijs
ISBN: 9789053454374

Door Maarten Broekhof

Populisme als politiek drijfzand

Anton C. Zijderfeld

Populisme als politiek drijfzand
Auteur: Anton C. Zijderfeld
Uitgeverij: Cossee
ISBN: 9789059362505

Met Fortuyn, Verdonk en Wilders die in een tijdsbestek van tien jaar voor de nodige opschudding zorgden in Den Haag, wil politiek geëngageerd Nederland graag weten wat het geheim is achter het populisme.

Anton Zijderfeld, de oud-CDA-strateeg die zijn partij verliet toen de christenen begonnen te flirten met de PVV, probeert in zijn essay *Populisme als politiek drijfzand* deze manier van politiek bedrijven te analyseren. Zijderfeld begint zijn betoog plichtsgetrouw met een uitgebreide uitleg van het woord 'populisme', dat terugslaat op de stelling *vox populi, vox dei* oftewel 'de stem van het volk is de stem van god'. Hiermee wordt bedoeld dat het volk, net zoals God, altijd gelijk heeft en dat een ieder die zich daartegen keert dus ongelijk heeft. Immers, de populist heeft altijd gelijk, want hij zegt wat het volk zegt. Een weinig verheffende opening, en helaas sukkelde de rest van zijn essay ongeveer op dezelfde wijze door: vermakelijk genoeg om door te lezen, maar niet informatief genoeg om te kunnen spreken van een gedegen en grondige analyse.

Het boekje is een samenraapsel van verschillende kleine sub-analyses die op zich correct zijn, maar waar verder weinig samenhang in te bekennen is. In plaats van een mooi totaalbeeld van het populisme te geven vanuit een politiek, historisch en sociologisch perspectief, behandelt Zijderfeld overal stukjes van ieder van die drie benaderingen zonder er een rode draad in te verwerken.

Daarnaast begaat hij de twee grootste fouten die je kunt maken als criticaster van het populisme. Ten eerste kan hij de verleiding niet weerstaan om al na enkele pagina's een Godwinnetje te doen door zich retorisch af te vragen: "Is het volk dan altijd juist? Was het ook juist toen het in 1933 Hitler aan de macht hielp?" Later merkt hij op dat het toch wel toevallig is dat de NSB en de partijen van Mussolini, Wilders en Verdonk allemaal 'bewegingen' waren. "Maar daaraan moet meteen worden toegevoegd dat verdere vergelijking met NSB-leiders verder niet opgaat." Zijderfeld legt de populistten zo een guilt by association ten laste die niet past in een, zoals de flaptekst het verwoordt, 'erudiet en genuanceerd essay' dat probeert 'bekende spierballentaal' te weerspreken.

Ten tweede maakt Zijderfeld zich schuldig aan precies datgene wat hij Wilders verwijt: het niet met oplossingen komen. Hij kan prima aangeven wat er mis is met de PVV en het populisme, maar oplossingen aandragen doet hij niet. Het feit dat een opbouwende rode draad ontbreekt, is daar mede debet aan: doordat er in eerste instantie al geen heldere structuur in het boekje zit, kan het uiteindelijk ook in weinig anders verzanden dan in kritiek in de marge. Degene die Zijderfelds essay uit verveling erbij pakt op een regenachtige zondagmiddag, zal het boekje met plezier lezen en het na twee dagen vergeten. De lezer die hoopt een gedegen en goed doordacht weerwoord op het populisme te vinden, komt bedrogen uit: opnieuw is een poging om het populisme goed te analyseren, mislukt.

Het onbehagen

Het verkapte popu

Het CDA wordt tegenwoordig vaak vergeleken met een stuurloos schip. Dat is wat mij betreft meer dan terecht. De windrichting speelt totaal geen rol van betekenis meer. Wat er wel toe doet is het weerzinwekkende reilen en zeilen van de Katholieke Corporatisten. Met de zware verkiezingsnederlaag bleek het CDA slechts bakzeil te hebben gehaald. Ook de beschamende vertoning op het CDA-congres van voormalig minister van transport en huidige KLM-directeur Camiel Eurlings bewees dat het CDA blijkbaar nog niet stuurloos genoeg was. De staat van bankroet werd bereikt door de bewindspersoon die "het neusje van de zalm" van de Nederlandse politiek zou moeten voorstellen: "onze" vicepremier Maxime Verhagen. Tijdens de uitzending van Knevel en van den Brink op 30 juni 2011 flikte Verhagen het om het CDA te degraderen tot een populistisch bordeel, met hemzelf als kapitein en stuurman Camiel Eurlings op een eervolle tweede plaats. "At your service!"

Door Erkan Oszen

Verhagen brandde los toen hem gevraagd werd naar het door hem aangehaalde onbehagen in de samenleving. Dat onbehagen heeft volgens hem alles te maken met de verdwijning van samenhang in buurten; de verdwijning van kerken als nuttige maatschappelijke organisaties zijn tekenen van verval. Daarnaast wijt Verhagen het onbehagen aan de komst van migranten. Er werd namelijk niet geluisterd naar de zorgen van buurtbewoners, terwijl er wel altijd over de allochtonen werd geklaagd. Zijn kinderen ligt misschien niet vanzelfsprekend een rooskleurige toekomst in het verschiet, en dat baart hem zorgen! Verhagen rept in dit verband met geen woord over de financiële crisis die de Nederlandse burger keihard raakt; een crisis die we danken aan "slap toezicht, te lage kapitaalbuffers, goed voor zichzelf zorgende bankiers, en politici met groeifixatie," aldus Ewald Engelen (Professor Financiële Geografie). Natuurlijk benoemt Verhagen juist dat niet, want dat kan ten koste gaan van de 'service', en de 'klandizie' zal er waarschijnlijk ook flink op achteruit kunnen gaan.

Verhagen voegde er snel aan toe dat het antwoord van Wilders niet het zijne is, maar dat we niet raar moeten opkijken dat de PVV zo'n grote aanhang heeft. Er is een christendemocratisch antwoord nodig, stelt hij. Maar waar bestaat dat alternatieve antwoord van het CDA dan wel niet uit? Het CDA moet weer een brede volkspartij worden, in plaats van alleen maar een bestuurderspartij. Met een 'mooi katholiek woord', te weten subsidiariteit,

haalt Verhagen de katholieke sociale leer van stal. Subsidiariteit, oorspronkelijk het idee voor een middenweg tussen kapitalisme en totalitarisme, moet in zijn optiek voor de vermindering van de bemoeienis vanuit Den Haag zorgen. Tegelijkertijd moet het een vergroting van de betrokkenheid en verantwoordelijk van mensen in hun eigen wijk met zich meebrengen. Die subsidiariteit moet heruitgevonden worden, betoogt Verhagen. Dat klinkt als een nobel doel. Voor degene die Verhagen toch nog het voordeel van de twijfel willen geven, verwijs ik u echter graag naar een aantal belangrijke episodes uit de vaderlandse politieke geschiedenis, om u te vrijwaren van elke illusie. Die liberale retoriek ging namelijk altijd hand in hand met een verwijzing naar het verval van moraliteit en de behoefte aan een herschikking van de maatschappelijke context.

Na de liberale grondwetswijziging van 1848 door de liberaal Thorbecke lieten de Katholieke Confessionelen het tot dan toe gegroeide verbond met de Liberalen als een baksteen vallen. Door de in gang zetting van het bijzonder onderwijs en de vrije praktisering van alle levensbeschouwingen als gevolg van de grondwetswijzigingen, hadden de katholieken de steun van de liberalen immers niet meer nodig. Onder druk van het Vaticaan keerden zij de liberalen de rug toe. De katholieken gebruikten het subsidiariteitsbeginsel om de in hun ogen "verderfelijke invloed" van de neutrale staat in te perken en zo de pauselijke confessionele grip in de Nederlandse maatschappij te versterken. De katholieken profiteerden opnieuw van andermans politiek momentum

toen in 1880 de invloedrijke Protestantse Anti-Revolutionair Abraham Kuyper het uitgangspunt van "soevereiniteit in eigen kring" formuleerde. Het maatschappelijk middenveld zou als filter van de toenemende wereldse verleidingen moeten functioneren. De soevereiniteit in eigen kring zou volgens Kuyper ook voor de Katholieken moeten gelden. Daarmee werd de kiem gelegd van de verzuilde staat. Hoe Verhagen subsidiariteit anno 2011 voor zich ziet, nu maatschappelijke filters en dergelijke van het toneel zijn verdwenen, blijft een groot raadsel. Met zijn gebruik van typisch 'Wilders-jargon' over migranten enerzijds en 'Rutte-taal' wat betreft de terugtrekkende staat anderzijds, lijkt het CDA zich aan de PVV en VVD (eenmaal, andermaal!) te hebben verkocht.

Tegen het einde van de uitzending vroeg iedereen zich hardop af wat voor oplossingen het CDA zelf eigenlijk heeft. Daarop reageerde Verhagen met "geruststellende" woorden: we zijn in het kabinet hard bezig met het maken van plannen. Ook hier biedt de geschiedenis genoeg aanleiding tot ongerustheid. In de jaren '30 en de jaren '50 werden er al vanuit de toenmalige Rood-Roomse coalitie allerlei orderingsplannen ontworpen. Het uitgangspunt daarbij was de delegatie van overheidsbevoegdheden naar bedrijfsorganisaties, waarin zowel arbeiders als ondernemers vertegenwoordigd waren. Het orderingsdebat in de jaren '30 leverde desondanks bar weinig op. Na de bevrijding namen de Socialisten en de Katholieken gezamenlijk het landsbestuur over. De socialisten keerden zich echter tegen het orderingsdenken. Dat schiep ruimte voor

Van Verhagen

lisme van het CDA

het zogenaamde orderingsdenken van de Katholieke partner in de coalitie. De wet op de bedrijfsorganisatie die zodoende in 1950 in werking trad, was toen ook al doortrokken van de 'subsidiariteits'-doctrine. De wet op de bedrijfsorganisatie was echter slechts een raamwet. Daardoor zou het hele project uiteindelijk mislukken en kwam er weinig terecht van de gehoopte 'ordering van onderop'. De lijst van product- en bedrijfsschappen die op grond van de wet van 1950 zijn ingesteld was weinig indrukwekkend te noemen. Het belangrijkste voorbeeld is het 'landbouwschap' (1954). Vanaf de oprichting lag het zwaartepunt van de werkzaamheden dus al bij voorbaat op de behartiging van de eigen belangen van de boeren- en landarbeiders en in het geheel niet op de algemene publiekrechtelijke functie. Zo vervaagde in de loop van de jaren vijftig het orderingsideaal.

Verhagen benadrukte, pogend een antwoord te vinden op het onbehagen in de samenleving, het belang van de joods-christelijke culturele wortels van Nederland. Verhagen bedoelde dat niet om bepaalde groepen uit te sluiten of om het wij-zij-denken te versterken. Nee, het ging hem erom de wind uit de zeilen van populistten te halen. Dat dit exact hetzelfde joods-christelijke argument betreft waar de populistten gebruik van maken, lijkt hem niet te deren. Verhagen werd daarom ook terecht door de presentatoren verweten dat de problemen al een tiental jaren eerder benoemd waren door Bolkestein en Fortuyn. Hoewel Verhagen het zichzelf kwalijk neemt dat hij zich niet eerder met de serieuze problemen in de maatschappij bemoeid heeft, geeft hij hiervoor als verklaring in slaap te zijn gesust door economische thema's tijdens de verkiezingen. Het is volgens hem wel zo dat het CDA al snel geconstateerd had dat de multiculturele samenleving niet nastrevenswaardig is en een utopie is gebleken, maar dat er een taboe over heerste. De presentatoren wierpen hem nogmaals toe (vooruit met de geit, Verhagen): wat is hier nou echt nieuw aan? In zijn reactie

wees Verhagen op de snelheid waarmee het allemaal gebeurt; het feit dat zij als CDA nu durft te zeggen dat een boerka gewoon niet thuishoort in Nederland, en dat migranten nou maar eens het Wilhelmus moeten leren. Dit hebben we PvdA niet horen zeggen voegt hij eraan toe. Goed hè, van ons?

Zoals ik in het historisch vergelijk heb willen aangeven, ligt de oorzaak van het niet benoemen van de vermeende problemen rondom migranten helemaal niet in het gegeven dat het CDA zichzelf in slaap heeft laten sussen. Om de eigen uitzonderingspositie ongemoeid te laten, hadden de katholieke corporatisten kennelijk bedacht dat het beter was om een openlijke stellingname over de afgezonderde Islamitische zuil te vermijden. Die posities zijn een restant van de zuilenmaatschappij, het ontstaan waarvan uitgerekend zichzelf aan de wieg stonden. Het feit dat de door Verhagen opgeworpen oplossing berust op dit onbenullig stokpaardje

van subsidiariteit, toont opnieuw aan dat het CDA niet zozeer geïnteresseerd is in het publiek of maatschappelijk aspect van de problematiek, maar hun capaciteiten liever benutten voor allerhande andere zaakjes.

Dit is weer het oude visieloze CDA dat we gewend zijn. Een sociaal-economische beweging die schaamteloos blijft schipperen tussen de liberalen en de socialisten. Één van de Engelse definities van een 'hooker': "A person considered as having compromised principles for personal gain, with no devotion, no commitment, no involvement." Over stuurloosheid gesproken. Ondertussen gaat de ordinaire gang van zaken op het Christen Democratische schip gewoon door. All aboard, tuut tuut tuut!

Erkan Oszen studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam

OP BEZOEK BIJ

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Vertel eens iets over jezelf?

Ik ben Suzan, 23 jaar en ik kom uit het oosten des lands. Ik ben opgegroeid in een arbeidersfamilie en heb HBO verpleegkunde gedaan. Inmiddels werk ik al drie jaar als verpleegkundige in een kleinschalig huis met dementerenden. Het is leuk werk, maar ik zag misstanden in verpleeghuizen waarvan ik dacht: 'Dit moet beter kunnen, zo moeten we het niet hebben in Nederland.' Ik heb lang gezeurd en gemopperd, maar deed niets meer dan naar de stembus gaan. Toen trad dit kabinet aan en wilde ik echt iets gaan doen.

Dat is ook waarom je lid bent geworden van de JD?

Ik zeg wel eens: 'Het kabinet heeft toch nog iets goeds gedaan voor mij, want het heeft me politiek actief gemaakt.' Het heeft wel even geduurd voordat ik actief werd bij de JD. 'Wat is dat nou, de JD?' Ik had me ingeschreven bij D66, en daardoor was ik automatisch lid van de JD. Toen kwam het introweekend in Apeldoorn in april, waar ik heenging met het idee: 'Ik kijk wel of het wat wordt'.

Ik vond het ontzettend leuk en ik ben heel actief geworden, bijvoorbeeld als lid van de commissies volksgezondheid en diversiteit. Achteraf zou ik graag nog eerder actief geworden zijn. De drempel was voor mij best hoog, omdat ik in mijn omgeving niet met veel mensen over politiek kon praten. Nu ik er zo mee bezig ben, gaat er wel veel tijd in zitten maar ik vind het fantastisch!

Waarom wilde je portefeuillehouder gezondheidszorg worden?

Het is vooral een samenloop van omstandigheden geweest. Ik zat te twifelen

of ik een master wilde doen, maar die zou niet op tijd geaccrediteerd zijn en ik wilde geen risico's lopen. Toen kwam de positie van portefeuillehouder vrij en besloot ik ervoor te solliciteren.

"Het is niet zo dat er te weinig geld is in de zorg, maar het wordt gewoon verkeerd besteed."

Aan welke zorgonderwerpen doen de JD te weinig?

Mijn speerpunt wordt de ouderenzorg, want die vind je niet specifiek terug in de resolutie volksgezondheid. Dat is eigenlijk vreemd, want het is een onderwerp waar ook jongeren juist iets over zouden moeten zeggen. Verder wil ik ook werken aan activiteiten over E-health en de Pil van Drion (Pil waarmee mensen vrijwillig een einde aan hun leven kunnen maken – red), maar ook over grenzen in de gezondheidszorg: grenzen aan geld, aan personeel, en aan leven.

We kunnen hier als JD, en als D66, invloed op hebben, zo hebben we laten zien. We nemen nu bijvoorbeeld euthanasie, abortus, en homohuwelijk aan als gebruikelijk, maar twintig jaar geleden was dat nog niet zo.

Heb je een doel waar je naartoe werkt?

Dat is toch wel die ouderenzorg: ik wil aan jongeren in onze verenging duidelijk maken waarom het iets is waarvoor ook wij

moeten strijden. Wij hebben ons wat betreft de pensioenen juist heel erg afgezet tegen de groep van 55+, maar we moeten ook laten zien dat we niet overal tegen zijn. Dat is ook in ons eigenbelang: we willen dat onze ouders, en wij later ook, goede zorg krijgen en dat kan alleen als wij zelf nu gaan hervormen. Voor veel jongeren is het nu een ver-van-je-bed-show, maar de JD hebben de pensioenen ook dichterbij de leden gebracht.

Dat wil ik ook met de zorg: ik wil duidelijk maken dat iets wat heel ver weg is, wel gaat komen, en dat zorg ook voor ons goed en betaalbaar moet zijn. Het moet niet zo zijn dat mijn broertjes, die niet hebben gestudeerd, geen goede zorg meer zullen hebben. Dat betekent niet dat ik niet tegen marktwerking ben, zolang het maar op de juiste manier gebeurt. Wij hebben dat waar ik werk ook: zorg wordt ingekocht via de pgb en mensen betalen zelf voor de huur van hun kamer. Met het geld dat overblijft, worden de beheerders betaald. Dat is totaal anders dan de top-down-aanpak die in de zorg gebruikelijk is. Het is niet zo dat er te weinig geld is in de zorg, maar het wordt gewoon verkeerd besteed.

Suzan Kemperman is portefeuillehouder gezondheidszorg van de Jonge Democraten

VOORZITTERS HAMER

Door Maarten Koning

Gedraai en gedreutel. Geleurd en gesleurd. Ontkenningen en halve waarheden. Ik heb in mijn 25-jarige leven nog nooit meegemaakt dat de problemen en crises zo levensgroot waren, maar de politieke gevolgtrekkingen zo nietig. Dat politici, bang voor electorale verliezen, zo apatisch weigeren om te leiden naar oplossingen - ook dat is nieuw voor me. Ik heb het over het gebrek aan hervormingen in de Miljoenennota, over het pensioenakkoord. Ik heb het over het negeren van de noodzaak voor kostenbesparingen in de zorg en transitie naar hernieuwbare energiebronnen. Over de onnodige en roekeloze megabezuinigingen op het Persoonsgebonden Budget, de Wajong, onderwijs, kunst en cultuur. Onnodig, omdat er alternatieven zijn om veel geld te besparen.

De troonrede stond er vol van: uitdagingen waar mensen in Nederland zich voor geplaatst zien. Koningin Beatrix mocht namens de regering uitleggen wat er aan de hand is, waarop antwoorden gevonden moeten worden: de stijgende kosten voor de zorg en de AOW, een haperende en onduurzame economie. Wist jij dat Premier Mark ooit, toen hij nog JOVD-voorzitter was, een stemadvies gaf voor D66 - omdat hij het niet eens was met de weinig hervormingsgezinde VVD? Liberalisme associeer ik vooral met progressiviteit - niet met conservatisme. Rutte is in zijn drang naar zetelwinst steeds minder idealistisch, maar meer machtsbelust geworden.

Wanneer ik met individuele CDA'ers en VVD'ers spreek, dan balen ze er vaak enorm van dat er geen hervormingskabinet zit. En toch steunen ze de besluiten van hun partij. Forse kritiek en een roep om vernieuwing zou op z'n plaats zijn. In plaats daarvan

gedragen de leden van deze partijen zich, wanneer het er op aan komt als ja-knikkend stemvee wat telkens opnieuw kansen blijft gunnen aan hun partij. En laat ik het dan nog maar even niet over de PvdA hebben.

Ik draai er niet omheen. De staat waarin ons land zich bevindt, lijkt meer op een nachtmerrie dan op een hoopvolle droom. En van het huidige kabinet? Daar hoeven wij helemaal niets van te verwachten.

Des te meer bestaansrecht hebben wij! Terecht zijn wij de grootste politieke jongerenorganisatie van Nederland (nu ook groter dan de SGPJ). De typeringen 'sociaal-liberaal', 'progressief', 'vrijzinnig'... ze zijn stuk voor stuk de ideeën waar wij naar handelen, principes waarmee de idealen van de Jonge Democraten zich laten omschrijven. Wij omhelzen de toekomst. Wij hebben heldere antwoorden op de vraagstukken die nu in Den Haag bovenaan de agenda zouden moeten staan. We zouden zonder aarzeling kiezen voor Europa om de financiële crisis het hoofd te bieden. Voor overheveling van macht naar Europa om lidstatelijke begrotingen op orde te krijgen. Voor een adequate oplossing waarbij Griekse schulden deels kwijtgescholden worden. En op den duur voor een federaal Europa. Voor een groene economie, met belastingheffing op consumptie en vervuiling in plaats van op inkomen en omzet. Voor hernieuwbare energie in plaats van kolen- en kerncentrales. Voor onderwijs en infrastructuur om de motor waarop iedere economie draait weer op toeren te krijgen. Wij hebben ideeën om de kostenstijgingen in de zorg te beteugelen. Voor een open en doelgericht arbeidsmigratiebeleid om de tekorten op de arbeidsmarkt voor te zijn. Voor een nieuw pensioenstelsel om te voorkomen dat het pensioenakkoord uitloopt op eengeneratieconflict tussen jong en oud.

En voor meer inspraak van 50-minners, omdat jongere generaties in een vergrijzende samenleving meer en meer het kind van de rekening dreigen te worden.

Met de vastgeroeste CDA'ers, VVD'ers en PvdA'ers gaan we de wereld niet winnen. Maar heel veel van onze speerpunten vinden wel steeds meer gehoor bij andere politieke jongerenorganisaties. Dat biedt perspectief. Zolang politieke partijen in een steeds meer vergrijzende en behoudende samenleving toekomstbelangen negeren, is het belangrijk voor jongerenorganisaties om samen te staan voor die zaken die ónze toekomst, die van onze ouders én die van onze kinderen aangaan.

Ontzettend trots ben ik, dat ik op 30 oktober tijdens het Najaarscongres van de Jonge Democraten het stokje mag overgeven aan een nieuw bestuur dat verkozen zal worden uit de getalenteerde leden die zich voor de verschillende functies gekandideerd hebben. Het was een prachtig jaar. Als bestuur hebben we ontzettend veel bereikt; de vereniging is groter dan ooit. De vereniging zit in een proces van vernieuwing, waarbij onderzocht wordt hoe de gegroeide organisatie nog slagkrachtiger kan worden. Daarvoor komen in het komende half jaar concrete voorstellen. Op deze manier blijven wij wél vooruit lopen op de toekomst. De betrokkenheid en inzet van steeds meer actieve leden is enorm. Ik ben dankbaar voor jullie vertrouwen, voor jullie inzet en jullie steun aan de mooiste jongerenorganisatie van Nederland. Wat ons bindt is onze toekomst, wat ons motiveert zijn onze idealen.

Maarten Koning is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl

MAASTRICHT

NAJAARSCONGRES JONGE DEMOCRATEN

28, 29 EN 30 OKTOBER 2011

OVERNACHTING

STAY OKAY HOSTEL & LA BOURSE

CONGRESLOCATIE

CROWNE PLAZA

FEEST IN

GRAND-CAFÉ CENTRE VILLE

RESOLUTIES PARTICIPATIE & EMANCIPATIE - ARBEIDSMARKT - BUITENLAND

KIJK VOOR MEER INFO OP: WWW.JONGEDEMOCRATEN.NL

Ledenmagazine Jonge Democraten - Winter 2011

DEMO

EUROPA IN CRISIS

In deze DEMO:

Marietje Schaake - Patrick van IJendoorn

Geef Europa echt aan de burger - Twee perspectieven op Europa

Magische mensenrechten - Globalisering & het Europese onbehagen - en meer...

Over veto's, schipperen en keuzes maken

Door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Geen cent meer naar Griekenland" was enkele maanden geleden nog de mooie leus van het kabinet. Inmiddels is er van die belofte weinig meer over, en moeten Rutte c.s. onherroepelijk toegeven aan de noodzaak om ook de zwakke economieën in het zuiden op de been te houden. Een impopulair maar noodzakelijk besluit, want de huidige Europese constructie laat het noorden geen andere keuze dan meer geld investeren.

Het idee om Griekenland en Italië te laten vallen klinkt leuk, maar is bijzonder irrealistisch. Zestig jaar economische en fiscale integratie heeft ervoor gezorgd dat landen zodanig met elkaar verbonden zijn dat één lidstaat de hele unie mee kan slepen in haar val. Een domino-effect is zeer waarschijnlijk of zelfs onvermijdelijk, en het failliet gaan van Griekenland heeft ook gevolgen voor de Nederlandse pensionado's.

Dat de Britse premier Cameron het Europese akkoord niet steunde, heeft daarom niet zo veel effect: de overige 26 lidstaten gaan wel zonder hem verder. Door zich te distantiëren van een pan-Europese oplossing zet Cameron een eerste stap in de richting

van een rol in de marge, een positie aan de zijlijn van de wereldpolitiek. Alleen als blok kan Europa op het mondiale toneel voldoende invloed uitoefenen, en eenmaal buiten dat blok hebben Europese landen op termijn weinig meer te zeggen.

De crisis dwingt Europa om vooruit te kijken. De Europese trein moet voort blijven razen, terwijl de brug waar ze overheen dendert, achter haar instort. De meeste regeringsleiders beseffen dat gelukkig. The stakes are too high, weet ook Rutte, en stilstand is in dit geval niet alleen achteruitgang maar ook een zekere weg naar zelfdestructie. De enige mogelijkheid is vooruit.

Partijen die geen keuze maken wat Europa betreft, beseffen dit niet genoeg. D66 verweet de PvdA, die wel meer ervaring heeft als het op schipperen aankomt, terecht besluiteloosheid. Geen keuze maken is funest. Wat dat betreft is de eurosceptis van de SP en de PVV makkelijker te accepteren en te plaatsen. Partijen die het vraagstuk Europa met knikkende knieën tegemoet treden, staan aan de zijlijn.

Dat de crisis schade zou veroorzaken, stond

vast. De erosie van democratie was echter te voorkomen. Uit pragmatische overwegingen werd de Griekse premier Papandreou tot aftreden gedwongen en kwam er in Italië een marionettenregering tot stand. Dat de democratie als eerste overboord zou worden gegooid, wakte terecht de verontwaardiging van velen. Het idee om de burger bij de Europese Unie te betrekken is nooit populair geweest in de bestuurlijke lagen, maar om met Bolkenstein te spreken: "Democratie is niet voor bange mensen." Het gezag van het Europese project, dat al sinds het prille begin wordt geteisterd door een gebrek aan legitimiteit, zal op deze manier nooit aan geloofwaardigheid winnen.

De nadruk op Europeanisering aan de ene kant en meer invloed voor de burger aan de andere kant lijkt contradictoir: de burger wil toch helemaal geen Europa? Dan is het toch beter om de burger niet in de besluitvorming te betrekken? Deze argumentatie lijkt op het eerste gezicht valide, maar gaat eraan voorbij dat juist het gebrek aan democratie eurosceptis in de hand werkt. Pas als betrokken burgers het idee hebben dat ze een stem hebben in de Europese besluitvorming ligt een rechtvaardiging van het Europese project binnen bereik.

INHOUD

- 4 Standpunt
- 6 **Marietje Schaake**
Een interview met de Europarlementariër van D66
- 10 Twee perspectieven op Europa
- 12 **Geef Europa echt aan de burger**
Een pleidooi voor meer democratie
- 14 De euro is gedoemd te falen
- 15 **Latijns-Amerikaanse lessen**
Een stukje over tevredenheid
- 16 Over de grens
- 18 **Magische mensenrechten**
Over de zin en onzin van universalisme
- 19 Voetnoot
- 20 Globalisering en het Europese onbehagen
- 22 **Patrick van IJzendoorn**
Gastcolumn
- 23 De Denker
- 24 Zweden en de crisis
- 25 **European Art**
Over kunst en politiek
- 26 Geestverruimende middelen
- 28 EU: een piramide op z'n kop
- 30 Op bezoek bij
- 31 Voorzittersshamer

COLOFON

27e jaargang - nummer 4 winter 2011
DEMO is een uitgave van de Jonge
Democraten, onafhankelijke politieke
jongerenorganisatie sinds 1984.
Oplage 6300 stuks

Kopij

Demo@jongedemocraten.nl
Deadline DEMO 1: 7 februari 2012.
Thema: Media
Nb: niet-themagerelateerde stukken ook
welkom.

Hoofdredacteur:
Daniel Boomsma

Adjunct-hoofdredacteur:
Maarten Broekhof

Hoofdvormgever:
Mike Emmerik

Vormgevers:
Niels Joormann
en Frieso Voortman

Eindredactie:
Daniel Boomsma, Maarten Broekhof,
Lonneke van der Holst, Tim Jansen en Iris
Paris

Landelijk bestuur JD
Postbus 660
2501 CR Den Haag
070 - 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukker
Veldhuis Media BV
Kanaaldijk OZ 3
8102 HL Raalte
Postbus 28100 AA Raalte
0572 - 34 97 00
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl

Aan deze DEMO werkten mee:
Albert van Andel, Thomas Bakker, Femke
Bink, Daniel Boomsma, Leon Botter,
Maarten Broekhof, Robbert Coenmans,
Sander Cortenraad, Luc Dabekaussen,
Mike Emmerik, Caroline Folmer, Rob
Goossens, Lonneke van der Holst, Boris
Ijland, Patrick van IJzendoorn, Tim Jansen,
Niels Joormann, Thijs Kleinpaste, Emma
de Leeuw, Han van Lier, Iris Paris, Steven
Rieder, Eva Rogaar, Thijs van der Rol,
Ilana Rooderkerk, Marietje Schaake, Nikie
van Thiel, Frieso Voortman en Gijsbert
Werner

Wil je DEMO voortaan liever alleen
digitaal ontvangen? Mail dan naar
digidemo@jongedemocraten.nl

Adverteren in DEMO?
Mail naar demo@jongedemocraten.nl

Door Thomas Bakker

Door de schulden crisis was de scepsis over Europa nog nooit zo groot als deze nu is. Toch lijken de eurofielen de komende maanden een belangrijke slag te slaan, zelfs dankzij diezelfde crisis: om haar te kunnen bezweren moet er meer macht naar Brussel. Gek genoeg zijn veel Eurosceptici daar niet eens op tegen, omdat het de enige manier is om de lastpakken in Europa hard aan te pakken.

De logica is simpel. Landen als Italië en Griekenland hebben zich de afgelopen jaren misdragen, en Europa stond erbij en keek ernaar. Iedereen zag hoe deze landen zich langzaam naar de rand van de afgrond bewogen, maar nu ze daar daadwerkelijk in dreigen te storten, realiseert Europa zich dat we met een ketting aan elkaar verbonden zijn. Met man en macht wordt er onderhandeld wie Griekenland en Italië moeten tegenhouden. Terwijl heel Europa zich in de richting van de meest problematische landen beweegt, gaat iedereen ervan uit dat er een oplossing komt, want het alternatief is te dramatisch om over na te denken. Het roept wel de vraag op hoe dit in de toekomst voorkomen moet worden.

Iedereen lijkt het erover eens te zijn dat Europa voortaan meer macht moet krijgen om in te grijpen. In het vervolg kunnen lastpakken zo tijdig worden aangepakt, om te voorkomen dat we ons een tweede keer door de Grieken laten beroven. Dit betekent in de praktijk ook dat wederom een deel van de Nederlandse soevereiniteit wordt overgedragen naar Brussel.

Zo is het vaak gegaan in Europa. Nieuw beleid lokt steeds weer nieuw beleid uit en de weg terug is onmogelijk. De vrije interne markt lokt meer Europese regelgeving over arbeidsvoorwaarden uit. Het vrije verkeer van personen veroorzaakt meer Europese

regelgeving over immigratie. De introductie van de euro vraagt nu om nog meer Europese regelgeving ten aanzien van het macro-economisch beleid van de lidstaten, waarbij macro-economische onevenwichtigheden moeten worden weggewerkt. Niet alleen begrotingsregels moeten worden nageleefd, maar het economisch beleid van lidstaten zal in het geheel onder de loep genomen worden.

Ik hoop dat de EU daadwerkelijk deze invloed krijgt. Ik hoop op de supercommissaris die Rutte en De Jager samen bepleiten. Ik hoop dat hij of zij veel macht krijgt, heel veel macht, en het liefst niet democratisch gecontroleerd. Ik hoop dat deze supercommissaris dan van Nederland eist dat de hypotheekrenteaftrek moet worden afgeschaft. En ik hoop dat iedereen hier zo verbolgen over is dat dit een nieuwe crisis uitlokt: een democratische crisis. En zoals altijd het geval was in Europa, zal er wederom geen weg terug zijn. Daardoor rest er slechts een oplossing voor het grote gebrek aan democratische legitimiteit dat ten grondslag ligt aan deze toekomstige crisis: de Europese superstaat met een volwaardige trias politica. Anders komt er nooit een eind aan de crises in Europa. Laat de Europese superstaat maar komen!

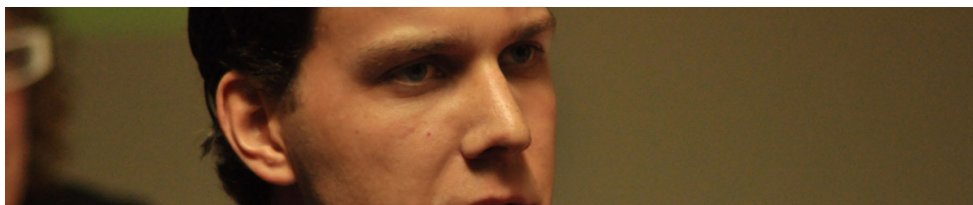
Thomas Bakker studeert Bestuurs- & Organisatiewetenschap in Utrecht

Door Lonneke van der Holst

Dat crisis inherent is aan de EU, is niet evident. Wel zorgt de manier waarop de EU uit verschillende instellingen is samengesteld ervoor dat Europa niet slagvaardig genoeg is om een crisis te kunnen bestrijden. Een korte analyse van de drie belangrijkste Europese instellingen en hun wisselwerking zal dit volstrekt duidelijk maken.

De Europese Commissie, om te beginnen, kan worden gezien als het dagelijks bestuur van de EU, dat wil zeggen: de Commissie controleert of lidstaten Europese regelgeving correct toepassen. Daarnaast heeft de Commissie het exclusieve recht om wetgeving te initiëren. Momenteel is er voor elke lidstaat één eurocommissaris, wat betekent dat er bij elke toetreding van een lidstaat een beleidsterrein wordt bij verzonnen. Een vreemde constructie, aangezien in de verdragen is vastgelegd dat elke eurocommissaris op moet komen voor de EU als geheel, niet voor zijn eigen lidstaat. Dat er toch 27 commissarissen zijn, is eigenlijk een ontkenning van dit principe. Immers, als een eurocommissaris werkelijk alleen voor het belang van de EU opkomt, doet zijn land van herkomst er niet toe. Een kleiner aantal commissariaten met een duidelijk aanspreekpunt zou de boel een stuk overzichtelijker maken. De verantwoordelijkheden zouden duidelijk verdeeld zijn, waardoor bij crisis snel en adequaat gehandeld kan worden.

Daarnaast is er de Raad van Ministers, Die is samengesteld uit de 27 ministers van de verschillende lidstaten, afhankelijk van het onderwerp dat besproken wordt. Tijdens Raadsvergaderingen wordt besloten over wetgeving die de Commissie voorstelt. Sinds kort deelt de Raad deze bevoegdheid met het Europees Parlement. Voorheen mocht het Parlement slechts over een beperkt aantal

“Crisis is inherent aan Europa.”

beleidsterreinen meebeslissen. Helaas ligt het politieke zwaartepunt nog altijd bij de Raad, met als resultaat dat in tijden van crisis elke minister zijn lidstaat in bescherming neemt en er dus nooit slagvaardig de noodzakelijke beslissing wordt gekomen.

Zoals gezegd heeft het Parlement, net als de Raad, de bevoegdheid om te beslissen over door de Commissie geïnitieerde wetgeving. Een simpele vergelijking tussen het Europees Parlement en onze Tweede Kamer geeft een belangrijk inzicht. Bij onze Tweede Kamer is de controlefunctie op de regering zeer belangrijk. Het democratisch verkozen orgaan moet, uit naam van het volk, de regering controleren. Formeel gezien kan het Europees Parlement de Commissie wel op het matje roepen, maar dit is zeer ongebruikelijk. Bovendien kan het Parlement slechts de gehele Commissie naar huis sturen; een individuele eurocommissaris kan niet afzonderlijk worden afgestraft op zijn verantwoordelijkheden. Met het gemaakte punt dat verantwoordelijkheden van verschillende commissarissen überhaupt niet uit de verf komen, zorgt dit ervoor dat de Commissie het dagelijks bestuur stukken minder adequaat uitvoert dan wanneer de verantwoordelijke personen direct gecontroleerd zouden worden door het Parlement.

Deze simpele schets van de wisselwerking tussen de verschillende instellingen geeft aan hoe zeer Europa altijd een stuurloos schip zal zijn in tijden van crisis. Crisis zelf is dus niet inherent aan Europa, het weerloze ertegen wel.

Lonneke van der Holst studeert rechtsfilosofie en is Europadeskundige

Door Gijsbert Werner

Op het moment van schrijven staan de beurzen al dagenlang op recordverliezen. Zelfs het machtige Duitsland heeft problemen om geld op te halen, beleggers vrezen het ergste. Tegen de tijd dat deze DEMO verschijnt, bestaat de euro wellicht niet meer.

Toch verwonderlijk, want ieder onderzoek laat zien hoe gunstig die Euro en die interne markt eigenlijk voor iedereen is. Voor de hardwerkende Duitsers, omdat ze een grotere afzetmarkt hebben, én voor de luie Grieken omdat de Euro stabiliteit en een lage rente biedt. Als Europese samenwerking voor iedereen goed is, waarom blijven crises Europa dan toch teisteren?

De natuur doet dat beter: genoeg voorbeelden van individuen en zelfs soorten die (schijnbaar) altruïstisch samenwerken voor een gemeenschappelijk goed. Het stokstaartje waarschuwt door zijn alarmkreet groepsgenoten voor een aankomend roofdier, daarbij het risico verhogend zelf opgegeten te worden. Veel vogelsoorten besteden schaarse tijd en energie aan het verzorgen van andermans jongeren. Planten en schimmels wisselen op een ‘biologische markt’ schaarse voedingstoffen uit en onze darmbacteriën breken voedsel af in ruil voor een deel van de buit.

In het verleden dachten biologen dat zulke samenwerkingsverbanden vanzelf in stand blijven. Ze zijn immers in het belang van alle deelnemers: samenwerkers moesten het wel beter doen dan de Einzelgängers. Maar individuele kortetermijnbelangen krijgen al snel de overhand. Wat weerhoudt stokstaartjes ervan niet te waarschuwen, maar wel te profiteren van de opofferingsbereidheid van groepsgenoten? Hoe voorkomt een ‘handelende’ schimmel dat een plant neemt, maar niets teruggeeft?

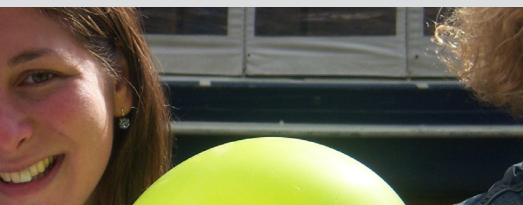
Zo bezwijkt elke biologische samenwerking al snel onder de druk van cheaters en free-riders, ook al is samenwerking in het langetermijnbelang van alle deelnemers. Evolutie kijkt immers niet vooruit, kent geen lange termijn. De Europese politiek kennelijk ook niet.

Een oplossing die de natuur voor dit probleem heeft gevonden is alleen samen te werken met (nauwe) verwanten. Verwanten delen immers een groot deel van jouw genen, en hebben dus dezelfde evolutionaire belangen. Of je je genen verspreidt door jezelf voort te planten, of door verwanten te helpen: het is de evolutie om het even. In de politiek houden we er echter niet zo van om verwanten te bevoordelen: nepotisme heeft terecht een slechte naam.

Gelukkig heeft evolutie een tweede oplossing gevonden voor het probleem van samenwerking. Als kortetermijnbelangen tegengesteld zijn, zorgen organismen er op hardhandige wijze voor dat iedereen belang heeft bij samenwerking: door straf. Zo straffen samenwerkende schimmels misleidende mede-organismen af door hen cruciale voedingstoffen te onthouden, en dwingen daarmee samenwerking ook op de korte termijn af.

Onderlinge verwantschap in Europa bleek onvoldoende, en het vooruitziend vermogen van het politieke systeem bleek niet veel groter dan dat van een darmbacterie. De biologie suggereert dan dat zonder geloofwaardige mechanismen om alle cheaters die samenwerking bedreigen te straffen, de ondergang van het Europese project onvermijdelijk is. Het kostte de evolutie miljoenen jaren dat uit te vogelen; het zou fijn zijn als Merkel en Sarkozy iets sneller zijn.

Gijsbert Werner promoveert in de biologie aan de UVA.

Interview met
Marietje Schaake

Europa verkeert in een crisis. Dat er sinds 2008 een financiële -en economische crisis woedt, staat buiten kijf. Er wordt echter ook gesteld dat er sprake is van een identiteitscrisis; Europa zou haar 'geest' hebben verloren. Te midden van de heersende euroscepsis moet Europa zich zien te verdedigen tegen de kritiek op het gebrek aan democratie en de overvloed aan regelzucht. Vaak lijkt het iets weg te hebben van een onophoudelijke zoektocht naar zelfrechtvaardiging. Dit is geen nieuw gegeven, maar de huidige situatie onderscheidt zich door haar mate van onzekerheid en roept daarmee veel vragen op. Is het credo 'meer Europa' genoeg om het heersende negatieve sentiment tegen te gaan? Wat betekent meer Europa eigenlijk? Wat vaststaat is dat de wereld niet wacht. Nieuwe ontwikkelingen stapelen zich op en Europa zal zich moeten blijven verhouden met de rest van de wereld. De hoofdredactie sprak hierover met D66-Europarlementariër Marietje Schaake

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Jacques Delors zei ooit: "Europa gaat niet alleen om materiële resultaten. Het gaat om de geest. Europa is een geestestoestand." Denkt u dat we die geest verloren hebben?

Er wordt vaak gezegd dat Europa een ver-van-je-bed-show is. Europa is abstract en bemoeizuchtig en het gaat vaak om 'regeltjes' in plaats van concrete zaken. Tegelijkertijd kun je het ook omdraaien door te stellen dat Europa eigenlijk erg dichtbij is. Het is een belangrijk onderdeel van ons leven, het is geen onderwerp op zichzelf. Maar misschien zien we het belang van Europa niet altijd meer, juist omdat het zo dichtbij is. Ik houd me veel bezig met het buitenlandbeleid en je ziet dat Europa zich daarin heel duidelijk onderscheidt. Van buiten Europa gezien kun je heel goed beoordelen wat het waard is, of je nu op de Balkan bent of in Egypte. In Turkije zei iemand laatst: 'Euroscepsis in Turkije? Misschien, maar vijf weken betaald vakantie is een ongekende luxe. Er zijn zoveel redenen waarom mensen in Turkije erop vooruit gaan als we lid worden'. De door de EU vereiste standaarden en garanties ten aanzien van, onder andere, de rechtsstaat, democratie en burgerlijke vrijheden - in het bijzonder vrijheid van meningsuiting en persvrijheid - zijn in dat opzicht het meest fundamenteel.

Onlangs sprak ik met een Chinese mensenrechtenactivist die zei dat dissidenten in China de waarden van Europa bewonderen. Maar uiteindelijk gaat het om wat Europa daar van waar maakt. Met de druk op het economische systeem komt ook een verlies aan kracht op het gebied van waarden, en de manier waarop we die kunnen uitdragen. Ik denk dat de door Delors genoemde geest er in een ongelooflijke vanzelfsprekendheid is, namelijk dat (onder andere) mensenrechten gegarandeerd worden, er vrede is, dat er bepaalde arbeidsvoorwaarden zijn en dat er vrij verkeer van personen en goederen bestaat, luxes die we voor lief nemen. We zijn teveel aan Europa gewend geraakt. Ik hoop dat nu we geconfronteerd worden

met ongekende uitdagingen, mensen echt gaan nadenken over hoe het anders moet, en we ons realiseren dat we, zeker in een wereld waarin de concurrentie moordend is, samen als wereldspeler moeten optreden.

Denk u dat Europa zich, bijvoorbeeld wat betreft mensenrechten, moet opstellen als een soort politiemans?

Ik denk dat die rol van politiemans voor Europa niet effectief zou zijn. We hebben namelijk niet altijd zoveel recht van spreken. Binnen Europa staan fundamentele vrijheden onder druk, en Europa kent een behoorlijk nare geschiedenis, recent nog de keuze voor stabiliteit en eigenbelang in Noord-Afrika en het Midden-Oosten ten koste van mensenrechten. Dat is men niet vergeten. In het Midden-Oosten is de gemiddelde leeftijd zesentwintig. Er komt een nieuwe jonge generatie aan die hopelijk een meer democratische en kansrijkere omgeving voor zichzelf gaat afdwingen. Ook Europa heeft veel gebruik gemaakt van onderdrukking om bijvoorbeeld migratie te managen. We wilden bepaalde mensen niet naar Europa hebben. We dachten dat het in ons eigen belang was om stabiliteit boven mensenrechten te plaatsen. Gelukkig vindt er nu wel een enorme heroverweging plaats waarbij onze belangen en waarden nauwer op elkaar aan kunnen sluiten.

Wat is wel een juiste denkrichting?

Ik denk dat we moeten denken in termen van partnerschap. Economisch gedeelde belangen en stabiliteit en veiligheid zijn de kern van het Europese model en het uitbreidingsmodel. Het idee was dat als je belangen deelt, er minder snel conflicten ontstaan. Er wordt weleens gezegd dat dit gebaseerd is op een fictief idee, maar de geschiedenis van Europa, ook de recente zoals in de Balkan, toont aan dat dat helemaal niet het geval is.

Ten aanzien van Noord-Afrika en het Midden-Oosten kijkt de EU nu naar hoe

we hervormingen kunnen stimuleren en afdwingen op het gebied van mensenrechten, democratie en economie. Vervolgens kunnen we die landen belonen met meer toegang tot de Europese markt. We moeten zo een win-win-situatie creëren in plaats van eigenbelang boven de waarden te stellen waar we pretenderen voor te staan. Het gaat in die zin om het aan elkaar koppelen van belangen en waarden.

Never waste a good crisis, zegt men vaak. Denkt u dat Europa sterker uit deze crisis kan komen?

Ja, maar dat vergt wel politiek leiderschap dat eerlijk is en een vlucht naar voren durft te maken. Die eerlijkheid hebben we lang gemist. Je ziet dat er in de debatten over de oplossing van de eurocrisis heel weinig stimulans of beloning is voor politici om te zeggen hoe de realiteit is en wat de oplossingen zijn. Op korte termijn zijn dat namelijk geen populaire oplossingen maar wel onvermijdelijke. Als je naar de wereld kijkt, dan zie je opkomende economieën in China en India en de moordende concurrentie die daarbij komt kijken. Door de groei van met name de Chinese economie en de leningen die dat land geeft aan Westerse landen, ontstaat er een grotere economische afhankelijkheid. Daar zal ook een politieke prijs voor moeten worden betaald. Dat betekent bijvoorbeeld dat het moeilijker wordt om China op de vingers te tikken als het gaat om mensenrechten. China zal zeggen: 'ja, wat dacht je zelf. Een toontje lager alstublieft'.

Naast verschuivende economische macht zal Europa bepaalde luxeposities verliezen die we lang hebben gehad. Demografie is een goed voorbeeld. In 2050 zal nog maar 5% van de wereldbevolking in Europa liggen. Je zult effectief moeten omgaan met kennis, kapitaal en de mogelijkheden van de markt. Verdere Europese samenwerking, met een gedegen democratische controle en een volwassen en volwaardig democratisch en politiek systeem, is dan enige manier om een wereldspeler te zijn en te blijven. Ik denk ook dat EU-uitbreiding op lange termijn

belangrijk blijft. Zij die zo sterk hameren op het Nederlandse belang moeten zich goed beseffen hoe dat belang het best behartigd wordt. D66 is ervan overtuigd dat dat vanuit een democratisch en effectief Europa is dat als wereldspeler opereert.

Het CPB publiceerde onlangs een boek over de Europese crisis (Europa in crisis, Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone, Balans, 2011). Daarin werd voor 'meer Europa' gepleit. Wat betekent meer Europa voor u?

Verdere integratie en politieke samenwerking en een daadwerkelijk democratisch toezicht. Nu zie je dat bijvoorbeeld veto's verlamd werken op het hele systeem. Één land kan essentiële veranderingen tegenhouden. Dat is onnodig vertragend. Daarbij zie je dat heel veel mensen op sleutelposities niet democratisch gekozen zijn. Verder heeft het Europees Parlement niet het initiatiefrecht; uniek in de wereld, en een gebrek. Er zijn binnen het Europese systeem een heleboel verbeteringen noodzakelijk. Dat zijn kwesties waarvan we nu zeggen dat het weeffouten zijn die in het Europese systeem zijn geslopen. Ik denk dat verdere integratie noodzakelijk is, maar of je dat meer Europa moet noemen, weet ik niet. Ik spreek liever van een beter Europees bestuur, een slagvaardig en democratisch Europa.

Wil men dat vermijden omdat mensen denken: meer Europa is minder Nederland?

Je moet blijven spreken van Europa als een geïntegreerd onderdeel van ons leven in plaats van een losstaand onderwerp. Als je het hebt over 'meer Europa' dan klinkt het bijna alsof er vanuit dat 'rare Brussel' iets wordt uitgestort over mensen. Het gaat om een beter functionerend Europa. Meer Europa kan ook betekenen dat er op de juiste momenten rekenschap wordt afgelegd aan

het Nederlandse parlement en een kader wordt meegegeven aan bewindslieden. Helaas zie je vaak dat regeringen in lidstaten Brussel als het zwarte schaap gebruiken. Maar niet zelden wordt Europese wet- en regelgeving door extra nationale uitzonderingen en toevoegingen ingewikkelder of bureaucratischer gemaakt, dat heet goldplating. Als er gewoon iets goeds uit Brussel komt dan vergeet men voor het gemak erbij te zeggen dat dat een Europees initiatief was, en claimen ze het succes zelf. Als er iets impopulairs moet gebeuren dan krijgt Brussel plotseling de schuld.

"Er zijn in Nederland inmiddels een hoop stemmers die nergens meer heen kunnen dan naar D66."

Het is moeilijk om het huidige sentiment met rationele argumenten te weerleggen. Denkt u dat D66 haar toon moet veranderen om meer mensen te overtuigen van het belang van Europa?

D66 heeft een absoluut consequent verhaal over Europa. Natuurlijk zullen er mensen zijn die het niet met ons eens zijn. Die waren er altijd al en die zullen er altijd zijn. Maar er zijn veel mensen in Nederland, denk bijvoorbeeld aan ondernemers en studenten, die zien wat Europa oplevert. Het eerder genoemde rapport van het CBS heeft geprobeerd uit te rekenen wat nu precies het voordeel is van de gemeenschappelijke markt en de gemeenschappelijke munt. Die

eerste leverde ons een 13de maand aan inkomen op, de laatste een toename in de koopkracht van 2%. Men begrijpt heel goed dat als je niet rekening hoeft te houden met allerlei fluctuerende wisselkoersen dat Nederland, een transportland bij uitstek, daar veel aan heeft. Het maakt dan niet uit of je een transportbedrijf hebt of CEO bent van een grote onderneming. Het huidige sentiment is een niet te onderschatten gegeven, maar tegelijkertijd is consequent zijn belangrijk en D66 is dat als geen ander. En ik sluit niet uit dat het tijd wat betreft de toon over Europa ook snel kan keren.

En is ook een politiek gewin voor D66. Er zijn in Nederland inmiddels een hoop stemmers die nergens meer heen kunnen dan naar D66. Alle andere partijen zijn eurosceptisch of wisselvallig wat Europa betreft. We moeten altijd ons best blijven doen om concreter te maken en dichterbij te brengen waarom wij geloven dat verdere Europese integratie belangrijk is. Het past echter niet bij D66 om ons inhoudelijke verhaal te veranderen in een poging in te spelen op het sentiment.

Nigel Farage, een Europarlementariër die bekend staat om zijn eurosceptis, hield niet zo lang geleden een pleidooi voor meer democratisering. In hoeverre moet er, om Europa dichterbij de burger te brengen, aan democratisering gewerkt worden?

Democratisering is een essentieel onderdeel van de Europa-visie van D66. De reden dat dat niet gebeurt is dat lidstaten vasthouden aan hun machtposities. Daarnaast is het helaas ook zo dat lidstaten waar het economisch goed mee gaat er voor hebben gekozen om geen bindende regels te handhaven. De problemen in Griekenland en Italië zowel op economisch gebied als op het gebied van vrijheden - onder Berlusconi bestond er in Italië

een overlap van politieke, economische en mediabelangen - waren al langer reden tot zorg. Je kunt je afvragen of het geloofwaardig is om de problemen te laten oplossen door degene die ze veroorzaakt hebben.

Het is wel zo dat de nieuwe Italiaanse regering een duidelijk beperkt mandaat heeft gekregen door instemming van het parlement. Daar is een duidelijke eindtermijn aan verbonden. Het gaat dus niet totaal ten koste van democratie. Het zou mooi zijn als het anders kon maar het is wel vijf voor twaalf. De belangen zijn nu dusdanig dat dit soort oplossingen noodzakelijk zijn. Wat we het liefst zouden willen en wat er nu aan de hand is, ligt ver uit elkaar.

U had het al over vrijheden. Als Europarlementariër maakt u zich sterk voor democratie en mensenrechten, ook digitaal. Tijdens de nacht van de rechtsstaat (25 november jl.) sprak u van de 'digitale rechtsstaat'. Kunt u uitleggen wat u daarmee bedoelt?

De kern van onze rechtsstaat is dat er onafhankelijke juridische controle en bescherming is en dat er een duidelijk kader van regels wordt gecreëerd waarbinnen mensen hun rechten gegarandeerd weten, maar ook hun plichten duidelijk zijn. Daar horen ook de kernelementen van onze democratie bij, zoals de scheiding (of het evenwicht) der machten en met voldoende waarborgen omklede checks en balances. De ontwikkelingen op het gebied van technologie bieden nieuwe kansen. De kloof tussen burgers en volksvertegenwoordigers kan bijvoorbeeld kleiner worden. Aan de andere kant zie je wel dat mensen vrij eenvoudig hun rechten wegschrijven naar bedrijven. Vooral nog verkiezen we de CEO van Google niet maar inmiddels heeft dat bedrijf al meer macht dan een aantal kleine Europese

landen. Een voorbeeld: cloud computing is een nieuwe technologische ontwikkeling die het opslaan van ontzettend veel gegevens en het toegankelijk maken daarvan mogelijk maakt. Het Amerikaanse bedrijf (!) Microsoft heeft gezegd dat de Patriot Act (wet die de Verenigde Staten meer mogelijkheden biedt in de strijd tegen terrorisme - red) geldig zou zijn voor alle gegevens binnen die cloud, die grote verzameling gegevens. Een andere ontwikkeling is de zogenaamde Stop Online Piracy Act, een wet in Amerika waarbij het opsporen van mensen die muziek downloaden waarover geen auteursrechten zijn afgedragen

"De strijd voor mensenrechten speelt zich ook online af: traditionele vrijheden hebben ook een digitale equivalent."

zo ver zou kunnen gaan, dat Amerika de .com, .org en .net domeinen kan blokkeren of offline zou kunnen halen. De arm van de Amerikaanse wetgever reikt op die manier over het hele internet, ongeacht landsgrenzen. De controle daarop blijft echter beperkt. Je kunt dus niet spreken van een digitale rechtsstaat.

En die nieuwe ontwikkelingen op het gebied van technologie spelen ook een rol in het Midden-Oosten?

In bijvoorbeeld Syrië en Iran en eerder Egypte en Tunesië worden de signalen die je mobiele telefoon uitzendt, en waarmee kan worden achterhaald waar je bent, gebruikt om mensen op te sporen en te arresteren. De Westerse technologie maakt dat mogelijk. Mensen in

de gevangenis worden geconfronteerd met hele rapporten van email- of sms-berichten die ze ooit verstuurd hebben. Een jonge activist in Iran was gevlucht en had zijn batterij uit zijn telefoon gehaald. Toen hij bij terugkeer zijn telefoon weer aanzette, werd hij dezelfde avond nog gearresteerd. De rechtsstaat in materiële en geografische zin passen steeds minder goed op elkaar. Dat heeft grote consequenties voor de geloofwaardigheid van Europa. Men kan aan de ene kant niet altijd de rechten garanderen van haar eigen burgers. Aan de andere kant hebben we een geloofwaardigheidsprobleem als het gaat om de export van die nieuwe technologie vanuit Europa naar landen als Syrië en Iran. Die digitale wapenhandel moet stoppen. Daarom is aandacht voor internetvrijheid in het EU buitenlandbeleid en handelsbeleid een van mijn speerpunten. De strijd voor mensenrechten speelt zich ook online af: traditionele vrijheden hebben ook een digitale equivalent. In veel van mijn speeches vertel ik daarom ook altijd met trots dat D66 in 2009 ongelimiteerde toegang tot het internet als fundamenteel recht in ons verkiezingsprogramma heeft opgenomen.

U heeft gezegd dat u uw frisse blik op de politiek wil behouden. Voordat u in het parlement terecht kwam was u ondernemer. Denkt u dat die achtergrond u van pas komt?

Ik ben altijd erg resultaatgericht geweest. Als ondernemer moet je kansen zien en creëren. In de politiek is dat evenzo. Politici worden steeds meer afgerekend op wat ze doen. Ze moeten aanspreekbaar zijn voor mensen en zich niet afsluiten van de mensen die ze vertegenwoordigen. Politici die dat niet doen zullen het in de toekomst steeds lastiger krijgen.

Twee perspectieven op Europa

In tijden van crisis naar binnen keren, is erg aantrekkelijk. Vroeger was alles immers beter, toen we de gulden nog hadden, toen Europa nog gewoon een continent was en geen geldverslindend bureaucratisch monster. Maar die tijd is voorbij; we leven in een geglobaliseerde wereld, met globaal opererende ondernemingen en financiële markten die, weten we nu, het lot van landen in handen hebben. Die markten hebben geen boodschap aan Nederland. Ze kijken naar de EU en wat de Unie als geheel doet om de euro en de Europese economie weer sterk te maken. Zo'n sterke Unie is wel in het directe belang van Nederland. Terwijl D66 en de Jonge Democraten al tijden roepen dat voor een sterk Europa verdere economische en politieke integratie noodzakelijk is, is 'Merkozy' hier inmiddels ook van overtuigd.

Door Femke Bink

Bij verdere integratie is democratische controle op Europees niveau noodzakelijk. Welke oplossing ook voor deze crisis wordt gekozen - Rutte's super-Eurocommissaris, strengere begrotingseisen, daadwerkelijke middelen om deze regels te handhaven - het is onvermijdelijk dat de Europese Commissie meer en meer de dienst uit gaat maken. Dat houdt enerzijds in dat Nederland minder directe zeggenschap heeft over de eigen economie. Het betekent echter ook dat de Papandreou's en Berlusconi's van Europa minder kans krijgen de hele Unie in gevaar te brengen. Evenzo belangrijk; een dominante Europese Commissie betekent ook het einde van de huidige situatie waarin Europa effectief geregeerd wordt door Berlijn en Parijs.

Ondanks het feit dat nationale parlementen sinds het Verdrag van Lissabon meer middelen hebben gekregen om Europees beleid te controleren, ligt de echte controlerende macht bij het Europees Parlement. De effectieve mogelijkheden van nationale parlementen zijn beperkt en nationale parlementariërs hebben te weinig kennis van Europese zaken om de controlerende macht die ze hebben effectief te gebruiken. Het Europees Parlement heeft budgetrecht, kan de Commissie naar huis sturen en verkiest de voorzitter van de Commissie. Kortom, het EP heeft al heel veel

mogelijkheden om namens alle Europeanen democratische controle uit te oefenen. Een verdere democratisering is noodzakelijk, maar het Europees Parlement benut haar huidige mogelijkheden ook nog niet optimaal. Ik stel drie punten voor verbetering voor

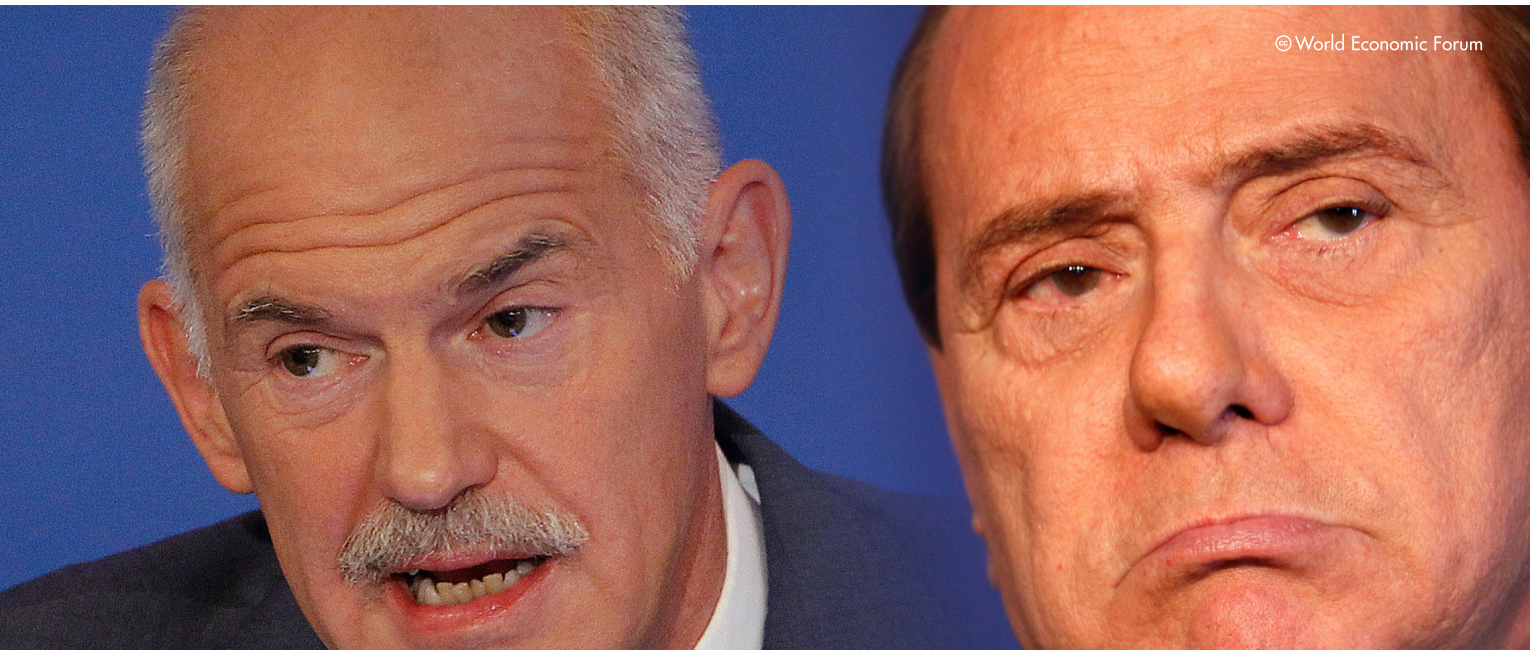
De verdere democratisering omvat twee van de drie punten. Met een machtige en grote Commissie van 27 leden is het ongehoord dat het Parlement slechts de hele Commissie af kan zetten. Om haar controlerende taak goed uit te oefenen, moet het mogelijk worden om net als in de nationale politiek het vertrouwen op te zeggen in een bewindspersoon. Het naar huis sturen van de gehele Commissie is immers nogal een drastische operatie, die voor individueel malfunctioneren gewoonweg vaak te zwaar is. De Commissarissen zitten nu te vast aan het pluiche, hoe hard ze ook roepen in het belang van heel Europa te handelen.

Stap twee is om het EP eigen voorzitterskandidaten voor de Commissie naar voren te laten schuiven. Nu doet de Raad dit en keurt het Parlement goed of af. Het zelf kunnen voordragen vergroot de legitimiteit en wellicht zelfs het gevoel van verantwoordelijkheid ten opzichte van het Parlement.

Het derde punt is een oproep aan alle Europarlementariërs: toon uw ballen!

Gebruik de macht die u heeft optimaal! In het parlement zijn nog teveel zetels gevuld met uitgerangeerde nationale partijbonzen van partijen die het toch niet zo op hebben met Europa. Er zijn er nog teveel die - terwijl ze in een parlamentscommissie zitten die handelt over internetvrijheden - niet weten hoe ze een computer moeten aanzetten. Bij monde van parlementariër Alexander Alvaro (namens Duitse liberale partij FDP lid van de ALDE fractie): "Ik verwacht op zijn minst van mijn collega's dat ze op dossiers waar ze verantwoordelijk voor zijn de stukken lezen". Dat lijkt me een vrij minimale eis, en ik zou ze willen oproepen zich echt te gedragen als parlementariërs. Een suggestie die van grote symbolische waarde kan zijn: kom na de volgende verkiezingen per fractie met een eigen Commissie-voorzitterskandidaat. Het Parlement heeft dan wel geen voordrachtrecht, maar wanneer fracties de gedoodverfde 'Raads-approved-kandidaat' samen afwijzen en een eigen alternatief presenteren, kan de Raad daar moeilijk omheen. Wellicht dat Merkozy dan niet met angst naar het eigen parlement terugkeert, maar beseft dat het gedaan is met haar tijdperk.

Femke Bink is trainee bij de Raad van de Europese Unie

Ik ben pro-Europa. Dat Frankrijk en Duitsland elkaar aan tafel ontmoeten in plaats van op het slagveld, heeft ons veel goeds gebracht. Het is ook een verbetering dat we bepaalde grensoverschrijdende problemen in Europees verband kunnen aanpakken. Ik ben dus hartstikke vóór samenwerking. Ik ben echter tegen een Europese superstaat. Met de komst van de Eurocrisis is de roep voor een Europese regering flink aangezwollen. Niet verwonderlijk, want een Europese munt zonder politieke unie is gedoemd te mislukken. De SP waarschuwde bij de invoering al: één munt voor een continent met een hele keur aan verschillende economieën en culturen leidt onherroepelijk tot problemen. Toen werden we voor gek versleten, nu krijgen we ons wrange gelijk. Ex-minister en VVD'er Hans Hoogervorst noemde de euro voor commissie-De Wit zelfs een misgeboorte. Een makkelijke oplossing voor de Eurocrisis is er zeker niet, maar één ding weet ik zeker: deze crisis vraagt om meer en niet minder democratie.

Door Leon Botter

Als de Europese Commissie morgen de macht krijgt over de begrotingen van alle EU-landen mogen we ons hart vasthouden. Als een heuse begrotingspolitie zou zij alle landen direct dwingen fors te bezuinigen. Om de gevolgen daarvan te overzien hoef je geen economie gestudeerd te hebben. Los van de directe sociale effecten zou het Europa in een immense recessie storten. De Commissie rept met geen woord over het terugdringen van de werkloosheid, het beschermen van het midden- en kleinbedrijf of het stimuleren van de economie. Juist nu is het de tijd om te 'sproeien om te groeien'.

Een ander, misschien wel groter probleem van een Europese regering, is het democratische gehalte, of juist het gebrek daar aan. Voordat we de macht over onze binnenlandse politiek overgeven, moet een ieder die zich democraat noemt zich een aantal kritische vragen stellen. Zou een Europese regering voldoende democratisch gelegitimeerd zijn? Zouden mensen hun invloed werkelijk kunnen uitoefenen op een bestuur dat op een dergelijk grote schaal functioneert? Kan een regering überhaupt tegemoet komen aan de sterk verschillende wensen van volken en de diverse noden van de economieën? En

mochten deze vragen tot een bevredigend antwoord leiden, zou een volk niet te allen tijden zelf moeten beslissen of ze de macht van hun parlement uit handen geven?

De SP doet aan de lopende band voorstellen om de democratie op Europees niveau beter te laten functioneren. Lobbyisten moeten zich registreren, de macht van banken moet aan banden gelegd worden en de positie van het Europees Parlement moet versterk worden ten opzichte van de Europese Commissie. Toch zal het democratische tekort van de Europese bestuurschaal niet volledig weg te werken zijn. Het staat te ver van de mensen af en te dicht bij lobbyisten. Er is te weinig direct democratische controle door het volk of de journalistiek. Het 'one dollar one vote'-principe krijgt onvermijdelijk de overhand.

Feitelijk wordt de Eurocrisis misbruikt om de rol van de Europese Unie fundamenteel te veranderen. Een Europese begrotingspolitie is namelijk op geen enkele manier een oplossing voor de problemen die tot de Eurocrisis hebben geleid. Ook met afgedwongen begrotingsdiscipline waren landen in de problemen gekomen. Ierland en Spanje hadden voor de crisis namelijk geen tekort, maar juist een overschot op de begroting. Het werkelijke probleem is dat de financiële

markten volledig losgeslagen zijn en naar willekeur landen ten val kunnen brengen. Dat doen ze natuurlijk niet uit betrokkenheid met de economieën van die landen, maar om winst te maken op financiële rampspoed. Wie denkt dat hedgefonds enige charitatieve motieven herbergen geloofd in sprookjes. Bovendien kost het aanpassen van het Verdrag van Maastricht - noodzakelijk voor het vormen van een Euroregering - flink wat tijd, dus effect op korte termijn kan het sowieso niet sorteren.

Onze regering krijgt democratische gelimiteerde zeggenschap om Nederland te regeren. Wij kiezen vertegenwoordigers om te zorgen dat ons onderwijs goed geregeld is, of om er zeker van te zijn dat onze pensioenen ook daadwerkelijk uitgekeerd worden. De regering is op geen enkele manier gelegitimeerd om de macht die ze van ons krijgen zo maar weg te geven aan een stel technocraten. Daar gaan we zelf over. Als men dan toch van mening is dat een Europese regering verlossing biedt, dan is er maar een optie om daartoe te komen: een referendum. Daar kan toch geen enkele jonge democraat op tegen zijn?

Leon Botter is voorzitter van ROOD, jong in de SP

Geef Europa écht aan de burger!

Cabaretier Theo Maassen wees al eens op komische wijze op het reinigende vermogen van crises door te stellen dat na een bomexplosie niemand bij het verlaten van het gebouw naar een hulpeloos slachtoffer kijkt en zal denken "Jezus, die schoenen kunnen echt niet". Ook de huidige financiële crisis maakt een hoop duidelijk over de verhoudingen tussen de verschillende EU-landen. De Unie als economische samenwerking, zoals de EU ooit begonnen is, staat onder druk. De door veel liberale politici zo vurig gewenste culturele eenheid lijkt nagenoeg niet te bestaan. Daarnaast krijgt ook het anti-Europese geluid eindelijk de stem die het verdient.

Door Tim Jansen

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog heeft de wens tot rust op het continent altijd geleid tot een alsmaar toenemende samenwerking tussen de landen die tot de Europese Unie (en haar voorgangers) behoorden. Deze samenwerking culmineerde in 1992 in het Verdrag van Maastricht waarin onder andere werd gesteld dat Europa moest streven naar een interne economische markt met een gemeenschappelijke munt. Uiteraard ging dit niet zonder slag of stoot, maar in de bestuurlijke elite heerste door de decennia heen de gedachte dat meer samenwerking gunstig zou zijn voor iedere lidstaat. Nu de interne markt en de euro beginnen te wankelen door de grote schulden van de zuidelijke landen in het algemeen, en Griekenland en Italië in het bijzonder lijkt deze steun snel af te brokkelen. Sommige partijen speculeren op de terugkeer naar de gulden, anderen zijn voor verwijderen van Griekenland uit de eurozone, terwijl de derde partij pleit voor een munteenheid van de Noord-Europese landen, de neuro. Net als in het persoonlijke leven, wordt het in moeilijke tijden helder wie je echte vrienden zijn. De kameraadschappelijkheid tussen de diverse Europese landen lijkt in dit geval nog ver weg te zijn.

Veel burgers uit de rijkere noordelijke landen kijken met een zeker dedain naar de Griekse en Italiaanse broeders. De zuiderlingen zouden geen discipline hebben, lui zijn en het liefste op hun 54e met pensioen gaan. Tevens zou het hen ontbreken aan enige vorm van betalingsmoraal. Garantie op de terugbetaling van de leningen mag je dan niet hebben, gelukkig beschikken de landen nog wel over

een zongarantie tijdens de zomervakantie. Anders zouden de meeste noorderlingen de landen waarschijnlijk helemaal links laten liggen. Henk en Ingrid zijn vrienden, met Angelos, Mario, Alessandra en Alexandra, zolang ze de pizza bereiden en de ouzo inschenken. Toch is het maar de vraag of deze kritiek op de Zuid-Europeanen geheel terecht is. Zo maken de Grieken langere arbeidsdagen dan Nederlanders en hebben Nederlandse banken ook gretig leningen verstrekt zodat deze landen onze producten konden kopen. Enige vorm van zelfkritiek zou dus zeker niet misstaan.

"Het merendeel van de politieke partijen is eurofiel en schrijft tegenstand aan de Europese droom toe aan onwetendheid"

Met louter zelfreflectie over de eigen misstappen komt Europa er nog niet. De Europese Unie zal zich ernstig moeten beraden over haar toekomst, en welke rol zij burgers hierin wil geven. In de eerste plaats dient er helderheid te komen over de status van de Europese Unie. Willen we alleen verder als financiële unie, of proberen we ook een culturele unie te creëren! Daarnaast is het de vraag of wij burgers inspraak willen geven in deze keuze. Decennialang hebben in ieder geval Nederlandse burgers geen enkele inspraak gehad in de richting

van de Europese samenwerking. Na de Tweede Wereldoorlog werd internationale samenwerking onder het adagium 'dit nooit meer' louter als iets positiefs gezien. Door een intensieve samenwerking zou er nooit meer onrust zijn op het Europese continent. Toen de angst voor onrust was weggeëbd, werd er altijd gewezen op het financiële heil dat Europese samenwerking zou brengen. Daarnaast zouden door de mondialisering en het vrij verkeer van personen, goederen, diensten, en kapitaal, de Europese culturen naar elkaar toe groeien. De financiële voorspoed heeft de steun voor Europa in veel lidstaten lang op de been gehouden. Nu er economisch zware tijden zijn, worden landen als Griekenland en Italië als zondebok aangewezen, omdat zij jarenlang mooi weer zouden hebben gespeeld. Veel burgers zijn boos dat politici het zover hebben laten komen dat deze landen mochten toetreden tot de eurozone. De SP, PVV en een enkele VVD'er spelen hier handig op in door te stellen dat Europa moet inkrimpen (Griekenland eruit!), minder invloed moet hebben (weg met Brussel!), onze economie niet teveel moet beïnvloeden (terug naar de gulden!) of dat we maar helemaal moeten stoppen met de EU en de euro.

Natuurlijk speelt politiek opportunisme een grote rol in deze keuzes, maar helemaal verwonderlijk is de steun voor deze ideeën niet. Nederlandse burgers (en waarschijnlijk veel andere Europese burgers ook) hebben nooit een serieuze stem gekregen in het ontwerpen van Europa. De Europese politieke en monetaire samenwerking zijn elitaire projecten die aan de bevolking zijn opgelegd. Het ontbeert veel Europese instellingen aan democratie en voor veel

© Estonian Foreign Ministry

belangrijke keuzes, zoals de euro, is de bevolking nooit geraadpleegd. Elites zijn vaak minder huiverig voor verandering en kozen er dan ook vaak voor om de bevolking niet te raadplegen. Toen zij bij het referendum over de Europese Grondwet hun paternalisme lieten varen, bleek dat de meerderheid van de kiezers niet op één lijn zit met de Europaminnende elite. In plaats van het gebrek aan steun voor Europa werd gewezen op het feit dat de uitslag een afrekening zou zijn voor het gevoerde nationale beleid, of stelde men dat het belang van de Grondwet niet goed uitgelegd was aan de burger. Het idee dat veel burgers het verhaal simpelweg niet aantrekkelijk vonden, kwam bij weinigen op. Via een iets minder democratische omweg werd een aangepaste versie van de Grondwet alsnog aangenomen. Het merendeel van de politieke partijen is eurofiel en schrijft tegenstand aan de Europese droom toe aan onwetendheid. "Uiteindelijk is Europa beter voor iedereen", denkt men.

Ongeacht of deze laatste stelling klopt is het opmerkelijk dat Europa, dat zich zo voorstaat op haar democratische waarden en humanistische instelling, weinig ruimte geeft aan de burgers in het proces. Zij zijn in een proces terechtgekomen dat onomkeerbaar is. Ook nu de crisis in volle hevigheid is uitgebarsten blijft Europa heilig. Massaal wordt er gesteld dat een uitrede van Griekenland, een terugkeer naar de gulden of beperkingen van Brusselse bevoegdheden ons land verder in de problemen brengen. Het is bevreemdend dat er in een democratie geen weg terug is. Burgers mogen best kiezen, zolang het maar pro-Europees is. Dit is een geringschatting van de burger, die zelf dankzij de mondialisering ziet dat landen als Zwitserland en Noorwegen het ook prima redden. Bovendien is het maar de vraag of de elite gelijk heeft of 'Europa beter is voor iedereen'. De bouwvakkers, medewerkers in distributiecentra en andere laaggeschoolden die hun baan kwijtrafen aan 'nieuwe Europeanen' zullen hier heel

anders over denken. Voorlopig profiteren in Nederland vooral hogeropgeleiden, flexibele en meertalige individuen van Europa. Deze groep voelt door zijn open houding en capaciteiten waarschijnlijk sneller verwantschap met andere Europeanen dan lager opgeleiden die na een jaar hard werken hoogstens twee weken in het vrijwel Nederlandse Benidorm of Alanya komen. Lageropgeleiden worden vooral genegeerd en zijn zoetgehouden met het idee dat Nederland geld verdient aan Europa. Maar op het moment dat zij hun baan verliezen (ook al is die sympathieke Bulgaar een baan rijker) zal men weinig warmte voelen voor Europa, zeker als blijkt dat hij hier decennialang niets over heeft kunnen zeggen. Het is daarom zaak dat Europa zijn burgers laat spreken. Want wie een unie wil vormen, doet dat zoals het woord vermoedt, gezamenlijk.

Tim Jansen is politicoloog en media-analist

De euro is gedoemd te falen

Eén van de meest trieste constatering uit de Europese literatuur is de opmerking van Goethe, dat iedere oude man uiteindelijk Koning Lear wordt. In het toneelstuk van Shakespeare was Lear een tragische figuur, die zijn eigen zwaktes niet kon inzien en zodoende zijn eigen teloorgang veroorzaakte. De EU, bijna zestig jaar oud, vertolkt momenteel de rol van Lear.

Door Sander Cortenraad

De Muntunie staat op springen. Een monetaire unie waarin zowel het huidige Duitsland als het huidige Griekenland naast elkaar bestaan is geen lang leven gegund. Duitsland en Griekenland hebben totaal verschillende economieën, die gebaat zijn bij een ander monetair beleid en een flexibele wisselkoers die zich aanpast aan de economische trends. De Euro maakt dit echter onmogelijk. Zwakkere economieën binnen de eurozone zien hun concurrentiekracht kelderen, met als gevolg dat de handelsbalans (verder) de min induikt, en overheidsfinanciën op termijn onhoudbaar worden.

Binnen een land zijn regionale verschillen redelijk goed op te lossen door middel van binnenlandse migratie. Wanneer in de VS Texas en Californië 'boomen' en Michigan en Ohio in een depressie zitten worden Michiganers Californiërs, en Ohioëners Texanen. In China trekt de bevolking al decennialang en masse naar het oosten van het land, naar de kustgebieden waar een Chinees economisch mirakel plaatsvindt. In Europa vindt dit soort migratie echter niet plaats op de schaal die nodig zou zijn om economieën in evenwicht te houden.

Dit is ook begrijpelijk, want de barrières voor Europese interne massamigratie zijn veel te groot. De gemiddelde Griek spreekt geen Duits, Nederlands of Fins, of de taal van andere landen met hoge werkgelegenheid en welvaart. Ook ontbreekt een Europees systeem van sociale voorzieningen; wie wil op middelbare leeftijd, met weinig geld in kas, verhuizen naar een land waar hij of zij geen pensioenrechten heeft opgebouwd, en uit de sociale zekerheid kan worden geweerd?

Om de euro in stand te kunnen houden zou men van Europa een fiscale transferunie kunnen maken, waar de sterke, concurrerende Eurolanden de staatsschulden van zwakkere landen moeten financieren. Hier wordt momenteel door regeringsleiders mee geëxperimenteerd middels het EFSF (European Financial Stability Facility), en het voorgestelde Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) is een permanente verwezenlijking hiervan. Maar Noord-Europese belastingbetalers zullen nooit een permanente transferunie accepteren; zelfs een tijdelijke versie is voor hen moeilijk om te accepteren. Daarnaast toont de Europese geschiedenis aan dat zelfs op kleine schaal transferunies weinig succesvol zijn: West-Duitsland subsidieert al twee decennia de voormalige DDR, Noord-Italië gunt veel geld aan de zuiden, en Vlaanderen aan Wallonië, maar de welvaarts kloof tussen de rijke en arme landsregio's wordt alleen maar groter.

Dus laten we, nu het nog kan, teruggaan naar een systeem van nationale munten. *Requiescat in pace: euro (1999-2012)*. De toekomstige herinvoering van de drachme is inmiddels een *fait accompli*, maar nu de rest nog. Dit is natuurlijk een dure grap, maar minder duur dan een financiële implosie van heel Mediterraan Europa binnen de eurozone, en daarnaast zullen de gevolgen van het opbreken van de Europese munt te overzien zijn. De voorganger van de euro, het Europese Wisselkoersmechanisme (WKM), is immers ook uiteengevallen.

Het WKM moest ook dienen om de valutawaardes van de Europese munteenheden binnen bandbreedtes aan elkaar te koppelen. Dit was van levensbelang voor de handel, want zonder valutastabiliteit kan men kennelijk niet handelen, aldus de Eurocrat. Door het gebrek aan een flexibele wisselkoers werden veel valuta's echter overgewaardeerd ten

opzichte van de Deutschmark, en verloren daardoor concurrentiekracht. Dertien jaar wist het WKM te overleven, maar toen de wereldeconomie begon te haperen, viel dit systeem in september 1992 uiteen. Het Verenigd Koninkrijk, Italië en Spanje moesten allemaal uit het WKM stappen (nadat ieder land vele miljarden had besteed aan een poging tot instandhouding van het systeem) en uiteindelijk moest het worden afgezwakt zodat niet iedereen het systeem hoefde te verlaten. Hoewel het destijds een groot drama was ("Black Wednesday" kopte de Britse kranten), resulteerde het afbreken van monetaire unie-light niet in een afzwakking van de handel; die ging er juist op vooruit. Ook daalde de inflatie en gingen rentes sterk omlaag. Ieder Europees land ging een langdurige economische lente tegemoet, zoals Europa die sinds de jaren '60 niet meer had meegemaakt.

De euro is een onbetaalbaar speeltje geworden, dat alleen maar door miljardeninjecties van de (nog) kredietwaardige landen in stand gehouden kan worden. Dit ondermijnt het vertrouwen van de Europese burger in het hele Europese project en zet landen tegenover elkaar in plaats van broederlijk naast elkaar. Een project van Europese samenwerking valt nog te redden, de Muntunie niet.

Toepasselijke woorden voor de Europese elites over hun gestorven munt lijken mij diezelfde die de Graaf van Kent uitsprak toen Lear uiteindelijk overleed: "Kwel hem niet, laat zijn ziel voorbij. Hij haat, wie hem op de starre pijnbank van de wereld nog langer uitrekt."

Sander Cortenraad is penningmeester van de Jonge Democraten Brabant

Latijns-Amerikaanse lessen

Een stukje over tevredenheid

©Luz Adriana Villa A

Als je niet gewend bent aan warm weer is het een uitkomst dat je in Medellin – de tweede stad van Colombia, aan de voet van de Andes – op elke straathoek versgeperste vruchtensap kan krijgen. Samen met melk of water gaan vruchten waar wij Laaglanders nog nooit van gehoord hebben voor een halve euro door de blender. Op elke straathoek speelt wel een straatmuzikant, en van tafel naar tafel gaan straatverkopers met zonnebrillen en sombrero's die in paraplu's veranderen als het regent. Maar in tegenstelling tot wat een bezoeker van Parijs en Rome misschien gewend is zijn het niet voornamelijk jongvolwassen mannen; er zitten net zoveel kinderen als bejaarden bij.

Door Manuel Buitenhuis

Dat is niet het enige verschil. Waar het in Europa bij toeristische prullaria en goedkope speeltjes blijft, trekken Colombianen de trukenkast open. Er lopen middelbare vrouwen rond met bloeddrukmeters, kinderen met weegschalen en een man die zijn hond opgezadeld heeft om als carnavalswagen door het leven te gaan. Daarnaast vind je ze niet alleen op straten en terrassen, maar ook bij tolwegen en stoplichten – daar zijn het vaak kinderen, want die zijn sneller. Zelfs tot zover misschien nog niets bijzonders voor een land waarvan het inkomen per hoofd van de bevolking vier keer in dat van Nederland past, waar het doodnormaal is om veertig uur per week te werken om je studie te betalen en waar de bevolking al blij zat is dat het inmiddels zonder tussenkomst van guerrillagroeperingen door de bergen van Medellin naar hoofdstad Bogota kan reizen. Het is allemaal in schil contrast met de situatie zoals we die in Nederland kennen: en toch zijn Colombianen volgens de Happy Planet Index gemiddeld gelukkiger dan Nederlanders.

De laatste keer dat ik in dat gelukkige Colombia bij familie was, vorig jaar met kerst, woedde tegelijkertijd in Nederland de discussie over de langstudeerdersboete. Ik probeerde dat eens aan mijn oom, een net afgestudeerde bio-engineer, uit te leggen: dat

we in Nederland een discussie hadden over dat we een boete moesten betalen als we langer dan een jaar uitliepen met onze vrijwel volledig door de overheid betaalde studie. Wie in Colombia de 65 is gepasseerd kan maar beter nageslacht hebben geproduceerd, en moet anders bedelen: en in Nederland hadden we het over de AOW-leeftijd.

Toch zijn Colombianen dus tevreden; ergens verbaast het me niets. Colombianen weten namelijk overal wel een feest van te maken. Een voorbeeld: Kerst wordt in het katholieke Colombia uitbundig gevierd. Over de rivier die door het centrum van de stad stroomt worden lichtsnoeren in de vorm van bloemen over honderden meters uitgespannen, en langs de kade gaat het feest gewoon door. De politie is hard nodig zijn om de zakkenrollers te betrappen die door de menigte aangetrokken worden, maar dragen wel kerstmutsen. Ik vroeg eens aan mijn moeder wie dat nou allemaal betaalde, en of het een economische functie moest hebben. Volgens haar had het stadsbestuur daar nooit zo over nagedacht. Met kerst hoort het toch gewoon feest te zijn? Dat terwijl Nederlandse ondernemers het al moeilijk genoeg vinden om met elkaar om de tafel te gaan zitten om geld voor wat slingers bij elkaar te krijgen.

Voor de duidelijkheid: het punt dat ik probeer te maken is niet dat we in Nederland niet mogen klagen over onze stufi omdat de

kindertjes in Afrika niet eens te eten hebben. Op het moment dat wij de mogelijkheid zien om onze maatschappij te verbeteren of een in onze ogen oneerlijke situatie te bestrijden, dan moeten we dat natuurlijk doen; en omgekeerd gun ik Colombia natuurlijk een beter sociaal stelsel. Maar het zou ook geen kwaad kunnen om, ondanks ons klaagrecht, ook eens wat vaker dankbaar te zijn, en te beseffen dat onze luxe precies dat is: luxe. Dankbaarheid en gretigheid zouden namelijk nog wel eens de lessen kunnen zijn die Colombianen op ons voorlopen: dat ze tevredener zijn over de kansen die ze krijgen, en de mogelijkheden die ze wel krijgen beter benutten. Wie in Colombia werkloos is wijst niet naar de staat, maar pakt elke mogelijkheid om geld te verdienen aan, of dat nu een krijtstreppak, bezem of bloeddrukmeter is. In dat licht is het niet vreemd dat wie zich in Nederland van een recht bestolen voelt als hij zijn studie terug moet betalen, ongelukkiger is. Als we in plaats daarvan net zo hard blijven werken als we (zeggen te) doen kan je je bachelor best nominaal halen: en als het glas half vol is in plaats van half leeg, is er nog genoeg drank voor een feestje.

Manuel Buitenhuis is half-Colombiaan en oud-hoofdredacteur van DEMO

Sinds de financiële crisis in Europa heeft toegeslagen, zijn de onderlinge verhoudingen tussen de Europese landen op scherp gezet. Nationale regeringen reageren met een eurosceptis die ook tijdens de oliecrisis van de jaren '70 overheerste. Een intrigerend bijverschijnsel daarvan is het belerende vingertje waarmee de rijkere eurolanden wijzen naar de armere. Met een air van superioriteit wordt, niet in de laatste plaats door de Nederlandse regering, gepretendeerd dat de Zuid-Europese landen met hun corruptie en onderpresterende economieën de enige 'veroorzakers' zijn van al het eurokwaad. Vooral Griekenland krijgt hierbij de volle laag. Wat deze politici niet lijken te willen beseffen is dat de Griekse en (bijvoorbeeld) Nederlandse samenleving fundamenteel van elkaar verschillen. De hervormingen die Griekenland opgelegd worden, zijn daardoor in de Griekse context veel minder vanzelfsprekend dan wordt gesuggereerd.

Door Eva Rogaar

Zelf heb ik, dankzij mijn Griekse moeder, het voorrecht gehad om op te groeien in zowel de Nederlandse als de Griekse cultuur. Eén van de belangrijkste dingen die me in al die jaren zijn opgevallen, is hoe onafhankelijk en individualistisch Nederlanders zijn in vergelijking met Grieken. Het lijkt alsof Nederlanders de mate waarin hun levens met elkaar verweven zijn proberen te beperken tot het absolute minimum.

De geringe mate van wederzijdse afhankelijkheid onder Nederlanders is op elk niveau van de samenleving merkbaar en begint al bij het gezinsleven. Een Nederlander verlaat over het algemeen zo snel mogelijk het ouderlijk huis of wordt op een gegeven moment

wel door de ouders vriendelijk verzocht dit te doen, vindt het prettig om vroeg financieel en sociaal onafhankelijk te zijn en bezoekt zijn ouders daarna slechts sporadisch. Ook binnen relaties wordt vaak bewust een bepaalde mate van onafhankelijkheid behouden, bijvoorbeeld bij een huwelijk onder huwelijkse voorwaarden.

De Nederlandse situatie staat in schril contrast met de belangrijke rol die onderlinge banden in Griekse levens juist wél spelen: Griekse kinderen blijven vaak tot ze in het huwelijk treden thuis wonen en daarna blijft er intensief contact tussen ouders en kind. Opvoeding en ouderenzorg worden veelal binnen de familie uitgevoerd. Iedere gelegenheid wordt aangegrepen om grote familiebijeenkomsten te organiseren, waardoor

een Griek ook familieleden uit de donkerste uithoeken van zijn stamboom kent. Door de grote sociale en economische verwevenheid van huwelijkspartners en hun families ligt het aantal echtscheidingen laag. Geven en nemen worden vrijwillig in stand gehouden.

Waar wordt dit grote cultuurverschil in onafhankelijkheid en individualisme nu door veroorzaakt? Ten eerste speelt het verschil in de historische vormgeving van beide landen een rol. Nederland heeft een geschiedenis met relatief weinig externe dreiging, onderdrukking door vreemde heerschappij en interne conflicten, zaken die in de ontstaansgeschiedenis van Griekenland juist al vanaf de klassieke tijd sterk aan de orde waren. Waar de Grieken noodzakelijkerwijs naar elkaar toe trokken voor hoop en bescherming in moeilijke tijden, konden de Nederlanders ongestoord hun gang blijven gaan zonder elkaar hard nodig te hebben. Terwijl Griekenland van de 15e tot de 19e eeuw onder Ottomaanse heerschappij stond en economisch stagneerde, vonden in West-Europa de Renaissance en Verlichting plaats. Ook Nederland maakte in deze periode grote economische bloei door en onderlinge verbondenheid gebaseerd op financiële gronden werd hierdoor steeds minder noodzakelijk.

Naast deze historische verklaring is er een groot verschil wat betreft leiderschap en sociale voorzieningen tussen de twee

landen. Nederland heeft van oudsher een samenleving met weinig klassenverschillen en hiërarchie, en een weinig corrupte overheid. Al in de 16e eeuw maakten de Nederlanders door de opstand tegen Filips II van Spanje duidelijk dat ze niet gediend waren van zijn onderdrukkende manier van regeren: een vorst was er om het volk te dienen, niet om zijn eigen belang na te streven. Daarnaast kwam er vanaf de Franse Revolutie in "Napoleontisch" Europa steeds meer aandacht voor sociale voorzieningen, die in Nederland een solide sociaal vangnet voor onder meer werkloosheid en armen- en ouderenzorg heeft opgeleverd en het overbodig heeft gemaakt zaken ongelijk te verdelen of onrechtmatig te verkrijgen. In Griekenland daarentegen heeft zich binnen de politiek een sterke cultuur ontwikkeld van corruptie en nepotisme. Sociale voorzieningen zijn in belangrijke mate gebaseerd op connecties en vriendjespolitiek. Wie een ouder in een verpleeghuis heeft kent nog altijd geen rust, maar moet dagelijks met eigen ogen controleren of er voldoende eten en medicijnen worden verschaft. Er wordt een enorme vicieuze cirkel in stand gehouden: gebrekkige voorzieningen leiden tot corruptie en deze leidt weer tot meer gebrekkige voorzieningen. Alles wordt op persoonlijke en, indien nodig, onderhandse wijze geregeld.

Een ander belangrijk verschil is dat de Nederlanders zich in aanzienlijke mate

hebben losgemaakt van "traditionelere" samenlevingsvormen en instituties, zoals de plattelandscultuur en de kerk, waarbinnen saamhorigheid en collectivisme juist hoog in het vaandel staan. Relatief weinig mensen zijn nog sterk gelovig of doen actief mee met de kerkgemeenschap, waardoor deze een steeds kleinere rol heeft in het samenbinden van de maatschappij. Het overgrote deel van de Nederlanders woont tegenwoordig in steden en moet wel een aantal generaties teruggaan om zijn banden met het platteland te kunnen herleiden. In Griekenland daarentegen zorgt de kerk, die veel invloed heeft, ervoor dat veel (familie)tradities en andere traditionele sociale verhoudingen in ere gehouden worden. Ook wonen veel meer Grieken op het platteland of hebben er op z'n minst directe banden mee, waardoor ze de daarbij behorende sociale controle en verbondenheid op een of andere manier wel bij zich dragen.

Helaas wordt de suggestie gewekt dat de West-Europese gebruiken per definitie beter zijn dan de Griekse en dat de politieke en economische situatie van de rijkere West-Europese landen een vanzelfsprekend eindstation is dat ieder ander Europees land uiteindelijk zou moeten, kunnen en willen bereiken. Nog los van de vraag of een grootscheepse hervorming van Griekenland naar West-Europese maatstaven überhaupt wel wenselijk is, verschillen de samenlevingen zo fundamenteel van elkaar dat het behoorlijk naïef is om te verwachten dat dit op korte

termijn mogelijk is. Eigenlijk hoop ik dat de West-Europeanen iets van hun arrogantie naast zich neer weten te leggen en zich empathischer opstellen ten opzichte van de Grieken; ondanks de tekortkomingen valt er namelijk ook ontzettend veel van ze te leren.

Eva Rogaar studeert Europese studies aan de Universiteit van Amsterdam

Over de INCO

De Internationale Commissie (INCO) richt zich op het organiseren van internationale activiteiten en uitstapjes. De inhoudelijke activiteiten worden in samenwerking met de verschillende afdelingen door het hele land georganiseerd en hebben elke keer een ander thema; houd hiervoor de website goed in de gaten.

De uitstapjes die worden georganiseerd variëren van een twinning met onze Catalaanse zusterpartij tot het jaarlijkse bezoek van het Europees Parlement. Wil je een keer langskomen op een activiteit van de INCO?

Meegaan naar een internationaal evenement? Inhoudelijk bezig met de werkgroep Buitenlandse Zaken? Stuur een mailtje naar internationaal@jongedemocraten.nl

‘Magische’ mensenrechten

Tijdens het vorige JD-congres werd in de resolutie Buitenlandse Zaken gepleit voor een herwaardering van de universaliteit van de Universele verklaring voor de Rechten van de Mens. Misschien, zo stelde de werkgroep BuZa, werd het tijd om eens te kijken in hoeverre deze rechten aangepast zouden kunnen worden om een breder mondiaal draagvlak te krijgen. Tijdens de parallelle sessie Buitenlandse Zaken bleek Maastricht te klein. ‘Hoe heeft de discussie ooit zover kunnen komen,’ was de vraag die een bezorgde JD’er de groep in slingerde. Het op welke manier dan ook tornen aan mensenrechten leek onbespreekbaar voor een aantal aanwezigen. Tijdens de plenaire sessie liepen de emoties ook hoog op. Hannibal stond aan de poorten. De eeuwige winter van Ragnarok was gekomen. Kortom: chaos en onvrede alom. In hoeverre zijn mensenrechten echter onaantastbaar en onvervreemdbaar?

Door **Robbert Coenmans**

In de menselijke geschiedenis zijn wij altijd bijzonder trots geweest op onze hoogste wetten en we hebben allerhande hippe constructies verzonnen om hun onaantastbare status toch vooral te handhaven. In de praktijk werd aan alle kanten aan de verklaringen gesleuteld, maar de truc was dat je dat nooit hardop moest zeggen. In het klassieke Athene waren de wetten van Solon onaantastbaar. Aan zijn wetten mocht niet getoerd worden en dat werd luidkeels uitgedragen, maar aan de achterkant werd er druk aan gesleuteld door Atheense staatslieden, die vervolgens meteen daarna riepen dat hún wetten toch echt altijd al in de wetten van Solon hadden gestaan. Desondanks vond men het hier ook noodzakelijk hun ‘grondrechten’ her en der wat bij te schaven. Dat was alleen nogal ingewikkeld vanwege de bijna magische/religieuze status die deze rechten hadden gekregen. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat wij daar ook mee kampen met betrekking tot mensenrechten.

Begrijp me niet verkeerd, mensenrechten zijn verdomd goede en verlichte ideeën. Desondanks blijven het slechts ideeën. Voor de magische status van mensenrechten, zoals ik het oneerbiedig blijf noemen, is van belang om wederom terug te gaan naar hun praktische origine. Toen verlichte filosofen zich achter de oren begonnen te krabben over de zogenaamde ‘natuurlijke rechten’ zochten ze naar mijn mening naar een onvervreemdbaar sediment om hun ideeën in te verankeren. Na enig brainstormen en leentjebuurt spelen bij Aristoteles en Cicero, kwam het er op neer dat ieder mens bepaalde rechten had. Deze had hij gekregen van god, zoals Thomas Jefferson schreef, maar zelfs zonder god waren deze rechten alsnog onvervreemdbaar aangezien ze uit de natuurlijke staat van de mens voortvloeiden. Na wat bloedige episodes werden deze rechten in de praktijk gebracht, maar na de Tweede Wereldoorlog uitgevochten te hebben besloot de mensheid, zwaar getraumatiseerd, dat alles anders moest. Dat betekende overigens met name dat er wat gesleuteld

werd aan bestaande concepten en er een nieuwe sticker op werd geplakt. Delen uit bestaande grondrechten-catalogi die veelal rechtstreeks van de natuurlijke rechten waren gekopieerd, werden gelabeld als ‘human rights’ en in een verklaring geramd. Net zoals de natuurlijke rechten waren deze universeel. Alleen waar de natuurlijke rechten nog een (enigszins gekunstelde) rechtvaardiging kenden, hebben human rights een waarom-daarom-constructie van rechtvaardiging waar ik vrij weinig mee kan. Mensenrechten zijn simpelweg onvervreemdbaar, en dat is zo omdat dat nu eenmaal het geval is. Uit de tekst van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens valt althans niet veel meer op te maken.

Die onvervreemdbaarheid en het immense trauma waar human rights uit geboren zijn maken dat mensenrechten een haast sacraal karakter hebben gekregen. Ten eerste is de eerdergenoemde Universele Verklaring van de Rechten van de Mens onvervreemdbaar en universeel, dus zelfs de meest kleine

aanpassing betekent gevoelsmatig, als je dat als uitgangspunt neemt, dat je mensen hun meest essentiële rechten ontnemt. Ten tweede is er het trauma waaruit in ieder geval de Verklaring geboren is en tegen zou moeten wapenen enorm. Dat brengt de emotie met zich mee dat een wijziging van de Verklaring impliciet een bres slaat in de muren die ons moeten wapenen tegen de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog.

Uiteindelijk is het concept van onvervreemdbaarheid, evenzeer als de daadwerkelijke inhoud van mensenrechten, een idee. Een idee waar nogal wat aan schort. De onvervreemdbaarheid, evenzeer als de human rights gevat in de Verklaring zelf, zijn uiteindelijk het gevolg van een comité dat daar stevig over vergaderd heeft. De vraag is of die de goddelijke bezieling konden hebben gehad om deze onvervreemde rechten daadwerkelijk in de perfecte vorm neer te leggen. Iedere betwisting of nuancering van het bovenstaande brengt met zich mee dat mensenrechten bespreekbaar zouden moeten zijn, wat de onvervreemdbaarheid op losse schroeven doet staan. Onvervreemdbaarheid impliceert immers ook onaantastbaarheid; het zijn rechten die niet af kunnen worden genomen. Iets wat in mijn ogen volkomen achterlijk is, al was het maar omdat we human rights schijnbaar zo belangrijk achten dat we moeten pogen ze in hun meest perfecte vorm neer te leggen. Uiteindelijk is perfectie niet haalbaar, maar het streven daarnaar wel, wat een proces impliceert dat door het onvervreemde karakter onderuit wordt gehaald. De onvervreemdbaarheid van mensenrechten vormt dus juist een rem op de ontwikkeling van mensenrechten, omdat die het bespreekbaar maken bemoeilijkt en wijzigingen bijna onmogelijk maakt. Desondanks dient dit wel te gebeuren. Zelfs al was het comité dat belast was met de opstelling van mensenrechten perfect, dan nog wijzigen maatschappelijke en globale omstandigheden en is periodieke evaluatie en herziening nodig. Voor deugdelijke (ontwikkeling van) mensenrechtenbescherming dient de onvervreemdbaarheid voor zover dit onaantastbaarheid van de rechten betekent dan ook los te worden gelaten. Dan staan we dus voor de keus of wij dit zoals de Grieken op slinkse wijze doen om zo de illusie van onvervreemdbaarheid overeind te houden, of dit gewoon openlijk bespreken in een poging om tot de beste mensenrechtenbescherming te komen die mogelijk is. Ik pleit voor het laatste.

Robbert Coenmans studeert rechten aan de Universiteit van Tilburg

VOETNOOT

Bespiegelingen op de revolutie in Europa

Door Rob Goossens

We'd said we would all go down together, zong Billy Joel in 1983 over de Vietnamoorlog. Hij was er lichtelijk laat mee, want de Amerikaanse militairen zaten reeds 8 jaar met hun benen omhoog op het spreekwoordelijke strand van Miami. 28 jaar later kunnen we dezelfde quote gebruiken in de context van de Europese Unie. Het zou "één voor allen, allen voor één" zijn. Een prachtig samenwerkingsproject met veel vrede, liefde en democratie. De liefde en democratie laten nog even op zich wachten. "Allen voor één" zullen we krijgen.

Totdat verscheidene nieuwe politieke bewegingen zo'n tien jaar geleden onafhankelijk van elkaar een rechts-populistische opmars in gang zetten, was de officiële lezing er een van pais en vree. De Europese kiezer was Europa welgezind en qua partijvoorkeur honkvast. Deze indruk bleek in de loop van het afgelopen decennium niet helemaal correct. De politieke verhoudingen begonnen te fluctueren als een Parkinsonpatiënt op een op hol geslagen trilplaat. Tot overmaat van ramp zeiden Nederland en Frankrijk in 2005 'nee' respectievelijk 'non' tegen de Europese grondwet. In 2008 deed Ierland het kunstje nog eens dunnetjes over, al was het signaal inmiddels wel helder. Europa was niet bepaald onverdeeld over de vorming van een politieke Unie en mocht dat nu eindelijk hardop zeggen.

Dat het deksel op de neus van de eurofielen ook de andere kant op werkte, bleek voor de Nederlandse

kiezer pas een paar jaar later. De gedoogverklaring van vorig jaar beloofde strengere immigratiewetgeving, waarop het publiek de PW klappend en jubelend gladiolen toewierp. Geert Wilders nam ze gretig in ontvangst maar juichte te vroeg. De afgesproken maatregelen bleken volkomen in te druisen tegen het verdrag van Lissabon en moesten worden afgeschoten. Het Europa waar we 'nee' tegen zeiden, was in staat ons de maat te nemen. Ironisch genoeg bleek een ander Europees verdrag wél boterzacht: dat van Kopenhagen, waarin de criteria voor toetreding tot de EU zijn opgenomen. Roemenië en Bulgarije konden zonder al te veel tegenwerking tot de grote blijefamilie toetreden. Verbijstering bij veel Europeanen was het gevolg. Kroatië, waar zelfs een potje voetbal niet veilig is voor corruptie, volgt binnenkort. Een kwestie van twee maten? Het mag in ieder geval geen verbazing wekken dat de kiezer inmiddels door de bomen het bos niet meer ziet. De roep om politieke segregatie van de verzameling Natiestaten wordt er luider en luider op.

We would all go down together was wat we zeiden bij de totstandkoming van de Europese Unie. 2012 wordt een jaar van nog meer politieke integratie. Blijkt in februari uit de aangekondigde onderzoeken dat zowel 'de neuro' als 'de gulden' zeer negatief voor Nederland zal uitpakken, dan is politieke integratie de enige remedie om uit het dal te klimmen. Henk en Ingrid klampen zich intussen aan een schoorsteen van de Titanic vast. Yes, we will all go down together.

Rob Goossens is politiek redacteur bij een landelijke krant

Globalisatie en het Europees

Europa is in crisis. Of je het nu een economische, politieke of identiteitscrisis noemt, feit blijft dat er problemen spelen op Europees niveau die niet worden opgelost. De herkomst van de crisis is volgens iedereen anders: volgens sommigen komt het door de Grieken die iets te creatief met hun boekhouding zijn omgegaan, terwijl anderen beweren dat Europa een te zwakke politieke entiteit is die alleen in economische voorspoed goed functioneert. Zodra de economie niet mee zit, is er te weinig politieke draagkracht om problemen op te lossen. In werkelijkheid is de Europese malaise een direct gevolg van opkomende angst die gepaard gaat met globalisering en zijn de voorgenoemde punten hier slechts een gevolg van.

Door Lonneke van der Holst

Het is al decennialang bekend dat globalisering samengaat met de tegenreactie van regionalisme: het individu voelt zich verloren in de grote wereld die steeds minder oog voor hem lijkt te krijgen. Een veilige basis vanuit eigen stad, regio of land voelt dan als de oplossing. Decennialang hebben we telkens de vele voordelen gezien van globalisering en telkens weer zagen we dat de voordelen op zouden wegen tegen de nadelen. De tegenreactie van regionalisme die daarmee gepaard ging, kreeg daarom voornamelijk een positieve wending: men wilde de globalisering niet tegengaan, maar af en toe zou de identiteit die het individu versterkt juist wat meer tot uiting mogen komen. Dit resulteerde in leuke initiatieven zoals het opnieuw tot bloei brengen van de regiokarakteristieken. Het door de globalisering toenemende toerisme kon daar mooi van meegenieten, en bracht tegelijkertijd geld in het laatje om deze initiatieven te financieren. Globalisering en regionalisme konden daardoor lange tijd op harmonieuze wijze naast elkaar bestaan.

Een goed voorbeeld van het hand in hand gaan van globalisering en regionalisme is het Europees regiobeleid. Vooral vanaf de jaren negentig zijn er veel potjes geweest om bijvoorbeeld minderheidstalen te beschermen, om een tentoonstelling te houden over hoe een minderheid in een bepaalde regio leeft of om te investeren in producten die typisch

uit een bepaalde Europese regio komen. Het regionalisme dat met de globalisering gepaard gaat, heeft ironisch genoeg dus door de Europese Unie veel meer kans gekregen om tot bloei te komen. Waarschijnlijk waren de lidstaten zelf niet in het gat van deze behoefte gesprongen.

Het beeld van een harmonieus samengaan van globalisering en regionalisering is het laatste decennium 180 graden gedraaid. Tegenwoordig krijgt de tegenreactie op globalisering steeds meer een wending die van angst doorspekt is. Doordat we niet meer in de onbepaalde weelde uit de jaren negentig leven, gaat het verloren voelen in de grote wereld de overhand nemen en worden de grote voordelen van de globalisering niet meer gevoeld. Hoe minder het individu welvaart aan de horizon ziet glanzen, hoe meer hij terug zal grijpen op zijn directe omgeving. Regionalisme wordt hierdoor een beschermende tegenreactie: individuen denken eerst aan zichzelf en daarna aan hun nabije medemens. Zolang daar niet alles van een leien dakje gaat, wordt er niet gedacht aan de onbekende medemens.

Deze instelling heeft een verhullend effect op kansen die er bestaan. Door de naar binnen gekeerde blik van mensen worden kansen die net buiten het gezichtsveld liggen onbenut gelaten en dat is precies het euvel waar de Europese Unie momenteel aan lijdt. Waar Europa jarenlang een kans is geweest voor lidstaten om samen (voornamelijk

Globalisering Europese onbehagenen

economisch) sterker te staan, worden de blikken nu naar binnen gekeerd en worden de kansen die de Europese Unie voor ons allemaal in zich heeft niet meer gezien. Wat voor het gemak maar even vergeten wordt, is dat we altijd al in veel sterkere mate beschermd werden door onze eigen staat. Er zijn veel beleidsterreinen waar Europa af moet blijven, zoals het sociaal beleid: het sociale vangnet spant zich slechts boven nationaal grondgebied. Simpelweg zeggen dat we niet willen dat onze belastingcenten naar Griekenland, Spanje of Portugal gaan, is dan ook wel erg kort door de bocht. Voorlopig wordt nog altijd veruit het grootste deel van 'de belastingcenten' geherinvesteerd in de eigen burgers. Dat één procent van de totale jaarlijkse begroting naar Europa gaat, waar dan weer een deel van naar Griekenland gaat, merk je niet in je portemonnee. Sterker nog, je zou het in je portemonnee merken als hier geen geld meer naartoe ging. Iedereen haalt immers voordeel uit die ooit geïnvesteerde ene procent als de Europese economie weer tot volle bloei komt.

De vernauwde blik die voortkomt uit angst voor globalisering heeft niet alleen een verhullend effect ten opzichte van kansen, maar heeft ook een nare bijmaak van 'het elkaar het licht in de ogen niet gunnen'. Zoals gezegd gaat veruit het meeste geld waar wij de Nederlandse staatskas mee spekken, direct of indirect, terug naar het Nederlandse volk. Wij werken dus voor onszelf en voor wat de staat in ons investeert. Dat het economisch slechter gaat, valt niet te ontkennen; de krapte op de banenmarkt is zo groot dat er voor starterfuncties vaak alsnog vijf jaar werkervaring wordt gevraagd. Het is echter onbegrijpelijk dat men denkt dat dit beter wordt als we niet toch dat kleine beetje geld in Europa investeren. De jeugdwerkloosheid mag dan hoog zijn in vergelijking tot ons eigen verleden, maar onze 7,4 procent jeugdwerkloosheid tegenover 44 procent in Spanje laat zien dat het nog stukken erger kan. Waarom zouden we alles in Nederland investeren in plaats van bijna

alles in Nederland en een marginaal beetje in de landen om ons heen? Buiten dat dit economisch gezien een domme zet zou zijn, straalt hier een egoïsme vanaf waar de wereld op lange termijn nooit beter van kan worden.

Natuurlijk vereist een echt vertrouwen in Europa vanuit de burger grondige institutionele hervormingen. Zo zou de Commissie hervormd moeten worden zodat zij direct verantwoording moet afleggen over het uitgevoerde beleid. Ook zou het Parlement veel duidelijker moeten opkomen voor het Europese volk als geheel door de Commissie te controleren en af te straffen bij falen. Bovendien zouden parlementariërs veel minder gebonden moeten zijn aan hoe de gehele fractie stemt. Door het systeem van Europese politieke families die binnen een fractie opereren, moeten er concessies gedaan worden die elke fractie bijna monddood maken. In ieder geval bestaat er weinig ruimte om een duidelijk politiek geluid te laten horen in het Parlement. Er zijn nog talloze hervormingen te bedenken waardoor de wisselwerking tussen de Europese instellingen effectiever en democratischer zou worden. Wij kunnen slechts hopen dat die hervormingen er in het komende decennium komen.

Maar laten we ondertussen niet de blik naar binnen toe keren. Een blik naar binnen toe betekent in het beste geval stilstand en in het slechtste geval achteruitgang. Groei vereist een blik naar buiten toe. Dit hoeft niet per se economische groei te zijn; het kan allerlei vormen aannemen waar burgers hun welbehagen uit halen. Er liggen nog ontzettend veel kansen buiten onze eigen achtertuin: hoe verder we kijken, hoe meer mogelijkheden er zijn. Laten wij onze blik verruimen en die kansen weer proberen te zien. Laten we de globalisering weer een positieve wending geven. Alleen dan bestaat er kans op een betere toekomst.

Lonneke van der Holst studeert rechtsfilosofie en is Europadeskundige

‘Dit was David Camerons Azincourt-moment.’ Zo begon Niall Ferguson daags na het geruchtmakende optreden van de Britse premier in Brussel zijn analyse. Natuurlijk, de Schotse historicus haalde de slag uit 1415 waarbij de Engelsen de zwaar geharnaste Franse cavalerie versloeg, er knipogend bij. Het tekende evenwel de stemming in het Verenigd Koninkrijk, waar de ruzies omtrent het EU-verdrag werden gezien als de jongste slag tussen de Fransen en de Britten, een rode lijn in de geschiedenis van de Europese Unie. Helaas juichten de Britten te vroeg

Door Patrick van IJzendoorn

Nicolas Sarkozy zorgde tijdens De Nacht van Cameron voor prima beeldmateriaal. De licht ontvlambare Monsieur le Président liep zijn Britse collega straal voorbij na de marathonvergadering. Naar verluidt moest de mannelijke helft van Merkozy eerder die nacht fysiek in bedwang worden gehouden toen Cameron een scène leek na te spelen uit de bestseller 1000 Years of Annoying the French. Sarkozy deed in ieder geval zijn voorganger eer aan naar wie zijn partij vernoemd is. Begin jaren zestig wist Charles de Gaulle de Britse premier Harold Macmillan tot tranen te reduceren door het Verenigd Koninkrijk buiten de Europese Economische Gemeenschap te houden. De Britten waren veel te veel op Amerika gericht, vond de generaal. Macmillans opvolger Harold Wilson had even weinig succes. Hij bezocht De Gaulle voor een charmeoffensief, maar de enige die gecharmeerd werd was de pijprokende gast.

Even charmant was Francois Mitterand die twee decennia later opmerkte dat Margaret Thatcher de ‘ogen van Caligula en de mond van Monroe’ bezat. De IJzeren Dame slaagde erin Mitterand en diens collega’s te betoveren en een Britse korting op het Europese lidmaatschap te bedingen. Weer twintig jaar zou de eurofiel Tony Blair een deel van het geld teruggeven. Hij dacht dat Jacques Chirac, met wie hij op redelijk vriendschappelijke voet stond, het landbouwbeleid in ruil daarvoor zou helpen hervormen, maar de sluwe vos bleek

zijn vriend om Le Jardin te hebben geleid. De enige echte Frans-Britse ‘liefdesrelatie’ speelde zich in de eerste helft van de jaren zeventig af, tussen Georges Pompidou en de Francofiel Ted Heath.

“De Fransen slagen er vrijwel altijd in precies te krijgen wat ze willen”

Het was dan ook in deze tijd dat de Fransen hun verzet tegen het lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk staakten. Heath wilde dat zijn land een volwaardige partner zou worden, maar al snel werden de fundamentele politiek-filosofische verschillen zichtbaar. Voor de Fransen is de eenwording een Grand Project, of zoals cynici zeggen: een Frans project, door de Duitsers gefinancierd. Voor de Britten is het simpelweg een gemeenschappelijke markt, een soort Europese versie van het Gemeenebest. De Britten hebben nooit geloofd in grote projecten. Zelfs het Britse wereldrijk is nooit van tevoren bedacht. Het was een aaneensluiting van avonturen en toevalligheden.

De Britten, zeker onder de Conservatieve premiers na Heath, hebben altijd geprobeerd de politiek-monetaire eenwording te ondermijnen. ‘De Fransen hebben de Europese samenwerking opgezet om hun inefficiënte

boeren te beschermen tegen internationale concurrentie, maar wij gingen meedoen om de Fransen een hak te zetten door een wig te drijven tussen hen en de Duitsers,’ legde secretaris-generaal Humphrey Appleby ooit uit aan zijn naïeve baas in Yes, Minister. Daarom zijn de Britten er altijd voor geweest om zoveel landen lid te laten worden, als het even kan het hele Gemeenebest. Hoe groter de Unie, hoe minder sterk deze is, luidt de strategie van Westminster.

Het probleem van de Britten is dat ze nooit de finesses van de Europese politiek onder de knie hebben gekregen. De Fransen slagen er vrijwel altijd in precies te krijgen wat ze willen en zijn nooit te beroerd hun vetorecht in te zetten als de boerenstand wordt bedreigd. Onwelvallige regels en richtlijnen voeren ze met de Franse slag in. Bij de Britten is het andersom. Soms slagen ze erin een uitzonderingspositie te verwerven, maar meestal gaan ze mokkend en in stille wanhoop akkoord, om vervolgens alle Europese richtlijnen fanatieker dan welk ander volk uit te voeren en te handhaven.

Voor Cameron en zijn eurosceptici, vol vertrouwen na hun historische gelijk, is de maat vol, wat begin december leidde tot een historische nacht in Brussel. Langzaam raakten de Britten er van overtuigd dat Sarkozy hen had gebruikt om het oorspronkelijke plan van Angela Merkel om zeep te helpen. Azincourt bleek echter een pyrrusoverwinning te zijn, want de Britten zijn nu de gebeten hond. Gary Lineker omschreef voetbal ooit als een spel waarin 22 mannen anderhalf uur achter een bal aanrennen en de Duitsers winnen. Europese politiek daarentegen is een spel waarin 27 leiders urenlang vergaderen en de Fransen altijd zegevieren.

Patrick van IJzendoorn is publicist. Hij schrijft o.a. voor De Groene Amsterdammer en de Volkskrant. Tevens is hij auteur van Londen denkt, het publieke debat in Engeland

A photograph of Étienne Balibar, an elderly man with white hair and glasses, wearing a blue jacket. He is seated at a table with a microphone in front of him, looking slightly to the right. The background is a red curtain.

Étienne Balibar

De Franse filosoof Balibar (1942) is een vertegenwoordiger van een (post-Marxistische) stroming in Europa die o.a. bestaat uit Badiou, Žižek en Negri. Deze denkers betwijfelen bestaande (politieke) systemen en peuten aan definities en zekerheden. In Balibar's essaybundel, *Nous, citoyens d'Europe? Les frontières, l'État, le peuple* (2001), analyseert hij Europa en laat hij zien dat de huidige crisis in Europa in feite een systeemcrisis is.

Door Boris IJland

De Europese crisis bestaat, volgens Balibar, in de kern uit twee elementen. Enerzijds het steeds sterker benadrukken van identiteit en verschil. Dit manifesteert zich in populisme, het zoeken naar nationale en groepsidentiteit en het afzetten tegen alles wat anders is. Anderzijds bestaat de crisis uit een vervreemding van politiek en bestuur, zowel binnen de lidstaten zelf als in Europa in het algemeen.

Deze beide elementen zijn te herleiden tot een gebrek aan een krachtig en effectief democratisch systeem in Europa. Dit democratisch gebrek zet serieuze vraagtekens bij de legitimiteit van de EU. Het laat zien dat Europa niet in staat is verschillende (groepen) burgers goed te vertegenwoordigen of om oplossingen te vinden voor de huidige economische en sociale problemen. In de praktijk lukt het de Europese en nationale politiek steeds niet om de onenigheid tussen jongeren en ouderen te overbruggen wat betreft hun tegenstrijdige (economische) belangen. Hetzelfde geldt voor conflicten op basis van verschillende culturele en religieuze loyaliteiten tussen 'allochtonen' en 'autochtonen'. Tegelijkertijd is de rol van de burger bij beslissingen te klein. De EU is te bureaucratisch en grote beslissingen vallen of staan bij (onzichtbare) compromissen tussen politieke leiders.

Volgens Balibar is de EU niet (effectief) democratisch omdat het Europese politieke systeem te veel steunt op de oude, traditionele politieke systemen van de lidstaten en op concepten als soevereiniteit. Deze systemen en

concepten zijn simpelweg niet meer toereikend binnen de Europese context. Balibar zegt het als volgt: "het lijkt alsof we gevangen zijn in een onmogelijk interregnum: na het einde van de klassieke nationale soevereiniteit (maar niet van nationale identiteiten als historisch residu), voor het begin van een postnationale soevereiniteit."

Europees burgerschap is hiervan een illustratie. Europees burgerschap zou de EU meer legitimiteit moeten geven. Maar dit burgerschap vermengt het traditionele (nationale) idee van identiteit - je voelt je Nederlander omdat je een cultuur deelt - met het brede en vage idee van gedeelde Europese waarden. Hierin ligt een contradictie besloten; identiteit kan alleen bestaan door uitsluiting (door te zeggen wie/wat je bent zeg je tegelijk wie/wat je niet bent), terwijl binnen Europa verschillen juist (kunstmatig) worden weggewerkt of gebagatelliseerd. Omdat een Europese identiteit niet bestaat, borrelen andere verschillen op en worden deze versterkt, bijvoorbeeld tussen 'echte' Nederlanders en buitenlanders, tussen de 'hardwerkende' Noord-Europeaan en de 'luie' Zuid-Europeaan of tussen de (rechts) liberale roep om sterke bezuinigingen en het verdedigen van verworven rechten. Door traditionele (nationale) politieke systemen bijna onveranderd toe te passen op de EU, wordt steeds weer identiteit, onderscheid en verschil geïntroduceerd in een context die tegelijk oproept die verschillen te negeren en te overbruggen.

Vershillen bestaan altijd, maar het huidige politieke systeem is niet ingericht om dit verschil en pluralisme te kanaliseren of betekenis te

geven. De EU heeft in het teken gestaan van economische integratie en homogenisering tot een gebied zonder interne grenzen. In het beleid van de EU werden tegenstrijdige belangen niet onder ogen gezien door steeds te zoeken naar consensus of unanimité. Een voorbeeld hiervan is de zoektocht naar een oplossing voor de economische crisis waar alle landen het gezamenlijk over eens moeten worden, terwijl dit een voorstelling van zaken is die geen recht doet aan de verschillende belangen en verhoudingen. Door geen ruimte te bieden aan verschil, worden (paradoxaal genoeg) de verschillen uitgediept. Zo beschadigt het politieke systeem sociale banden tussen en binnen landen. Hierdoor verwordt de politiek tot een 'vreemd iets' dat tegenover de burgers staat, in plaats van iets dat van de Europese burgers zelf is.

De uiteindelijke vraag die wij ons allemaal moeten stellen is wat Europa zou moeten zijn. Welke zaken vinden wij belangrijk? Hoe zou Europa sociaal en politiek ingericht moeten worden? Dat wij (nog) geen antwoord hebben op deze vragen is niet een teken van ons onvermogen, maar wel het bewijs dat wij ons in een overgangssituatie bevinden. Enerzijds resulteert dit in populisme en het benadrukken van (nationaal) eigenbelang en identiteit. Anderzijds leidt deze overgang tot een vervreemding van de politieke 'elite' doordat traditionele (nationale) politieke concepten als legitimiteit, burgerschap en vertegenwoordiging op Europees niveau plotseling een stuk leger en onbruikbaar blijken te zijn dan we dachten. De crisis in Europa is dus een systeemcrisis die terug zal blijven keren totdat we een radicaal andere (politieke) terminologie en betekenis van democratie vinden. Het is goed om Balibar's analyse in het achterhoofd te houden nu het leiderschap van technocraten gezien wordt als de enige weg uit de economische crisis en de mening van de Griekse burgers een risico genoemd wordt.

Boris IJland is lid van het filosofieplatform.

Zweden en de crisis

Een daling van het BBP van vijf procent, tien procent minder werkgelegenheid en overheidstekorten boven de vijftien procent van het BBP. Het hadden de nieuwste Griekse cijfers en voorspellingen kunnen zijn, maar het zijn de Zweedse getallen uit het begin van de jaren negentig. De Zweedse vastgoedbubbel klapte uit elkaar, huizenprijzen daalden en de financiële sector stortte in. In een uiterste poging om de economie te redden, kregen vijf van de zeven belangrijkste banken overheidssteun of werden genationaliseerd. In de ogen van de meeste Zweden valt de huidige economische crisis best mee.

Door Caroline Folmer

De huidige economische voorspellingen van bijvoorbeeld de OECD en de Europese Commissie bevestigen dit beeld. Het Zweedse BBP groeide 5,6 procent in 2010. Volgens de Zweden is die relatief sterke positie nu juist te danken aan de crisis uit de jaren negentig. Die crisis heeft de Zweden wakker geschud en het startsein gegeven voor een stroom van structurele hervormingen. Zo is er een uitgavenplafond voor de publieke sector ingesteld en een maximaal inflatierichtcijfer bepaald. Bovendien is er eind jaren negentig een grote pensioenhervorming doorgevoerd om de toekomstige vergrijzing het hoofd te kunnen bieden. Zweden heeft hierdoor een sterke fiscale positie opgebouwd met een relatief lage bruto overheidsschuld.

Dit wil echter niet zeggen dat de Zweden zich geen zorgen maken over de huidige Eurocrisis. Tussen 2008 en 2009 daalde het BBP met 7,5 procent. Het meest iconisch is de verkoop van de nationale trots Saab, twee jaar na Volvo, aan opnieuw Chinese eigenaren. Geen enkel journaalitem over de crisis gaat voorbij zonder de inmiddels bekende beelden van stilstaande productielijnen in Trölvatt. Het zijn echter eerder de Baltische staten dan Saab die Anders Borg, de Zweedse Minister van Financiën, nachtmerries bezorgen.

Letland, Estland en Litouwen vormen de Zweedse achtertuin. Niet alleen boeken de Zweden massaal cruisetickets richting Tallinn (met als enige doel goedkoop alcohol in te slaan), ook het Zweedse bedrijfsleven, en vooral de financiële instellingen, zijn zeer actief in de Baltische staten. 79 procent van de buitenlandse kredieten in Estland is Zweeds, in Litouwen en Letland is dit respectievelijk 64 en 59 procent. De toekomst van de Zweedse economie is onlosmakelijk verbonden met die van drie kleine landen in het oosten. Zodra die staten de wereldwijde recessie begonnen te voelen, trokken de Zweedse financiële instellingen zich dan ook niet terug, maar werd er juist sterk in die economieën geïnvesteerd. Niet alleen

was Zweden eind 2008 een van de grootste geldschieters, met ruim 1 miljard euro binnen het 7,5 miljard euro kostende IMF-reddingsplan voor Letland, ook staat de Zweedse staat garant voor de Zweedse banken die actief zijn in de Baltische regio. Als de Baltische financiële sector omvalt, valt Zweden ook om. Zweden zal er dan ook alles aan doen om dit te voorkomen. Voorlopig lijkt de aanpak te werken; zo noemde de Europese Commissie het Letse noodpakket begin november nog een voorbeeld voor de rest van de Europese Unie.

De open Zweedse economie en de afhankelijkheid van de Baltische staten zorgen er echter wel voor dat Zweden de ontwikkelingen omtrent de Eurocrisis met argusogen bekijkt. De Zweedse economie is relatief stabiel, maar het instorten van de

Eurozone kan dit in een klap veranderen. Het is dan ook niet verassend dat Anders Borg en Carl Bildt, de Zweedse ministers van Financiën en Buitenlandse Zaken, in de Financial Times van 11 oktober 2011 pleiten voor een pan-Europese oplossing voor de Eurocrisis, inclusief kapitaalinjecties door de overheid indien nodig. Hoe langer een oplossing voor de Eurocrisis uitblijft, des te pessimistischer worden de Zweedse economische voorspellingen. 'Vi har bara sett början' - 'we zijn nog maar nauwelijks begonnen', kopte DN, een grote Zweedse krant, op 19 november 2011. Ook in het stabiele hoge noorden kijkt men gespannen uit naar 2012.

Caroline Folmer studeert Politics and International Studies aan de Universiteit van Uppsala (Zweden)

European Art

Kunst en politiek zijn zeer verweven en dit kan ook inspirerend zijn voor politici binnen hun werk. De werkgroep Kunst, Cultuur & Media bedacht een aantal voorbeelden.

Door Ilana Rooderkerk en Albert van Andel

Inside Job

De Europese financiële crisis kent haar oorsprong in de VS, bij de ineenstorting van de huizenmarkt. De schuldvraag van de crisis werd door de Occupy-beweging gelegd bij Wall Street, maar de beweging verspreidde zich al snel naar Europa. De protesten waren gericht op de invloed van de financiële sector op de democratie, de groeiende inkomensongelijkheid en het uitblijven van maatregelen bij de financiële crisis.

Deze thema's worden ook aan de kaak gesteld in de Oscar-winnende documentaire 'Inside Job'. Hierin onderzoekt regisseur Ferguson de corruptie van de sector van financiële dienstverlening en de rol die de banken spelen in het dagelijks leven. Door in te zoomen op de bankentop en de dubbele functies die zij bekleeden, brengt 'Inside Job' de verwevenheid van de financiële sector en de politiek treffend aan het licht.

'Inside Job' is niet enkel een indrukwekkende aanklacht tegen Wall Street-bankiers, het is een poging de wereld te veranderen. Of dan ten minste de financiële wereld. In de geglobaliseerde wereld heeft deze situatie, waarin alle markten met elkaar verbonden zijn, immers grote gevolgen gehad voor Europa en de Eurocrisis ingeleid.

Aeneas ex urbe Troia fugit

Niet zelden was kunst een middel om de heersende waarden uit te drukken, al dan niet expliciet. Zo liet Augustus, en vele keizers na hem, zich graag afbeelden als de uit Troje vluchtende Aeneas. De Romeinen waren volgens hun mythologie afstammelingen van deze Trojaanse held. Het toont ons echter ook hoe Romeinen een ideale leider zagen. Het is sowieso frappant dat een leider zich af laat beelden als een mythologische held in zijn hour of need: Troje staat in brand, en Aeneas heeft de laatste overlevenden verzameld om te vluchten. Kennelijk waren de Romeinen van mening dat een leider pas in tijden van crisis kon tonen uit welk hout hij gesneden was.

De vluchtende Aeneas wordt altijd afgebeeld met zijn vader Anchises op de schouder en zijn zoontje Ascanius aan de hand. Anchises draagt de beeltenis van de huisgoden, Ascanius de eeuwige vlam. In de tijd van Augustus was het zeer gebruikelijk om de belangrijkste figuur - Aeneas - groter af te beelden. Het gevolg daarvan is dat zijn vader Anchises precies op oorhoogte zit, en Aeneas dus als wijze oude man, drager van de huisgoden, van advies kan dienen. Aeneas is er duidelijk alles aan gelegen om de jeugd, Ascanius, die letterlijk de toekomst in handen heeft, een veilig heenkomen te bieden, en zijn oor te lenen aan de wijsheid van oudere generaties.

Het zou onze premier sieren als hij, in deze tijd waar wijze oude mannen dinosaurussen heten en de jeugd haar eigen boontjes maar moet zien te doppen, zich wat meer liet inspireren door Augustus en Aeneas.

Faust en de kredietcrisis

Waar het actuele zaken betreft kan het vaak geen kwaad om de oude meesters te raadplegen. In het, helaas wegens geldgebrek zelden gespeelde, tweede deel van Goethe's Faust komen de titelheld en zijn vaste begeleider Mephistopheles (de duivel), op het feestje van een armlastige keizer terecht.

Zijn thesaurier klaagt. De kas is leeg, en er valt bij de burgerij niets meer te halen. Zij hebben hun geld allemaal in nieuwe huizen gestoken, willen onafhankelijk leven en weigeren hun burens nog te helpen. Van 's Rijks bondgenoten valt ook al niks te verwachten: van hun beloofde subsidies komt geen stuiver terecht.

Mephistopheles heeft nog wel een kwartiertje over en wast het varkentje voor de arme keizer. Want goud hoef je toch niet op te delven, om van haar waarde gebruik te maken? Je kan ook gewoon een briefje schrijven, dat aan toonder het recht geeft op een hoeveelheid van het nog op te graven goud. De keizer gelooft Mephistopheles slechts gedeeltelijk, maar een dag later blijkt het nieuwe beleid een enorm succes. Met

nauw verholen smalen vertelt de Thesaurier dat de burgerij tegenwoordig zelfs händelt in die briefjes. Ja, men is zelfs bereid om écht goud in te ruilen voor het spul!

De keizer is gered uit zijn financiële zorgen, en als blijk van zijn goede humeur deelt hij wat cadeautjes uit. Al zijn pages zijn tevreden met wat van de nieuw gedrukte briefjes. Herkenbaar? Faust II werd in 1832 voor het eerst gedrukt, maar het doet nog steeds veel analyses van de diepere oorzaken van de crisis in het bijzonder en de condition humaine in het algemeen verbleken.

Ilana Rooderkerk is portefeuillehouder Kunst, Cultuur en Media. Albert van Andel is voorzitter van de commissie OCW van de JD Amsterdam

THESAURIER

Wie zal nog aan zijn bondgenoten geloven!

Steunfondsen, die zij ons beloven als water in de zee komen niet aan.

En, Sire, kijk eens naar uw landen, wie kreeg al het bezit in handen?

Overall houden nieuwe heren huis; die wensen onverstoord te leven,

wij laten ze hun gaan maar gaan; wij hebben zoveel rechten

prijsgegeven

dat ons bij wet niets meer is toegestaan.

Partijen, hoe ze zich ook noemen, staan ook al niet garant voor trouw;

of ze ons hekelen of roemen, liefde en haat blijkt even lauw.

De Ghibellijnen en de Guelfen verbergen zich, moe van de strijd.

Men denkt alleen nog aan zichzelf en verspilt aan buurmans nood geen tijd.

De gouden porten zijn op slot, er wordt geschraapt en opgepot, maar wij zijn binnenkort failliet.

vert. Ard Posthuma/Albert van Andel

Door Daniel Boomsma

Leve de president van Europa!" Zo opende filosoof en historicus Luuk van Middelaar zijn artikel in NRC Handelsblad naar aanleiding van de benoeming van Herman van Rompuy tot eerste permanente voorzitter van de Europese Raad. Grijsz muis? Het tegendeel was waar volgens Van Middelaar. Van Rompuy zou wat gaan veranderen in Europa. Hetzelfde zei voormalig staatssecretaris van Buitenlandse zaken Frans Timmermans over De passage naar Europa, geschiedenis van een begin: "Het is een 'begin van een revolutie in de taal en het denken over Europa", aldus Timmermans. De zeer gerespecteerde NRC columnist J.L. Heldring noemde het zelfs het "beste boek geschreven door een Nederlander sinds lange tijd".

Dat er geen revolutie gekomen is - eurosceptis tiert zelfs welig - doet niets af aan de kwaliteit van Van Middelaars betoog. De passage naar Europa schetst een helder maar vooral origineel beeld van de historie van Europa. Van Middelaar weet geschiedenis, filosofie en politiek op een indrukwekkende manier te verbinden. Niet voor niets won Van Middelaar de Socrates Wisselbeker (de prijs voor het beste Nederlandstalige filosofieboek).

Toch is het boek eerder een historisch werk (met wijsgerige knipoo) dan een filosofisch 'traktaat'. Van Middelaar doet wel zijn best om zijn werk van een filosofisch fundament te voorzien. Zo haalt hij een slotpassage uit Niccoló Machiavelli's De Heerser (1513) aan om te illustreren hoezeer politici te maken hebben veranderende omstandigheden, en ook Jean-Jacques Rousseau en Thomas Hobbes komen aan bod.

In zijn boek onderscheidt Van Middelaar drie verschillende vertogen over Europa, in te delen in de volgende 'ismen': statenconfederalisme (de samenwerking tussen lidstaten), burgerfederalisme (de burger in relatie tot het machtiger geworden Europa) en kantorenfunctionalisme (de Brusselse bureaucratie). Deze drie verschillende dimensies botsen onherroepelijk met elkaar volgens Van Middelaar. Zo ontstaat een debat tussen Europese ambtenaren die stellen dat de lidstaten niets van Europa snappen en volksvertegenwoordigers van diezelfde lidstaten die het hele Europese ambtenarenapparaat als overbodig bestempelen. Dit alles wordt veroorzaakt en versterkt door sentiment ('bureaucratisch Brussel') en taal (Europese integratie of Europese samenwerking?).

Naast vertogen benoemt van Middelaar ook een drietal sferen. De binnenste sfeer is ontstaan na een stichtingsakt uit 1951 en symboliseert de Europese gemeenschap. De buitenste sfeer is het "voltallige gezelschap van soevereine staten", waarin Europese staten hun eigen belang nastreven. Tot slot is er de tussensfeer, waar het eigen belang van lidstaten samenvalt met het besef dat er ook gemeenschappelijke, 'Europese' belangen bestaan.

Strijd is een belangrijk element in De passage naar Europa. Van Middelaar pleit daarom voor meer roering op het Europese politieke toneel. Het is juist een goed teken als Europa veel in het nieuws is, of zelfs onder vuur ligt. Een hoofdrol voor Europa in een Griekse tragedie is op z'n tijd helemaal geen drama. De rol voor politici die Van Middelaar in deze tragedie (uiteraard met happy end) in gedachte heeft, is helder: politici zijn geen gewone burgers, maar buitengewone burgers. Het lijkt duidelijk wie De passage naar Europa moeten vormen.

De passage naar Europa, geschiedenis van een begin

Luuk van Middelaar

De passage naar Europa, geschiedenis
van een begin

Auteur: Luuk van Middelaar
Uitgeverij: Historische Uitgeverij
ISBN: 9789065542366

Door Thijs Kleinpaste

In ons belang

Albert Jan Kruijer, Eelke Blokker

In Ons Belang
Auteurs: Albert Jan Kruijer, Eelke Blokker
Uitgever: Van Gennep
ISBN: 978 94 6164 075 8

Wie durft te beweren dat engagement niet meer bestaat? Albert Jan Kruijer, Eelke Blokker, Harry Kruijer en Koen van Bremen zijn samen het Instituut voor Publieke Waarden (IPW). Zij verbeteren de publieke zaak. Gewoon, uit liefde voor de publieke zaak. 'We werken als freelancers ongeveer twee, drie dagen per week, de rest van de tijd besteden we aan onderzoek naar dingen die we echt belangrijk vinden', zei Albert Jan Kruijer toen ik hem een paar maanden geleden sprak in De Balie.

Eelke Blokker en Albert Jan Kruijer schreven samen het pamflet *In Ons Belang*, pleidooi voor Publieke Waarden. Blokker deed onder andere ervaring op als oprichter van een particuliere daklozenopvang, Kruijer promoveerde op een proefschrift met de titel 'Mild Despotisme, de hedendaagse democratie en verzorgingsstaat door de ogen van Alexis de Tocqueville'. De beschrijving van Kruijers proefschrift mag meteen ook gezien worden als raison d'être voor het IPW: 'Overheid en samenleving houden elkaar in een noodlottige omhelzing. De overheid stimuleert individualisme en de individualistische samenleving veroorzaakt bureaucratie en beheerszucht van de overheid.'

Met *In Ons Belang* willen Kruijer en Blokker de publieke waarden weer terug brengen in de samenleving. Zowel overheid als markt hebben afgedaan, het is tijd voor de samenleving om opnieuw het voortouw te nemen.

Het pamflet kan gelezen worden als de Nederlandse variant van het Big Society-ideaal van de Britse theoloog (en sinds 2009 intellectuele rockster) Phillip Blond, auteur van *Red Tory*. Toch zou dat het werk van Kruijer en Blokker tekort doen, al was het maar om het feit dat *In Ons Belang* wegblijft van het sentimentele christelijke sausje waarmee *Red Tory* is overgoten. Kruijer, die onder andere essays schrijft voor *De Groene Amsterdammer*, heeft de Britse Big Society stevig bekritiseerd. In *In Ons Belang* is geen pleidooi voor vroeger. Kruijer en Blokker schrijven: 'het laatste wat we moeten willen, is terug naar de jaren '50.'

Dat neemt niet weg dat Nederland steunt onder de last van doorgeschoten individualisme. Zowel de staat als de markt hebben, ieder op hun eigen manier, het individu afhankelijk gemaakt van zijn grillen. Markt en overheid hebben met hun 'u vraagt wij draaien-mentaliteit' bijgedragen aan het eroderen van wat ons bindt, en regering na regering, wie er ook bestuurde, werkte mee aan het ontmantelen van het maatschappelijk belang. De praktijkvoorbeelden die Kruijer en Blokker in het eerste hoofdstuk geven, laten feilloos zien wat er mis is in de maatschappij.

Kruijer en Blokker analyseren, kortom, voortreffelijk wat er mis is in het publieke domein. Hun alternatief houdt echter voornamelijk niet over. Misschien kan dat ook niet, omdat de kern van hun pleidooi in de eerste plaats moreel is. Kruijer en Blokker roepen op tot een herwaardering van het algemeen belang en de publieke zaak. Geen grootschalig project van investeren of juist saneren door de overheid, geen heilsverwachtingen van de markt, maar een innerlijke drang om de gemeenschap te dienen in mensen zelf. Beginnen bij het begin, dan komt de rest vanzelf.

Het lijkt erop dat we binnen korte tijd weer meer Europa krijgen, met dank aan de diepe Eurocrisis. Goed toch? Of niet helemaal? In ieder geval moeten we niet bang zijn voor inhoudelijke en constructieve kritiek met betrekking tot de structuur en instellingen van de EU, uit angst aangezien te worden voor Eurosceptici. Een kritische nuance op Europa Ja!

Door Luc Dabekaussen en Thijs van der Rol

Ik denk wel eens met weemoed terug aan die dagen waarop ik in het café om de hoek onder het genot van een goede sigaar stamtafelsfeer mocht creëren en daarbij als filosoof mocht acteren. Tegenwoordig wordt het loutere uit de broekzak halen van een lucifer al begroet met de nodige waarschuwingen en verwensingen van de kroegbaas, die na de doorvoering van een Europese richtlijn een boete voor zijn etablissement probeert te voorkomen.

Op dit moment lijkt het vertrouwen in een succesvolle Europese samenwerking een "all time low" te hebben bereikt. Men discussieert momenteel over de oplossing van de Eurocrisis, maar de ware crisis lijkt de problemen rond onze gemeenschappelijke markt en monetaire eenheid te overstijgen. De burgers zien veranderingen waarop zij, mede door de marginale rol van het enige gekozen element van de Unie, nauwelijks democratische invloed kunnen uitoefenen.

Het Europese bolwerk neemt de vorm aan van een omgekeerde piramide: hoog en breed, maar smal aan de basis. De bovengrens van deze piramide lijkt nog lang niet bereikt. Nieuwe afspraken en meer integratie als

reactie op de eurocrisis stapelen zich op. Dit alles steunt echter op een smal fundament van inefficiënte instellingen met weinig legitimiteit. De betrokkenheid van burgers bij de EU blijft klein, de EU wordt groter. Gaat deze piramide instorten onder het toenemende gewicht? Of zijn er mogelijkheden om op korte termijn de onderkant van deze piramide flink te verstevigen?

"Op dit moment lijkt het vertrouwen in een succesvolle Europese samenwerking een all time low te hebben bereikt"

Barsten in het bolwerk

Toen in het decennium na de Tweede Wereldoorlog de aftrap werd gegeven voor Europese integratie, werd dit door de Verenigde Staten luidkeels toegejuicht in de hoop dat er een nieuwe stabiele macht van betekenis zou ontstaan die voor zichzelf zou kunnen opkomen tegen andere wereldmachten in het Oosten. De Europese

Unie heeft zich ooit mede tot doel gesteld de vrede van haar volkeren te bevorderen, maar heeft dit doel gedurende vrijwel de gehele Koude Oorlog louter kunnen nastreven bij de gratie van diezelfde VS. Inmiddels lijkt het doel van vrede binnen Europa wat verjaard, maar zijn internationale relaties des te belangrijker geworden. West-Europa werd weliswaar weer een grote vis op economisch gebied, maar in de oceaan van het politieke wereldtoneel heeft ze nooit meer kunnen zijn dan een tandeloze haai. Een haai die bovendien door de onderlinge strijd van de verschillende Europese leiders schizofrene trekken vertoonde naar buiten toe.

Nu het Europese bolwerk ook op het gebied van economische samenwerking barsten begint te vertonen, neigen sommigen zelfs naar het laten vallen van lidstaten en een desintegratie. Toch is er juist een evident belang is bij een sterk en eensgezind Europa in een toekomstige wereld met spelers als China, de VS en binnenkort ook India. Hoewel sommige bestuurders en gedogers altijd anders zullen beweren, speelt een alleen opererend Nederland op een dergelijk toneel al helemaal geen rol meer. Zolang de Europese afzonderlijke staten geen genoeg nemen met een rol in de marge is een proces van desintegratie in de Europese Unie, en zeker binnen de Eurozone, geen optie.

Gloeilampen en tabak

Terwijl het op het gebied van de gemeenschappelijke markt en het gemeenschappelijk buitenlands beleid al

kortere of langere tijd rommelt, gaan de instellingen juist door met het opzoeken van de bovengrens van de Europese integratie en samenwerking. De omgekeerde piramide wordt hoger en breder, maar het verstevigen van het fundament lijkt geen prioriteit te zijn. Waar men over de meest essentiële zaken als de monetaire unie nog trager consensus lijkt te bereiken dan een gemiddeld Ajax-bestuur, worden vrolijk richtlijnen uitgevaardigd over op het eerste gezicht triviale en gedetailleerde zaken als gloeilampen en tabak. Bizarre tafereel zoals de maandelijks, miljarden kostende verhuizing van Brussel naar Straatsburg duren voort. Bovendien is de

Europese partijen nodig. Wel een Europese minister van financiën maar geen Europese politieke partijen is geen optie. Vergis u niet! Europese partijen bestaan niet. Bij Europese verkiezingen stemmen we op nationale partijen die na de verkiezingen hun programma's herschrijven tot fractieprogramma's en via de achterdeur het Europese Parlement in komen. Dit noemen we een fractiestelsel. Ironisch genoeg is het juist wel de liberale fractieleider Guy Verhofstadt die zich het hardst maakt voor een democratisch Europa. Applaus voor deze politicus, maar weg met het stelsel. Een directe verkiezing, zoals we dat in de meeste lidstaten kennen, is dat te

te bewerkstelligen door in een jaar tijd het team uit te breiden, een nieuw stadion te bouwen en daarmee er vanuit te gaan dat de torenhoge ambities binnen een paar jaar bereikt zouden zijn. Processen van verdieping en verbreding sluiten elkaar niet uit, maar parkeer het cliché 'democratisch gebrek' dan niet bij het grofvuil. De crisis doet kijken naar de bovengrens, maar de eerste stappen naar een stevigere basis zijn minstens zo belangrijk. In dat licht zou ik willen besluiten met een uitspraak van Robert Schuman bij de oprichting van de EGKS in 1951;

"De vereniging van Europa kan niet ineens worden verwezenlijkt, noch door een allesomvattende schepping tot stand worden gebracht; het verenigd Europa zal moeten worden opgebouwd door middel van concrete verwezenlijkingen, waarbij een feitelijke solidariteit als cruciaal uitgangspunt zal moeten worden genomen."

"Europa zit nu in een diep dal en juist daarom lijkt de EU nu weer een sprong te gaan maken door meer te gaan integreren"

Europese Unie door de enorme uitbreiding van het afgelopen decennium een traag en log geheel geworden dat maar moeilijk tot besluitvorming lijkt te kunnen komen. De rol van het Parlement lijkt vooralsnog marginaal en de andere wetgevende instanties lijken een democratisch legitimiteitsprobleem te hebben, wat de afstand tussen de burger en Brussel alleen maar groter maakt. Hoewel men in de diepte nog genoeg problemen op te lossen heeft, lijkt men toch zo snel mogelijk ook in de breedte te willen groeien. In rap tempo gaan landen als Roemenië en Bulgarije toetreden tot de Schengen-zone, terwijl talloze rapporten uitwijzen dat de situatie in deze landen nauwelijks verbeterd is sinds de oorspronkelijke uitstelling van de toetreding. Nederlandse vraagtekens hierbij zijn vruchteloos gebleken: de Euro-express dendert in rap tempo door naar het oosten.

Europa Ja, Europese Partijen Ja

Het Europees integratieproces heeft wel vaker te maken gehad met ups en downs. Toch lijkt er juist door het groeiende cynisme en de groter wordende afkeer bij de burgers van de Europese landen zélf nu een cruciaal moment aangebroken in het Europese integratieproces. Europa zit nu in een diep dal en juist daarom lijkt de EU nu weer een sprong te gaan maken door meer te gaan integreren. Ja, op politiek en financieel vlak is de bovengrens nog lang niet bereikt. Het risico is echter dat het draagvlak voor deze integratie letterlijk ontbreekt. Hoe kan de EU aan de basis verstevigd worden?

Als de EU de sprong naar meer politieke en financiële integratie maakt, heeft de EU ook

veel gevraagd? Een Europese partij is een partij met één Europees ledenstelsel, met één Europees programma, waarop in alle EU-landen gestemd kan worden. Europese partijen voor Europese verkiezingen, net zoals we Nederlandse partijen hebben voor Nederlandse verkiezingen. Ja, dat perkt de invloed van nationale partijen in. Ook van D66, omdat ze haar Europese zetels zal moeten afstaan aan een Europese partij. Maar zijn wij nu Europeaan of niet?

Het is nu van belang door te blijven bouwen aan de EU en daarbij niet bovenaan te beginnen, maar bij de basis door een einde te maken aan het indirecte fractiestelsel in het Parlement. Door dit stelsel te vervangen door Europese partijen wordt het Parlement begrijpelijker, geloofwaardiger en, doordat het uitnodigt tot betrokkenheid, ook slagvaardiger. Dit is pas haalbaar als nationale partijen zoals D66 durf tonen en ook bereid zijn zelf een deel van hun invloed af te staan aan

"Het is nu van belang door te blijven bouwen aan de EU en daarbij niet bovenaan te beginnen, maar bij de basis"

FC EU in 2014 kampioen?

Het fractiestelsel is een fundamenteel probleem van de EU. De diepste barsten in het Europese bolwerk komen dan ook van binnen uit. Het is niet meer dan logisch om de hervormingen van de EU ook bij de democratische fundamenten te beginnen. Men dient echter deze constructieve kritiek ten aanzien van de Europese Unie tegenover de destructieve Eurosceptis te plaatsen. Er is hoop, zolang de focus maar eerst gericht is op de problemen in de kern. Vergelijk het met een voetbalclub die wil groeien. Dat is een geleidelijk proces waarbij niet meteen met geld en maatregelen gesmeten moet worden. Waar FC Twente van een failliete boedel in tien jaar naar een landskampioen is gegroeid zijn er genoeg clubs tot de marge veroordeeld omdat zij dachten groei

Europa. De eerste stappen kunnen al worden gezet vóór de nieuwe verkiezingen in 2014. Hiermee wordt voorkomen dat de integratie stopt en de Unie door een omgekeerd proces op den duur in elkaar zakt. Daarna kan de bovengrens weer naar hartenlust worden opgezocht: bijvoorbeeld door een mogelijke invoering van een Europese minister van Financiën en Europese begrotingsafspraken, maar ook door regels die mij verbieden een sigaar op te steken in de stamkroeg.

Luc Dabekaussen en Thijs van der Rol zijn lid van de werkgroep politiek van de JD Maastricht

Interview door Daniël Boomsma en Maarten Broekhof

Kun je iets vertellen over je studie en activiteiten voordat je in het LB ging?

Ik heb een bachelor in culturele antropologie gedaan aan de UvA, en een master in Holocaust- en Genocidestudies. Ik ben na mijn studie bij de JD gegaan, en toen heb ik eerst gereisd voordat ik echt actief werd; ik ging pas in januari 2011 naar de nieuwelentedag van JD Amsterdam.

Waarom koos je voor de JD?

Ik ben altijd geïnteresseerd geweest in politiek. Toen ik veel jonger was, ben ik wel eens gaan kijken bij ROOD (de jongerenafdeling van de SP – red.) - toen dacht ik nog: het moet allemaal eerlijker – maar daar ben ik erg geschrokken. Het was totaal niet mijn groep, dus ik besloot om eerst maar voor mezelf te gaan denken en lezen voordat ik aan zo'n organisatie begon. In mijn studie vond ik alle intellectuele stimulering die ik nodig had, maar toen ik afgestudeerd was, miste ik dat heel erg. Daarnaast wilde ik ook wel eens over andere onderwerpen dan dood en verderf praten, en toen ben ik gaan kijken bij welke partij ik me thuisvoelde.

Waarom koos je naast de JD voor D66, en niet bijvoorbeeld GroenLinks of de VVD?

Ik vind dat je over veel zaken mag discussiëren, maar niet over alles: op sociale onderwerpen, zoals acceptatie van homoseksuelen, mag je wat mij betreft geen compromissen sluiten. Daarnaast pas ik sociaal-economisch bij D66, al zit je uiteraard soms iets meer naar rechts of naar links. Ten slotte vind ik de core issues van D66, zoals mensenrechten en onderwijs, ook heel belangrijk.

Ben je een pragmatische of sociaal-liberale D66'er?

Ik ben niet zo iemand die per se snoept bij andere partijen, maar ik kan heel goed toegeven als een andere partij met een goed voorstel komt. Dan ga ik niet, door er een draaitje aan te geven, proberen te doen alsof het mijn eigen idee is.

Je werd in januari actief en daarna is het heel snel gegaan: eerst werd je portefeuillehouder Democratie en Openbaar Bestuur. Wat bewoog je daartoe?

Ik had een masterclassreeks in Amsterdam gedaan, en daarnaast ben ik ook bij allerlei andere activiteiten gaan kijken. Toen de masterclasses waren afgelopen, wilde ik zelf ook iets doen. Het leek me vooral leuk om landelijk actief te zijn: dan zou ik niet alleen JD Amsterdam leren kennen, maar ook kijken hoe ze dat in Groningen doen en hoe leuk het in Brabant is. Zowel Democratie en Openbaar Bestuur als Buitenlandse Zaken waren toen vrij. Eerst dacht ik aan BuZa, maar die functie bleek meer management te zijn, terwijl je bij Democratie meer zelf activiteiten kon organiseren met een werkgroep. Het leuke aan het onderwerp is dat niet iedereen er veel vanaf weet, maar iedereen er wel over wil discussiëren.

Wat was je drijfveer om naar het LB te gaan?

Er staat acht uur per week voor portefeuillehouders, maar ik besteedde er veel meer tijd aan. Ik liep ook tegen dingen aan waarvan ik dacht 'als ik in het LB zat kon ik daar meer mee doen'. Ik heb lang getwijfeld: de tijd had ik wel, maar toen ging Manuel ervoor en dacht ik 'wat is mijn meerwaarde bij deze goede kandidaat'. Toch besloot ik toen om me, vanwege mijn visie op de functie en mijn ervaring als portefeuillehouder, verkiesbaar te

stellen en mensen de mogelijkheid te geven om te kiezen.

Hoe vind je dat D66 het doet?

Ze doen het goed. Ze zijn degelijk, en maken geen uitglidders, maar soms mis ik het geïnspireerde en het leidende. Ze manifesteren zich nu duidelijk als de tegenhanger van SGP en PVV, en als de 'echte liberalen' wanneer de VVD concessies doet. Dat werkt goed in peilingen, maar ik zou het soms liever wat gepassioneerder zien. Dat zal soms misgaan, maar als het goed gaat, gaat het ook echt goed; nu wordt er meer op safe gespeeld. D66 zou zich minder moeten afzetten tegen anderen en meer zelf durven denken.

Je had eerst bij ROOD gekeken, maar wat drijft je nu in politiek gedachtegoed?

Ik vind nog steeds wel dat het zo goed mogelijk moet gaan voor iedereen, maar als je zestien of zeventien bent, is het een kwestie van rijk versus arm. Als je ouder wordt, zie je het steeds genuanceerder, maar de basis voor mijn ideeën is nog wel dat je het voor iedereen zo goed mogelijk moet doen. Je moet voorwaarden creëren om zoveel mogelijk mensen maximale kansen te geven.

Ambieer je een toekomst in de politiek?

Dat zou goed kunnen; ik wil iets met politiek, mensenrechten of allebei. Ik sluit het zeker niet uit, maar dat wordt ook bepaald door een aantal factoren waar je geen controle over hebt: als D66 maar drie zetels heeft, is de kans niet groot dat je in de Kamer komt.

Martine Luijten is persvoorlichter in het Landelijk bestuur van de Jonge Democraten

VOORZITTERS HAMER

Door Nikie van Thiel

Afgelopen congres heb ik de eer gekregen om de voorzittershamer over te nemen van Maarten Koning. En ik had geen beter jaar kunnen treffen. Hoewel de verkiezingen - hoogstwaarschijnlijk - nog even op zich laten wachten, heeft de politiek nog nooit zo in de schijnwerpers gestaan. En dit keer is het niet Den Haag, maar Brussel dat de hoofdrol speelt. Het is aan ons Jonge Democraten om ook in slechte tijden de positieve effecten van Europese integratie te blijven uitdragen.

“We kunnen onze ogen niet blijven sluiten voor de potentiële nadelen van verdere Europese samenwerking voor verschillende individuen binnen onze samenleving”

Je kunt 's ochtends de krant niet openslaan of er wordt een nieuw probleem beschreven, een nog niet eerder genoemde oplossing aangedragen en kritiek geuit op de beslissingen omtrent de Eurocrises. Veel van de voorgestelde oplossingen stellen dat er meer soevereiniteit naar de Europese Unie moet worden overgedragen. Een stap in de goede richting volgens de Jonge Democraten. De zogenaamde Frankfurtagroep met Barroso, Lagarde, Merkel, Sarkozy, Van Rompuy, Rehn, Draghi en Juncker neemt een voortrekkersrol door informeel bijeen te komen om met elkaar uit te vechten wat de beste oplossingen voor de eurocrisis zouden zijn. Dit is efficiënt, maar niet transparant.

Dit laatste hoeft geen probleem te zijn. Bij het bespreken van de opties moet dan wel aan alle verschillende lidstaten en hun burgers

gedacht worden en iedere lidstaat moet tevens de mogelijkheid krijgen om draagvlak te zoeken bij hun respectievelijke parlementen. Deze parlementen hebben vervolgens de taak om de uiteindelijke beslissing zonder leugens en moeilijke woorden uit te leggen aan de burgers die zij vertegenwoordigen. Want zoals nu blijkt heeft elke stap geen zin zonder draagvlak.

De eurocrisis heeft ertoe geleid dat alle Europeanen zich bewust zijn geworden van de macht van Europese Unie. Velen hebben nooit bewust gekozen voor de euro.

In geen van de huidige Eurolanden was er een referendum; een optie om de euro niet te nemen. De samenleving koos politici, de politici kozen voor hen de euro.

De gezamenlijke munt heeft alle landen veel opgeleverd, maar Nederland misschien nog wel het meeste. De wisselkoers van de euro was sterk - net zoals die van de Gulden was. De euro zorgde voor lage transactiekosten bij handel binnen en buiten de EU. En ja, het is ook heel handig wanneer we op vakantie gaan naar de Costa del Sol. Maar door slechte toezichtregels en structurele problemen in een aantal Europese landen zijn de gevaren van de euro zichtbaarder dan ooit. Mensen raken gefrustreerd. Die euro heeft niemand ineens gewild. Politici voelen de druk om geen gezichtsverlies te lijden tijdens Europese onderhandelingen.

Maanden van overleg was er nodig om 440 miljard euro te verzamelen voor het Europese Noodfonds EFSF. Dit terwijl de staatsschuld van Italië toch al geruime tijd 1900 miljard euro bedraagt.

De ontwikkelingen van de laatste tijd maken pijnlijk duidelijk dat draagvlak voor de Europese Unie en de euro hard nodig is. Want de voordelen van de euro zijn geen verleden tijd. Vergaande Europese samenwerking zorgt voor afhankelijkheid van anderen. Maar het is een illusie om te denken dat zonder de euro of de Europese Unie onze economie de zware last van crises elders in Europa niet hadden gevoeld. Door handel zijn we namelijk allemaal met elkaar verbonden.

Zoals de laatste tijd misschien wel te vaak gezegd: “Never waste a good crisis”. We kunnen onze ogen niet blijven sluiten voor de potentiële nadelen van verdere Europese samenwerking voor verschillende individuen binnen onze samenleving. Ook voor hen is er een volwaardig antwoord nodig op alle sceptische vragen over Europa. Het is belangrijk dat ook wij ons herbezinnen over Europa. Alleen door kritisch te blijven kijken naar onze eigen argumenten en die van anderen, sterken we het verhaal van de Jonge Democraten.

Nikie van Thiel is voorzitter van de Jonge Democraten.
voorzitter@jongedemocraten.nl

Ook eens proberen raak te gooien?

In april loopt de termijn van de huidige hoofdredactie van DEMO af. Lijkt het je leuk om de hoofdredacteur of adjunct-hoofdredacteur te zijn van een blad dat door meer dan 6000 mensen gelezen wordt en om interviews te hebben met mensen als Francis Fukuyama, Dick Pels en Marietje Schaake? Stel je verkiesbaar!

Voor meer informatie over deze functies kun je terecht bij de hoofdredactie:

demo@jongedemocraten.nl